De Jeugd van Tijl Uilenspiegel

DOOR

BAF VERHULST

TEEKENINGEN DOOR A. PANIS

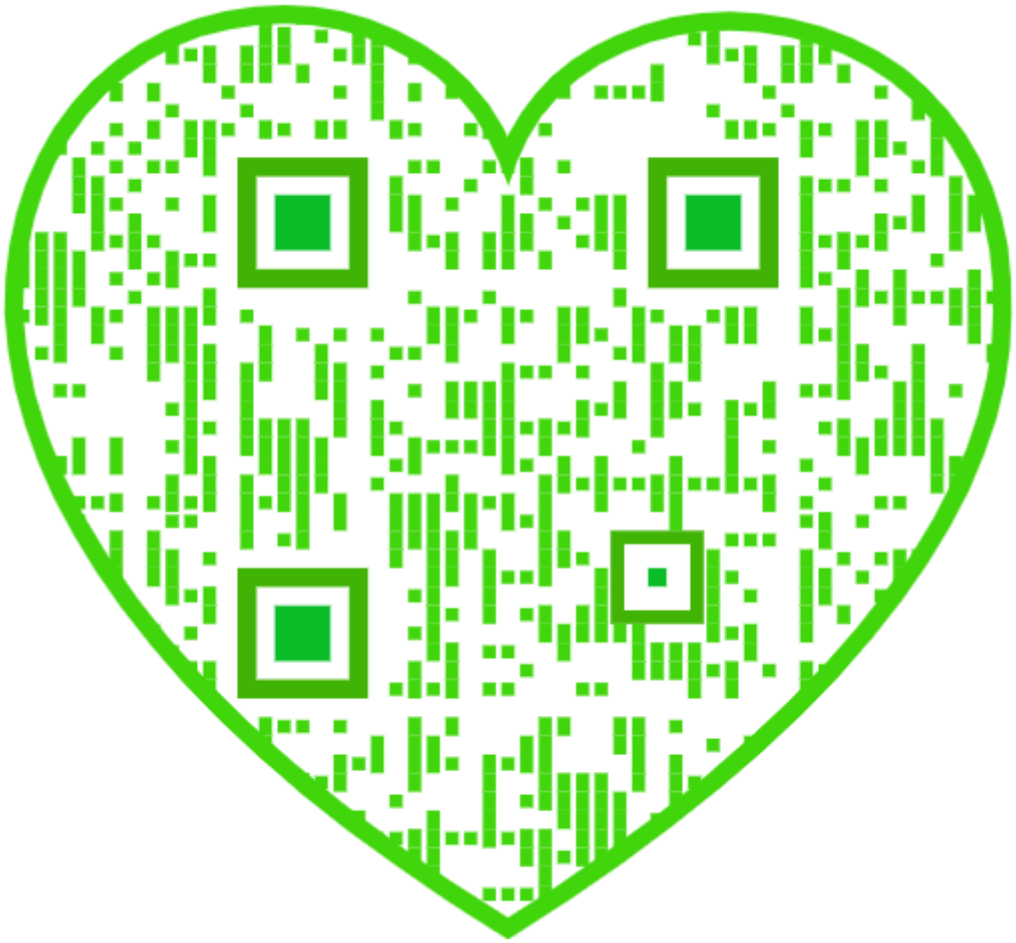

De Leugen van
Uilenspiegel
DOOR
RAF VERHULST
TEEKENINGEN DOOR A. PANIS

TEEKENINGEN DOOR A. PANI

RAF VERHULST

De Jeugd van Tijl Uilenspiegel

VOLK EN STAAT - 1942 - ANTWERPEN

I.

DE SLAAPBAZIN VAN 'T SCHELLEKE

Uilenspiegel werd uit Antwerpsche ouders geboren evenals Rubens en Vondel. Geen mensch die het wist, voor dat wij het ontdekten. Wat een geluk, nietwaar? Zijn moeder hield een hotel, of liever een « afspanning » zooals ze 't in dien tijd noemden, doch als er archivarissen zijn die beweren zouden — hetgeen we niet gaan opzoeken — dat daarmee het « Hôtel Saint-Antoine » bedoeld moet worden, zijn die glad verkeerd.

Het mensch woonde op 't Schelleke. Er waren toen « afspanningen te voet en te paard ». Dat van haar was alleen «te voet».

's Avonds werd er op 't zolderken van haar woning een touw gespannen, een heel sterk en deugdelijk touw en voor drie oortjes (1) of 'nen kluit mochten ze zich behaaglijk uitstrekken en met armen en hoofd op het zeel aanleunen.

's Morgens kwam moeder Uilenspiegel op de legerstee, haakte de koord aan één kant van de kram los en de slapers tuimelden allen gelijk wakker in de werkelijkheid van 't leven.

Dat was een gezellig ontwaken, vol verrassingen en vroolijk gewirwar, maar ook doelmatig in den hoogsten graad. Al de « viajeurs » waren gelijktijdig te been en vijf minuten daarna was het hotel ontruimd. Wat zou dat? In een loopgraaf wordt ge tegenwoordig nogal heftiger uit den slaap gerukt door een schrapnel of kartets.

---

(1) Oortje, twee duiten, is met 'n t. Door de spreuk « woorden zijn geen oorden » wordt het vaak verkeerd met 'n d geschreven.

Koffie dronken de menschen toen niet, want die moest nog uitgevonden worden.

Moeder Uilenspiegel wist toch ook voor den innerlijken mensch te zorgen.

Zij bezat niet alleen een afspanning « te voet ».

Nadat het sjortouw gevierd was op haar zolder en terwijl haar slaapgasten nog recht krabbelden, had moeder Uilenspiegel reeds een gedaanteverwisseling ondergaan.

Dan was ze waardschap en gaarkeuken of gasterije, tegenwoordig zou haar huis dus heeten: « Hôtel-Restaurant ».

In den Winter zat ons slaapbazin in de waardkamer op heuren driepikkel met de breede rokken over een lollepot.

In den Zomer, op het houten bankske vóór de deur.

Ende zij waardschapte...

Zij schonk geitenmelk in een steinen kommeke; zij brak het brood in hompen; deelde aan elk wat zout uit in een papierke; sneed echte « sarcies-de-Boulonj », uit heusch paardenvleesch vervaardigd, in schijfjes, en verkocht die hartelijke en smakelijke eetwaar tegen zooveel negenmannekens of zooveel oortjes.

Zoo nu het vieren van den kabel iets was tegengevallen en als soms een gast mopperend of sakkerend naar beneden strompelde, dan kwam hij weer dadelijk in goede stemming door het gul onthaal van de slaapbazin, en als hij al die weelde zag, de krachtige geitenmelk rook en zijn gehemelte feestelijk vergasten kon met de verschillende smaken die een Italiaansche rookworst te genieten geeft.

Ze waren dan liefst maar vriendelijk jegens hun hospita, zoo vielen de schijfjes mogelijk iets dikker. Doch als ze verkozen te schelden, dat mochten ze toch ook.

Moeder Uilenspiegel had van de natuur de gave ontvangen luid, onafgebroken en beeldrijk te kunnen schelden.

Daar is meer voor noodig dan ge oppervlakkig wel schatten zoudt.

Ten eerste « stem »; mankeert er wat aan keel of stembanden, gaat dan eens aan 't kekelen en hassebassen! Ge geeft een kwik en een kwak, net als op de opera een tenor die er doorvalt en uitgefloten wordt.

Er is daar verbeelding voor noodig en taalkennis. Ge moet de woorden weten die raak zijn, die iemand neerploffen onder hun zwaarte of die de omstanders instemmend doen lachen en aldus de zege verschaffen.

Ge moet gevat zijn in 't wederwoord; en krijgt ge een tref, dadelijk met een dubbelen voltreffer het uitwerksel tegengaan

en vernielen. Wat is dat anders dan strategie? Scheldwoorden verzamelen, scheppen, het is aanmaak van munitie.

Ge moet koelbloedig zijn. Niet opbonzen en tot handtastelijkheden overgaan. 't Is de neerlaag die een einde stelt aan het scheldingsvermogen.

De eigenlijke triomf is, den vijand onmachtig, heesch, uitgeput doen afdruipen en op zijn zich verwijderend schor geroep nog heldere scheldwoorden na te zenden, als laatste granaten die boven zijn hoofd ontploffen.

Dat kon Moeder Uilenspiegel allemaal. Laten ze nu maar eens afkomen !

En dan spreken ze van Demosthenes of Cicero!

Wat lam van buiten geleerd gezanik tegen zoo'n woordvuurwerk voor de vuist!

II.

HOE KWAM ZE AAN UILENSPIEGEL ?

Dat is nu toch wel de eerste en gewichtigste vraag en die de lezer dadelijk beantwoord wil zien. Wel op de natuurlijkste wijze van de wereld, gelijk ge wel denken kunt zonder hoogleeraar te wezen in de vroedkunde. Er kwam veel kostvolk in 't Hotel van Moeier Mie, want haar Moeder Uilenspiegel noemen zou voorbarig wezen en een anakronism. Veel kostvolk, ja, en van alle soort en gehalte, doch Moeier Mie hield zich op haren « point d'honneur ». Gelijk Daniël ongedeerd uit den leeuwenkuil kwam, zoo liep Mie met krabben en gârnot — in de Vlaamsche Akademie spellen ze « garnaal » — in de **huizen** van de Lepelstraat en van de Burchtgracht, waar matrozen en waardgelders van alle natiën, verloren-kosten en wallebakken, slungels met het eerste duivelshaar onder den neus of oude rammen hun duiten kwamen omzetten tegen den loddelijken glimlach van menie-roode lippen en geblankette wangen.

— Krabben en gârnot, vrienden!... Harde eieren!... Suikerbollen voor uw boeleke!... Of moet ge soms geen fraai loddereintje voor haar hebben?

Een loddereintje, voor wie 't niet weten zou, was een zilveren doosje met een sponsje erin gedrenkt met reukwater en een verbastering van « Eau-du-Rhin ».

Als ze Mieken in haren arm durfden nijpen, zei ze kort en afdoende:

— Afblijven of trouwen!

Soms wilden ze Mieken op haar woord nemen, doch ze achtte zich door haar eigen dilemna niet verbonden.

— Trouwen! zei Mieke, neen, kameraad, dan nog liever naar 't Scheld!

Daar was er maar één voor wien ze zoo heelemaal anders was. Dan sprak ze tegen hem wel dezelfde woorden, doch die klonken anders. 't Was een matroos die op 't Schelleke kwam logeeren telkens hij weer aan land kwam van zijn maandenlange zeereis.

Niemand kon dan binnenkomen gelijk Klaas.

— Dag Mie! Hier ben ik!

't Is waar, niemand werd ontvangen gelijk hij.

— Wel, Klaas! Zijt ge daar, jongen! Dezen keer dacht ik dat ge vergaan waart.

— Ik moet gehangen worden, Mieke, en die kunnen niet verzuipen. Is er een plaats aan 't zeel?

— Dat weet ge wel, Klaas, dat er voor u wat beters is.

Mieke had een kleine schelf of hooizolderke. Niemand mocht er vernachten, want ze had schrik van brand en ge kunt de menschen niet vertrouwen, maar Klaas wel.

Was Klaas dan beter dan de andere matrozen?

't Feit is dat hij er goed voor kwam. Hij was niet boven een middelmatige grootte, doch hij had breede schouders, een zwarten krullebol, oogen die lachten, witte tanden en zingen, daar hebt ge geen denkbeeld van! Ieder die hem hoorde zei onmiddellijk dat hij pastoor had moeten worden. Er was echter geen pastoorsvleesch aan, en zelfs wat hij zong zou nu de deftige menschen doen blozen, maar in dien tijd zagen ze zoo nauw niet, en wat snugger was, kon niet schunnig heeten.

Als Klaas aan wal was begon hij onmiddellijk te drinken en 't geld door deuren en vensters te smijten alsof het van een diefstal kwam, en toch had hij het in den grooten mast en in den orkaan zuur genoeg verdiend.

Zoodra het op was, werd hij rustiger, stiller van doen, zat een paar dagen op een stoel achter de kachel of vóór 't venster, werd gedienstig, hielp Mie een handje in haar huishouden, doch 't eten smaakte hem niet meer.

Op een zekeren morgen kroop Klaas van zijn schelf.

— Zoeteken, ik ga monsteren, zei hij.

Klaas noemde haar altijd « Zoeteken », wat menigeen in den waan heeft gebracht dat ze « Soetkin » heette.

— Wat! nu al? antwoordde Mie, zijn ze nu al op? en 't was of haar stem beefde.

Hij trok zijn broekzakken om als opperste bewijsvoering.

— Ik dacht anders dat ge na een reis van achttien maanden op den Braziel het langer zoudt uitgehouden hebben ?

— Ja, Zoeteke, maar geld heeft een goeien meester noódig, en ik ben het de baas, dat ziet ge wel!

Hij lachtte... zijn oogen lachten, zijn tanden lachten, zijn kneveltje krulde omhoog van 't lachen en zijn voorhoofd lachte ook onder de krullende zwarte haren.

Mie kreeg ineens den slag. Gelijk iemand die duizelig wordt boven op een hoogen toren en in de ruimte springt, zei ze plotseling:

— Blijf hier, Klaas!

En waarachtig ze bloosde en 't stokte allemaal in haar keel.

Veel woorden waren er niet voor noodig. Klaas ging niet monsteren en hij had voor de laatste maal op de schelf geslapen.

De pastoor van Sint-Andries kwam er nog tijdig tusschen en eenige maanden later — hoeveel zult ge nog wel op het archief kunnen vinden of misschien kunnen uitrekenen — twee weken vóór dat ze Uilenspiegel kregen, waren ze al deftig en fatsoenlijk getrouwd.

Mie had al dikwijls spijt gehad dat ze 't zoover had laten komen, maar dikwijls ook al blij geweest.

Dus niets uitzonderlijks; de gewone gang van de wereld.

Ge ziet, lezers, dat een wonderlijke geschiedenis heel eenvoudig, heel gewoon, heel natuurlijk kan beginnen, doch daar we hier niet zijn om leugens te verkoopen, moeten we zeggen dat Mie op die wijze, en een beetje door de schuld van Klaas, aan Uilenspiegel kwam.

III.

EEN WONDERKIND

Dat Uilenspiegel met den helm geboren werd, hoeft nauwelijks vermeld van zoo'n wonderkind. Katelijne, de vroedvrouw, die het bakerde, was er blij om, en daar ze reeds een ganschen nacht bij de kraamvrouw had doorgebracht, van tijd tot tijd een slokje nemend als hartversterking, dronk ze nu het laatste van de flesch ledig om haar vreugde te betoonen.

Deze was echter van korten duur. Plots ontstelde het mensch.

— Hemeltje-lief! riep zij uit, het paddebloot borelingske in haar schoot omdraaiend, dat het jong er heel de buurt van bijeen schreeuwde. Hemeltje-lief!... Hemeltje-lief!...

— Wat is er, Katelijne? vroeg Mie, die wat warm « zuipe » uit een kompeke slabberde. De deskundigen in kraamzaken weten dat « zuipe » wit bier is, met suiker en een ei daarin geklutst; 't staat bekend als het eenig probaat middel om een Antwerpsche kinderbedsvrouw weer op de been te helpen.

— Is er niemand om de flesch vol te tappen? vroeg Katelijne met bestorven lippen. Ik moet eerst een slokje hebben om mijn alteratie af te drinken. Ik zou geen woord kunnen uitbrengen vóór ik wat op mijnen positieve ben.

En luidkeels riep ze:

— Klaas!... Klaas! aldus haar eigen bewering een helderklinkende en door het huis galmende logenstraffing gevend.

Maar Klaas kon het niet hooren; hij zat wel in de kroeg, doch ergens in de buurt, een hebbelijkheid van vele vaders die een onweerstaanbare aandrift voelen om de geboorte van hun kroost buiten huis te vieren, doch des te hebbelijker vanwege een herbergiersbaas die geen enkel goei reden meer kan aanhalen om niet onder zijn zoo pas gezegend dak te blijven.

— Wat is er toch, mensch? vroeg Mie snibbig. Ge maakt me heelemaal aardig... Houd het jong toch wat recht... Geef het een proppeke met wat suikerbier... 'k Geloof waarachtig, Katelijne, dat ge bedronken zijt!

Iemand die op een biezen stoel gaat zitten waarin ze rechtop

een stopnaald hebben gestoken, zou niet veerkrachtiger opspringen dan Katelijne het deed onder die beschuldiging. De moeiernaakte Uilenspiegel rolde er van uit haar schoot en kwam neerbonzen op den grond. 't Was een herrie almachtig!

Mie gooide haar kommeke met suiker naar Katelijne's kop en sprong dan uit haar bed. Maar zie nu 't wonder: Uilenspiegel lag op den grond te lachen dat hij schokte. Mie lachte ook; Katelijne al erger dan Mie. Zoo wist die kleine snaak van 't eerste uur dat hij op de wereld was, door zijn guitigheid den vrede onder de menschen te brengen.

— Als 't er maar de stuipen niet van krijgt, zei moeder, want 't lachen van het kind was onbedaarlijk.

Daarop kwam Klaas binnen; hij had misschien toch het geroep van de baker gehoord. Hij begon natuurlijk ook te lachen als hij het gek spektakel aanschouwde.

— Tap eens voor Katelijne! beval Mie vergoelijkend. Ze moet ons iets van den kleine vertellen en zij heeft te veel verschoten.

Klaas ging de flesch vullen. De baker nam er een teug van en proestte dan leelijk of ze gal en edik geproefd had, doch 't volgende oogenblik nam ze weer een slok, vertrok toen minder haar gezicht, en zei alleen:

— Bâh!... walging en vloek over het kort nat.

— Wat is er nu? vroeg Mie.

Uilenspiegel was intusschen tot bedaren gekomen en sliep met gesloten vuistjes en een gerimpeld denkend voorhoofd in den schoot van de baker.

— Er is, antwoordde ze, dat uw kind van den duivel is bezeten.

— Dat kan ik best gelooven, zei Klaas. Dat hebben ze van mij ook altijd gezegd.

— Hij heeft het merk, hernam Katelijn.

— Teeken dat hij echt is! meende Klaas.

— Het merk van Satan! sprak de baker met een bedenkelijk gezicht.

— Van Satan! riep Mie. Dan ben ik betooverd door Jo van den Scheper. Het oud leelijk wijf! de vuil tooverheks! Loop eens gauw naar den pastoor en naar de Wet en doe z' is onmiddellijk verbranden, Klaas!

— Waar is dat merk? vroeg Klaas bedaard.

— Hier! ziet! één op zijn schouder... en één in zijn eekenis!

— 't Zijn peperkolen, zei Klaas, ik heb die ook en nogal op dezelfde plaats. Nu ben ik heelemaal gerust, Mie!

En Klaas sloeg zijn wijf eens vriendschappelijk op den schouder, want in dien tijd kusten de menschen nog zoo gemakkelijk niet als tegenwoordig.

— Ik zeg dat het duivelsmerken zijn, vervolgde de baker hardnekkig.

— Neen mensch, neen! En toch, ze staan allebei aan den rechterkant. Ge weet toch goed genoeg dat Satan links merkt.

Dit laatste betoog scheen indruk te maken, maar onmiddellijk toegeven is niet menschelijk, en als ge uitgewaakt zijt bij een kraambed, en ge hebt u moeten wakker houden en sterken met een slokje, dan is dat beslist onmogelijk.

— De pastoor zal 't uitmaken, zei ze. We zullen zien wie gelijk heeft.

— Geef dien schelm hier! beval Mie. Kom, mijn jongske, 't is gelijk van waar ge komt of hoe gij gemerkt zijt, eet uw buiksken maar vol, mijn jongen.

En moeder lei Uilenspiegel aan haar blanke borst, en 't kind begon te lurken met een drift en een geweld dat Mie lachte, en Katelijn ook weer, en dat Klaas sprak:

— 't Is al erger dan de Mammêlokker van Gent ! Ik kan het niet nazien... 't is te veel afzien... ik ga er ook eentje pakken.

Moeder was zoo gelukkig met haar zuigeling dat ze Klaas liet gaan zonder een opmerking te maken, wat zij anders altijd deed alleen omdat ze 't niet laten kon, want dat het niet hielp wist ze genoeg.

Toen Klaas buiten was, zei Mie van haar kind, dat ze koesterde met de oogen:

— 'k Geloof dat me 't gastje zal worden! Hij bijt op mijn tepels dat het allemaal zeer doet!

Maar Katelijn antwoordde niet en hoorde het niet meer: zij was op haar berden stoel ingeslapen.

— 'k Ben blij dat ze wat slaapt, dacht Mie. 't Mensch heeft heel den nacht gewaakt en is moe. Als ze wakker wordt, zal ze weer nuchter zijn.

IV.

HET DOOPSEL VAN TIJL

't Moest goeie kost zijn wat Mie gaf, want het ding groeide dat het een aard had.

Mie had opnieuw haar korven opgenomen en kwakkelde de straat op :

— Krabben en garnôt, vrienden!... Hard eieren!...

Van tijd tot tijd ging ze eens over huis, want ze was toch niet gerust in Klaas, die op 't kind moest passen.

Of ze gelijk had!

Op een keer komt ze thuis en 't arm schaap lag te blaten in zijn houten schommelbak. Mie maakte een aanslag men kan niet meer, legde het jong weer droog, want 't had zich deerlijk bekaaid en begaaid — wat is daar nu aan? dat doen de kinderen van den Koning immers ook! — en ze had een kort en goed besluit genomen: in één korf de krabben en de verdere koomenij; in den anderen haar kerstenkind.

En zoo kwam dien avond Uilenspiegel in de Lepelstraat en op de Burchtgracht. 't Is droevig dat we het moeten bekennen, doch de waarheid voor alles.

Aantrek dat Uilenspiegel had! 't Was een heel revolutie in die gezellige buurt.

Daar was geen enkel matroos die nog bezien werd. Ze wilden allemaal Uilenspiegel op haren schoot hebben.

't Arm kind werd gekust en besmoezeld dat zijn snuitje vol

roodsel en witsel hong en geweldig naar muskus rook, maar de kleine snaak lachte dat hij er van kakelde en toen het laat in den avond wat guur was geworden, en z'er in een huis van de Burchtgracht met aan de kachel zaten, piste hij in den oven!

Toen gierde de heele woonst van het lachen...

Ze dachten dat hij het onnoozel gedaan had, maar hij kon zelf niet langer veinzen en lachte dan zoodanig mee, dat hij er ditmaal werkelijk bijna in stikte.

Ze moesten wel tien minuten op zijn ruggesken kloppen eer hij tot bedaren kwam. 't Kind zag al heelemaal paars en blauw.

's Anderendaags was 't vergeten.

De pastoor van Sint-Andries kwam Moeier Mie op 't Schelleken vinden. Hij zag er hoegenaamd niet goed gezind uit.

— Wat heb ik nu gehoord, Mie? sprak hij; dat uw kind gisteren in slechte huizen heeft gezeten en er bijna gestikt is?

Mie legde de zaak uit en 't gedrag van Tijl.

— Dat verandert de zaak, zei de brave herder inwilligend; maar 't had nu eens moeten stikken!

— 't Waar al te erg geweest, mijnheer pastoor; hij kan toch zoo lachen dat het er eens zal van komen!

— En 't ergste van al: denkt ge dan niet aan zijn eeuwige zaligheid?

Mie schoot in een geweldige lachbui. Ze was zeer godsdienstig; ze zou geen stuksken vleesch gegeten hebben op een Vrijdag en 't moest er al druk toegaan vooraleer ze 's Zondags niet naar de mis ging. Ze was verleden jaar nog mee te voet naar Scherpenheuvel geweest.

Maar nu moest ze toch lachen; de eeuwige zaligheid van haren Uilenspiegel kon ze zich niet dadelijk voorstellen.

— Dat is niet om te lachen, Mie, sprak de pastoor streng. 't Kind is niet gedoopt.

— Wel hemeltje-lief! neen! Hoe hadden ze dat kunnen vergeten! Ja, zie, mijnheer pastoor, dat moogt ge van menschen gelijk wij niet kwalijk nemen. We hebben ons affaire en onze ooren vol en 'k weet d'helft van den tijd niet waar mijn kop staat.

— Wanneer komt ge dan, Mie?

— Wel, wanneer zal 't beste schikken?

— Morgen namiddag om 3 uren, gaat dat?

— Jawel, mijnheer pastoor, maar 't is wat laat op den dag. Dan ben ik niet zeker dat Klaas nog nuchter is en dat ik hem nog mee krijg. De peter is nog erger; ik moet mijn zwager nemen

en die is kooldrager. Die mannen hebben hun keel altijd vol stof!

Ze namen dan afspraak voor 's anderendaags 's morgens om 9 uren.

Ze waren er allemaal wat goed op tijd, bij Mie op 't Schelleken.

Vóór den achten zat Katelijn daar al, op haar Paaschbest, met groote breede binders aan haar gepinde muts en met een spanen hoed er over dien ze van heur melkboerin had geërfd. Twee schoon kanten vleugels krulden er bezijden uit met een breeden zwaai. De baker zou meetje zijn.

Ze was er al vroeg, doch Tistje, de zwager-kooldrager, zat toch reeds met Klaas bij een grooten pot bier. Een derde glas was dadelijk bijgezet.

Mie was spoedig paree, want ze ging mee naar den doop. Ze had een halsdoek om, die Klaas in zijn tijd nog van Indië had meegebracht, en waar heel de werf naar glarioogde.

Om halfnegen zetten zij zich stoetsgewijze op gang naar de kerk.

Ze waren al een eind weegs de straat op, blij koutend in feestelijke stemming, als Mie zei :

— En Uilenspiegel ?

Waarachtig, ze hadden het kind vergeten! Wel Heere! Wel Heere!

Ze waren juist aan « 't Blauw Gieterke ».

— Wij zullen hier wel wat wachten, zei Klaas, gaat gijlie hem halen! en hij trok met Tist de kroeg binnen.

De vrouwen kwakkelden met zwaaiende armen en breed uitgezette rokken terug.

— Wel Heere! Wel Heere! Hoe hebben we dat schaap nu kunnen vergeten.

— Ja en nog goed dat we 't op tijd gezien hebben! Ziet ge ons in de kerk aankomen zonder den doopeling.

— 'n Mensch komt den dag van vandaag van alles tegen.

— Ge moogt het wel zeggen!

— Nu nog goed dat het niet regent... Ziet gij ons daar door klodderen!

Toen ze in huis kwamen, stond hun een nieuwe verrassing te wachten.

De wieg was leeg en Uilenspiegel nergens te vinden. Op zolder, in den kelder, op de schelf, nergens! Mie was om zot te worden. Katelijn was al in den bornput gaan kijken; ja, en door den bril van 't gemak! Ge moet daar niet mee lachen noch

geërgerd om zijn: de menschen wisten niet waar ze moesten zoeken!

Gelukkig liepen ze dan de straat op, begonnen groot misbaar te maken en te roepen dat hun kind gestolen was.

Het raadsel was daar spoedig opgelost: Uilenspiegel zat in de buurt, in een snoepwinkeltje. Hij werd met de gauwte ingebusseld. Daar hield Mie van. We zeiden het vroeger reeds: ze was op haren « point-d'honneur ».

— Het moet toch op een kerstekind trekken! zei Mie, wat Katelijn volmondig beaamde.

Nu weer nieuwe « structies ». Klaas en Tist wilden niet buiten uit het « Blauw Gieterke » of Mie en Katelijn zouden er eerst eentje meedrinken.

't Was al negenen geslagen.

— Ziet ge dat de pastoor weg is! zei Mie. Ik ga niet binnen!

— We zullen meer winnen met zoetigheid dan met azijn, meende de baker.

Mie moest dan wel toegeven. Zij dronk een kriekske, maar Uilenspiegel stak zijn handjes uit naar het borrelglas en liet het niet los vóór 't leeg was.

— En dat moet nog gedoopt worden! lachte Tist. Ze zeggen dat de kinderen naar hunnen peter aarden, maar zoover had ik het nog niet gebracht op zijnen ouderdom.

Klaas fluisterde iets in het oor van Tist, dat hij met zijn moeder al mee gaan leuren was in de Lepelstraat en op de Burchtgracht en dat vond Tist « eenig in de wereld! »

Ze hadden elk drie pinten « dobbele kuite » binnen eer Mie haar volk meekreeg.

Als ze nog een paar honderd stappen van St. Andrieskerk waren, begon het plots met groote druppelen te regenen en 't volgend oogenblik straalde het water plassend naar beneden. Ze mochten nog wel spreken van schoon weer!

Och arme! wat zagen zij er uit. Pinsel en stijfsel van de mutsen was in onooglijke witte vodden herschapen. Uilenspiegel droop; doch hoe meer het regende hoe meer hij lachte, zoodanig dat hij daardoor heel de kerk ontstichtte toen zij er binnen kwamen, net drenkelingen die juist op den oever zijn gekropen!

Zoo werd het kind voor de eerste maal gedoopt.

Den tweeden doop laten wij gansch op de verantwoordelijkheid van Ch. De Coster en gelijk deze de overleveringen navertelt :

« Als hij nu de kerk binnengebracht werd, kwam de koster-
» schoolmeester aan peter en meter, vader en moeder zeggen,
» dat zij zich rond de doopvont moesten scharen, hetgeen zij
» deden.

» Maar boven de vont was er in 't gewelf een gat, dat een
» metser gekapt had om er eene lamp aan een vergulde sterre
» te hangen. »

(Uit die kleine bijzonderheid zijn we geneigd te gelooven dat het waar gebeurd is, want ge zoudt al schrikkelijk omstandig moeten kunnen liegen om zoo iets te gaan uitvinden!)

« De metser, die, van boven peter en meter stokstijf rond
» de toegedekte vont zag staan, goot verraderlijk door het gat
» een emmer water, dat tusschen hen, met groot geplas op het
» deksel van de vont kletste. Doch Uilenspiegel kreeg er het
» grootste deel van.

» En zoo werd hij voor de tweede maal gedoopt.

» De deken (1) kwam; zij deden hem hun beklag, maar
» hij zei hun van zich te haasten (2), dat het een ongeluk (3)
» was.

» Uilenspiegel ging te werk als een bezetene, om den wille
» van het water (4), dat op hem gespat was.

» De deken gaf hem het zout en het water en heette hem
» « Thylbert », wat zeggen wil: « altijd ongedurig ».

Dat kwam van de kalk in zijn oogen, indien hij zoo spartelde.

In alle geval zijn we blij dat hij gedoopt is en dien naam ontving, nu kunnen wij hem al eens kortweg « Tijl » noemen.

— En zoo is 't kind eindelijk gedoopt, zei de pastoor.

— Voor de derde maal vandaag, zei Klaas.

---

(1) De pastoor van St.-Andries is later deken geworden, wat die onnauwkeurigheid genoegzaam opklaart om er niet langer bij stil te staan.

(2) Ze kwamen al zooveel te laat!

(3) 't Is mogelijk, dat de onargwanende brave man aan een ongeluk geloofde, doch het te laat komen, — eerst zooveel maanden en dan nu weer in de kerk — van Uilenspiegel; zijn oneerbiedig lachen bij 't binnenkomen en die natte processie, die als lekkende regenschermen, groote plassen vormden, gedurig omvangrijker wordende, waar ze stonden, dit alles zou den zachtmoedigen herder wel eens ontstemd kunnen hebben.

(4) Er was zeker en vast kalk in het water van den metser en 't moet in Uilenspiegel's oogen zijn gekomen, want anders zou hij met de grap eens ferm gelachen hebben.

De pastoor begreep en lachte.

— Dan is 't een *anabaptist*, liet hij er schalks op volgen.

Klaas begreep niet, doch lachte toch ook. Hij meende misschien dat *Anna* en *Baptist* twee bijgevoegde voornamen waren. Zoo iets gebeurde meer, doch onder 't groot volk.

Mie had er iets van gevat.

— Kan dat kwaad, mijnheer pastoor? vroeg ze.

— Dat is te zeggen! Hij moet altijd oppassen niet te dicht bij een mutsaard te komen.

— 'k Zal er voor zorgen, beloofde de moeder.

— Laat nu zijn duivelsmerken eens zien aan mijnheer pastoor, sprak Katelijn te goeder ure. Is dat van den duivel of zijn 't peperkolen, mijnheer pastoor?

En voor de tweede maal vroeg Mie:

— Kan dat kwaad, mijnheer pastoor?

— Hier niet, moederke, maar in Spanje kan 't gevaarlijk zijn.

— Ik begrijp, zei Klaas, ter wille van den mutsaard?

— Ge hebt het van den eersten keer, beaamde de pastoor.

— Ik vreesde anders dat Jo van den Scheper mijn kind had betooverd. Ge kent die tooverheks wel, hee, mijnheer pastoor?

— Er zijn geen tooverheksen, moederke.

— Niet? riep Katelijn zoo ontsteld dat ze Tijl bijna liet vallen.

De pastoor vreesde misschien dat hij te veel had gezeid; hij maakte aanstalten om te gaan, doch keerde zich nog eens om:

— Brave kristelijke menschen beschuldigen daar niemand van. 't Is een groote zonde zoo iets te zeggen.

Als hij weg was, zei Katelijn:

—Geen tooverheksen!... Hij spreekt zoo aardig!... Hij is ook al geen goeie, geloof ik.

Uit de Sint-Andrieskerk gingen ze natuurlijk daar rechtover « In den Koning van Spanje » binnen.

Hoe hun vijfde stoop bier, dien ze bestelden, omviel en hoe Tijl héél de geut kreeg, daarover zullen wij niet uitweiden.

Maar hij lachte en smakte er gulzig van binnen, zooveel hij kon. Kalk was er niet in, ditmaal.

— Nu is hij zeker *Janbatist*, lachte Klaas, dat is nu vier keeren dat hij gedoopt wordt.

Hier weer laten we het woord aan De Coster:

« Met het hoofd zwaarder dan 't lichaam, strompelden ze » huiswaarts; zoo kwamen ze aan een brugje over eenen poel; » Katelijne, die meter was, droeg het kind; zij struikelde en

» viel in de modder met Uilenspiegel. Zoo werd hij voor de » vijfde maal gedoopt. Men » trok hem uit den poel. » In het huis van Klaas » werd hij met lauw water » gewasschen. Dit was zijn » zesde doopsel. »

Het zevende gaf hij zichzelf in zijn wieg, maar hij werd er niet eens wakker van ; ook zijn hoofd was zwaarder dan zijn lichaam, want hij was tamelijk goed bedronken van zijn doop thuis gekomen.

Zoo'n kind kan er nog niet tegen en heeft niet veel noodig; geen enkel verstandig lezer of hij zal dat inzien en daarom in niets van zijn achting voor den held van onze geschiedenis voelen verminderen. Of 't zou iemand moeten zijn die benoodigdheid en voordeel voelde de aandacht van zichzelven af te trekken om die op de zwakheden van zijn evennaaste gevestigd te krijgen?

Zoo iets komt ge ook tegen in de wereld!

V.

TIJL IS TOCH BETOOVERD

ONTSTELTENIS VAN ZIJN OUDERS

HIJ BRENGT DOKTER VARENBERG IN VERLEGENHEID

Tot hiertoe had Uilenspiegel heel veel gelachen, ook nog al veel geschreid, — want schreien is voor kerstekinderen het eenige middel om te beduiden dat ze iets te kort komen — doch hij had nog niets gezeid dat onder de bekende woorden te rangschikken valt.

— 't Is kurieus, zei Klaas tot Katelijn, dat die snaak niet aan 't spreken gaat. Hij verstaat anders alles!

— Of hij alles verstaat, hee, snoezeke? zei Mie en stak haar gezicht lachend en koozend tegen het snuitje van Uilenspiegel.

't Ventje zat in zijn stoeltje.

Zijn oogen blonken gelijk lichtjes. Hij lachte zijn moeke toe en om zijn vreugde te betoonen, deed hij zijn biezen klaterken rammelen.

— Klingeling! Klingeling! Kleine deugniet!

— Klingeling! beaamde Klaas. Hadt gij maar altijd bellekens aan uw kaproen, mijn zoon, want de gekken zijn meester van de wereld.

Uilenspiegel was blij het te vernemen ; hij liet zich van 't gichelen achterover tegen zijn stoel vallen en sloeg intusschen zoo hard en dwaas hij maar kon zijn klater op 't berd vóór hem.

— Zie hem nu toch lachen! Ik heb maar één schrik; dat het kind niet lang zal leven!

— Waarom niet, Mie?

— Hij is veel te slim.

— Dat is de vrees van alle moeders, zei Klaas bedaard.

— Welke vrees, Klaas?

— Dat haar kind te slim is en daarom niet lang zal leven. Gelukkig dat de kinderen later een deel van hun vernuft ver-

liezen, of 't zou op de wereld niet uit te houden zijn van de geleerde bollen!

— Gij spot met alles!... Ge zult het zien als het te laat is.

— Ik hoop van neen, zei Klaas.

Op dit oogenblik klonk er door 't open raam een welbekende langgerekte straatkreet:

— Kêppelê!

— Mosselen! daar heb ik goesting voor, dacht Klaas hard-op.

En nu de goesting zich meer en meer opdrong, voegde hij erbij:

— Wat zouden ze kosten?

Ze zijn duur, antwoordde Mie. Gisteren heb ik ze nog drie oortjes den emmer zien betalen.

— Hoe komt dat?

— De Spanjaarden zijn er mee weg vóór de mosselhengsten Lillo voorbij zijn.

Mie stak haar hoofd door 't raam en wenkte, zoodat ditmaal de *kêppelê* half stikte in de keel van 't mosselwijf.

Ze zouden eens een prijskamp moeten uitschrijven om uit te maken waarom nu nog ten huidigen dage de mosselen te Antwerpen met den kreet van *Kêppelê* worden uitgevent.

De koop werd in de open deur bedongen en gesloten.

Uilenspiegel, die naar buiten keek, zei plots heel duidelijk, heel klaar en heel beslist:

— *Kik! 'n Hoendekarretjie!*

Mie liet haar emmer met mosselen vallen; zoo verschrok ze.

Tijl stak zijn armpje uit, wees de straat op en herhaalde:

— *'n Hoendekarretjie!*

— *Oendekarretjie!* 'k Begrijp er niets van! zei Klaas. En gij, Mie?

— Ik kan er niet van over. antwoordde ze. Ik sta hier verbauwereerd!... Oendekartjie! Oendekartjie! Wie kan daar wijs uit worden?

Maar 't mosselwijf, die nog haar drie oortjes moest hebben en op den dorpel wachtte, stak heur kop binnen en zei:

— *Da kend koet Breugsch ! We zin winder ook van Breugge !*

— Brugsch! zei Mie. Waar zou hij dat geleerd hebben? Er komt hier wel van alle volk, maar van Bruggelingen hebben we in den laatsten tijd geen last gehad.

— Zeg het nog maar eens, mijn ventje, vroeg Mie aan haar zoontje.

't Kind was nog nooit zoo gewillig geweest. Hij wees met zijn polleke door 't raam op de mosselkar, die daar stond met twee honden bespannen en hij herhaalde permentelijk:

— *'n Hoendekarretjie!*

— Hoendekarretjie! Zie-je-wel! Dat spreken ze hier verkeerd uit en noemen ze dan een *hondenkar.*

Tijl knikte met zijn koppeke en schaterde van lol en leute als hij zijn vader en moeder daar zoo beteuterd zag staan.

Mie was niet gerust: ze dacht aan de peperkolen, aan de tooverij, aan Katelijn, aan Jo van den Scheper.

Behekst! hadden ze haar kind behekst?

— 't Is toeval, sprak Klaas. Zoo'n kind wawelt zooveel op een dag en van een ritjitjie maken de moeders van alles. Wasch den snaak liever, want hij trekt op zijn petere, die kooldrager is. Hij ziet zoo zwart als een pottefer!

Mie nam een handdoek, hield er een hoek van onder de pomp en vaagde er Tijl mee over zijn snoetje.

't Kereltje proestte, weerde zich tegen en duwde den natten doek van zich weg, en zei toen:

— *'t Es stief koet, weje, 't watere van de pompe!*

Mie liet zich op een stoel neervallen.

— Manneke, zuchtte ze, ge zijt betooverd.

— Ja, knikte Klaas, nu geloof ik het toch ook!

— We kunnen niet beter doen dan naar Jo van den Scheper gaan en haar vragen wat ze moet hebben om de kwade hand van ons kind te nemen.

— Of naar den pastoor! meende Klaas. Die kan het aflezen!

— Als 't betooverd is, goed betooverd, dan is er niets aan te doen, vervolgde Mie. Trien van den Schoenlapper had ook een kind dat betooverd was, het teerde weg van den ouwenman, z' is er overal mee geweest: bij den pastoor, bij de paterkens, bij een smid die het afgelezen heeft... niets heeft geholpen.

— 't Zal misschien dan ook maar ongeneesbaar ziek geweest zijn. Ik heb eens een dokter hooren zeggen dat tooverij niet bestaat en dat de ouwe-man een ziekte is.

— Tooverij niet bestaan? en als ge 't nu toch promentelijk voor uw oogen ziet! en ze legde haar handen in haar heupen.

— 'k Zeg maar wat ik gehoord heb.

— Of is dat kind niet betooverd?

't Manneke zat genoeglijk in zijn stoeltje en zag naar de

honden en de musschen op straat, zich hoegenaamd niet bekreunend om de ontsteltenis die hij verwekt had.

Klaas durfde het niet effenaf loochenen. Voor wat hij gehoord had, was geen andere uitleg.

— Ik kan het toch niet gelooven, als ik hem daar zoo zie zitten.

— Ik ook niet, zei Mie. Hij houdt ons waarachtig voor den aap, maar dat hij dit kan, daar zit juist de tooverij in.

— 'k Vind het nog geen bewijs.

— En zijn Brugsch ?... Zijn *hoendekartjie* en 't water van de pomp dat *stief koet* is!

— Ja, 't is niet natuurlijk, moest Klaas toegeven. Maar dat we nu eens naar een dokter gingen, daar hebt ge toch ook schriftgeleerden onder?

Mie had er geen betrouwen in, doch ze was er voor, iets te doen en als de *chirurgijn* Varenberg, die in de Huidevetterstraat woonde, wou komen — 't mocht dan kosten wat het wilde — dan zou ze dit ook goedvinden.

Klaas ging er zelf heen en de dokter kwam. Hij ook geloofde aan geen tooverij.

Hij was een eenvoudig man, met langen grijzenden baard, met zware grauwe wenkbrauwen en daaronder een vorschenden peilenden blik, hoewel toch uit zachte oogen.

Hij was hoegenaamd niet verlegen op 't Schelleke.

Hij zette zich familjeer op een stoel neer, nam het kind in oogenschouw, pakte het bij zijn handje, lachte en knikte er tegen en vroeg Klaas en Mie uit.

Ze moesten nog eens elk woord herhalen dat Tijl had uitgesproken.

Dokter Varenberg luisterde aandachtig en vroeg toen:-

— Heeft de kleine dat gezegd?

— Zoo waar als we hier staan, meneer doktoor.

— Dan is 't een hallucinatie geweest.

— Een?... is dat erg, meneer doktoor? Is dat een soort van tooverij? Kan de kleine daar van sterven?

— Neen, zeker niet.

— Dan is 't niets, zei Mie.

— Maar 't is gevaarlijk voor de ouders.

— Wat is 't dan? vroeg Klaas.

— Ge hebt een zinsverbijstering gehad, brave menschen, of misschien hadt ge diep in 't glas met *dobbele kuite* gekeken.

— Maar meneer toch, zei Mie, dat ik dat nu nog moet hooren in mijn ongeluk!

— Uw kind is zoo gezond als een visch! Hoe oud is 't nu?

— Zes maand!

De dokter stond op en lachte eens hartelijk.

— En ge wilt hebben dat zoo'n kind al spreekt! Kom! kom! Ge zijt brave menschen, doch ge moogt elkander zulke dwaasheden niet wijsmaken.

Hij ging zich verwijderen, tikte Uilenspiegel nog eens vriendelijk op de kaak en een vinger zettend alsof hij 't wilde vermanen:

— Zie, dat ge geen Brugsch meer spreekt, hoor!

Tijl richtte zich op in zijn stoeltje en een heel ernstig gezicht zettend, antwoordde hij:

— *Ek en kan nie anders, meneere.*

Dokter Varenberg sprak geen woord, liet zich op zijn stoel neerzakken en sloeg toen een groot kruis.

VI.

HEEL ANTWERPEN OVERHOOP VOOR EN DOOR UILENSPIEGEL

Natuurlijk stond nog denzelfden dag heel de stad overhoop. Uilenspiegel was ineens beroemd.

Ze spreken van scheppingskracht, van vlammende verbeelding, van vindingrijkheid, van fantazie, van geniale dichters!

Wat zijn nu de grootsten onder hen, och arme! bij de teugellooze, bontgeschakeerde verbeelding van het volk?

Het volk alleen kan scheppen, uitvinden en verdichten zoowel in vredes- als in oorlogstijd.

Van waar komt de geestigheid van den dag, die op een oogwenk de stad rond is en die ge op 't zelfde oogenblik in alle wijken en op alle monden vindt?

En zeg me eens, van waar komen de liedjes die telken jare, iets vóór Nieuwjaar ontkiemen om met de Vastenavonddagen hun vollen bloei te erlangen?

Het volk dicht, zingt, slaat zijn kwinkslagen uit!

O, de verbeelding, de fantazie, die naamloos is, doch juist te geven weet wat ieder lust!

Hoe was 't geval van Uilenspiegel nu zoo gauw ruchtbaar in de goede stad Antwerpen? 't Is bijna onnoozel die vraag te stellen. Klaas had er zelf al over gesproken in *'t Blauw Gieterke*. Hij was er sinds den doop dikwijls teruggegaan, want hij had er de *dobbele kuite* goed gevonden.

Mie was een braaf mensch, maar zwijgen was boven haar macht.

— Ik ben te openhartig! heette ze dat. Al wat ik op mijn hart heb dat moet er af!

En als zij in een vlaag van oprechtheid was, bekende ze van haar eigen in haar plat Antwerpsch dat ze haren *bebbel* niet kon houden.

't Mosselwijf was nochtans de echte omklinker en uitbeller geweest van het heuglijk nieuws.

Was zij het niet die alles had ontdekt? Ze speelde een der hoofdrollen in de tragedie van 't Schelleken.

Denzelfden dag was het nieuws duizendvoudig vermenigvuldigd, vergroot, veranderd, van mond tot mond voortverteld.

Op 't Schelleke was een kind geboren, heette het, met drie koppen en bokspooten! Het sprak Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch, en was nog maar drie dagen oud!

De samenscholingen moesten aan de werf en op den Oever verboden worden, want het zag er zwart van 't volk en eenigen riepen dat het duivelswicht dadelijk moest verbrand of verdronken worden.

Dat was nu de gekke kant van de zaak, doch intusschen was het magistraat (1) bijeen gekomen om over het geval beraadslaging te nemen.

Dokter Varenberg werd ontboden en zijn bezadigde doch afdoende getuigenisaflegging deed de ontsteltenis nog stijgen.

Als er *iets* is laten de menschen zich gemakkelijk gaan om er méér van te gelooven.

Er werd besloten dat het kind in hechtenis zou genomen worden en een sterke wacht hellebardiers werd er op afgestuurd.

De maatregel was hard, doch de veiligheid van de stad gaat toch boven alles, en waar tooverij in 't spel is, kunt ge niet voorzichtig genoeg zijn.

Dat er tooverij bestond, daaraan viel niet meer te twijfelen, want zelfs dokter Varenberg verklaarde 't geval bovennatuurlijk.

Ge kunt denken wat een opschudding op 't Schelleke en wat een ontsteltenis in de woning van Klaas en Mie.

Klaas, die het gaarne gemakkelijk had en kwaad was op de gebeurtenissen welke het allerminst zijn rust en zijn dagelijkschen doen stoorden, kon aan zichzelven niet bekennen dat al die herrie werkelijkheid was en dat nu het ergste kon plaats grijpen.

— 'k Wou nog liever dat ik terug boven in den grooten mast zat! zuchtte hij. Zouden ze nu kwaad kunnen doen aan dat arm kind ? Mannen, drinkt een glas, vervolgde hij tot de hellebardiers! alsof hij nog het onuitwijkbare noodlot kon afwenden en het ongeluk omkoopen in den persoon van eenvoudige slafelijke gerechtsdienaars.

---

(1) De magistraat, als vroedschap, is te Antwerpen onzijdig. Als persoon mannelijk.

— Niemendalle, zei Mie, we gaan door. Ze zullen van mijn jongk (1) afblijven, dat verzeker ik u!

Ze was gelijk een leeuwin die haar welp in doodsgevaar ziet.

— Kom, mijn ventje, kom maar mee; die groote sloebers met hun pieken komen gevijftienen om u te halen. Vijftien schobbejakken, van kop tot teen gewapend, tegen één kerstenkind... Ge moest beschaamd zijn, troep lafaards en moordenaars, dat ge daar staat! 't Is nu nog erger dan in den tijd van Herodes! Kom, mijn apeke, lig maar neer in mijn armen. Ge moet geen schrik hebben, mijn ratteke!...

En zachtjes fluisterde zij Uilenspiegel in zijn oor:

— En geen Breugsch koeten, weje!

Tijl lachte, kroop langs moeders borsten omhoog, en zei in haar oor:

— *Ge koet gi dat ook stief wel. Laat ons zeere vort gaan en kik zoo vroed niet! 'k Heê leute!*

— We zijn betooverd, behekst en belezen! zei Mie voor zichzelve. Ik weet niet wat ik hoor, ik weet niet wat ik zelf zeg, doch als de hemel ons niet bijstaat dan worden we gebraden en geroosterd... Lig nu neer, mijn ventje, talmen helpt toch niet.

Maar Tijl wilde recht zitten. Hij had inderdaad leute. Hij keek de hellebardiers vrijmoedig in 't gezicht en lachte hun vriendelijk toe. Die groote loefers hadden schrik van 't wicht, en bleven op afstand. 't Was immers een duivelswicht, en van tooverij is toch iedereen bang. Wat doet ge daar tegen, al zijt ge nog zoo sterk?

— Kom, we gaan, beval Mie, en gelijk een kapitein te midden van een lijfwacht, stapte zij de straat op en trok de stoet, te midden van een ontzaglijke menigte naar het stadhuis, waar de Raad plechtig was vergaderd.

Uilenspiegel zat recht op den arm van zijn moeder en maakte bonjoerkens met zijn handje aan 't volk of knikte automatisch met zijn kopje over-en-weer gelijk de koning doet als hij door de stad rijdt.

— Wel ! wel ! wat een schoon manneke !

— Maar 't heeft slechts één kop!

— Is dat betooverd? 't Is een engeltje!

Dat waren de uitroepingen die de kleine op zijn weg uitlokte.

---

(1) Jongk, is het Antwerpsch enkelvoud, waarvan jong meervoud is.

— Wat een aardig ventje!

— Ziet die sloebers daar nu eens rond loopen met hun ijzeren boomstaken! Awoert!

— En die arme Mie, die ongelukkige moeder. Och arme! ziet het mensch eens zweeten!

— Laat dat mensch met haar kind naar huis gaan, landopvreters! Awoert!

— Awoert!... Leve Uilenspiegel!

— Leve Uilenspiegel! Leve Uilenspiegel!

Eer ze op de Groote Markt waren, was het een triomftocht geworden.

Eenige mannen van den Luien Hoek wilden het arm schaap met geweld verlossen. En voor die kerels moet ge oppassen, want die zijn niet moe van 't werken en als ze beginnen — wat soms op hun gansch leven niet gebeurt — kunt ge nooit weten wanneer dat ze uitscheiden.

Er moest versterking aanrukken of de wacht werd overmand.

Als Tijl, op den arm van zijn moeder gezeten, op de Groote Markt verscheen, ging er een ontzaglijke kreet op:

— Leve Uilenspiegel!

En duizenden begonnen te zingen:

Leve-n onze-n Tijl
En hij mag er wezen!
Leve-n onze-n Tijl
En hij mag er zijn!
Zonder onzen Tijl
Kunnen wij niet wezen!
Zonder onzen Tijl
Kunnen wij niet zijn!
Hip! hip! hoera!

en het hoerahoerahoera dreunde als een donder over de Groote Markt.

Mie was nu niet meer gedrukt. Mie zegepraalde. Ze waande zich reeds gered ! Ze voelde de bescherming van het volk over zich, en is het volk niet almachtig ?

De Burgemeester en vroede heeren van de Schepenbank waren ondertusschen aan de vensters van het stadhuis verschenen.

Met verbazing en ontzetting zagen zij heel die zee van volk.

Mie stak haren kleine in de hoogte en zette hem daarna op haren kop...

Het manneke wuifde met de handjes den burgemeester toe.

— Leve Uilenspiegel ! klonk weer de donderende kreet, tevens dreigend en feestelijk.

De Burgemeester sprak tot zijn omstanders, doch dat verstonden ze natuurlijk op de Groote Markt niet.

— Ik begrijp er niets van, zei de vader der stad. Een half uur geleden moesten wij de wacht zenden of ze zouden het kind in de Schelde hebben verdronken, en nu dreigt er revolutie en willen ze het in triomf dragen.

— Natuurlijk ! zei een gladgeschoren sluikharige en gemelijke klerk, die een inktpot en een ganzeveder mocht dragen.

— Wat is er natuurlijk ? snauwde de burgemeester hem grimmig toe.

— Wel, het volk is betooverd... Als dat wicht een toovenaar is, dan kan hij alles !

't Was geen domme opmerking en door iemand anders uitgesproken, kon het tegen Uilenspiegel keeren, doch nu die gladde uitgestreken tronie het gezegd had, werd de beklaagde er nog sympathieker door.

De pastoor van Sint-Walburgis, die ook al was komen toegeloopen en een dik, braaf en verstandig man leek, zei luid-op:

— Ik zie daar geen tooverij in... Zoo is nu juist het volk... Vandaag Palmzondag en morgen gekruist !... Populariteit en onpopulariteit ! 't Is lachen en schreien in één beurzeke.

Op de Groote Markt bulderde en juichte het volk voort. Mie werd in triomf omhoog gestoken...

Uilenspiegel zat op haar schouders nu en hield een leven met zijn handjes en spartelde met zijn voetjes dat het een plezier was om te zien.

De guit zelf lachte dat de traantjes over z'n kaakjes biggelden.

De burgemeester begreep nochtans dat het zoo niet kon

blijven duren; het laatste woord moest aan de wet wezen en aan het gezag van het stedelijk magistraat mocht hij, vooral in deze oproerige tijden, niet laten tornen.

Hij liet vier bazuinen aanrukken...

De lange koperen speeltuigen, met wijde monden, glinsterden in de zon en staken op naar de lucht.

Vier zwaarlijvige kerels bliezen gelijktijdig met volle longenkracht, zoodat hun kaken, bol en vol stonden, en rood en paars werden of ze barsten gingen.

De trompetten van 't laatste oordeel zullen niet meer leven maken...

Alle ander gerucht werd op 't eigenst oogenblik gesmoord, vermoord, vernietigd.

Een ijzingwekkende stilte volgde op al 't rumoer en in die doodschheid weerkaatsten nog de verzwonden bazuinklanken tegen den Toren.

De burgemeester galmde:

— Burgers, Geliefde Medeburgers, ik hoop van u dat gij eerbied zult betoonen aan uw wettige overheid. Indien er nog de geringste wanorde plaats grijpt en indien alle oproerigheid niet onmiddellijk tot bedaren komt, zal ik de stad in staat van beleg verklaren. De poorten zullen gesloten worden en de rustverstoorders en overtreders van de wet streng en voorbeeldig gestraft. Men zegge het voort!

Heel de markt zweeg. Staat van beleg! dat kenden ze en daar hadden zij het niet mee.

In zulk een oogenblik speelt het volk alles of niets; zich onderwerpen of ten koste van veel bloed beproeven meester te spelen, hetgeen als het lukt, toch nooit lang duurt.

Een bandhond is blij als hij van de ketting geraakt en eens wild in 't ronde kan loopen; als gij hem dan wilt vastleggen, is het een duivelsch werk, doch laat gij hem begaan, dan vindt gij hem een half uur later terug in zijn hok en zoo ge hem den band zelf moet aandoen, is 't dat hij er zelf geen benul van heeft.

't Volk doet niet anders. 't Werpt zijn meesters wel eens omver in een vlaag van wildheid of van verontwaardiging, maar 't is nog zoo gauw niet baas of 't kiest er zich nieuwe.

Het volk dat gisteren Lodewijk den Zestiende onthoofdde, kroonde 's anderendaags Napoleon.

Nu was 't volk in een plooi om zich te laten temmen, maar dat kon weer oogenblikkelijk verkeeren.

Doodsch stil was het...

Toch klonk plots een fijn stemmeke:

—Bravo! Bravo!

't Was Uilenspiegel zelf en hij kletste in zijn handjes.

Als de Burgemeester nu Mie had gewenkt dat ze zou binnentreden, gehoorzaamde het mensch gedwee, half gerust gesteld en tevens nog beducht voor de toekomst.

Zij voelde goed genoeg dat ze op 't volk niet vertrouwen mocht. De menigte was komen aangegolfd, met drommen naar het Schelleken, om het betooverd kind te versmachten, te verdrinken of te verbranden, en vóór dat ze op de Groote Markt waren, werd hetzelfde wicht in triomf gedragen. Wat zóó snel omslaat, draait nog gemakkelijker dan de haan van den toren!

Mie moest boven op het stadhuis vóór de vierschaar verschijnen.

Uilenspiegel knikte de heeren van het hof vriendelijk toe en hij pinkte zelfs een tegen een griffier, die klein van gestalte was en dien Tijl daarom in heel het geding als een schoolkameraad behandelde.

De beklaagde — of beter gezeid de « betichte » (1), want het Vlaamsche woord is juister dan het Hollandsche, hoewel onze armzalige woordenboeken het Vlaamsche verloochenen en « betichte » niet kennen — de betichte dus had weldra ieders genegenheid gewonnen.

Alleen een grimmig, gemelijk man, met een kalen, bultigen schedel, zoodat deze er uit zag als een dor en onbegroeid heuvellandschap, en dat een artist in ivoor zou hebben nagebootst, alleen die man ontdooide niet en bleef bar en gesloten als de deur van het Rapshuis.

Uilenspiegel had goed te lachen, te knikken, handkusjes te sturen, niets baatte.

De man van de Wet pleitte en betoogde de tooverij en in de hardste bewoordingen, dat Mie er puur aardig van werd,

---

(1) *Betichten*, is iemand iets ten laste leggen, en er is dan *betichting*. Wie het doet is *betichter*, waarom zou degene die *beticht* wordt dan niet de *betichte* mogen heeten, zooals het Vlaamsche volk zegt? *Iemand beklagen* is medelijden hebben (iets *beklagen* en iets *betreuren*). Een beklaagde is dus iemand die *beklaagd*, die bejammerd wordt. Maar *beklaagen* werd oudtijds gezegd voor *zijn beklag maken*, *aanklagen*, zoo werd in Holland *beklaagde* de *aangeklaagde*.

vroeg hij « het kwaad in de kiem te smoren; in den wortel uit te roeien, wilde men niet tegenover de maatschappij en tegenover God zich later te verantwoorden hebben! »

Zijn stem viel scherp van zijn dunne lippen, doch klonk als sprong ieder woord van een stalen veder in de zaal. Zijn lippen waren zoo droog dat hij ze gedurig met zijn tong moest bevochtigen, hetgeen deed denken aan een slang die haar vlijm uitsteekt.

Uilenspiegel had maar aldoor die tong in 't oog en telkenmale de vent likte, likte hij ook.

Dat hadden de rechters van de vierschaar al gauw in de gaten gekregen en daar waren er onder hen die moeilijk hun lach konden bedwingen.

Doch schril klonk het:

— En dat is een kind van zes maand ? Onomstootbaarder bewijs, onwederlegbaarder betoog en on... on...

Hij vond het woord niet en in de stilte hoorde men plots een ingehouden proesten... 't Was Uilenspiegel die zich niet kon inhouden!

— ...en onverklaarbaarder phenomeen en mysterie is er in de oorkonden van de geschiedenis niet te vinden. Een kind dat spreekt op dien ouderdom is betooverd. Wie durft dat loochenen?

— Ik! zei een stem onder 't volk.

— Wie stoort hier de plechtigheid van het gerecht? vroeg de openbare aanklager, groen en bleek langs zijn smallen neus voor zich kijkend, want de menschen vlak in hun gezicht te zien, durfde of beter kon hij niet.

— Ik! herhaalde de klare, vaste stem.

't Bracht natuurlijk opschudding en ontsteltenis te weeg.

De aanklager had wel een vraag gesteld, doch dat was een rhetorische figuur en zoo min mocht daar uit het publiek op geantwoord worden als wanneer de predikant van zijn preekstoel een vraag uit de Kathechismus stelt en aanhaalt, de gelooVigen daarop gezamenlijk het antwoord zouden geven.

't Ging den onderbreker slecht bekomen! dacht eenieder, doch die meening duurde niet lang, want toen de man die tweemaal met krachtige stem « ik! » had geroepen, nu door het volk, in de zaal opeengepakt, naar voren drong, stonden de menschen verbaasd en fluisterden:

— De pastoor van Sint-Andries!

Het openbaar ministerie kroop in zijn armstoel terug als een waterrat, die van den kant van de gracht weer onderduikt als ze een foks ziet aankomen.

— Vergeeft mijn vrijmoedigheid, Heeren van de Vierschaar, doch ik kan u wellicht inlichten en bijzonderheden verschaffen die u zullen beletten een gruwelijk onrecht te laten voltrekken.

De aanklager stiet een kort gegrinnik uit, bezag nijdig den pastoor en onwillekeurig begonnen zijn magere lippen te trillen gelijk die van een kat, die een musch uit een boom wil kijken.

De pastoor stoorde zich daar echter niet aan. Met het gemak van iemand die gewoon is in het openbaar te spreken en met die zekerheid en bewustheid dat hij dit mag met gezag, zonder tegenspraak te moeten duchten, vervolgde hij:

— Er is hier hoegenaamd geen tooverij in het spel, voor zooveel ik er van weet. Er is hier alleen een ophooping van dwalingen en eenige feiten, op 't eerste zicht onverklaarbaar, doch waarvan de oplossing zal gevonden worden. Ik ben toegesneld zoodra ik van 't geval hoorde en ik geloof dat een goede geest me dit heeft ingegeven, want al dadelijk kan ik u een opklaring geven die aantoonen zal op welke losse gronden de beschuldiging hier bouwen wil.

De aandacht, die verleend werd, was algemeen. De stem klonk malsch, vol en sympathiek.

Uilenspiegel hield zich koest en trok een gezicht gelijk een kerstenkind. Hij begreep goed dat nu het oogenblik niet gunstig was om guitigheden uit te steken.

— Ik kan u dan verklaren dat het kind, hetwelk gij daar voor u ziet op den arm van zijn moeder, eens zoo oud is als hier wordt voorgegeven.

De slang likte eens met de tong en antwoordde:

— Het spijt me diep den zeer eerwaarden heer pastoor van Sint-Andries, dien we nochtans kennen als rechtzinnig in het geloof...

Hij kuchte eens en herhaalde:

— ... als rechtzinnig en orthodoksch kennen in het geloof, ditmaal het slachtoffer te zien van een vergetelheid of een vergissing. Wij hebben de gewoonte niet, de heeren van de vierschaar zullen ons dat recht laten wedervaren, op losse gronden een beschuldiging te bouwen !

Hij sprak die woorden langzaam, ze met nijdige inzichten aaneenlijmend, om een strop te vormen dien hij om den hals van zijn tegenstrever zou werpen.

— Wat is dan ons eerste werk geweest als we den maatregel namen een wacht hellebardiers te sturen om het onheil dat uit tooverij voortspruiten moet, in de kiem te stikken? Het legt getuigenis af van onze nauwgezetheid, plichtbetrachting en gewetensvolheid: wij hebben ons begeven naar Sint-Andrieskerk, hebben ons in betrekking gesteld met den koster, bij ontstentenis van den eerwaarden heer pastoor, en hebben inzage geëischt van het Doopsboek en hebben deze doopcedel gelicht...

Hij zwaaide nu een stuk perkament in de hoogte dat het blad er van kraakte.

— .. deze doopcedel gelicht waaruit blijkt dat het kind nu zes maanden geleden werd gedoopt... Niet onderbreken! nog één woord: Wij vragen of dit waar is of niet en als wij op dit punt ongelijk hebben, als wij ons bedrogen hebben, als wij zoo met blindheid werden geslagen dat we slecht overschreven en dat wij u hier leugens komen wijsmaken met de plechtige verklaring af te leggen: dit kind is zes maanden oud, dan, heeren van de vierschaar, blijft er ons niets over dan onze klacht in te trekken, onze onverantwoordelijke loszinnigheid te bekennen en ootmoedig zelf om verontschuldiging te smeeken. Daartoe zijn we dan ook bereid... Doch indien...

— Ga niet voort, heer Markgraaf, sprak de pastoor, want ge zijt heelemaal verkeerd en de zaak is dus uit.

De slang, in haar bochtige redenaarskronkelingen gestremd, siste, doch zweeg, gereed weer toe te springen en den tegenstrever ditmaal met haar bochten van wetteksten te verstrikken en met haar gift te dooden.

— Ik heb inderdaad dat kind nu zes maanden geleden gedoopt, doch als de menschen er mee kwamen, was het reeds zeven maanden oud, zoodat het nu meer dan één jaar is.

— Zijn daar getuigen van ? schuifelde de slang.

— Heel Sint-Andrieskwartier ! zei de pastoor bedaard.

— Ik geloof heel Sint-Andries niet ! siste het antwoord.

Ongelukkig voor hem was de zaal voor drie-vierden uit Sint-Andries samengesteld. Een vijandelijk gemompel steeg op... en zette zich voort tot over de Groote Markt, waar ze mompelden uit vertrouwen en blinde instemming, want ze wisten niet waarom. Was het voor of tegen Uilenspiegel wat er omging ? Er waren nu twee stroomingen, want als het zoolang duurde daar boven, moest het toch wel een teeken zijn dat er *iets* was.

Drie, vier getuigen kwamen voor de vierschaar en bezegelden met een eed de verklaring van hun pastoor

Maar de slang grinnikte weer:

— En waar heeft het kind Brugsch geleerd, waar ? Is het ooit met Bruggelingen in aanraking geweest of is de zaak duidelijk : Leerde het zijn Brugsch van dengene die alle talen, alle gewestspraken moet kennen en kent, om den mensch overal in zijn verderf te storten, namelijk van den duivel, van den Satan ? Hebben wij hier onder ons geen wetenschappelijk man, door ieder geëerd en geacht, voor wiens geleerdheid wij buigen en bij wiens afdoende verklaringen wij ons nederleggen, ik spreek van den zeer geleerden geneesheer dokter Varenberg ? Dat hij ons zegge: Dat Brugsch spreken is natuurlijk, het is verklaarbaar, het is geen arglistige tooverij, en ditmaal, zonder verzet, zien wij van de beschuldiging af ! Maar de alomgeachte allergeleerdste heer Varenberg heeft verklaard...

— Een oogenblik, asjeblief!

Weer een stem uit het volk.

Het was de hooge gestalte van Dr Varenberg die vooruit trad. Zijn zwarte baard, zijn denkend oog maakten indruk.

De aanklager zegevierde. Op zijn glimmenden schedel ketsten glanzingen op van vreugde gelijk des zomers de zon lichtspranke lingen slaat uit het water.

— Heeren van de Vierschaar, sprak de dokter, ik heb me vergist. Het feit is verklaarbaar volgens de wetenschap.

Ditmaal kronkelde de slang heelemaal vernietigd in haar zetel weg.

— Ja, vervolgde Dr Varenberg, wij hebben hier te doen met een phenomeen van *atavism*, zooals we dat heeten, van het Latijnsche woord *atavus*, voorvader tot den vierden graad. De wetten van het atavism zijn zeer grillig en gelijk het gaat met de ziekte die we te danken hebben aan de matrozen van

Kristophorus Kolombus, en door hen uit Amerika in Europa werd overgeplant, zien we dat zij soms een of twee generaties overslaat, om dan weer averij te stichten aan het dobberend schipje dat de mensch is op de levenszee. Toen me dat is ingevallen stond ik juist nevens gindschen negentigjarigen grijsaard, die me zei, als las hij in mijn gedachten — of was het een ingeving van den hemel om de onschuld te doen zegevieren? — : « Meneer doktoor, zei die man me, dat kind spreekt *Breugsch*, maar dat deden zijn overgrootouders ook, want die waren van Brugge, evenals ik! »

Atavism ! Door dit woord was alles wetenschappelijk opgelost. De wetenschap legt het wezen van een natuurlijk verschijnsel of phenomeen niet uit, doch bepaalt er zich bij een vasten naam te geven en de uiterlijke teekens ervan te herkennen. Dat is haar taak, haar kunst, haar zegepraal. Verder wil ze vaak niet gaan. Voor een hoofdverkoudheid vond ze den naam *Coryza* en het is er bij gebleven.

Atavism ! Tijl was gered !

Intusschen was het buiten bekend geraakt dat de pastoor van Sint-Andries ten voordeele van Uilenspiegel had gesproken. De tweestroom werd één-stroom en weer klonk het luid en machtig: — Leve Tijl Uilenspiegel!

Het vonnis was nu gauw geveld. Die kreet was het *vox populi vox Dei* en scheen een toejuiching op de verklaring van Dr Varenberg, een nieuw wonder dus, want van de Groote Markt kon niemand iets hooren.

Uilenspiegel was vrijgesproken.

Hij deed beleefd zijn mutsken af voor die Heeren van de Wet, groette vriendelijk met zijn snugger koppeken en als de slang hem toegrijnsde van onder haar glimmend bekkeneel, klopte hij zoo aardig en met zooveel verstandhouding op zijn kletskoppeke, dat heel de zaal en niet het minst de

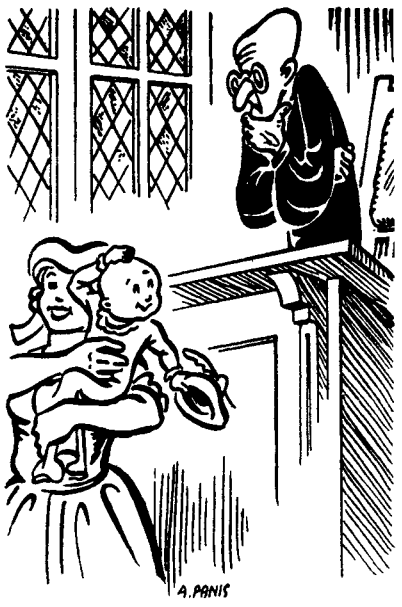

rechters, in een luiden lach schoten...

Dien dag was er feest te Antwerpen en Uilenspiegel was beroemd.

Voor Mie en Klaas zou het een fortuin wezen, want ieder wilde Uilenspiegel zien.

Krabben en garnaal verkocht ze met de macht en vóór den middag was ze al haar loddereintjes kwijt, zelfs diegene die al wat bevlekt of verschoten waren.

Uilenspiegel had vaak en vroeg om slapen te worden gelegd, doch eer hij insliep, zei hij:

— *'k Heê leute.*

VII.

TIJL WORDT IN 'T PURPER GEKLEED

— Als we een keer veel geld hebben, koopen we eenen ezel!

Hoe dikwijls Mie dat woord had uitgesproken, zou bij benadering niet kunnen geschat worden.

't Was vooral als ze moe was, dat ze aan een lastdier dacht, dat haar korven zou dragen. Dan dacht ze hardop en wie er aanwezig was, hoorde haar verzuchting en haar wensch. Wanneer het Klaas was, antwoordde hij altijd:

— Ja, eenen met een houten bakkes, die niet moet eten.

— Gij hebt makkelijk praten, Klaas, gij zult u niet moe maken, doch ik zal er eens bij vallen.

— Koop eerst een ezeltje-schiet-geld! schertste Klaas.

Nu hadden ze een ezeltje-schiet-geld. 't Was Uilenspiegel zelf.

Al de menschen hielden van Tijl, hoewel hij veel parten uitstak en al het kattekwaad deed dat onder het bereik was van zijn jaren.

De levensbeschrijver van Uilenspiegel wijdt niet veel uit over zijn jeugd. Hij vertelt vooral hoe Mie was voor haar zoontje, doch wanneer hij van Mie spreekt, noemt hij haar altijd Soetkin, hoewel Klaas de benaming van *Zoeteke* reeds kort na zijn huwelijk had afgeschaft.

Dit deelt de biograaf nu mede over hem:

Eens gespeend wies Uilenspiegel als een boom.

Zijn vader wilde er geen weeken, verwenden knaap van maken, ook voedde hij hem streng op.

Kwam Uilenspiegel thuis en kloeg hij dat hij ruzie had gemaakt en daarbij klop had gekregen, dan kreeg hij er nog wat klop bij van Klaas, omdat hij de anderen niet afgerammeld had; aldus opgebracht, kreeg Uilenspiegel den moed van een leeuwenwelp.

Als Klaas er niet was, vroeg Uilenspiegel aan zijn moeder een duit om te spelen.

Dan was Mie kwaad en sprak:

— Waarom moet ge weeral gaan spelen? Blijf thuis en bind mutsaard op.

Als hij aldus niets kreeg, begon Uilenspiegel te blaten als een lam. Maar Mie maakte dan een helsch lawijd met ketels en schotels, en gebaarde dat zij hem niet hoorde.

Uilenspiegel ging dan stil in een hoekje zitten weenen, en de zoete moeder legde haar geveinsde hardheid af, kwam hem liefkoozen en vroeg dan:

— Hebt ge genoeg aan een denier?

Nu moet ge weten dat een denier zes duiten waard was.

Ze hield te veel van hem, ook als Klaas weg was, speelde Uilenspiegel baas in huis.

Door dit hoofdstuk ziet de lezer dat het eigenlijk in het huishouden van Klaas en Mie toeging gelijk in alle huishoudens: vader deelt eens een klap uit — of er wel altijd leeuwenwelpen uit opgroeien weten we niet — moeder rammelt met potten en pannen, doch de kinderen, gelijk de kanarievogels, beginnen dan nog harder te schreien en winnen ze het nog niet, zitten ze stil in een hoekje uit te pruilen, wat moeder dan voor verdriet neemt en uit deernis geeft ze een cent of haalt iets uit de doos waar chocolade of spekulatie in zit. Dat de kinderen baas spelen als vader van huis is, meenen we nog meer gehoord te hebben, 't is dus zulk een merkwaardig voorval niet in 't leven van Tijl.

Tijl had nu ook al dikwijls van zijn moeder gehoord:

— Als we een keer veel geld hebben, koopen we een ezel!

Een ezel! dat was een droom van hem! Er waren nu centen in huis om er eenen te koopen, doch Mie dacht nu weer:

— Waar zet ik hem? Wie zal hem verzorgen? En 't voeder is duur en hij moet toch alle dagen eten.

Maar Uilenspiegel hield niet af:

— Moe, wanneer koopt ge nu een ezel? was de dagelijksche zaag.

't Is ook tijd dat we onze lezers inlichten hoe Uilenspiegel geen Brugsch meer sprak, sinds hij er toelating toe had van het stedelijk magistraat: zulke dingen komt ge ook meer tegen in de wereld. En op een ochtend dat Tijl weer zijn deuntje uithaalde, meer om iets te zeggen dan uit meenens, stelde Mie hem op den man af, deze zonderlinge vraag:

— Wat hebt ge liever, een ezel... of missendiender worden?

Een zonderlinge vraag!

Wij weten heel goed wat er in Tijl omging en het antwoord dat op zijn lippen brandde was:

— Ik zal het maar allebei nemen.

Hij besefte dat het een vrome wensch zou wezen zonder mogelijke inwilliging, of ten minste zonder onmiddellijke verwezenlijking. Hij begreep ook dat het een er slechts was om het andere te ontduiken. De keus op eerste zicht was moeilijk.

Een ezel was dan toch een ezel. Een levend wezen waarmede hij zou kunnen praten, dat hij zou kunnen streelen, verzorgen, er mee uitrijden, en dat de vreugd, de beroemdheid en de glorie zou worden van de gansche buurt. Dan kwam er nog bij dat zijn moeder zich wenschte van den ezel af te maken door een andere bekoring. Ook daarmee moest hij rekening houden en het scheelde weinig of alleen daarom, als een bewijs dat hij zich niet verschalken liet, wilde hij voor den ezel stemmen.

Maar als een ezel een ezel is, Uilenspiegel was Uilenspiegel, dat is te zeggen, iemand die van jongsaf de filosofie van het leven zoo ver dreef, dat hij klaarder zag dan zijn ouders, zooals hij later staatslieden en veldheeren in vernuft en wijsheid zou overtreffen. De ezel zou voor later zorg zijn.

— Missendiender worden, moeder, zei Uilenspiegel.

— Dat is een verstandig besluit, antwoordde Mie.

— Dan word ik in het purper gekleed, hé, moeder ?

— Ja ventje.

— En ik mag met de bel rinkelen in de kerk, terwijl al de andere jongens zich koest moeten houden?

— Ja.

— En met het wierookvat zwaaien gelijk wij op de werf met kermis spiegelhars verbranden in onze wierookpotten?

— Zeker, zeker!

— En met de klok kleppen en luiden? En de wijn brengen aan mijnheer pastoor?

— Maar niet aan drinken, zei Mie.

Uilenspiegel trok een verontwaardigd gezicht.

— Als gij zoo iets van mij al denkt, kies ik liever den ezel! dreigde Uilenspiegel.

Mie had berouw over haar vermaning en betuigde onmiddellijk dat zij zeker en vast zoo iets nooit van haar kind denken zou.

— Maar hoe geraak ik er aan, moeder?

— De pastoor heeft er mij zelf over gesproken, die houdt van u.

— En ik van hem, zei Tijl gelijk een groote.

— Hij wil u laten Latijn leeren.

— En een pastoor van mij maken?

— Wie weet!

— 'k Heê leute! zei Uilenspiegel, nog eens bij uitzondering Brugsch koutend.

Het woord was zijn lijfspreuk geworden.

— Dan zult gij eens naar den pastoor moeten gaan.

— Gaarne genoeg, zei Tijl. Telkens als ik hem ontmoet, langt hij mij een beeldeken uit zijn kerkboek. Ik heb er al een heele kollektie.

Tijl trok zijn Zondagspak aan en ging naar de pastorij van Sint-Andries.

De pastoor zat juist in zijn hof en las zijn brevier. De brave man hield, naast zijn parochie en zijn kerk, van drie, neen, van vier dingen: zijn boekerij, zijn tuin, zijn wijnkelder en zijn hondje.

Deze lag juist aan zijn voeten, op een pand van zijn toog te slapen. Toen hij Uilenspiegel zag naderen, sprong hij recht en begon een vreeselijk leven te maken: te blaffen, te grollen, te springen, over en weer te loopen om het onraad uit te bellen. Vreemd volk op de werf, kan een hond niet lijden, maar klein « jong » of menschen met blokken aan hun voeten worden in het algemeen met bijzondere vijandschap door zoo'n dier bejegend.

— Kom hier, Tom! riep de pastoor gebiedend.

Maar Tom luisterde nog minder naar den pastoor dan de slechtste kristen van zijn parochie.

Uilenspiegel had den naam gesnapt.

— Kom hier, Tommeke, zei hij met vriendelijke en koozende stem en zijn handje uitstekend om te streelen. Ik zal u geen

kwaad doen, mijn beestje. Ik houd meer van honden dan van menschen.

Tom keek versteld. Wat was dat een aardig manneke en wat redeneerde hij verstandig!

Eerst argwanend, gereed tot de verdediging, met een snuitje dat likken wilde, doch vaardig was tot bijten bij het geringste verraad, en met iets als een glimlach in een begin van kwispelstaarting naderde hij den knaap.

Deze kende de psychologie van eèn hond. Er lag geen de minste weerhoudendheid, noch argwaan, noch vrees in zijn gebaar. Hij stak toe en streelde.

De glimlach van den staart werd een uitbundige vreugde, die met een buitengewone levendigheid en snelheid kwispelde.

— Mijn Tommeke, mijn braaf lief Tommeke!

Tommeke was nu niet alleen berouwvol geworden, doch zijn klein hondenlichaam was veel te eng om al zijn vriendschap te bevatten. Hij kronkelde en krolde ervan tot hij, ten einde betuig, op zijn rug viel, met de vier pooten in de lucht, spartelde en eerst recht sprong toen hij bemerkte dat, in dien zotten stand, het streelen aan zijn nieuwen kameraad moeilijk viel.

Want kameraden waren ze voortaan, dat was bezworen voor 't leven.

Wij moeten dan toch Tom voorstellen aan onze lezers. Eerst en vooral moeten wij een terechtwijzing doen in het beeld dat zij zich van Tom maken.

Gij ziet hem met een krullenden pluimstaart, of met een langen ronden effen staart, of met een staart met van achter een flosjken aan. Dat komt omdat wij reeds tweemaal van dien staart gewaagden.

Welnu, die staart kon wel glimlachen of uitbundig schaterlachen, gelijk overigens die van alle honden, maar eigenlijk was het geen staart!

Neen, het was slechts een trompeke, een stompeke, een afgeknot harig stukje, gelijk Saters en Faunen er een dragen op de oud-Grieksche of Romeinsche beelden.

Tom had iets van den Faun. Als hij niets te doen had in den Zomer, dat is te zeggen als hij niet moest meeloopen met zijn meester, of niet moest eten of slapen, of bassen tegen iemand of iets, dan zat hij liefst op den tuinweg, heel verstandig en filosofisch naar het gedoe van de mieren te turen en stoorde nooit hun bezigheid.

Op bijen was hij kwaad, want daar was er eens een in zijn

pels verward geraakt, hij had er zijn snuit tegen geduwd en ze had in zijn lip gestoken. Heere-lief, dan had hij muziek gemaakt! Sindsdien, als hij een hommel zag of een bij, of een wesp, of een horzel, keek hij kwaadaardig en behoedzaam en ging stil zijn weg.

Tommeke was een loodkleurig harig hondje, doch de pastoor zei dat zijn kleur oud-zilver was. Zijn snuitje hing almachtig vol klissen en hij keek door de kieren heen met een donker vriendelijk oog onder zware wenkbrauwen. Hij liep op korte pootjes, nooit op draf, doch altijd de pootjes gelijkslaand te zamen in galop. Een aardig man! De menschen vonden hem leelijk. De kinderen op straat wisten niet wat het eigenlijk was en vroegen soms of het een kat was of een hond, maar de pastoor vond zijn hondje wat een fraai beestje.

Uilenspiegel was ook van die meening.

— Wat een schoon, vriendelijk têke! zegde hij.

— Gij zijt al goei vrienden, zie ik. Houdt ge van beesten ?

— Meer dan van menschen, mijnheer pastoor.

— Ha! ha! Gij hebt zeker in uw leven al te veel met de menschen tegen gekomen, mijn kleine filosoof!

— Een beest doet nooit kwaad voor zijn plezier, antwoordde Uilenspiegel.

— Zeer waar! beaamde de pastoor. Wie heeft u dat geleerd en voorgezegd?

— Niemand, zei Tijl. Maar 't Schelleke is alle dagen vol menschen en vol honden, en ik zie het verschil gemakkelijk genoeg.

De pastoor was heelemaal gewonnen en schepte er buitengewoon veel genoegen in naar het ventje te luisteren.

— En wat komt gij doen? vroeg hij, hoewel hij het wist.

Tijl bekeek hem eens, streelde Tommeke, en of hij niets verstaan had, vroeg hij:

— Wat ras is dat?

— Hondenras, lachte de herder.

— Van het hondenras zijn de straten vol, maar zulke ziet men er niet veel loopen.

— Het is een Japansche zeepoedel, verduidelijkte nu de pastoor, en ik geloof de laatste van zijn soort. Maar zeg mij eens, wat gij doen komt?

Die vraag hinderde Uilenspiegel. Had zijn moeder hem iets wijs gemaakt?

— Moeder heeft mij naar hier gezonden, mijnheer pastoor. Zij meent dat gij mij zoudt aannemen voor missendiender.

— Kunt gij vroeg opstaan?

— Zij hebben zooveel last mij 's avonds naar bed te krijgen als om er mij 's ochtends uit te zetten. Maar als ik de kerk mocht open luiden, zal ik er wel zijn, want dat doe ik gaarne, en als vader gaat visschen, mag hij zich nog zoo stil houden opdat ik het niet hooren zou, dan ben ik er altijd eerder uit dan hij het wenscht, om mee te gaan.

— Dus, als het iets is dat u aanstaat, kunt gij er uit, Tijlbert ?

— Jawel, mijnheer pastoor.

— Maar het blijft geen nieuws.

— Tegen dien tijd ben ik het opstaan gewoon, mijnheer pastoor.

— En kent gij de parochie? Want als er een bediening is, moet gij voorop gaan met de bel.

Daar had hij nog niet aan gedacht. Dat kwam er ook al bij! Dan zouden ze naar hem kijken, al zijn speelkameraden. En bellen!

Met vaste stem antwoordde hij dan ook:

— Ik ken heel de parochie, mijnheer pastoor.

— Ik zal u eens onderzoeken : waar woont Janssens?

— Daar zijn er zeventien in de wijk, mijnheer pastoor.

— En Peeters?

— Een-en-twintig.

— En vrouw Schelling ?

— Ridderstraat, rechts voorbij het tweede snoepwinkeltje.

— En Judokus Debruin?

— Boeksteeg, rechtover Hanneken-uit.

— En Lange Tist?

— Die is verhuisd naar de Augustijnen.

— En Jo Hoenders?

— Die is al dood, zei Tijl.

— Goed, zegde de pastoor. Gij zijt aangenomen.

Tijl was missendiender.

's Anderendaags te klokslag vijf uur, in den stillen ochtend, werd er zoo zwierig, zoo feestelijk geluid, dat de wakker wezende of wordende menschen zich afvroegen:

— Is het hoogtijd vandaag ? Is het Paschen of Sinksen ?

Het was een gewone Zondag, doch Tijl had voor de eerste maal zijn misdiendersloopbaan ingeluid.

In de hoogmis stond hij in purper en witte kant, met het wierookvat in zijn handen. Hij geleek op een kleinen bisschop, want in dien tijd werden de misdienders met ongemeenen luister gekleed, wat met de zilveren kandelabers, het gouden tabernakel, de brokkaten kazuivels, de lichtjes, de wierookwalmen een oogenlust was voor de biddende schaar. Orgel- en belgetintel, alleenzang aan het altaar en samenzang op het okzaal verhoogden nog de godsdienstige indrukwekkende stemming.

Doch zoo hard als Uilenspiegel rinkelde werd er nooit gerinkeld en de dikke wierookwalmen wolkten onder het hoog gewelf en vielen geurig op de menigte.

De pastoor moest er van hoesten op zijn predikstoel en de kleederen van de vrome kerkgangers waren er zoo van doortrokken, dat al degenen die thuis kwamen dien dag moesten hooren:

— Gij riekt naar den wierook!

Na de mis kreeg Uilenspiegel een driedubbele vermaning, die bezadigdheid voorschreef: minder hard luiden, wierooken en rinkelen !

Een vierde was: minder omzien naar zijn kameraden, die bij het « vulgum pecus » (1) zaten.

Voor het overige was het nog al goed: het Boek werd op tijd overgedragen en wat Tijl had gemompeld, kon nagenoeg voor Latijn doorgaan.

Alleen had de pastoor argwaan over den inhoud van zijn ampullekens, doch dienzelfden argwaan had hij ook met al zijn vroegere misdienders, en hij wilde daarom geen uitzonderlijke strengheid voor Uilenspiegel aan den dag leggen.

---

(1) *Vulgum pecus* is Latijn dat we in gazetten hebben geleerd of uit den mond vernomen van geleerde latijnsprekende advokaten, pastoors of doctors. 't Moet beteekenen de *gewoon menschenkudde*, hoewel we nooit hoorden dat er een bijvoeglijk naamwoord zou bestaan : *vulgus-vulga-vulgum* ! De oude Latijnen spraken wel van een *profanum vulgus*, doch dan is *vulgus* een naamwoord. — Dr. Tilbertus Uilenspiegelinus.

VIII.

TIJL HERNIEUWT HET MIRAKEL VAN KANA, DOCH AVERECHTS...

— Als ge braaf zijt, Tijl, en gij wilt een beetje serieuzer worden, dan zal ik u Latijn leeren.

Tijl lag in het gras met Tom in den hof van de pastorij.

— Ik zal goed mijn best doen, zei Tijl. Hoe zeggen ze hond in het Latijn, mijnheer pastoor ?

— *Canis*... een kleine hond, een hondje is *catulus*, en een groote *molossus*.

— Dan is Tommeke een *catulus*? Ik zou eer gedacht hebben dat *catulus* een kat was.

De pastoor noemde in het Latijn een huis, een tuin, een boom, een bloem, een tak, een blad, een vogel, een vleugel, een appel en een peer, terwijl Tijl voortging met den hond te spelen.

— Ja, sprak de pastoor, maar gij moet luisteren.

— Ik luister, zei Tijl.

— Hoe zegt ge een bloem ?

— *Flos*.

— En een vogel ?

— *Avis*.

— En een huis ?

— *Domus*.

De pastoor lachte en was in zijn schik.

— Gij kent er meer van dan menigeen, die het geleerd heeft, Tijl. Gij hebt een goed geheugen.

De brave man ging het binnen aan de meid vertellen.

— Het is een wonderkind, zei hij, dat heb ik nog nooit tegengekomen.

— Ik ook niet ! antwoordde de meid grimmig.

— Hij zal gauw pastoor zijn.

— Er is geen pastoorsvleesch aan, sprak zij tegen.

— Wat weet gij daarvan, Monica ?

— Hij zal aan de galg eindigen.

— Ik laat u niet toe zoo iets te zeggen, Monica.

— Ik zal zwijgen, mijnheer pastoor, maar het is de waarheid: dat kereltje had hier nooit in huis noch in de kerk moeten komen.

— Hij kan gemakkelijk later bisschop worden.

— Jawel, meende Monica, als mijters te stelen zijn. Ik zeg u dat hij steelt.

— Neen, Monica, neen.

— Jawel, mijnheer pastoor. Hij zit aan de peren, aan de appelen, en als hij weet hoe al die dingen in het Latijn heeten, zal het er niets beter om worden. En het ergste: hij zit aan uwen wijn.

— Dat is allemaal niet stelen, antwoordde de pastoor; dat zijn kwajongensstreken... Doch wij moeten het hem toch afleeren.

Het was waar wat Monica zei, en de pastoor wist het wel, doch hij dacht aan zijn eigen jeugd... Wie is er door geen haag gekropen in den boomgaard van zijn gebuur ? Welke misdienaer heeft weerstaan aan de verleiding van den druifgeurigen en druifsmakenden pastoorswijn ?

— Ik zal eens trachten hem op heeterdaad te betrappen, en dan zal ik hem eens goed de les lezen.

Het duurde niet lang of hij was betrapt, en nog al in uitzonderlijk bezwarende omstandigheden.

Tijl had zoo dikwijls van den pastoorswijn verteld aan zijn peter, den kooldrager, dat deze een kneuterke had beloofd als Tijl hem van dien wijn een malschen teug kon laten proeven.

Een kneuterke! Weer iets dat leefde, waar hij kon tegen spreken en dat hij vrij in huis zou leeren vliegen en terug naar zijn kooitje komen...

— Dat gaat! sprak Uilenspiegel.

Hij wist anders goed genoeg dat het een hachelijke onderneming was. Zelf al eens een teug nemen, tot daartoe, doch exportatie... Het was een gewaagd avontuur.

Hij schrikte er voor terug.

— Waar zal ik het in doen ?

— Trekt gij al klink? vroeg de kooldrager.

— Neen, zei Tijl, maar ik kan het toch niet in mijn zak gieten.

De kooldrager langde een ijzeren potteke, met een toot aan, van het rek:

— Doe het maar in dees keteltje, Tijl!

— Dat kan ik onder mijn vestje niet bergen, preutelde Tijl.

— Ik heb niets anders... of ge zoudt den vingerhoed van uw moeder moeten vol doen, doch daar kan ik mijnen kneuter niet voor geven.

— 't Is goed, zei Tijl, geef hier.

En hij was met het ijzeren keteltje de pijp uit.

In de sakristij was er nooit veel wijnvoorraad, en die zat dan nog achter slot. Geen middel dus aldaar een frisschen teug, een kneuterwaardigen teug voor zijn petere te bemachtigen.

Hij moest den buit op de pastorij zelf veroveren.

Eerst had hij er aan gedacht er het keteltje binnen te smokkelen. Zijn plan was al gevormd: hij zou zijn keteltje tegen den buitenkant van den muur zetten, met er een touw aan dat hij over het muurke zou werpen. Op een gunstig oogenblik kon hij het dan omhoog halen van uit den tuin.

Hij schuddebolde... neen, 't deugde niet. De eerste voorbijganger zou het keteltje meenemen: ten tweede de pastoor of de meid konden het touw aan den binnenkant van den muur zien bengelen, en ten derde, als 't keteltje binnen was gesmokkeld, hoe kreeg hij het er buiten? Niet langs denzelfden weg, want dan zou al de wijn uitstorten.

Langs de groote deur! besloot hij.

Hij klopte aan en trad binnen gelijk gewoonte, met zijn keteltje aan zijn hand.

— Wat is dat? vroeg de meid.

— Een keteltje, Monica.

— Ja, dat zie ik wel. En waarvoor moet dat dienen?

— Voor wijwater mee te brengen, Monica.

— Braaf manneke! grinnikte zij... Ha! ha! voor wijwater!... En voor wie is dat wijwater!

— Voor mijn petere, Monica.

— Voor dien afschuwelijken dronkaard!

— Ja, Monica. Maar hij gaat zich bekeeren!

— Zoo! zoo! Wil ik het vol doen, uw keteltje?

— Als het u believen zou, Monica.

— Moet ik er geen takske gewijden palm bijdoen voor uwen petere?

— Als ge zoo goed wilt zijn, Monica.

Tijl gaf zijn keteltje af. Hij had nog nooit in zijn leven zoo'n onnoozel gezicht getrokken, doch de meid liet er zich niet door verschalken.

Ze goot het keteltje vol wijwater en sprak:

— Ga er nu maar eerst mee naar huis.

— Ik mag niet, sprak Tijl.

— Van wien niet?

— Ik moèt eerst mijn Latijnsche les nemen.

— Neen, neen, eerst gaat ge dat keteltje wijwater naar huis dragen; uw peter wacht er op, en ik zou niet gaarne schuld hebben aan uitstel van zijn bekeering... Hij moest eens schielijk sterven, de dronkaard!

— Ik zal toch eerst maar les nemen, sprak Tijl, die aan zijn kneuterke dacht en het niet opgaf, en ik moet iets heel dringends aan mijnheer pastoor mededeelen.

Monica die niet graag tegengesproken werd en vooral geen tegenstand duldde, ging hem bij zijn kraag pakken en buiten smijten met zijn keteltje, doch te goeder ure kwam de pastoor voor en vernam naar de oorzaak van het gekibbel.

— Ik moet hem vandaag den *ablativum absolutum* leeren, Monica, en dat is een *casus arduus et operosus*, vervolgde hij, meer voor Tijl dan voor de meid.

— Maar ik zal zijn keteltje in het oog houden, dacht Monica.

Uilenspiegel leerde het moeilijk geval en mocht dan, gelijk gewoonte, met Tom spelen.

Wat liep hij den tuin door, en langs de open ramen van de pastorij! Hij wist al heel gauw het keteltje staan.

Het stond in de keuken, op het schab, bovenreiksch voor Tijl.

— Met een stoel en het bankske van haar lollepot kan ik er aan, berekende hij.

...Wat? de meid was weg! de pastoor zat in zijn studeerkamer die op den tuin uitgaf!... Geen tijd verloren!

Op een twee drie stond de lollepot op een stoel, Tijl er boven op en hij langde het keteltje van het schab.

Geloerd en gspied!... niemand!... De meid zal boven zijn, dacht hij.

Een oogenblik later was het keteltje ledig gegoten en was hij er mee den kelder in.

Of hij het vat wist staan? Wat goed!

De kraan gedraaid en het keteltje vol. Nu fluks naar boven... Van niemand gezien!... Terug op stoel en lollepot en het keteltje op zijn plaats!...

Rappe, bijderhandsche Tijl! Doch niet zoo rap of niet zoo bijderhandsch, of Monica had alles gezien en was hem veel te slim geweest.

Op haar keteltje letten en beletten dat het weggenomen werd, was gemakkelijk genoeg, doch zij vond zelve nu de gelegenheid prachtig om den guit te snappen, om den pastoor te overtuigen door een onomstootbaar bewijs, en om haar vijand, — en vijand was hij voor haar geworden! — smadelijk van de pastorij te doen vliegen.

Zij had genoeg bemerkt hoe Tijl, kwansuis om met Tom te spelen, het gunstig oogenblik had afgespied.

Zij wist ook al dat hij er aan kon met stoel en lollepot, want vroeger reeds had hij twee perzikken en drie dubbel-flippen van het schab gehaald, doch dat had zij nooit kunnen bewijzen.

— Met dat keteltje, zei ze, heeft hij het op mijnheer pastoor zijn wijnkelder geladen... Ik snap hem!...

Zij deed of zij weg was, liet de voordeur aan staan, als iemand die van huis is, doch sloop den kelder binnen en borg zich in een donkeren hoek achter een kuip.

Zij zag Tijl binnen komen geslopen, zijn keteltje vullen aan de kraan van het vat wijn — het beste van den rooden — en dan op zijn sokken weer de trappen opvliegen.

Als zij boven kwam stond het keteltje op zijn plaats, en stoel en lollepot waren ook netjes terzijde geschoven.

Tijl speelde onnoozel met Tom in den hof...

— O de veinzaard! de schelm! de dief!... Wacht nu maar, manneke, juichte zij. Wij gaan seffens lachen... want het zal niet lang duren of gij zult naar huis moeten gaan.

Een kopje stak binnen.

— Monica !

— Ja, ventje ! Wat is er ?

— Ik moet naar huis.

— Nu al?... Maar blijf nog wat spelen met Tommeke.

— Neen, ik moet naar huis... kwestie van het wijwater, Monika.

— Uw peter wacht er op voor zijn bekeering ! zei zij, slanggiftig valsch.

— Ja Monica.

— Braaf manneke.

— Ik spoed mij, Monica, want hij moest eens schielijk sterven.

— Ja zeker, ventje, bij voorbeeld van wijn te drinken. Kom, ik zal u uw keteltje geven, want gij kunt er niet aan, niet waar?

— Neen, Monica, ik ben nog te klein.

Zij gaf hem het keteltje en sprak toen:

— Geef mij nu eens een hand.

Tijl gaf zijn polleke gelijk een braaf kind.

— Hij zal mij niet te rap zijn en niet ontsnappen, dacht zij.

In het breede voorportaal riep zij heel hard:

— Mijnheer pastoor, kom eens gauw.

De herder kwam toegesneld.

— Mijnheer pastoor, zei zij, vraag eens wat uw lieveling in zijn keteltje wegdraagt.

— Wijwater, mijnheer pastoor, voor mijn peter.

— Wit of rood wijwater ? vroeg Monica.

— Wit, zei Uilenspiegel met een onnoozel gezicht. Wit, Monica, ik wist niet dat er rood wijwater was.

— Zoo, zoo, dan zal er ditmaal een mirakel gebeurd zijn... Giet er eens wat van in 't vloke van mijn hand; het zal wel rood wijwater zijn...

— Voor een kruiske te maken, Monica. Hier zie...

En hij goot een malschen teug in haar hand.

Het mensch dacht dat zij daar neer ging vallen van ontsteltenis en verrassing.

— En het is waarachtig water! zei zij.

— Neen, wijwater, zei Tijl. Dag mijnheer pastoor, dag Monica.

En als een braaf ventje ging hij de deur uit met het keteltje aan zijn hand, de pastoor al even ontsteld achterlatend als de meid, want de man wist niet wat er aan Monica scheelde.

IX.

TIJL WORDT DE VRIEND VAN MONICA

Den ganschen dag en ook nog den volgenden was Monika suf.

— Die Tijl gaat met den duivel om, zei zij. Het is toch al lang geweten. Het is spijtig genoeg dat zij hem « toen » niet verbrand hebben. Onze mijnheer had het ook noodig, hem te verlossen!

Ze ging er niet van af: hij kon tooveren. Ze had hem met eigen oogen den wijn zien tappen; ze had het keteltje, onmiddellijk daarna, door Tijl zien terug zetten; als zij het van het schab had genomen, had ze zelfs even het scheel opgelicht en den wijn geroken: vergissing was dus uitgesloten en toch was er water uit het keteltje gekomen!

Ja, hoe dat uitgelegd?

Iets was zeker. Tijl had zijn kneuterke, wat nog een bewijs te meer was, doch dat wist Monica niet.

Tijl kwam regelmatig naar de kerk en naar de pastorij gelijk altijd.

Tegen Monica was hij vriendelijk, doch met het argelooste gezichtje van de wereld.

De meid was beleefd en vriendelijk tegen. Eigenlijk had het mensch het er niets mee: als die kleine met de zwarte kunst omging, dan had zij slechts één zaak te doen: voorzichtig te wezen.

Monica had wel een zeer hoogen dunk van zichzelf en ze deed haar waardigheid eerbiedigen.

Zoo er volk kwam om mijnheer pastoor ontijdig lastig te vallen, was ze daar om zijn rust te verdedigen; want hij zou altijd maar gaan op 't eerste teeken, had ze de gewoonte te zeggen.

Klopte er iemand aan, want in dien tijd waren er nog geen huisbellen, dan vroeg ze zeer onbescheiden, wat de boodschap was.

Bleek het dringend, b.v. een mensch in doodsgevaar, dan aarzelde zij niet en ging bereidwillig haar meester roepen.

Maar kwam er een kwezel, die vreeselijk vroom was, en onmiddellijk haar menigvuldige zonden wilde blank gewasschen zien, dan antwoordde Monica vrijpostig:

— Wij hooren vandaag geen biecht!

Soms als ze naar een mis, een dienst of een uitvaart kwamen hooren, zei ze bits:

— Dat hebben we verleden Zondag op den preekstoel afgeroepen; ge moet maar luisteren; we doen geen twee missen voor één geld.

Monica was dan ook de eigenlijke meesteres van de pastorij en wie van den pastoor iets moest verkrijgen, trachtte eerst met de meid goed te staan.

Iedereen wist en besefte dat, behalve Tijl, zou men gezeid hebben, want hij deed niets om de gunst van Monica te winnen.

Dien morgen nochtans kuischte hij goed zijn voetjes af aan den krabber, want daar luisterde de zorgzame huishoudster naar.

Dan klopte hij bescheiden aan, in plaats van op de poort te trommelen, zooals hij dikwijls de gewoonte had.

Eens binnen, veegde hij nogmaals zijn blokskens — want in dien tijd droegen de kinderen uit de volksklas allemaal kloefen — netjes aan de mat af, en zei toen met uitgestreken gezicht en een fijn mondje:

— Goeden ochtend, Monica. Mooi weer vandaag, nietwaar?

— Ja, beaamde de meid, werktuiglijk, want had ze maar een minuut nagedacht, zou ze wel gezien hebben hoe buiten de wind gierde, met de vensterluiken sloeg, met twijgen zweepte en de regenbuien laag boven de stad joeg of ze tegen de ruiten deed kletteren.

— Is mijnheer pastoor thuis, Monica?

— Hij is nog in de sakristij... maar zal aanstonds komen.

— Wil ik intusschen « de » steenpad schuren, Monica ?

« De » steenpad, en niet het steenpad, zei Tijl, en hij wist goed waarom.

Monica was van de Ekersche Donk en voor haar was steenpad vrouwelijk, gelijk voor al de bewoners van die streek tot Kapellen en Kalmthout toe.

Het steenpad was voor Monica haar trots en tevens haar vagevuur.

Haar trots: het moest glimmen, onbevlekt blijven en tusschen de roode steentjes moesten de witte voegen sneeuwblank uitkomen.

Het was tevens haar vagevuur, want dagelijks werd het ten minste tweemaal afgeschrobd.

Een steenpad was voor Monica het kriterium van de zindelijkheid van een huiselijke vrouw.

Als ze soms een werkvrouw had was het steenpad de toetssteen van haar schoonmaak-vaardigheid. Was dat goed, dan keek Monica niet naar de rest, want proefondervindelijk had zij de ervaring opgedaan dat dan alles in regel was.

Doch houdt nu zoo'n steenpad eens kraakproper als er heel den dag bedelaars aan uw deur staan en bijzonder als ge een hond hebt, en dat hondeke is een Tommeke.

— Wat belieft? zei Monica.

— Of ik intusschen « de » steenpad eens wil schuren?

— Zoudt ge dat kunnen?

— Niet zoo netjes als u, Monica, maar ik wil het toch wel eens beproeven!... Neen, u hoeft me niet te helpen, ik weet den emmer en den schrobber wel staan. Zeep heb ik niet noodig, ze is te duur tegenwoordig, ik zal liever wat meer water gebruiken en wat harder schrobben!

— Hemeltje lief! wat kon dat toch een fatsoenlijk ventje zijn.

Monica was er haast door ontroerd.

Haar steenpad blonk; 't had voor haar glanzingen van robijn, en vóór de pastoor thuis kwam, was de schoonmaak voltooid.

Tijl kreeg voor zijn werk een appel van de meid. Deze was wel gemaaid, doch het feit alleen van iets uit haar voorraadkamer te halen, was een zeldzaam bewijs van gunst en genegenheid.

De pastoor kwam thuis.

— Ge maakt goede vorderingen, Tijlbert! zei hij, want de pastoor noemde hem nog al gaarne met den ongefnuikten naam. Ik heb nog mijn brevier te lezen en ik ga u intusschen een overzetting uit het Latijn geven.

— Uit « Epitome historiae sacrae »? vroeg Tijl.

— Ja. Kent ge de bruiloft van Kana?

— Het eerste mirakel van Ons-Heer?

— Precies. Wat gebeurde daar?

— Water werd in wijn veranderd.

— Dat is een groot mirakel, Tijlbert.

— Ja, mijnheer pastoor.

— Doch, weet ge wat nog een grooter is?

— Ik kan het niet raden.

— Dat is eerst wijn in water veranderen, en dan water weer in wijn.

— Dat is een dubbel mirakel! zei Tijl met een onnoozel gezicht.

— En dat is gebeurd.

— Te Kana, mijnheer pastoor?

— Neen, te Antwerpen!... Maar à propos, hoe is 't met uw kneuterke?

Ditmaal keek Tijl nog wel onschuldig, want hij was zeer doortrapt, doch bleef nu toch in het antwoord stikken.

De pastoor wist alles ! Hoe kwam hij achter 't kneuterke ?

— Hier is het te vertalen hoofdstuk, vervolgde de pastoor.

Een overzetting gaat gemakkelijker als ge op voorhand weet waarvan er spraak is en als ge geschiedenis kent.

De pastoor was weg, en wandelde een oogenblik later in den tuin, zijn brevier prevelend.

Tijl bleef zitten met « Epitome », zijn blaadje papier, zijn ganzeveder en zijn inktpot.

Hij scheen van de hand Gods geslagen.

Hij had reeds den ganschen baard van de veder afgeknauwd als nog onbeantwoord bleef deze vraag: Hoe was de pastoor er achter gekomen en hoe wist hij van het kneuterken?

Hij staarde op den Latijnschen tekst, doch deze was duisterder en ingewikkelder dan ooit te voren. Hij kon de grammatikale orde niet vinden, al van den eersten zin af, want zijn gedachten waren elders.

Een oogenblik dacht hij er aan den pastoor in den tuin te gaan opzoeken en hem alles naar waarheid op te biechten; dat moest er toch eens van komen. Maar hij vreesde dan zijn misdiendersambtje te verliezen.

Niet dat hij er nog zoo danig sterk aan hield. Neen, hij had al een beetje spijt niet liever een ezel te hebben gekozen, doch smadelijk afgesteld worden scheen hem in de oogen van zijn gezellen al te veel te zullen benadeelen.

En dan voor diefstal!

Want zoo zouden ze dat heeten. Alsof dàt stelen was! Bekende hij aan den pastoor, dan viel ook het plan in duigen dat hij vernuftig had opgetimmerd.

— Neen, hij moest zich « boven » de gebeurtenissen stellen, niet er « onder ».

Uilenspiegel streek daarop eens door zijn streuvelende haren, knabbelde aan zijn appel en keek toen onbekommerd naar den tekst.

Nu bleek deze hem plots duidelijk en gemakkelijk en toen de pastoor terugkeerde vond hij de taak voltooid en moest hij zijn voldoening uitspreken! 't Was onberispelijk.

De herder keek eens naar Tijl en dacht:

— Ik had daar straks moeten spreken. Hij heeft den tijd gehad terug op zijn plooi te komen, nu zal het niet meer gaan.

— Uw vertaling is zeer goed, Tijlbert. Verbaast u dat mirakel niet?

— Neen, mijnheer pastoor.

— Ha, zoo? En waarom niet? Is het niet wonderbaar?

— Jawel, maar Onze-Lieve-Heer kan alles; 't is een wonder, doch het verbaast me niet.

— Zou tooverij dat kunnen nadoen, Tijlbert?

— Tooverij bestaat niet, mijnheer pastoor, dat hebt ge me zelf gezegd en dat schijnt me de waarheid. Als de menschen mirakelen doen dan zijn het goocheltoeren.

— Die ze zelf kunnen uitleggen?

— Als ze maar wilden, mijnheer pastoor.

Nu brandde het.

— Op welke wijze zou zulke goocheltoer tegenwoordig te verwezenlijken zijn, Tijlbert?

Het antwoord volgde niet onmiddellijk. Toch was er weer strijd in het hart van Tijl. De standvastigheid aan zijn voorgenomen plan en houding overwon nochtans:

— Dat zou wel aardig zijn, lachte hij, als we dat konden vinden!

— Ja, studeer daar eens op en weet het mij dan morgen te vertellen.

— Als iemand zoo'n goocheltoer deed, mijnheer pastoor, en b.v. zonder toestemming van den eigenaar een maat wijn in water veranderde, zou dat diefstal heeten?

— Wel neen, Tijlbert. Dan was het water en water stelen bestaat niet.

Gelijk een Aprilsche dag, die openblinkt en toedonkert op

't eigenst oogenblik, zoo verhelderde en verduisterde Tijl's gelaat opvolgenlijk.

De pastoor, die hem nu nauw in het oog hield, want hij voelde dat hij elken stond de waarheid ging vernemen, voelde dat hij zich missproken had.

Tijl verdiepte zich in de kasuïstiek:

— En als 't water dan weer wijn wordt... dan is er diefstal?

— Ik heb het geval nog niet in mijn biechtstoel tegengekomen, doch me dunkt dat ik het vergeven zou zonder het als een zonde aan te rekenen. Ik zou het een plezierige grap vinden.

— Dan ga ik daar tegen morgen eens op studeeren, mijnheer pastoor.

— Dat is een verstandig voornemen, Tijlbert. Moet ge nu naar huis?

— Neen, mijnheer pastoor, ik moet Monica nog helpen.

— Goed dan, tot morgen.

Tijl voelde zich lichtgestemd en blijmoedig.

Zijn fijne diplomatie had hem al te weten gebracht wat hij weten moest.

De pastoor zou het geen diefstal, doch een plezierige grap vinden.

Hij kwam opgewekt in de keuken.

— Ik heb mijn werk gemaakt zonder één fout, Monica.

— Wel, gij zijt een heel knap ventje, Tijl.

— Monica, ik heb niets meer te doen, ik dacht zoo bij mezelf: als ik nu de schoenen en de zilveren gespen van mijnheer pastoor eens mocht poetsen.

De kleine schelm! de verleider! de gedachtenlezer! de menschenkenner! de toovenaar! Na haar steenpad was er niets in de wereld waar Monica zoo'n hekel aan had en tevens zoo preutsch op was als op de schoenen van mijnheer pastoor.

De zilveren gespen moesten schitteren in de zon en het leder moest glimmen dat het den hemel weerkaatste als de spiegel van een vijver.

— Maar hebt ge den tijd, manneke, en zijt ge niet moe? vroeg Monica, en vreezende de goedheid van Tijl te misbruiken.

— Ik ben gaarne op de pastorij, antwoordde hij.

Monica dacht misschien aan het keteltje, of aan de perzikken en appelen en er kwam een rimpel in haar voorhoofd.

Die was niet ontgaan aan het oog van Tijl.

— En bij u! voegde hij er stillekens bij.

Een stille vleierij mist nooit haar doel.

Monica glimlachte; zij gaf schoenen en poetsgerei, doch het keteltje, dat haar 's nachts had wakker gehouden, of door haar droomen spookte, kwam nu weer als een geheimzinnig, raadselachtig en eenigszins benauwend vraagstuk in haar verbeelding dansen.

Ook op haar lippen brandde de vraag:

— Vertel mij eens de geschiedenis van het betooverd keteltje!

Zij bezag Tijl en de woorden bestierven op haar lippen: zoo braaf, zoo vlijtig was hij met krijt en azijn de gespen aan 't blinken.

Ze wilde de stemming niet storen en een verborgen schrik voor dien wonderen knaap weerhield haar.

Plots zei deze:

— Weet ge wat ik gaarne zou hebben, Monica, het liefste van heel de wereld?

— Neen, Tijl.

— Een ezeltje.

— Een ezeltje, Van Sint-Maderiete ! Hoe komt ge daar aan.

— Zoo'n gedacht, antwoordde Tijl.

Er volgde een poos en dan voegde hij er bij:

— Daar zou ik al voor geven in de wereld!

Hij zweeg weer. Tijl liet nu het zaad ontkiemen dat hij gezaaid had in het brein van Monica.

Dit zaad was dadelijk een plant, neen, een heel struikgewas.

Voor een ezeltje zou Tijl al geven in de wereld! Dan ook zijn geheim? Dan ook zijn tooverkunst?

Doch, als hij kon tooveren, waarom tooverde hij dan geen ezeltje?

Honden en katten loopen er genoeg rond en 't moest toch niet moeilijker zijn zoo'n klein beest in een groot te veranderen, hoewel van een ander soort, dan wijn in water te herscheppen!

Dan kon hij toch niet « heel hard » tooveren! berekende zij.

Ze ging peterselie afsnijden in den tuin en trachtte aan de gansche geschiedenis niet meer te denken.

Als ze binnen kwam, deed ze voort met haar keuken, haalde het kapberd te voorschijn en begon groenten te hakken voor de soep.

Er is geen ongelukkiger keukenbezigheid, dan zoo'n bedrijf. Dat klopt en bonkt, maakt alle samenspraak onmogelijk en stoort zelfs den gedachtenloop.

Tijl vond het een tegenslag.

— Monica!... doch hij moest hard schreeuwen, want ze hoorde het van de eerste maal niet.

Ze hield dan op...

— Weet ge wat ik vandaag uit het Latijn heb moeten vertalen?

— Neen, antwoordde ze, doch ze was tevens al voortgegaan met kappen. Het kon haar niet schelen.

Nu zij haar groenten met het kapmes bijeen scharrelde, nam hij dit oogenblik te baat om te zeggen:

— De bruiloft van Kana.

— Zoo, ventje, en zijt g'er uitgeraakt?

— Ja, Monica.

— Ge zult nog wel pastoor worden op den duur.

Haar loome geest dacht niet verder. Het mirakel van Kana kende zij genoeg, doch 't zei haar niemendal.

Tijl voelde dat hij een zwaren slag moest slaan om haar verbeelding weer op het kapittel te brengen.

— Zou dat waar gebeurd zijn, Monica?

— Wat?

— Het m i r a k e l van Kana?

— Foei, stoute jongen. Ge weet toch wel dat alles wat in de gewijde geschiedenis staat, waar gebeurd is.

— Omdat d e e s toch zoo'n zonderling mirakel is.

Monica liet haar kapmes op het berd rusten : een licht was in haar geest opgegaan. Kana, de verandering van water in wijn! Ze keek naar den knaap, ontsteld...

Deze poetste netjes voort met een heilig gezichtje.

't Was haar opeens te machtig! Het keteltje stond daar weer te spoken.

— Tijl!

— Ja, Monica.

Hij voelde dat de visch ging bijten.

— Tijl... ge zijt een brave jongen, maar er is iets dat me vreeselijk kwelt.

— Hebt ge tandpijn, Monica?

— Gij weet genoeg wat het is!

— Neen, Monica, waarachtig niet.

— Beuzel nu eens niet... Vertel mij eens alles!

Ze hadden beiden hun bezigheid gestaakt.

— Is er tooverij bij?

— Bij wat?

— Bij de geschiedenis van 't keteltje?

— Met dat water?

— Neen, met dien wijn?

— Gij hebt toch wel gezien dat het water was?

—Ja, maar ik zat in den kelder... en ik heb u van het vat rooden wijn zien tappen. Ik kan er niet van rusten, ik ben bang voor u als ik er aan denk.

— Ik zal « u » geen kwaad doen, antwoordde Tijl.

Monica maakte er uit op, dat hij « iemand » kwaad kon, dat hij kon belezen, betooveren, als hij maar wilde.

— Dat weet ik wel van u... wij zijn daarvoor te goede vrienden... maar toch hindert het mij... ik kan er 's nachts niet van slapen.

— 't Is nochtans zeer eenvoudig, Monica.

— Of bovennatuurlijk, hernam zi zou veel geven om dat geheim te kennen.

— Ook een ezel? vroeg Tijl.

Nu was de koop gesteld.

— Wat kost een ezel? vroeg ze.

— Die van het oud groenselwijf is voor vijftien gulden te koop. Het mensch is sukkelachtig, ze verkoopt niet veel meer, ze kan het arm beest geen eten geven dat deugt, en ze gaat nu zelf in een gesticht wonen. 't Zou een goed werk zijn voor haar, voor den ezel en voor mij.

— Vijftien gulden is veel, zei Monica, die haar spaarpenningen in den geest natelde.

— 't Is voor niet, Monica... en een goed werk!

— En zoudt ge dan alles zeggen?

— Alles.

— Wel... wel... 't is gedaan.

— Top! zei Tijl.

Hij was al recht gesprongen.

— Waat gaat ge naar toe?

— Naar 't groenselwijf... 't is tien uur, die moet nu juist in de Ridderstraat zijn.

— Wacht eens! wacht eens! wederhield Monica, die half spijt had en niet geheel besloten was.

— Gaat het niet?... dan zeg ik « niets » !

— Dan was er toch... « iets » ? vroeg ze nu, hoewel ze niet twijfelen kon aan hetgene zij « gezien » had.

— Ja, Monica, er is « iets ».

— Eerst zeggen en dan de ezel!

— Eerst de ezel en dan zeggen, besloot Tijl.

't Was te nemen of te laten.

— In Godsnaam dan! Maar me niet bedriegen, hoor... of...

— Als ik u bedrieg, moogt ge den ezel afpakken, Monica.

— Ga dan maar!

Hij was de straat op.

In de Ridderstraat vond hij inderdaad de oude sukkel.

— De pastoor koopt uw ezel en ge kunt dan naar 't gesticht gaan, sprak hij.

Het mensch sloeg dankbaar haar handen te zamen.

— Voor hoeveel, manneke?

— Voor vijftien gulden! (1)

— De hemel zij gedankt! Ge krijgt er de groenten bij, die ik nog heb.

— Kruip op uw kar, ik zal u naar de pastorij voeren.

Zij aarzelde, want zij vreesde het slachtoffer te wezen van een grap, zij kende Tijl, doch deze duwde en tilde er haar zachtjes op en reed met het mensch door de straat, plezierig roepende:

— *Kêppelé !*

Zoo kwam hij aan de pastorij.

De meid haalde zuchtend vijftien gulden uit een kous, en de ezel werd afgekocht.

---

(1) Een gulden was toen ongeveer 2,50 goudfrank, doch om de geldwaarde van dien tijd te berekenen moet ge met drie vermenigvuldigen, wat dus een groote honderd frank (goud) bedroeg, een heel sommetje voor een ezel in het oude Antwerpen.

De kar viel bijna uiteen, en de smid gaf er nog eenige stuivers voor om het kwaad ijzer.

Blijmoedig ging het mensch heen met haar onverwachten rijkdom.

— 't Is veel, 't is veel ! zuchtte Monica, doch het is een goed werk en nu ga ik alles weten. De ezel werd aan een boom op de graszode vastgemaakt en kon al grazen.

Monica bracht Tijl in de keuken en sloot deuren en vensters.

— *Zeg nu de geschiedenis van het betooverd keteltje,* zei ze, en haar hart popelde in haar borst en sloeg hoorbaar.

Tijl sprak:

— Ik moest wijn hebben voor mijn petere.

— Voor uw petere! Dus geen wijwater?

— Neen, wijn, Monica, daar heb ik gelogen.

— En waarom moest ge dien hebben?

— Voor een kneuterke, dat hij mij beloofd had als ik hem van den besten wijn van mijnheer pastoor kon laten proeven.

— En dan?... En dan?... vroeg zij hijgend.

— Dan ben ik met het keteltje gekomen.

— Ja... ja...

— En ik heb het vol rooden wijn laten loopen.

— Van den besten... dat heb ik gezien!

— Daarna heb ik het keteltje terug op de schouw gezet.

— Kunt gij daar aan, of zit er tooveren achter?

— Ik kon er aan, Monica, met de tafel er voor te schuiven en er uw lollepot op te zetten.

— Verder?

— Dan heb ik er het keteltje op dezelfde wijze afgehaald.

— En ik heb u betrapt vóór gij weggingt.

— In tegenwoordigheid van mijnheer pastoor, ja, Monica ! zei Tijl met iets verwijtend in de stem.

Een stilte. Monica zag bleek van ontroering: het groot geheim naderde.

— En ge hebt er mij in uw vloke hand doen van uitgieten, vervolgde Tijl streng.

— Het was mijn plicht !... Vergiffenis ! sprak Monica nauw hoorbaar.

— Ik goot, doch de wijn scheen in water hertooverd...

— Hertooverd... betooverd!... Ja, ja, maar dat *scheen* niet, dat *was*.

— Neen, dat *scheen*, verbeterde Uilenspiegel. Want de wijn zat nog in het keteltje.

— En het water... het water?... stamelde zij.

— Ik had voorzien wat er gebeuren kon, hernam Tijl en ik had...

— Gij hadt?

— Den toot langs binnen met pleister opgestopt en dan den toot met water gevuld!... Dag, Monica!

Hij liet het mensch vernageld aan den grond staan...

In plaats van geheimzinnig tooveren, een gewone streek van een kwajongen!

En dat kostte haar een ezel!...

Eer ze fijn bekomen was, zat Tijl op zijn beestje en reed triomfantelijk de voorpoort uit van de pastorij.

X.

TIJL EN DE SPAR

Een ezel en een kneuterke! Tijl was de gelukkigste jongen van Antwerpen. De roem en aantrek van zijn misdienderschap waren wel iets gedaald. Met de purperen kleeren, die hem eerst het meeste de oogen uitstaken, zat hij nu allerminst iets in. Wierooken deed hij met de verlangde matigheid en kleine wolkjes in de lucht te stuwen, zoodat ze het tabernakel in een geheimzinnigen symbolischen sluier wikkelden, scheen hem voortaan geen straatjongenswerk meer, doch een ernstige en tevens schoone taak.

In het guitig hart van Uilenspiegel lag er een stille vroomheid, zooals er een groote menschlievendheid in verscholen was voor ongelukkige menschen, vooral oude menschen, en een groote meewarigheid en deernis met dieren.

Tijl was niet oppervlakkig maar diep, doch dat verschil kunnen gewone menschen niet onderscheiden. Wie een ernstig innerlijk leven heeft, met een vorschend nagaan en een klaar begrip van de dingen van de wereld, kan daarom wel door het leven loopen met een mom van luchthartigheid en met den glimlach van den kommerloozen genieter of van iemand, die Gods water over Gods dijk laat loopen.

Wat Tijl ook nog aanstond in zijn ambt, was de klokken te luiden... Hij voelde een weelde in zijn lichaam als hij aan het zeel mocht trekken met al zijn kracht, als hij door het zwieren van het bronzen gevaarte met het touw in de hoogte werd getild en bij het afrollen weer op zijn hurken tegen den vloer ten houden kwam, en het was een vreugde in zijn gemoed de klok te hooren die hij over de gansche stad deed heengalmen.

Daarbij kwam nog dat hij hoe langer hoe meer hield van den pastoor.

Tijl was een zonderling kereltje: aan de oprechtheid van de menschen twijfelde hij gemakkelijk, vooral waar zij ceremonieus en plechtstatig deden.

Als hij den Ambtman door de straat zag wandelen met schabletters en dienaars van de lange roede, of den burgemeester in staatsie over de Groote Markt zag stappen, of het getabbaard gild zag van schepenbank en vierschaar, dan giegelde er innerlijk iets in hem en moest hij zich bedwingen om geen guitenstreek uit te halen.

Hij bedwong zich niet altijd, bij voorbeeld wanneer er sneeuw lag, gebeurde het nog al eens dat er van achter een hoekje een sneeuwbal rakelings langs een tabbaard vloog of op de fluweelen muts van een magistraat ontplofte.

Zijn eenigste spijt was dan niet rustig de verontwaardiging en ontsteltenis van de waardigheidsbekleeders te kunnen nagaan, want dan moest hij maken dat hij weg kwam en reppen met zijn kleine beentjes, straat in, straat uit, hoek-om en weer hoek-om, wilde hij ontsnappen aan de lange magere sprinkhaankuiten van een der schabletters, die met zijn hozen in wit en rood breiwerk — de Antwerpsche kleuren — en op zijn aangeriemde lederen toffels, het schrale lijf en den kleinen vogelkop vooruit, loopen, neen, vliegen kon gelijk een hazewind. De Stad had die wip voor zijn gezwindheidschenkende schraalheid, en na degelijke proefnemingen, aangeworven.

In een tijd dat er noch telegraaf, noch telefoon was, kon zoo'n man ook uitzonderlijke diensten bewijzen, wanneer het dringende boodschappen gold. Want met een ruiter was er niets aan te vangen in de smalle, kronkelende, slechtgeplaveide straatjes, dan nog vol mesthoopekens, lameerende huismoeders en het wiemelende gebroed van het spelende kleine gespuis.

De hazewindsche schabletter ijlde en gierde daardoor gelijk de wind, en als de drom te dicht was sprong hij er over. Hij was

een Brusselaar van geboorte, en eerst werd hij de Kiekenfreter genoemd, wat een onrecht en een ironie was, want de arme drommel had nooit aan een vleugeltje noch een billeke van land- of waterhoen mogen kluiven.

Niet om een verongelijking goed te maken — daaraan denkt het volk nooit — kreeg hij den naam van Lang-uit-'t-water, een bijlap die hij reeds in zijn geboortestad van zijn veertien jaar af droeg. Toen reeds was hij een slungel gelijk een boonstaak, of liever gelijk een doorgeschoten sloorplant, want daaraan herinnerde zijn slapslingerend doorzwiepend zwikzwakkend lichaam.

Naar Antwerpen was de toenaam overgewaaid, met de rechte Brusselsche uitspraak, en ze noemden hem hier dan ook: *Lankoeit-'t Woeter*. Die gemeenzaam vriendelijk met hem waren, noemden hem eenvoudig de Spar, of de Wip ook al eens.

De Spar had Tijl nog nooit kunnen ramen. Wel bijna... doch op heeterdaad niet. En in zulke overtredingen heerschen er stilzwijgende voorwaarden: *flagrante delicto* moet ge betrapt worden, of het telt niet.

Tijl, hoe snel hij ook gelijk een pijl uit een boog en kronkelend als een paling door de straatbelemmeringen kon heenslibberen; hoe hij ook aan den hoek van elke straat kon zwaaien door den arm om den draai te slaan, wat zijn vaart stuitte en het zwenken mogelijk maakte, toch zou Lange Wapper — nog al een benaming van de Spar — hem toch eindelijk bij de lurven hebben gevat, indien Tijl's schranderheid niet ruimschoots vergoedde wat hij aan kracht te kort schoot.

Opeens, aan den draai van een straat, was de Spar hem telkens kwijt.

Waar was hij dan verbleven, verzwonden, in de lucht verijdeld?

De Spar wist dat hij nog drie sprongen zou te doen hebben om hem dan in den nek te scharren, hij zwenkte... geen spoor meer van den kleinen schelm!

Ja, waar was hij dan? Den eenen keer een halve deur overgebuiteld en in een winkeltje binnen vallend als een bom...

— Och, 't is Tijl, zeiden dan de menschen, die hem allen kenden en gaarne zagen.

Een andermaal was hij in een open keldermond verdwenen. Het was zelfs gebeurd dat hij heel gewoon op een dorpel ging zitten, als iemand die daar al een heel tijdje is ingedut, en dat de Spar hem voorbijrende als een wildeman.

Dan stond Tijl op en wandelde rustig in de richting van waar hij was komen aangedraafd.

Eens nochtans was hij er hoe-zoo-na (1) aan. De Spar zag nog juist Tijl's broek en spartelende beenen op het oogenblik dat deze over een schutsel buitelde. Twee sprongen en de Spar was er bij, doch even te laat om Tijl bij het kruis van zijn broek te kunnen grijpen.

Nu was dezes lot bezegeld. Het moestuintje leverde geen uitweg en was in twee zijmuren ingesloten.

De Spar had met zijn stelten slechts het lage schutsel te overschrijden, doch een groote bandhond, ditmaal los om op de roode peekens of wortelen te letten, waarop de Antwerpsche burgers te dien tijde reeds gesteld schenen, sprong tegen het schutsel op met grimmigen, grijnzenden muil, en het dier krulde zoo bedenkelijk zijn bovenlip omhoog en liet zulk dubbel paar hagelwitte en reusachtige slagtanden zien, dat de Spar alle vervolgingszucht onmiddellijk voelde bekoelen en aan den straatkant van de barrikade bleef.

Hij begon dan te parlementeeren met Tijl, hem betoogende dat hij bakvisch (2) was, en zich op genade of ongenade moest overleveren.

Tijl was ongevoelig gebleven aan de bewijsvoering.

— Ik betrouw u niet, Spar, zei hij vriendelijk.

— Waarom niet, Tijl?

— Gij zult mij overleveren aan de Lange Roede.

— Neen, ik zal u *zelf* een ranseling geven. Met een pak slaag zijt gij er van af...

— Niet waar, Spar, want ik weet dat er een extra fooi beloofd is als gij mij te snappen krijgt.

— Laat ze mij verdienen, Tijl, bekende de Spar bijna smeekend.

— Het is te ziltig in het Steen.

— Maar het zal uw zieltje niet baten... Gij kunt hier niet weg.

— Dat zie ik ook, zei Tijl leuk.

— Wat hoopt ge dan nog?

— Er van onder te ritsen, Spar.

— Gij kunt niet. Eenmaal, tweemaal, driemaal?... Manneke, riep hij tot een straatbengel, ga de schabletter eens halen.

---

(1) Tijl zei « oeizjena » gelijk al zijn medeburgers.

(2) Te Antwerpen, en zoo bedoelde het de Spar, wordt iemand die in het nauw of in 't net zit, vergeleken bij een visch, gereed om in de pan te worden gelegd, dus heelemaal verloren. In Holland is een *bakvischje* nog niet verloren, doch moet beginnen op te passen om het niet te geraken.

De kleine vertrok.

— Ziezoo, zei de Spar, en wreef in zijn handen. Maar die groote hond doet u niets. Hoe komt dat?

— Neen, schertste Tijl, dat beest kent zijn wereld. Die is hier om de schelmen en deugnieten weg te houden, goed volk bijt hij niet... Pas op, Spar, of hij heeft u vast!

De waarheid was dat Tijl al de honden van de stad kende, toesprak en streelde. Dat waren zijn beste vrienden. Deze had hij *Molossus* geheeten, om zijn grootte, en de Latijnsche lessen van den pastoor indachtig.

Hoe er nu uit?

Tijl had er aan gedacht, Molossus over het schutsel te tillen en de Spar op de vlucht te jagen. Maar dan zou het brave dier het moeten ontgelden van de pieken van de schabletters.

Hij keek eens goed rond en zag in een van de zijmuren een klein vensterke...

Hij streelde nog even den hond en gaf hem toen de aanbeveling goed op de Spar te letten.

De rest was nu kinderspel geweest. Met één sprong geraakte hij met zijn beide handjes aan het richeltje, tilde zich op, duwde met zijn elleboog het ruitje in, opende langs binnen het grendeltje en dook door de nauwe opening in de woning.

Een huiszoeking daarna ondernomen, hielp niet. Tijl was langs het dak weggeraakt, en op een plaats waar het gunstig was, naar beneden gegleden en gesprongen. In dien tijd waren de daken laag tegen den grond en het was geen kunst.

Als Tijl en de Spar elkander ontmoetten na zulke wederwaardigheden, dan traden zij gewoonlijk in beschouwingen over hun wederzijdsche hoedanigheden.

— Gij hebt de meeste streken, zei de Spar met bewondering.

— En gij kunt het hardst loopen van heel de stad, vleide Tijl,

— Maar ik zal u wel eens krijgen, Tijl.

— Het is te vreezen, Spar, doch eerst zien.

Dat waren de betrekkingen van Uilenspiegel met de overheid en de openbare macht. Tegenwoordig zouden wij zeggen: de relaties waren korrekt, meer niet.

XI.

TIJL'S ZENDING EN DIE VAN REINAART DE VOS

Doch Tijl eerbied en ontzag inboezemen voor waardigheids- en ambtsbekleeders, was iets dat geen vat kon hebben.

Alleen voor den pastoor van Sint-Andries had hij, naast een groote genegenheid, ook een soort van vereering. Tegen dien man zag hij op.

Dat was ook slechts stilaan gekomen, met het dienen van zijn mis en 's mans oprechte, diep gemeende vroomheid en vast geloof te zien. Dan het breed-geestige, het breed-menschelijke dat hij in hem had aangetroffen en de rechtschapenheid van zijn inborst.

Aan praatjes, aantijgingen en beschuldigingen geloofde die eerlijke en verstandige man uit grondbeginsel nooit.

In zijn lange herderlijke loopbaan had hij genoeg ondervonden dat het meeste kwaad, dat er in de wereld verteld wordt, laster is.

— Weldadigheid en goedheid kunnen sluimeren, placht hij te zeggen, en doen dat dikwijls, doch haat, nijd en afgunst zijn altijd even wakker en vaardig.

Wat hij naast den laster het meest haatte, was de schijnheiligheid en de menigvuldige vormen waaronder deze zich voordeed.

Schijnheiligheid, huichelarij en valschheid zijn het onheil van de wereld, meende hij, en daarom is oprechtheid de eerste en grootste deugd.

Oprecht ten eerste tegenover zichzelf, wat niet altijd gemakkelijk is, want de mensch heeft er vaak het allergrootste belang bij zichzelf te bedriegen, geeft dan verkeerde voorstellingen van de werkelijkheid, tracht die verkeerde voorstellingen kunstmatig door zijn uitleg aan zichzelf en aan anderen als de wezenlijkheid te doen aannemen, hoort zichzelf gelijk krijgen en wordt overtuigd van zijn goed recht.

Die onoprechtheid maakt geen volledige slechte menschen, vooral niet in het oog van de wereld, doch maakt veel slachtoffers! En de slachtoffers, het voordeelige inziende van zulk een handelwijze, worden onoprecht op hun beurt, of liever

worden nog onoprechter dan ze waren, want de menschen die oprecht zijn, loopen er niet dik in de wereld.

De tweede deugd die de pastoor het meest aan zijn gemeente en vooral aan Uilenspiegel inscherpte, was de goedheid.

— Wie goed is doet niemand kwaad, noch zichzelven, noch zijn evenmensch. Goedheid sluit dus alle deugden in zich, was de leering van den herder.

Daar hij vooral die twee deugden huldigde, waren al de kwaadaardigen, de kwalijkgezinden, de valschaards en de huichelaars zijn vijanden en werd hem het leven nog al eens bitter gemaakt.

Dit alles moet de lezer weten, niet alleen tot eigenbeheersching en zelfverbetering, doch om verder in den luchthartigen Uilenspiegel door te dringen, om in hem den goeden geest, den genius van Vlaanderen te ontdekken en te voelen.

De vrijheidsgeest van Vlaanderen is tweemaal vleesch geworden : eerst in Reinaart de Vos, daarna in Uilenspiegel.

Reinaart is de geest die de eerste zwachtels van een ruw nog onbehouwen volk moet breken.

Reinaart lacht... doch 't is een spot- en een schimplach.

Reinaart vecht tegen dwingelandij en boosheid, tegen willekeur en knevelarij; zijn wapens zijn: oog voor oog, tand voor tand. Sluwheid en list fnuiken overmacht en geweld.

Zijn leus is: *Loos tegen boos ! Sluw tegen ruw ! Snel tegen fel !* Kieskeurigheid is hem vreemd ; oprechtheid is voor hem een fopperij, goedheid is lafheid. Bedriegen en liegen is dagelijksch verweer.

Schoon is hij toch, want deernis heeft hij met wat lijdt door

onderdrukking, want verontwaardigd is hij waar hij onrecht ziet. Dwingelandij is hem een gruwel.

Koel is zijn wraak, onmeedoogend zijn wedervergelding.

Een andere leus van hem is: het geweld wordt vergeld.

Hij is onrechtvaardig in zijn haat, onmenschelijk in zijn wraak.

Hij is een geesel die niet redeneert, doch die treft zoowel den onschuldige als den schuldige. Leedvermaak is ambrozijn voor hem. De vrouw van zijn vijand is hem zoo hatelijk als zijn vijand zelf. Het kroost van den verdrukker is slangengebroed, is verdrukkerszaad dat hij uitroeien wil. Monsterachtige opvatting.

Hij is bijbelsch in zijn treffen en straffen, vóórkristelijk Bijbelsch. Alleen mengt hij de Godheid niet in zijn afrekening; hij zorgt daar zelf voor en doet dit met de onverzoenbaarheid en blindheid van een ontketend element.

Als Reinaart opstond in de Middeleeuwen strekten zich nog ondoordringbare bosschen over Vlaanderen uit. De blauwvoet vloog over de ongetemde Noordzee en de zeeschuimers zwalpten op de kust en de vrijbuiters bewoonden burchten en kasteelen, met valbruggen en kanteelen, mochten alleen het zwaard dragen en heetten zich ridders, baronen of vrijheeren

Het land was een leen; de arbeid een vroondienst; de werker en denker een hoorige, een lijfeigene, een laat.

Reinaart ontwaakte in 1250. Hij had een halve eeuw noodig om een volk te maken.

Maar in 1300 zongen ze in de steden van « Vrij zijn als een veulen! » En ze lachten de ruiters uit!

De Brugsche Metten luidden de vrijheid in. O heerlijke Brugsche Metten!

Châtillon was de eerste die kennis maakte met het volk dat Reinaart had gewekt, neen, geschapen.

In 1302, te Groeningen, wordt Vlaanderen het licht van de wereld, de verkondiger van vrijheid en onafhankelijkheid.

Twee jaartallen schitteren in de wereldgeschiedenis, in de beschaving, met ongeëvenaarden glans: Salamis en Guldensporenslag.

Op den Kortrijkschen Kouter moet de Vlaamsche Leeuw verrijzen, met zijn grimmigen muil en zijn klauwenden klauw naar het land der gouden en zilveren ridders gericht, doch aan den voet van de gedenkzuil denke de Vlaming zich Reinaart de Vos in, met zijn schranderen kop, zijn lach, die bijna een grijns is, het oog tintelend van bittere vreugde en koelen haat, met bijtend sarkasme op de dunne lippen, die witblinkende en scherpe tanden laten zien als die van een roofdier.

En Reinaart zegt tot den Leeuw: « Ik heb u geleerd te bijten en te klauwen. Als ge in het vervolg brult en uw manen schudt, dan zullen ze weten dat het ernst is. »

Uilenspiegel is geheel anders.

Hij ook is de vrijheidsgeest van Vlaanderen. Als hij komt heeft het volk zijn vrijheid te bewaren, niet meer te veroveren. Het kent de vrijheid en weet dat ze bestaat; dat ze de vrucht is van kennis en wetenschap.

Als hij komt wordt het volk in zijn eigen taal toegesproken door het gezag en het heeft zangers die van het verleden en het heden vertellen, en de toekomst voorspellen, want zangers zijn zieners.

De blauwvoet giert niet meer over het wilde Noordzeestrand, doch zweeft neer op de bezielde hand van den zanger, die de snaren van de harten betokkelt.

Uilenspiegel lacht ook, hartelijk. Zijn malsche lippen weten vroolijk te spotten.

Uilenspiegel moet veel weten, of hij kan zijn volk het geestesvoedsel niet geven dat het noodig heeft.

Daarom was het noodig dat Uilenspiegel bij den pastoor van Sint-Andries terechtkwam, en dat deze van hem een humanist maakte.

Het humanism moest een volkomen mensch van hem maken.

Tijl, de vlinderige Tijl, die slechts van ravotten hield en roezemoezen, bleef wel stil onder de les en luisterde met aandacht en leergierigheid. Het is waar dat de pastoor zoo schoon kon vertellen!

XII.

TIJL SPREEKT MET ZIJN KNEUTERKE EN RIJDT DAN OP ZIJN EZEL NAAR DE PASTORIJ, WAAR HIJ KENNIS MAAKT MET SOLON

Tijl moest er des ochtends vroeg uit om de kerk open te luiden, doch sinds hij een kneuterke en een ezel had, sprong hij nog wat vroeger uit zijn slaapkooi om met zijn twee vrienden wat te redeneeren en ze te verzorgen.

's Avonds nam hij den kneuter mee naar zijn kamerken en hing hem zoo, dat hij hem op zijn stoksken zag zitten bij het eerste ontwaken.

— Een dier moet aangesproken worden door den mensch en een vogel niet minder dan een hond, een kat of een ezel, zei Tijl.

Dat dieren de vriendschap van den mensch afbedelen, had Tijl reeds lang bemerkt. 's Morgens was het een vreugde om den knaap bij zijn kneuterke te zien komen. Dat is nu zulk klein dier, een duim groot. Het wist niet hoe zijn vriendschap, zijn liefde voor zijn jongen meester te betuigen. Reeds van verre klepte het met zijn vleugeltjes om hem te roepen, om te vragen dat hij toch spoedig zou komen. En naderde Tijl, dan was het lichaampje van het vogeltje te klein om al deze genegenheid te bevatten. Het trilde met de vlerkjes en stond met open bekje naar hem te wachten.

De knaap opende de kevie... de kneuter wipte er uit, recht op den vinger van Tijl; het dierke trippelde en trappelde met zijn beide pootjes, het pikte met zijn bekje, alles uit liefkoozerij, want zoo'n beestje heeft slechts zijn pootjes en zijn bekje om zijn gevoelens uit te drukken. Het oogske, hoe vinnig ook, hoe levendig en stralend, is alleen een zwarte perel waarin de arm-bezintuigde mensch de gemoedsaandoeningen van het vogeltje niet lezen kan, doch die wel spreken zal voor de andere kneuters en kneuterkens, misschien voor heel het gevlerkt gild. Wat weten wij van de dierenwereld? Hoe onmeedoogend, hoe wreed uit onverstand handelen wij met onze mindere broeders!

De ziel van Tijl begreep ze, dan toch gedeeltelijk. Hij sprak en redeneerde met zijn kneuterke, en als hij naar moeders keuken ging om te ontbijten, dan nam hij zijn kneuterke mee en het mocht aan zijn boterham pikken naar hartelust.

. Het kneuterke werd gansch het zieleleven van Tijl, zijn vreugd en zijn smart; hij vertelde er alles aan.

Na het ontbijt hing hij zijn vriendje op een veilige plaats, want de kater uit de buurt legde buitengewone belangstelling aan den dag voor het kneuterke. Er zijn ook onder de menschen *belangstellingen* die niet te vertrouwen zijn.

Daarna kwam de ezel aan de beurt.

Hoe hij hem heeten zou, was een groot vraagstuk geweest.

De ezel is een treurige wijsgeer. Hij heeft te veel afgezien door de eeuwen heen om opgewekt vroolijk te kunnen zijn.

Hij is het zinnebeeld geworden van de domheid. Waarom?

Ja, vraag nooit aan de menschen waarom ! Werd Lucifer, de Lichtdrager, niet de Prins der Duisternissen ?

Ik, eerst geheiligd om de kroon van 't licht te spannen.
En nu van 't eeuwig licht in duisternis gebannen,
Kom uit den zwavelpoel opdonderen van beneên
En... hierboven spoken !

zooals Vondel zijn « Adam in Ballingschap » begint.

Doch, het was de eigen schuld van dezen Opstandeling.

Wat deed de uil sinds Sophokles en Sokrates om van den vogel der Wijsheid, en die nu de zinnebeeldige gezel zou moeten wezen der Heilige Sophia, tot de verpersoonlijking van de domheid te vervallen? Het moet Vader Cats zijn die zei:

Ja, waarom dit alles? Al wat de mensch doet is vol waarom's! Waarom schieten de Italianen jaarlijks met duizendtallen en duizendtallen de trekkende zwaluwen uit de lucht?

Het walgt u, het te vernemen? Doch als het Oktober wordt en de vogels hebben heel den schoonen Zomer voor u de lucht en den boomgaard van het ongedierte gewied, in het blauwe uitspansel of in het loover gezongen, het vroolijk gevlerkte leven geweest van veld en bosch, dan komt de mensch met netten en strikken; hij bouwt looverhutten langs kant en rapenveld, lokt vriendelijk met nagebootste stem van eigen betrouwbaar volk, de trekkende zangers en lucht- en boomwieders naar beneden, of bindt een vinkje of een leeuwerik aan een stok en doet stok en vogel opdansen door middel van een touw, als soms het afgematte dier een oogenblik wil rusten!

Onze brave menschen, onze schoone wetten laten dat toe en beschermen zelfs dat beulenwerk, want die looverhutten vernietigen, die netten, als ge de kans hebt, onbruikbaar maken, is *menschenplicht* — doch doe het 's nachts, als het niemand ziet, anders wordt ge vervolgd en gestraft.

Als nu het moordenaarstuig is opgesteld, zwermen de argelooze diertjes naar beneden... Met een fellen ruk slaan twee reusachtige ramen toe...

Honderd, twee honderd en méér arme, schoone vogeltjes spartelen en wriemelen onder het moorddadig net...

Zegevierend springen dan de menschen uit hun looverkluis, en met honderd, twee honderd of méér knepen worden de kleine kopjes tusschen duim en wijsvinger ingedrukt; de oogjes breken, het lijfje en de nieuwglanzende vlerkjes, waarop ze naar warmer landen vlogen om ons aanstaande jaar weer te helpen, hangen slap en veeg en uit de bekjes, die zongen en zorgden voor ons, zijpelt een weinig onschuldig bloed. 's Anderendaags liggen zij als nooselijk aas uitgestald in de steden, gerangschikt of aan ritsen gebonden... en geplukt is elk diertje nauwelijks één beet!

Zijn wij beter dan de Italianen?

Wat doet de Vlaamsche boer op het platteland? Wie is met zwaluw, vink en leeuwerik zijn beste vriend? Is het niet de vledermuis die 's avonds hun dagtaak afbeurt en dan het opwriemelend nachtongedierte met koortsige bedrijvigheid in zenuwachtig hoekige vlucht verdelgt? Als onze boeren een vledermuis te pakken krijgen, dan spijkeren ze haar met de huidvlerken op een slagvenster, tergen den martelaar dagen en dagen en laten hem, slachtoffer van onze domheid, van smart en honger sterven!

Het is een hemeltergende zonde, zoo iets te doen, en de tijd is er, dunkt ons, om die zonde in den Katechismus te schrijven.

Zoo wordt ook de weldadige padde vervolgd, die gift spuwt! Ja, dat beweert de krasse domheid van het volk.

Zoo werd bijna geheel uitgeroeid die zeldzame, schuwe nachtvogel, de nachtzwaluw, met een snavel gelijk de bek van een padde, en daarom schilderachtig door ons volk de *vliegende padde* geheeten.

Schilderachtige naam, zeker, doch tevens zeer gevaarlijke naam, want de naam deed het brave, vlijtige dier uitroeien.

Wij, die ons leven op den buiten doorbrachten, hebben slechts drie-, viermaal een nachtzwaluw te zien gekregen, als ze met haar naargeestig piepend gekrijsch, — o zoo droefklinkend! — ons voorbij scheerde, waar wij stil en onbeweeglijk waren nedergezeten.

Een boschwachter of hovenier, die met zijn roer een « vliegende padde » neerschiet, is den Zondag daarop, in de kroegen van boeren en burgers, de groote held van het dorp met zijn wonderen vogel! De burgemeester en de veldwachter staan onder 's mans bewonderaars en niemand denkt er aan, de wet te doen eerbiedigen. Doch laat een arm huisgezin een konijn stroopen in eigen tuintje, waar het grage en vruchtbare dier de savooien komt afvreten, dan is heel de openbare macht in rep en roer, de rijkswacht, de brigadier, de veldwachter! Het procesverbaal wordt degelijk opgesteld en de drommel tot onbetaalbare boeten en maanden gevangenzitting verwezen. Ditmaal zijn het de wetten van kasteelheeren en rijke lieden uitgaande, en dan is 's lands tuchtiging onverbiddelijk. Zoo precies het oud ventje of vrouwke dat wat doode takjes hout leest in de bosschen van kasteelheeren of van kasteelheeren-nabootsende nieuwe-rijken.

Die brave genieters van het leven hebben een benaming gevonden om het vergrijp te verboetstraffelijken, zoodat boete en gevang met een breeden span klimmen.

Als Tijl Uilenspiegel dit alles zal bevroeden, vreezen wij voor ongelukken!

De ezel bracht ons op die beschouwingen, en de ezel zal dan ook een leermeester wezen voor Tijl en zijn oogen doen opengaan.

De ezel heeft ook geen goeden naam, ondanks hij juist is wat hij zijn moet.

Dat zijn ooren te lang zijn? Is dat een reden? De staart van den olifant is dan weer te kort, wat nog erger is! De neus van Cleopatra was ook te lang en toch leidde zij Marcus-Antonius bij zijn normalen neus in het verderf.

Als nu de ezel zulke groote lepels kan opsteken, heeft dit zijn doel en zijn nut, als ge weet dat de ezel voor den mensch een bergdier is, gelijk de kameel een woestijnschip. Op het geluid van de keitjes die bezijden het bergpad in de laagte vallen, meet en weet hij de diepte. Is het een afgrond, dan wordt hij zooveel te voorzichtiger.

Dat hij stijfhoofdig is en koppig!

Zeker, weer precies wat noodig is. Zoo'n dier kent de gevaren die een mensch, in zijn arm-bezintuiging niet ontwaren kan. Gelijk de kemel de oase en de waterbron op uren afstand ruikt en er naar toe draaft, zoo voelt de ezel de onveiligheid van het pad. De bergbewoner, die verstand heeft laat zijn ezel begaan gelijk de Arabier zijn kameel niet inhoudt als deze over de zandgolven heen begint te draven naar een onbekend doel. De ezel uit den Bijbel zag den Engel met het zwaard dat Balaam niet zag en spelde de les aan zijn meester.

Doch de ezel, in ons platteland verplaatst, en voortpikkelend op zijn stokkerige beenen in onze straten en steegjes, gehoorzaamt aan verkeerde ingevingen van een afgedwaald of verstompt instinkt. Het dier is uit zijn midden gerukt.

Daarbij komt nog, dat zijn ras gedoemd werd door het menschdom.

Kristus, die alle lijden uit de wereld wilde bannen, alle onrecht herstellen, koos den ezel uit om in zijn ééndaagsche glorie te deelen. Op Palmzondag zou het toch één dag goed moeten zijn voor den armen sukkelaar onder de dieren, doch geen mensch die er aan denkt. En staat hij op Kerstmis niet mee aan het kribbeke met broeder-os om het Kindeke te verwarmen?

Het evangelisch dier zag zijn lot niet verbeteren door de eeuwen heen, ten gevolge van die verheven uitverkorenheid.

Het gaat gebukt onder den vloek.

Alleen zijn jeugd is een oogenblik wispelturig en vroolijk; dan maakt hij eenige bokkesprongen als hij op de weide mag grazen en grasduinen. Doch jeugd en vreugd zijn spoedig voor hem uit, zelfs als toom en stok niet onmiddellijk zijn vriendelijke speelschheid dooden. De dartelheid begeeft hem en hij verzinkt in een droeve mijmering, die wij voor stugheid en apathie nemen.

Op hem weegt het verleden van lijden en harde bejegening.

Zeg nu niet dat de dieren niets weten van hun geschiedenis. Hun instinkt leert hun meer waarheid, wijsheid, werkelijkheid en zekere wetenschap dan onze ervaring, dan onze boeken den mensch leeren op een gansch leven studie en navorsching.

De vogel bouwt zijn nestje zonder het geleerd te hebben; de duif komt terug honderden uren van hier, uit instinkt. De hond weet het huis van zijn meester op te sporen.

Als de menschen een begonnen doch onvoltooid gebouw vinden, moeten zij het plan vinden van den bouwkundige, of zij kunnen het nooit optrekken noch afmaken gelijk het oorspronkelijk was opgevat.

Verschillende geslachten bieën werken aan den biekorf, aan de raten, zonder plan, zonder afspraak, zonder mekaar te hebben gekend. Elke bie (1) kent niet alleen het gansche plan, doch kent haar taak in het geheel, weet waar ze moet beginnen en waar ze moet eindigen, en als de biekorf af is, staat er hun kathedraal volgens al de regels van hun bouwtrant en kunst.

Wat heeft zoo'n bietje wijsheid en vernuft in zijn klein kopje!

Terwijl wij ons in al deze wijsgeerige beschouwingen verdiepen, heeft Tijl veel praktischer werk verricht.

Hij heeft zijn ezel geroskamd.

— Ouwe jongen, zegt hij tot zijn vriend, ge ziet er al heel wat fatsoenlijker en voornamer uit dan op den dag dat ik u van het groenselwijf voor Monica heb gekocht. Uw pels is nog wel wat ruig en glimt nog niet gelijk het koppel paarden van mijn-

---

(1) Bij of Bie? Onze Nederlandsche woordenboeken geven de Vlaamsche spelling niet. Beide schrijfwijzen zijn nochtans goed. Voor een Vlaming is bie beter dan bij. Wij zeggen bie, biekorf en nooit bijenkorf. (Een bijkorf zou voor ons een tweede korf zijn, gelijk een bijkerk een hulpkerk is.) De Engelschman schrijft bee en spreekt bie uit. De Duitscher heeft biene, de Zweed en Deen bi. Waarom zouden wij Vlamingen dan ons bie opofferen voor bij?

Zoo met honing en honig, waaraan de bie doet denken. Beide spellingen zijn goed, doch honing is voor een Vlaming verkieslijk: 1) hij zegt honing; 2) het middelnederlandsch is honinc; de Zweed schrijft hóning, de Deen honning. De Duitscher echter heeft honig en de Engelschman honey. — Dr. Tilbertus.

heer van Ursel, maar er komt al eenheid in de vleugels en het steekt allemaal niet meer dwars tegen elkander, als hallebarden in het gevecht, gelijk dat te zien is bij den pastoor op een prent die den slag bij Grevelingen voorstelt.

Inderdaad, Grauwtje, bij zachter behandeling, beter voedsel en meerder zorg, begon er tieriger uit te zien.

Ook de doffe nevel, die over zijn brave oogen lag, begon langzamerhand op te trekken.

— Wij zullen nog een heelen mensch van hem maken, vader, zei Tijl.

— Het is anders niet noodig, antwoordde Klaas: er loopen al ezels op twee beenen genoeg.

— Ik weet het, vader, doch dan zouden wij een mensch op vier pooten hebben.

— Dat bestaat, Tijl.

— Dan zal ik nooit iets nieuws uitvinden.

— Kent gij het raadsel niet: Er is een dier dat eerst op vier, dan op twee en dan op drie pooten loopt?

— Hoe heet het, vader, want ik geef mij op.

— De mensch; als kind kruipt hij op handen en voeten, als grijsaard verschaft zijn stok hem een derde been.

Nu kreeg Grauwtje een flinken bussel stroo, wat hooi en een handvol haver.

— Gij moet het er mede stellen, vermaande Tijl, en niet met uw ooren schudden alsof gij het beter gewoon waart. Ik kan u toch alle dagen geen distels voorzetten... gij moet zoo'n lekkerbek niet worden.

Grauwtje een naam geven, was ook een groote zaak.

Grauwtje zelf was al goed, doch alle ezels heeten nu Grauwtje.

Hij had er aan gedacht hem, naar de mode van den tijd, een geleerden Latijnschen naam te schenken, doch Asinus voldeed hem niet.

Hij had raad gevraagd aan den pastoor.

Er waren te dien tijd twee menschen van wie veel gesproken werd: Filips, koning van Spanje, en den Prins van Oranje.

— Noem uw ezel Oranje, had de pastoor geantwoord.

— Neen, zei Tijl, daar zie ik den Prins te gaarne voor.

— Heet hem Filips!

— Nog minder, meesmuilde Tijl. Daar zie ik nu mijn ezel weer te gaarne voor.

Na lang zoeken was hij zijn ezel eenvoudig Kobe gaan noemen; niet dat die naam meer aan een ezel past dan het is gelijk welke, hetzij Sus, Jef of Peer, maar omdat het hem scheen

werkelijk Kobe te moeten zijn. De naam was meer geboren dan uitgekozen.

Tijl had beproefd 's morgens op Kobe naar de kerk te rijden. Onder den dienst, dacht hij, kon hij hem op het kerkhof laten grazen, doch dat avontuur had een dag heel de stad overhoop gezet en onberekenbare gevolgen gehad op het gerecht.

Kobe voelde dien keer de oude berginstinkten in zich opwellen. Denkelijk droomde hij van afgronden, die onder zijn voeten hun donkere kaken gingen openspalken, want aan den hoek van een straat bleef hij staan, halsstarrig, onoverreedbaar, als een echte steinezel.

Tijl had nooit een stok bij. Hij vond het onwaardig van een mensch op een dier te knuppelen.

Dien dag echter rouwde het hem, want hij had schoon praten: « De kerk moet open — ik moet luiden, Kobe — de menschen overslapen zich... » het baatte niet.

In zijn verkeerd ingelicht ezelsverstand stond het vast:

— In die straat gaapt een afgrond, en ik ga er niet langs.

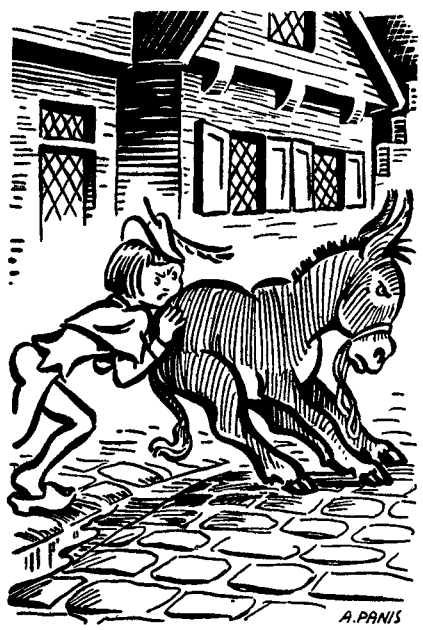

Tijl trok aan den toom, duwde tegen het achterste van het dier... onwrikbaar stond het als ware 't van graniet.

Ten einde raad, ging Tijl op zijn hurken zitten tegen een huis en wachtte.

De wereld kon hem niet meer schelen. Die ezel was het noodlot en het noodlot kunt ge niet tarten.

— Als 't u believen zal, zei hij gelaten.

De ezel bleef nog een tijdje staan en toen begreep hij dat hij op eigen initiatief mocht handelen, en dat het uurwerk van den Tijd op hem wachtte.

Hij keerde zich om en wandelde naar huis op.

Tijl volgde, ontstemd, met verwensching en bedreigingen, die hij toch nooit voltrekken zou.

Kobe werd terug naar zijn stal gebracht. Tijl snelde op een draf naar de kerk, doch het was een half uur te laat. De dag was er door ontredderd. Om 9 uur was alles een uur ten achter, want met over het geval te praten werd er nog een half uur bij verloren.

's Middags geen enkel noenmaal gereed.

Een valschmunter, die om 10 uur in den voormiddag in een ketel ziedende olie op den Oever moest gekookt worden, moest wachten tot 11 uur eer de beul met zijn kookgerei vaardig was.

De Ambtman, ook de Amman genoemd, was op tijd gekomen, doch geen aanstalten ziende van niets, meende hij zich te herinneren dat hij een dag verkeerd was, en om geen geheugenverzwakking te moeten bekennen was hij zonder verdere navraag naar de « Dikke Mee » gewandeld...

De buitenlucht zou hem goed doen, hoopte hij, want hij had reeds meermaals gevallen van amnesie gehad.

Als nu de beul, de ketel, de gerechtsdienaars, de toeschouwers en de « held » van den dag gereed stonden, was nergens de Ambtman te vinden, en zonder deze mocht de plechtigheid niet beginnen.

— 't Is zonde, zei Spelle — zoo heette de beul, — zie eens hoe fraai de ketel ziedt!

Het was een oogenlust, inderdaad! De vlammen van het mutsaardvuur sloegen hoog op tegen den zwarten ijzeren ketel. De olie preutelde met dikke berstende blazen en borrelingen, die soms over den rand spatten. Een dikke walm steeg uit de olie en verpestte heel den Oever.

De menschen werden natuurlijk ongeduldig en begonnen te mopperen.

De arme valschmunter zag geel en groen en keek maar altijd naar den ketel, en telkens er een zwalp uitspatte, rilde en sidderde hij.

Daar zijn bovenlijf naakt was en hij slechts een licht broekje aan had, zag Spelle hem huiveren.

— Hebt gij koude? vroeg deze. Heb maar wat geduld, gij zult het seffens wel warmer hebben!

De omstaanders lachten om den galgenhumor, doch de held van den dag beefde als een popelblad.

Toen het bleek dat de Ambtman nergens te vinden zou zijn en de ketel half uitgekookt was, moest de ceremonie wel uitgesteld worden.

De gevolgen waren zeer gewichtig voor den muntschrooder. Daar dag en uur door het vonnis bepaald werden en de dag

verstreken was, kon er 's anderendaags niet meer op terug gekomen worden. Er was preskriptie, verjaring.

Alleen met volledige instemming van den belanghebbende kon het gerecht nog zijn loop hebben, doch de veroordeelde, door zijn advokaat op de hoogte gebracht, weigerde zich te laten gezeggen.

Vermits er geen andere straf dan « zieden in olie » tegen hem was uitgesproken, en deze niet kon uitgevoerd worden, werd hij in vrijheid gesteld.

Spelle was er ook erg aan toe. Daar er ambtelijk niets was gebeurd, weigerde de Stad den beul te betalen. Deze had het geld voor mutsaard en olie verschoten of toch koopwaren op eigen rekening besteld, en hij deed dat altijd des te liever, daar hij dan op de leverantie nog een stuiver won.

Ditmaal scheurde hij er deerlijk zijn broek aan.

Maar wie was de schuld van alles?

De Ambtman? Neen. Die zei:

— Ik was er op tijd. Gijlie waart er niet. Ge krijgt nog een boet toe, zoo gij nog rept.

Zoo dacht er zeker niemand aan, hem verzuim om amnesie te verwijten.

Spelle was te laat gekomen, gelijk iedereen, daar Sint-Andries, zijn parochie, met alles een uur te laat was.

Hij wilde zijn verhaal nemen op den pastoor, maar de pastoor verwees naar Tijl, en Tijl naar zijn ezel.

Spelle was vooral kwaad op den valschmunter, want als die zich wat inschikkelijker had getoond, ware de zaak 's anderendaags nog goed gekomen.

Er zat niets meer op: hij moest de olie gaan betalen, want hij zei wel dat hij het verschoten had, doch het was maar bij manier van spreken.

Juist als hij bij den kruidenier uitkwam, die hem het vat had geleverd — 't was een vuile olie, eer wagensmeer en die niets aan olijven te danken had, iets waartegen de veroordeelden toch nooit verzet aanteekenden — kwam daar de ontsnapte toevallig voorbij.

Spelle moest zich inhouden om hem geen santekwant om zijn ooren te geven.

— Ha, schuimer, zijt ge daar?

— Ja, Spelle, en frisch en gezond. Maar gij ziet er zoo bleek uit...

Spelle voelde den schamp die hem betaald werd gezet. Hij voelde ook zijn gebalde vuisten jeuken.

— Als ge mij aanraakt, ga ik naar den Ambtman, zei de muntschrooder. Of denkt ge dat ik geen protektie heb?

Nu ging er een licht op in Spelle.

De muntschrooder was een vriend van den Ambtman! Misschien deelden ze den buit en daarom had de magistraat den schelm gered.

— Luister, zei Spelle, 't is nu toch zoo. Geef mij een hand en we spreken van de zaak niet meer.

— Ik betrouw u niet, Spelle.

— Mijn hand! zei deze.

— Ziedaar dan!

— Maar ge hebt toch met mij niet schoon gehandeld, Vlieg.

De muntschrooder heette de Vlieg in de wandeling.

— Wat zoudt gij gedaan hebben in mijn plaats, Spelle ?

— 't Is waar... maar zie eens wat schade ge mij berokkent. Dat is toch niet rechtvaardig... Of hebt ge geen geweten?

— Ja wel, Spelle... maar ge waart zoo brutaal met mij geweest.

— Is 't daarom? vroeg Spelle. Wel ik heb 't nog gedacht! Ja, ik heb ongelijk gehad... Zeg, Vlieg, doe eens een goed woord voor mij bij den Ambtman dat hij me dat vergoedt.

— Ik zal het beproeven, zei de Vlieg gewichtig.

— Als ge wilt komt dat in regel.

— Denkt ge ?

Spelle pinkte eens.

— Hij zal u niets weigeren, Vlieg, doch ge moet aandringen.

— Hij kan toch uw olie niet betalen... en de Stad weigert.

— Dat hoeft niet... daar zitten er genoeg in het Steen die hij me met wat goeden wil kan overleveren; dat hij er mij een paar geeft om te zieden, wat door de vingeren ziet op de kwaliteit van de olie en ik ben aan mijn gerand.

— Ik zal er hem van spreken, zei de Vlieg voornaam.

— Dan drinken wij er een dobbele kuyte op, besloot Spelle, want ik aanschouw de zaak als afgedaan.

Spelle en de Vlieg trokken een kroeg binnen, arm aan arm, als de twee beste vrienden.

Tijl die er juist voorbij reed op zijn ezel en het zag zei stillekens:

— *'k Heê leute.*

En tot zijn ezel vervolgde hij:

— Kobe, van die twee menschen is de een u het leven verschuldigd. Ik dacht dat ge dien dag het noodlot waart en ge waart een werktuig van een goede Voorzienigheid. Dien man

hebt gij gered van den ijselijksten dood, hij moet u dus eeuwige dankbaarheid. Den andere hebt ge in zijn belangen benadeeld, in zijn beurs zeer gedaan, hij zint op wraak. Van den dankbare zult ge nooit, hoop ik, meer hooren spreken, Kobeke, doch hoed u voor den andere; zoo de dankbaarheid zich niet altijd wreekt, de haat vergeeft nooit.

Zoo kwam Tijl op de pastorij, want zoo Kobe hem niet meer voeren mocht in het ochtenduur, als door zijn klokkengelui de bezigheid van de menschen moest in gang gesteld en geregeld worden, dan toch gingen ze samen in den voormiddag naar de Latijnsche les!

Kreeg Kobeke dan een influistering, van zijn averechtschen tuk, van zijn misleid instinkt, dan kwam het er heelemaal niet op aan.

Tijl wachtte tot de loet over was. Kwam hij dan te laat op de pastorij, dan zei hij:

— Kobe heeft weer zijn kuren gehad. Ze worden anders zeldzamer.

Werkelijk, Kobe scheen veel redelijker te worden sinds hij met goedheid werd behandeld.

Dien morgen (1) was Tijl er op tijd, want de pastoor had hem gezeid:

— Ik zal u met Solon laten kennis maken, een Grieksche wijsgeer, die meer dan zes eeuwen voor Kristus leefde.

— Dat is zeker wel de oudste filosoof van de wereld, dacht Tijl.

Maar de pastoor ontnam hem die zienswijze.

— David, die de psalmen dichtte, en Salomo, de wijze koning, die de Spreuken schonk, leefden duizend jaar vóór Kristus.

Toen vertelde de pastoor van Solon, en van Krezus den rijksten man die er ooit geleefd heeft, terwijl de ezel gretig graasde op de bleek van de pastorij, of er op zijn rug rollebolde de vier pooten in de lucht.

---

(1) De Vlaamsche taal heeft *morgend* en *morgen*. *Morgend* is gelijk aan *ochtend, voormiddag: morgen* is de eerstvolgende dag. 't Is dus een rijkdom tusschen die twee begrippen een onderscheid te maken in de spelling. Het Hollandsch erkent nochtans *morgend* niet. Mv. *morgenden* b.v. Alle morgenden. — Dr. Tilbertus.

Tijl luisterde met afwisselende gewaarwordingen naar het verhaal van den pastoor, maar toch begreep hij de wijsheid van Solon niet.

De pastoor raadde wel wat er omging in zijn jongen leerling en dat hij hem zag nadenken, vond hij een goed teeken.

Wat hem bijzonder had getroffen was het feit dat er te Athene beelden van den god Hermes stonden, waarop de wandelaar wijze spreuken kon lezen.

Een dezer luidde: « Vervolg uw weg, doch bedenk wat billijk is ».

De pastoor, die vond dat het genoeg was voor dien dag, liet Tijl huiswaarts keeren.

Tijl was veel stiller dan naar gewoonte. Alles wirrelde door zijn geest: het marmeren paleis met paardenkoppen aan de kapiteelen van de zuilen; de fonteinen, de brandstapel, de priesteres van Hera die haar beide zoons dood vindt...

Terwijl hij op zijn ezel naar huis rijdt, herhaalt hij plots luid-op zonder het te weten:

— Vervolg uw weg, doch bedenk wat billijk is!

Een man, dien Tijl eerst niet gemerkt had en die in tegenovergestelde richting kwam, hoorde de woorden en bleef staan. Hij bekeek overhand, met oogen vol verbazing, den knaap en den ezel.

Was het de ezel van Balaam ?

Wie van de beiden had gesproken ?

Nu zag Tijl dat de Ambtman van Antwerpen voor hem stond.

De waardigheidsbekleeder herhaalde werktuiglijk:

— Vervolg uw weg, doch bedenk wat billijk is.

Daarna wendde hij zich om en vervolgde zijn weg niet.

— De wijsheid van Solon, dacht Tijl, die door mijn mond gesproken heeft, zegeviert nogmaals en sticht nog goed na zoo-

veel eeuwen. Die Ambtman ging een onrechtvaardige daad plegen, doch op de waarschuwing keert hij terug op zijn stappen.

Tijl was gelukkig om dien onverwachten en onverhoopten goeden uitslag, doch thuis gekomen barstte zijn vader los in een schamperen lach toen hij heel de geschiedenis hoorde.

— Ik dacht dat ge slimmer waart, Tijl! sprak Klaas.

— Waarom, vader ? Denkt ge niet dat de Ambtman tot inkeer is gekomen ?

— Wel neen; ge geeft hem een dubbelen raad, zijn weg te vervolgen en onderweg te bedenken wat billijk is ! En onmiddellijk doet hij het tegendeel : hij vervolgt zijn weg niet ! Hoe veronderstelt ge dan dat hij het tweede doen zal ?

Tijl moest bekennen dat de redeneering juist was, doch innerlijk bleef hij toch de hoop behouden dat de Ambtman ging onrecht plegen en op zijn woord was teruggekeerd.

— Daarbij, besloot Klaas, een Ambtman weet nooit wat billijk en wat onbillijk is.

Tijl was geschokt in zijn binnenste en de woorden van Klaas deden de les van den pastoor verwaaien.

— Een ezel en een kneuterke zijn betrouwbare wezens, dacht hij. Die hebben een weg en weten wat billijk is. Doch 't is nu al zooveel eeuwen dat Solon wijsheid verkocht en de menschen zijn er niet beter om geworden. Een kwinkslag heeft dus zooveel waarde als de wijste spreuk van heel de wereld, het zijn toch allemaal slechts ijdele klanken en losse woorden.

Hij was daarover aan 't nadenken toen hij over het halfdeurken het hoofd van een ruiter en den kop van een paard zag.

— Is hier iemand? vroeg de ruiter.

— Ja, antwoordde Uilenspiegel, een mensch, een halve mensch en een paardekop.

— Hoe legt ge dat uit? vroeg de ruiter.

— Wel, ik zie hier een heelen mensch en die ben ik. Verder zie ik een halven mensch en dat zijt gij, want ik zie alleen uw hoofd en uw borst, en daar is de paardekop.

— Is hier logement?

— Jawel, doch alleen te voet.

— Dat is verkeerd, zei de ruiter.

— Heel verkeerd, verbeterde Tijl. Ik weet het. 't Zou beter zijn de dieren binnen te laten en de menschen door te zenden.

— Nu nog al schooner! en waarom?

— Ik weet zeer goed, vervolgde Tijl, wat er in den paardekop omgaat en ook dat hij niets kwaads in den zin voert, maar wat uw bedoelingen zijn, moet ik nog afwachten.

— Gij kent mij niet, antwoordde de ruiter.

— Juist daarom, sprak Tijl. Ik ken uw paard ook niet. Doch dat is nu juist het verschil tusschen een mensch en een dier; dat ge van een dier precies weet wat ge te verwachten hebt en van een mensch nooit. Ik weet dat uw paard geen kwaad zal doen aan mijnen kneuter, doch een kat zal ik er niet alleen bijlaten.

— Waar haalt een kléine deugniet zooveel grootspraak! smaalde de ruiter.

— Grootspraak is 't misschien, wijsheid is 't zeker en juist omdat ik nog maar een dreumes ben, moet ik voor groote loefers op mijn hoede zijn, zei Tijl.

De ruiter lachte toen en ging verder op zoek naar een logement te paard.

XIII.

TIJL MAAKT EEN GEVAARLIJKE KENNIS

De oude oorkonden, die alles van Tijl hebben onthouden, doch niets opgeschreven, omdat zij overleveringen zijn in den volksmond, vertellen dat Uilenspiegel zich dien dag geweldig verdroot.

Volgens die beweringen zou hij toen een schoen van zijn vader hebben genomen om er een schuitje van te maken.

Een schoen? Welke knaap heeft er ooit een bootje gemaakt van een schoen? Eerst dachten we : schoen komt van *schooien*, te land loopen, en daarom zijn schoeiers en landloopers hetzelfde volk en hetzelfde woord en 'n *schoen* zal 'n *schoeisel* wezen, hier een klomp of holsblok, zooals de volksmenschen te land en te velde in dien tijd droegen. Dus ook Klaas.

Maar neen ! Ze vertellen ons met omstandigheden, dat Uilenspiegel den grooten mast vast in de zool had gezet en dat hij in het overleer een gat sneed om er den boegspriet door te steken !

Gekheid ! dat spreekt ! Het was een holsblok. Een leeren schoen zou recht naar onder zijn gegaan en Tijl trok geregeld met zijn schuitje naar de werf.

In dien tijd waren er nog geen arduinen kaaien, doch er stonden ook geen riet of wisschen gelijk te Burcht of op Sint-Anneken.

Tijl ging de glooiïng af, zette zijn bootje, dat hij aan een touw had bevestigd, op den stroom en liet het af- en opwaarts drijven naarmate de tij.

Als er wind was en een onstuimige Schelde had Tijl bijzonder veel leute, want hoe meer zijn bootje dobberde hoe liever hij het had.

Gewoonlijk kon hij zijn schuitje van de schipbreuk redden met het touw op te trekken, doch nog al dikwijls gebeurde er een ongeluk : het touw ging los aan 't bootje, of ontglipte aan zijn hand en dan dreef de holsblok, alleen en onbereikbaar op den breeden stroom naar de zee.

Dan droomde Uilenspiegel :

— Waar zou die uitkomen?

Hij dacht aan 't einde van de wereld, doch een vast denkbeeld hoe het er daar uitzag had hij niet.

Vermits zijn vader gevaren had, vroeg hij hem eens :

— Hoe ziet er het einde van de wereld uit, vader?

— Daar is een groot schutsel, Tijl, en daar achter liggen de oude manen en halfmanen.

Hij begreep dat zijn vader hem voor den aap hield.

— Ja, antwoordde hij, en in de halfmanen die nog goed zijn steken ze een langen stok en daar worden dan de ruiten mee gekuischt. De volle maan snijden ze door voor hetzelfde gebruik.

Als er een schipbreuk was geweest, volgde er gewoonlijk een huiselijk krakeel, want dan verdween er nogmaals een holsblok van Klaas.

't Liep echter altijd nog al goed af.

— De jongen kan er niet aan doen, zei Mie tot Klaas. Gij zijt een oud matroos en dat zit onzen zoon in 't bloed.

— Dan weet ik een beter middel dan mijn klompen te laten ontparen; ik zal hem meegeven als lichte matroos.

Dan veranderde Mie van taktiek.

— Alle kinderen laten schippekens varen, zei ze. In plaats van den overblijvenden klomp kapot te stampen als er een van het paar weg is, zoudt gij dien moeten behouden voor de volgende ramp.

— Hem zeker nog helpen ! bromde Klaas; maar 't gebeurde toch.

Tijl was nu weer een nieuw schip aan het optakelen, toen een hoofd boven de halfdeur werd gestoken.

De knaap herkende den ruiter.

— Hier is de halve mensch terug ! lachte deze.

— En waar is uw paardekop? vroeg Tijl.

— Mijn paard heeft plaats gevonden in de schuur van den melkboer, heeft een kribbe hooi en een trog met haver, maar ik zou gaarne hier logement vinden.

— Kom binnen, zei Tijl.

— Dan hebt ge geen schrik meer van mij en betrouwt ge mij?

— Dat ge eerst voor uw paard hebt gezorgd en de trog met haver, pleiten voor u.

— Zijt ge alleen thuis, kameraad?

— Dat ik schrik had, zou ik « neen » zeggen, doch tegen u zeg ik « ja ».

De ruiter lachte.

— Ik geloof dat ge de mensch zijt dien ik zoek, al zijt ge nog slechts een knaap. Ik heb hulp noodig.

— Om door een venster te kruipen waar gij niet doorkunt, kan ik dienen, heerschap.

— Gij raadt het van de eerste maal. Nu ben ik nog geen heerschap, maar ik zou het wel kunnen worden.

— En als 't mislukt... de galg?

— Hebt ge daar schrik van?

— Ik weet niet of ik tegen hangen kan, schertste Tijl; ik heb het nog niet geprobeerd.

Het vertrouwen tusschen den man en den knaap bleek weldra zeer groot.

De ruiter vertelde hem dat hij Hans heette en van Holland kwam.

Tijl zette hem brood en bier voor. Als hij goed gegeten had, haalde de man een witsteenen pijpken te voorschijn, met dikken steel en een klein kopje. Hij duwde den kop vol tabak en begon te rooken.

— Dat doen ze hier nog niet veel, sprak Tijl, doch ik heb het toch al gezien.

— In Holland rookt bijna iedereen.

— Dat wil ik ook leeren, zei Tijl. Zeg nu waarom gij gekomen zijt, want de woorden branden op uw lippen.

De man aarzelde. Was het niet gek betrouwen te stellen in een knaap die ten hoogste twaalf jaar kon wezen.

Hij wou hem eerst toetsen.

— Is uw vader Spaanschgezind, Tijl?

— Dat weet ik niet, antwoordde de knaap, hij drinkt Spaanschen wijn of Rijnschen zonder onderscheid, en zal alleen maar naar den volsten stoop grijpen, als hij te kiezen heeft.

— Goed ! dat is ook een opinie. Maar als ik u moest zeggen dat ik gekomen ben om iets te stelen, wat zoudt ge dan zeggen?

— Dat het leelijk is en dat ge den verkeerden weg oploopt : wij hebben niets.

— Wat ik te stelen heb, Tijl, is geen geld, geen goud, geen waarde.

— Riskeer en dan de galg niet voor, Hans.

— Geen waarde en toch groote waarde. 't Zijn perkamenten. Zoudt ge mij verklikken, Tijl, als ik u meer zei?

— Verklikken, neen. Daar heb ik geen zin in.

— Zoudt ge mij willen helpen?

— Nog minder.

— Ge zoudt er anders menschen mee redden.

— Breek dan liever in het Steen. Daar zijn er genoeg te redden.

— Dat is mijn doel, Tijl. Met die perkamenten kan ik menschen uit het Steen halen.

— Ik geloof het niet, Hans. De kerkers van het Steen zijn diep, de deuren van ijzer, de grendels zwaar en stevig...

— En toch zijn die perkamenten sterker, en zij kunnen onschuldigen van een ijselijken dood redden. Als ge mij verklapt ben ik verloren en ook die ongelukkigen die op de folterkamer op den dood wachten.

— Ik zal u niet verklappen, zei Tijl. Als het zoo is, wil ik u helpen.

— Maar opgepast voor de galg, beste jongen.

— *Vervolg uw weg, doch bedenk wat billijk is.*

— Een schoone spreuk, Tijl.

— Ja, Hans, dat is Grieksch.

— Ik dacht dat het Vlaamsch was.

— Wij zullen het Vlaamsch maken, Hans.

— Kent gij den Ambtman?

— Hoe vraagt gij naar hem? Hoe weet gij dat die zijn weg niet vervolgt, als hij die spreuk hoort?

Toen moest Tijl zijn wedervaren met den Ambtman vertellen.

— Welnu, besloot Hans, die perkamenten berusten in de woning van den Ambtman en die moeten wij er uithalen. 't Is de galg als we mislukken en betrapt worden, en als we slagen is er geen duit aan verdiend.

— 't Is weinig, zei Tijl.

— Maar drie onschuldigen komen op vrije voeten. Hoe geraken we ooit in het huis van den Ambtman? IJzeren geerden sluiten de vensters af. Het huis staat afgezonderd aan beide kanten, langs het dak is dus ook geen middel. Alleen in het steegje dat er naast loopt is een rond vensterke...

— Dat in den stal uitgeeft. Ik zie dat gij de plaatsen al zijt gaan verkennen.

— Door dat vensterke zou ik u des nachts kunnen binnensteken, Tijl. Gij zoudt dan in het huis sluipen en voor mij de deur openen... of alleen het perkament uit den lessenaar halen van den Ambtman.

— Ligt het in den lessenaar?

— Ja, in de voorkamer.

— Wel, beste Hans, dan kunnen wij veel beter maar seffens onszelven opknoopen. Als ge mij door 't vensterke steekt, val ik recht onder de tanden van den bandhond, die daar rondloopt

en in de veronderstelling dat hij de gansche woning niet heeft bijeengeblaft eer we het luikje open hebben.

— Ik zal 's avonds te voren den bandhond vergiftigen.

— 't Is ook een moord, zei Tijl. En wat zou het baten als 't lukte? Ik ben in den stal, hoe geraak ik in de voorkamer?

— Langs den keldermond die op de binnenkoer uitgeeft.

— Dan ben ik in den koolkelder. En als die langs binnenshuis gesloten is?

— Wij moeten er op rekenen dat ze hem vergeten toe te grendelen. Dat zal wel meer gebeuren.

— Hoe kom ik dan in de voorkamer? Hoe breek ik daar den lessenaar open? Hoe vind ik het perkament tusschen misschien vijftig perkamenten?

— En als gij de voordeur ontgrendelt en me binnen laat? Ik wil er mijn leven aan wagen.

— En 't mijne ! lachte Tijl.

Hans keek dubbend voor zich.

— 't Is waar, beste jongen, ik mag u in het gevaarlijk avontuur niet meesleepen. Gij hebt niet dezelfde redenen als ik. Het eenigste wat ik u vraag is te zwijgen, ik zal het alleen ondernemen.

— Neen, klonk Tijl's antwoord beslist. Ik doe mee. Doch in plaats van 's nachts zullen wij er in den dag binnen gaan.

— Langs waar?

— Langs de deur, Hans, zooals iedereen.

XIV

HET WERK VAN TWEE SCHOUWVEGERS

« *Schouwvegers zijn al vieze guiten,*
Wit van binnen en zwart van buiten. »

Het liedje neuriënd, trokken ze de stad door, de neus in de lucht of ze met den reuk uitvorschen wilden waar er schouwbrand was. Een schouwbrand is tegenwoordig in een groote stad van weinig belang. Dadelijk loopt er iemand naar het brandsein, dat als een brievenbuszuil op vele plaatsen staat en de brandweer komt bliksemsnel aangetuft. Wordt ze niet verwittigd, dan brandt de schoorsteen netjes uit en als er geen schabletter in de buurt wandelt kost het u nog geen boet.

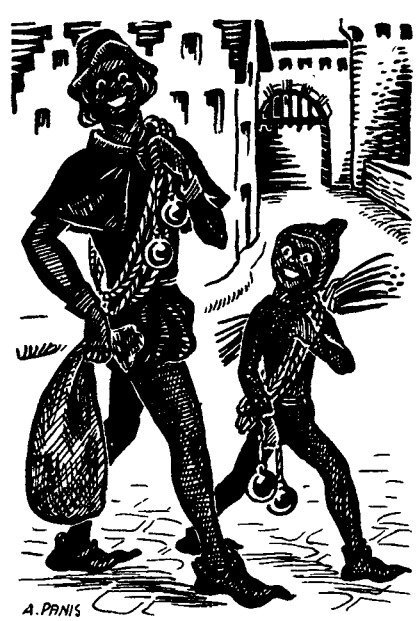

Maar in de oude stad! Dan waren de daken nog veel van riet en stroo en één venster kon een halve straat doen afbranden.

Het gild van de schouwvegers was dan ook in eere, bij manier van spreken, wel te verstaan, want een nuttig ambacht is eigenlijk nooit in eere. De eer gaat naar gezag en macht, naar rijkdom vooral.

Doch Onze-Lieve-Heer, die rechtvaardiger is dan de menschen, geeft rijkemenschen-gezichten aan degenen die in hun eigen koets rijden, 't is te zeggen onvergenoegde tronies, lang-

werpig geworden van wrevel en verveling, of anders opdruistig zijnde van overdaad en gereed om in een flinke beroerte te barsten. Doch bij echte heusche rijke-menschen is de langwerpige vorm toch voornamer en beter gedragen, met een gemelijke uitdrukking van : de wereld staat tegen mijn dank !

Als er in de morgenuren — met de vogels — iemand zingt in een heerenhuis, is het de meid of de knecht, nooit mijnheer of mevrouw. Die zijn dan aan 't grimmen en grommen en een stuk van hun hart aan 't opvreten. Slechte kost, hun hart !

Een schoenlapper, klopt er lustig op aan, boort met zijn els, jaagt de plugjes door den hak of trekt zijn pikdraad door de zool, maar er bij zingen, dat doet hij zeker. Den Dinsdag is hij blij dat het gisteren Maandag en eergisteren Zondag was en den Donderdag wrijft hij weeral in zijn handen; overmorgen is het Zaterdagavond ! Laat de boeren maar dorschen en den boel maar draaien !

Want voor een Vlaming *draait* alles. Hij liet de wereld al draaien vóór Copernic of Galilei er aan dachten ! Gaat een winkel of een zaak naar wensch, dan zegt hij: dat het goed draait. Stelt hij belang in een wisselvallige gebeurtenis, dan vraagt hij zich af: hoe dat gaat draaien ? Doch draaien moet het: verkeerd of van pas. Voor een jongen of een meisje die van den weg loopen, heet het: ze zijn slecht gedraaid ! Iemand die op iets gelijkt, is dit: gewisseld en gedraaid. En als vrome menschen hun ontstemming luchten in een onschuldigen vloek, dan luidt het: Verdraaid!

Van jongsaf houden de kinderen van al wat draait: doppen en kapnonnen, rondedansen en paardjesmolens, en als zij groot zijn en in de politiek komen, dan draaien zij weer, doch met den wind.

Intermezzo over het draaien.

Wij zeiden dat de schoenlapper zingt: dat doet ook de kleermaker die kruiselings met zijn beenen op tafel zit, de smid bij zijn aambeeld; de timmerman bij zijn schaafbank; de matroos in de want; de soldaat die zijn staal en zijn koper poetst en de schaliedekker op het dak.

Zij hebben het allen hard en zuinig, veel meer mager dan vet, dun dan dik. Maar zingen ! Dat wel ! De menschelijke vogels zingen niet van weelde, doch van armoede. Dit bewijst dat het geluk anders verdeeld is onder de menschen dan het geld, hoewel wij dat niet grif aannemen.

Ook schouwvegers zingen. Niet op straat, waar ze loopen als doezemannen tot schrik van de kinderen, met een dikke zwarte

roede of ze iemand gingen geeselen, en met ladders en touwrollen of ze er twintig aan de galg moesten knoopen.

Eens op de vorst en nok, klinkt hun lied naar den hemel.

Ditmaal neurieden die twee, terwijl ze van de Hoogstraat op de Groote Markt kwamen:

Schouwvegers zijn al vieze guiten,
Wit van binnen en zwart van buiten.

Van het binnenste wit was niets te bespeuren dan dit van hun oogen, wat een akelig uitzicht geeft, met daarbij roode lippen als waren hun monden wonden.

Maar zwart van buiten waren zij gewis, van kop tot teen.

De een was heel groot en de andere heel klein, zooals altijd een schouwvegerspaar is.

Aan het stadhuis gekomen, zagen zij Hanneken-uit staan, met piek en pofmouwen, met muts en gebreide hozen, want hij had vandaag ook dagdienst.

De kleine trad op hem af.

— Is de Ambtman op het stadhuis ? vroeg hij.

— Ja, antwoordde Hanneken-uit, doch hij zal denkelijk geen schouwvegers ontvangen, want hij is met de schepenbank aan 't vierschaar houden.

— Och arme ! zuchtte Uilenspiegel.

— Beklaag hem niet, dat doet hij gaarne genoeg ! lachte de stadswaker.

— Het is niet voor de rechters dat ik « och arme » zeg, schertste de knaap. Waar rechters zetelen, deugt het in dezen tijd niet.

— Houd uw bedenkingen voor u, mijn jongen. Ik heb er voor minder weten opknoopen.

— Daar zijn wij misschien voor gekomen, Hanneken-uit. Zal het lang duren, daar boven ?

— Dat zal wel. Er zijn veel klanten vandaag.

— Och arme ! zuchtte weer de knaap.

— Maar noen-over-al wordt het nooit. Zij zorgen altijd dat alles uit de voeten is tegen etensuur.

— Goed, zei de groote. Dan zullen wij terugkomen.

De knaap wilde nog iets zeggen, doch een lange slungel die daar rondlummelde, naderde.

Het jongentje zei stil tot zijn gezel:

— Laat ons heengaan... daar is de Spar, en die hoeft mij niet te zien.

Zij trokken langs het Waaigat onder den Toren en gingen langs het pad dat tusschen de groene zoden over het kerkhof liep.

Op de Melkmarkt zagen zij het Melkboerinnetje met haar stoop en op de Eiermarkt den Eierboer met zijn korf.

— Die hebben al wat beleefd, zei de groote. Als die konden spreken en eens alles herinneren aan het volk, want het volk vergeet te snel.

— Wel, antwoordde de knaap, dat is een inval. Ze zullen spreken !

— Ja, in het jaar één, als de uilen preeken ! klonk het mistroostig.

De kleine zweeg, doch keek nog eens om naar den Eierboer.

De verbeelding van kinderen werkt als zij zoo'n postuurke zien. In de vroegere tijden waren de straten verlevendigd en bevolkt met heiligen, draken, uithangborden en geestige schilderachtige beelden.

Nu staan er in de plaats logge bronzen of witte standbeelden groot, levenloos en zonder oproepkracht.

Op de Meir draaide het koppel de Huidevettersstraat in.

Zij stapten stilzwijgend naast elkander en neurieden thans niet meer.

Aan een groot steenen huis, met ijzeren geerden voor de vensters, lieten zij den klopper op de deur vallen.

Die deur was een schoon gebeeldhouwde poort, met houten engeltjes en festoenen in den waaier, en met arduinen sieraden het middenvenster der eerste verdieping beklimmend en inlijstend, zoodat de eentonigheid van den gevel verbroken was door een middenstuk van sierlijke lijnen.

Vóór het getralied judasvensterken van de poort kwam een bleek gezicht schemeren dat verschrikte toen het de zwarte tronie bemerkte van den grooten man.

Het was volop dag, tien uur in den morgen, dat stelde gerust doch bij schemeruur zou het luikje al toe zijn gevlogen.

— De schouwvegers ! zei de groote doodgewoon.

— De schouwvegers ! herhaalde binnenshuis een vrouwenstem. De schouwvegers ?... Wat komt gijlie hier doen ?

— Zijn wij hier dan niet bij den Ambtman ?

— Jawel.

— Dan komen wij de schouw vegen. De Ambtman heeft ons gestuurd.

De twee schouwvegers hooren een onverstaanbaar terugge

mompel, dan grendels die verschuiven en de poort die op een kiertje geopend wordt.

— De meester heeft mij daar niets van gezegd... Dat zal wel zeker een abuus zijn.

— De Ambtman heeft ons gezegd dat wij van morgen de schouw in de voorkamer links moesten vegen, morgen die van rechts en overmorgen die van de keuken.

— Kom dan terug als mijnheer thuis is, zei de oude meid.

— Goed, moederke, doch wij hebben geen tijd te verletten en wij moeten ons werk doen.

— Ik mag niemand binnenlaten, niemand !

— Best zoo, vrouwke. Dan zullen wij hier wachten.

— Ja, ja, zei ze.

— Maar onzen halven dag moet betaald worden, dat spreekt. Wij zijn geen menschen om te verletten.

Aan beide kanten van de poort was er een afgerond paaltje tegen de inrijdende koetsen.

— Zit daar neer, jongen, zei de groote tot den knaap. Voor eenmaal mogen wij ons brood wel eens al zittende verdienen, of wij den Ambtman zelf waren.

Hun brood verdienen al zittende ! Niets doen en toch geld winnen ! Die deugnieten !... Heel het gemoed van de zorgzame huishoudster keerde er van om.

— Al dat volkske zou tegenwoordig maar willen rentenieren ! Dat mijnheer mij daar niets van zegt... Het is altijd hetzelfde ! Komt eens binnen.

Zij traden langzaam en als tegen hun zin het huis in.

— En gij kunt geen andere schouw gaan vegen ? Moet dat nu precies hier zijn ?

— Vraag dat aan den Ambtman, zei de groote barsch. Het stadhuis is tien minuten van hier en daar is mijnheer. Wij waren daar juist aan een karweitje bezig, doch hij heeft ons naar hier gestuurd. Voorkamer links, beval hij, en tegen den noen gedaan, dan kom ik thuis.

Dat klopte met hetgeen mijnheer had gezegd.

De meid deed de voorkamer open.

— Doet dan maar, sprak zij, en vooral niets vuil maken.

— Geen nood. Denkt gij dat als wij onzen stiel niet kenden wij stadsschouwvegers zouden zijn ? Of dat mijnheer niet weet aan wie hij zoo'n werk toevertrouwt ?

— Het is goed voor eens... maar hij moest mij verwittigen.

— Gij zult geen spoor van roet rieken noch te zien krijgen. Daar staan wij borg voor.

— Dan is het goed, dan is het goed... Ik moet voor mijn eten gaan zorgen.

Een oogenblik later dreunde het huis van de zware stem van den grooten en van de fijne begeleiding van den kleinen schouwveger. Zij zongen het nieuwe liedje (1) van den dag:

Is er iemand uit Oost-Indië gekomen
Die er van weet ?
Heeft hij daar niets van den toeback vernomen ?
Geef mij bescheed ?
Voor 's menschen bloed ?
Of hij deugd doet,
Zeg het mij vroed ?

Als de meid eens naar haar potten had gekeken, wat eieren geklutst en wat geroerd had en geproefd, zou ze eens gaan zien. Sloeg de voordeur daar niet toe?

Ze hoorde niet zingen en dat maakte haar instinktmatig ongerust, gelijk een moeder die vindt dat haar kinderen te stil zijn en dan het voorgevoel heeft dat het niet in den haak zit en dat ze een of ander mispeuteren.

— Ik hoor niets! zei ze.

Ze stiet de deur open... Een ledige, stille onaangeroerde kamer. De haard op zijn plaats... Geen geur of geen spoor van roet, dat was waar! Geen meubel verzet! Geen boek of papier aangeroerd! Zaten ze in de schouw? Weg konden ze niet zijn!

(1) Dit liedje werd te Antwerpen gezongen op 't laatst van de zestiende eeuw als 't tabaksrooken hier stilaan begon.

— Dat is nu nog beter, mompelde zij, zonder aan de woorden te denken die zij uitsprak, want zij vond het niet *goed*, laat staan *beter*, en zij was op haar gemak niet.

Zouden zij misschien naar boven zijn, naar het dak ? Of waren zij weg ? Was het al gedaan ?

Ja, nu was zij er zeker van: zij had de voordeur hooren toeslaan !

Zij zullen gereedschap vergeten hebben, dacht zij, en aanstonds terugkomen. Doch waarom zeggen zij mij ook al niets ? Dat mansvolk is allemaal hetzelfde...

Het werd stilaan middag, ze keerden niet terug... Gerust was zij niet. Het leek allemaal zoo zonderling !

Ik had ze toch niet mogen binnenlaten !

Niemand, had de Ambtman gezegd; niemand, zelfs den koning niet !

Moest hij dan die twee schouwvegers zenden ? Had hij ze wel zelf gestuurd ?

Waren het geen dieven, geen schurken ?

Zij trippelde van de gang de voorkamer in. Neen, er was niets weg, alles onaangeroerd.

Kort na den twaalven kwam mijnheer thuis.

Zoodra zij den grooten sleutel in de deur hoorde omdraaien, kwam zij aangedribbeld.

— Zij zijn al weg, zei ze. Zij hadden op een kwartier gedaan.

— Wie is weg ? vroeg de Ambtman onverschillig.

— De schouwvegers.

— De schouwvegers ?

Hij lachte omdat zijn meid er zoo bedremmeld uitzag.

— Hebt gij schouwvegers gehad ?

Het mensch bekeek hem sprakeloos, den mond open, de oogen vol angst.

— Gij hebt ze toch gestuurd ?

— Ik ? !

— Ja, de stadsschouwvegers, die de schouw in de voorkamer links moesten vegen !...

De Ambtman duwde de meid ruw ter zijde.

— Dom wijf ! beet hij haar toe.

Hij snelde in de voorkamer, wilde de lade van zijn lessenaar openen met een kleinen sleutel.

Het was niet noodig: het slot was opengebroken ! Hij wist en begreep alles ineens... Hij hief het vlak van den lessenaar omhoog:

— Weg ! Al de dokumenten weg ! Ik ben verloren...

En gebroken liet hij zich in een zetel neervallen, terwijl de oude sukkel van een meid de handen ineensloeg en op de knieën neerzonk.

XV.

TIJL WORDT BIJ DEN AMBTMAN ONTBODEN

Ja, het waren zonderlinge schouwvegers geweest.

Eens de meid van den Ambtman terug in de keuken en aan haar werk, had de grootste van beiden gezwind een breekijzer van onder zijn vest genomen en het slot van den lessenaar doen springen.

Dit alles bij het luchtig deuntje: *Of iemand uit Oost-Indië gekomen, iets van den « toeback » had vernomen.*

De kleine zong mee, doch loerde tevens door den kier van de deur of er geen onraad opdaagde.

Het werk was kort en flink gedaan. Een oogenblik later voelde het kleine, neergehurkte, loerende schouwvegertje een vinger die op zijn rug tikte en hoorde zijn makker stillekens zeggen:

— Kom, wij gaan !

— Hebt gij alles ?

— Alles.

De deur werd stillekens geopend, doch het toetrekken gaf een bonk.

— Niet loopen, zei de groote. De minste onvoorzichtigheid kan nog alles doen mislukken. Schouwvegers loopen nooit, doch op gezwinden pas mogen zij wel gaan.

Langs den Oudaan trokken zij de Kammenstraat in.

De kleine keek nog eens om.

— Niet gevolgd, zei hij.

— Dan zijn wij klaar. Wij zullen afzonderlijk gaan en malkaar terug vinden op de werf.

— Waarom ? vroeg de kleine.

— Dan worden wij minder opgemerkt.

— Verkeerd, meende de knaap. Een schouwveger wordt altijd opgemerkt. En één spoor is beter dan twee.

Langs de Steenhouwersvest en den Oever kwamen zij aan de Schelde.

— Kijk, zei de knaap, daar komt mijn moeder aan met haar mand garnaal en krabben. Ik durf wedden dat zij mij niet herkent...

De vrouw zou inderdaad voorbij zijn gestapt, doch de kleine gaf haar een veeg met zijn zwarte hand over haar kaak.

De vrouw stond er een oogenblikje van onthutst, was weer dadelijk bekomen en begon te schelden. De knaap zette haar met beide zwarte handen een neus en maakte dan dat hij uit de voeten kwam. De menschen die op de straat stonden, hadden plezier met het kleine tooneeltje.

Aan de werf was het stil. De olmen, die er in lange rijen stonden te droomen, verleenden lommer aan spelende kinderen en aan een mosselvrouwken, dat naast haar wagentje dikke kousen was aan 't breien.

De twee schouwvegers naderden zoo onopgemerkt mogelijk een visschersloep die daar gemeerd lag, sprongen er op en slopen dadelijk in de roeve.

Toen zij binnentraden, rees de schipper op, die in de kleine ruimte op hen wachtte.

— Alles is klaar, zei de schouwveger. Wij hebben het !

Het gelaat van den man verhelderde.

— Heeft niemand u op de sloep zien komen ?

— Niemand.

— Zou ik toch maar niet liever van wal steken en u over brengen ?

— Neen, wij kunnen nergens veiliger zijn dan hier. Het zou slechts tijdverlies wezen.

— De kuipen met water en de zeep staan gereed, vervolgde de schipper.

— Goed, berg nu dit eerst, en het weze u dierbaarder dan het leven.

— Dat is het mij dan ook, antwoordde de schipper, en nam een rol perkament in ontvangst, die van onder 's mans wambuis te voorschijn was gekomen.

Toen de twee schouwvegers zich duchtig hadden gewasschen, duikelden zij van de boot in de Schelde om zich heelemaal af te spoelen en de minste sporen van roet uit hun wenkbrauwen en haren te verwijderen. Daarna klauterden zij terug aan boord en kleedden zich aan, doch het was een ander pak dat zij aantrokken.

De schipper had intusschen van de beide schouwvegersplunjes één pak gemaakt en er een zwaren steen aan vastgehecht en dan gansch den boel zachtjes in de Schelde laten neerzakken.

— Daar beneden zal ze niemand gaan zoeken, sprak hij, en een tweede maal kan zoo'n goedje niet dienen.

De gedaanteverandering van de twee schouwvegers was nu volledig. Moeder Mie zou ditmaal wel in den knaap haren Tijl hebben herkend en in den groote haar kostganger van het Schelleken, den ruiter die haar zoon had verrast toen deze een schuit maakte van een holsblok en die sindsdien zulk een paar dikke vrienden schenen geworden.

Zij waren geslaagd in hun onderneming en gelukkig; nochtans bleven allen stil en ingetogen, bevreesd dat een onvoorzichtigheid of een onvoorzien toeval op het allerlaatste oogenblik de zaak nog zou verbruien.

— Wanneer vaart gij af ? vroeg Hans aan den schipper.

— Ik heb geen enkele reden om hier nog te vertoeven, en ik heb veel lust om dadelijk te vertrekken. Hoe eer gij van boord komt, hoe beter. Hier kunnen wij nog altijd verrast worden.

— Neen, zei Hans. Het is nu elf uur. Eerst binnen een uur zal hij ontdekken dat de vos met het hoen weg is. Na de ontdekking geef ik hem een uur om tot bezinning te komen, dat maakt er twee. Laten wij nu alles op zijn slechtst en op zijn onwaarschijnlijkst nemen dat door een buitengewoon samentreffen van omstandigheden hij binnen het uur daarop vernemen zou, hoe de twee schouwvegers hier zijn aangeland in deze sloep — dan zijt gij ver met het perkament.

— Maar gij beiden ?

— Wij ? Geen nood meer.

— Gij blijft in den muil van den wolf.

— Er dicht bij, doch er niet in. Gij, Tijl, spring uit de boot en ruk op. Ik vervoeg u straks te huis.

— Is het gedaan ? vroeg de knaap.

— Onze taak is volbracht.

— Ik meende dat ze begon.

— Zoo ! Gij vindt het avontuur nog niet fraai genoeg ?

— En het perkament ?

— Dat gaat naar Holland, beste jongen, en komt daar in hooger handen dan gij wel gissen kunt.

— En onze drie gevangenen ?

— Och, het is waar, Tijl, dat moet ik u nog uitleggen. Het zijn geen drie gevangenen, die wij gaan verlossen: het is een heele stad, neen, misschien een heel volk. Als ik u zei dat onze taak voleindigd was, wilde ik zeggen voor vandaag, want ik geloof dat wij beiden nog wel iets zullen kunnen doen voor het vaderland.

En zich tot den schipper wendend:

— Welnu, wat denkt gij van mijn jongentje ? Heb ik er te veel goeds van gezegd, te veel betrouwen in gesteld ?

— Het is de flinkste knaap dien ik in mijn leven heb ontmoet.

— Dat is hij. Maar weet gij wie het nu eigenlijk uitgevonden heeft om er *langs de deur* binnen te geraken, en die op den inval kwam van de schouwvegersgrap ? Hier, deze kleine baas !

En Hans sloeg Tijl op den schouder.

De schipper streelde den knaap over de haren, die al bijna droog waren van het bad in de Schelde.

— Brave jongen, sprak hij. Er is iemand die u gedenken en beloonen zal, doch de eerste maal dat ik terugkom in Antwerpen, en dat zal spoedig wezen, breng ik een papegaai voor u mede.

— Een papegaai!

De oogen van den knaap glinsterden.

— Ja, en een die kan klappen.

— Als hij weet wat hij zegt, zal ik er moeten voor opkomen, vervolgde Tijl. En als hij het niet weet, hoor ik liever zijn krijschen dan zijn praten. Maar ik ben er heel blij mee, want hij zal spoedig voelen dat ik van hem houd en dan gaat hij wat plezierig zijn.

Een oogenblik later wipte Tijl aan wal, kuierde als een kwapoets langs de Schelde, liet een schaliescherf over het water keilen, trok het mosselwijf bij haar trekmuts in 't voorbijgaan, ging fluitende heen terwijl hij nageschold werd en kwam op den Oever zijn moeder tegen.

Mie zou nooit op het denkbeeld gekomen zijn, aan haar zoon te vragen: « Van waar komt ge ? », dan zoudt ge ook die vraag wel hebben kunnen stellen aan een musch die langs de straat vliegt.

Maar ditmaal zei ze toch:

— Tijl, ik heb naar u gezocht.

— Moeder, zei Tijl, ik geloof dat gij beuzelt. En weet gij waarom ik dat denk ?

— Neen.

— Omdat gij zwart ziet.

— Zie ik nog zwart ? riep Mie verbaasd uit. Ik heb mij anders met zeep gewasschen.

— Het is of u een schouwveger gekust had, moeder.

— Neen, maar een bengel die bij hem was heeft mij met zijn handen zwart gemaakt. Gij weet meer dan een toovenaar, Tijl.

Het mensch had haar korf neergezet en wreef met haar voorschoot over haar gezicht.

— Ziet gij het nu nog, Tijl ?

— Neen, moeder, nu ziet gij wit. Maar nu weet ik nog altijd niet waarom gij naar mij hebt gezocht. Deed de pastoor mij vragen ?

— De Spar.

— Wie, de Spar ?...

Tijl verschrok. Heel het gerechtsgestel kwam hem vóór de oogen.

— Was hij verkleed in gerechtsdienaar ? vroeg hij.

— Neen, antwoordde de moeder, doch wat hebt gij nu weer « bekuischt » ? (1)

— Veel of weinig, iets heel goeds of iets erg kwaads, dat eens blijken zal of met een sloep vergaan, maar ik zweer u dat ik er eigenlijk niet meer van weet dan het schouwvegersgastje dat u heeft zwartgemaakt.

— Uw kwade streken zijn zoo ontelbaar als de haren op uwen kop. Ge zult uw eigen nog aan de galg brengen en uw ouders er bij.

— En als ze mijn kop dan laatst in den strop steken, dan sterf ik nog als wees! zuchtte Tijl.

Zijn moeder lachte.

— Onverbeterlijke deugniet! Gaat ge nu naar huis?

— Neen, moeder, ik moet eerst weten wat de Spar van mij moet hebben.

— Hebt ge zoo'n schrik?

---

(1) Het woord dat Mie hier gebruikt is goed Vlaamsch en vooral goed Antwerpsch. Het bestaat dus en leeft algemeen in den mond van het volk, doch werd totnogtoe, bij onze weet, nooit opgeteekend. Het woord kent eenieder; kan iemand ons ook oorsprong en echte schrijfwijze opgeven?

— Neen, maar sinds vanmorgen ben ik niet meer alleen in de wereld.

Mie was fier op haar jongen en veel meer dan ze blijken liet. Zij keek hem nog eens na terwijl hij in de Hoogstraat fluitende verdween, in 't voorbijgaand een grooten hond streelde, die op den dorpel zat van een huis en al begon te kwispelstaarten, als vriendelijke groet, zoodra hij den knaap had bemerkt. De honden en katten van Antwerpen noemden Tijl in hun spraak « den goeden straatbengel », de eenige van zijn soort gelijk er slechts één « goede moordenaar » is.geweest. En dan nog kennen we de meening daarover niet van dezes slachtoffers.

Hanneken-uit stond nog op zijn zelfde plaats aan het Stadhuis.

— Waar is de Spar? vroeg Tijl.

— Die zoekt naar u.

— Dat is hem meer gebeurd.

— Maar u te pakken krijgen is de kunst! lachte Hanneken-uit. De ambtman heeft u ontboden.

Tijl wimperde... Hij werd niet gauw bleek, doch ditmaal voelde hij zich toch van kleur verschieten.

Was dan alles toch uitgekomen? Hoe was 't godsmogelijk?

Hij schraapte even de keel, want hij vreesde dat zijn stem niet vast zou klinken.

— Wat heb ik nu mispeuterd? vroeg hij.

— Ik weet het niet, zei Hanneken-uit, doch veel goeds zal het niet zijn, en de Ambtman die mee aan de Vierschaar zit, heeft u waarschijnlijk niet ontboden om u te vragen met hem te gaan middagmalen.

— Is hij over huis geweest? vroeg Tijl.

— Waarom vraagt ge dat, vervolgde de wacht.

Tijl voelde dat hij zich missproken had. Met zijn vlugheid en gevatheid redde hij zich dadelijk met een kwinkslag:

— Anders zou ik denken dat hij wat bijzonders was gaan bestellen voor vanmiddag.

Hanneken-uit had er zin in.

— Op uw tong zijt ge niet gevallen, Tijl.

— Neen, antwoordde hij, maar ik zou er wel eens kunnen op trappen als ze soms te lang is.

In den namiddag van dienzelfden dag werden opeens al de poorten van de stad gesloten; de trom werd geroerd en de vendels trokken door de straten van Antwerpen.

Wat er eigenlijk gaande was wist niemand.

Tijl verwachtte Hans, doch deze zag niet om. Hij haalde zijn

ezel uit het stalleke en werd bezorgd wat er van zoo'n hulpeloos dier kon geworden, als hijzelf er niet meer zijn zou.

't Was tijd om bij den pastoor zijn les in het Latijn te gaan nemen.

Op straat, behalve de Spaansche krijgslieden, was er weinig volk.

't Gerucht liep dat al de verdachte personen van de stad werden aangehouden. En inderdaad ze werden met groepjes opgebracht, gelaten en gedwee tusschen de pieken en geweren instappend.

In de Augustijnenstraat gekomen, hoorde Tijl roepen:

— Stoelenbinden!

Die stem was hem niet onbekend.

Hij keek om, doch de man had een fel gehavenden stoel op zijn hoofd.

— Stoelenbinden!

— O zijt gij het!...

— Gelijk gij ziet, Tijl. Ik moet toch weten wat er gebeurt en zoo wandel ik rond zonder dat me iemand lastig valt.

— In 't oog valt ge niet, zei Tijl. De stoel bedekt bijna heel uw hoofd.

— 't Is raadzaam, want 't is er op!

— Is dat voor ons, Hans?

— Ja, jongen. Wat een eer dat ze ons aandoen, niet?

— Maar al die onschuldige menschen die naar de gevangenis worden gesleept?

— We zullen ze allemaal verlossen, Tijl.

— Dan moet er hulp komen, Hans.

— Die zal spoediger dagen dan ge wel denkt. Het reddingsmiddel is ingescheept.

— En de sloep?

— Ze vaart ! Die moet nu Lillo reeds voorbij wezen.

— Een perkament is anders maar een schamel wapen tegen zooveel pieken en hellebaarden.

— Ge zult het beleven, Tijl. Tot straks.

En met een krachtig schallend « stoelenbinden ! » trok Hans in de richting van de Groote Markt, de eenigste mensch van de stad die het vrijwillig deed, en de eenige nochtans, Tijl dan uitgezonderd, die een goede reden had om de plaats van gezag en geweld, die ze nu was, te schuwen.

Op de pastorij vond Tijl het hek in latwerk gesloten en nog met ketting en grendel bevestigd.

Hij zou niet langer geklopt noch geroepen hebben, en ware

er met een wip overgeklauterd, maar hij kon toch zijn ezel niet buiten laten staan.

Toen hij niet afhield, kwam Monica aangedribbeld.

— Ga gauw naar huis, beet zij hem toe. Is dat nu een tijd om bij de menschen aan te komen ! Ze gaan de stad uitmoorden en afbranden.

— Precies daarom ben ik hier noodig, antwoordde Tijl. Wie zal de stormklok luiden als 't nood doet ?

Monica dacht niet verder na wat dit baten zou tegen de gansche Spaansche bezetting, doch het woord « stormklok » behoorde in haar verbeelding tot de gebeurtenissen die op til waren. Tijl werd nu ineens iemand van gewicht en zijn aanwezigheid gaf haar een gevoel van veiligheid.

De stormklok was immers de stem van hulpgeroep in den nood, en de wetenschap dat ge om hulp kunt roepen is reeds een geruststelling.

— Ja, ja, wacht, beste jongen ! Ik loop om de sleutels !

Ze dribbelde door het voortuintje met een gezwindheid die zij slechts aan den dag legde voor een zeer hoog bezoek.

De pastoor zat rustig in zijn studeervertrek.

— Monica is vandaag weer haar hoofd kwijt, sprak hij tot Tijl. Is het waar dat er iets gaande is in de stad ?

— 't Zou wel kunnen. De vendels draven, de trommels roffelen, de poorten zijn gesloten. Ik dacht dat ik daarom mijn Latijnsche les niet mocht verzuimen en ben blij hier te zijn, indien ik u niet storen kom in uw studie, mijnheer pastoor.

— Veranderen van taak is nog geen stoornis, Tilbert. Ik was mezelf aan 't leeren en ik acht dit het nuttigste en aangenaamste wat ik voor me doen kan, een mensch moet leeren tot den laatsten dag van zijn leven, want zooals wij ons hier maken, zullen we voortleven hiernamaals. Doch andere menschen leeren is, na zelf leeren, het heilzaamste werk omdat g'er de wereld beter door maakt. Eerst ploegen, zaaien en wieden... het maaien komt laatst. Zoo zal het ook wezen met de menschen.

En de pastoor weidde uit over de macht en de grootheid van het oude Griekenland, over den Titanenstrijd van Athene en Sparta tegen de Perzen, waarin de laatsten schandelijk het onderspit moesten delven. Maar ook over den naijver tusschen deze beide steden, Athene en Sparta, handelde de pastoor, naijver welke voor gevolg had dat beiden uitgeput werden en doodgingen, met min of meer mooiheid en luister, maar toch dood.

— Tilbert, ik eindig deze les, sprak de pastoor, met een vers

dat de Grieken hadden om den waanzin die regelmatig de menschen aangrijpt, uit te leggen en dit vers luidde:

Dat Zeus verdwaast
Wie hij verderven wil.
Quos vult perdere Jupiter dementat.

Maak van dien zin een spraakkundige ontleding, Tilbert, het zal uw taak wezen voor morgen. Doch vooral onthoud de spreuk, want in uw leven zult gij er dikwijls de waarheid van ondervinden.

Wat waren de menschen toch dom vierhonderd jaar vóór Kristus.

Nu zijn ze veel wijzer geworden dan Sparta en Athene, dacht hij.

— Hiha ! Hi-ha ! balkte tweemaal de ezel en 't klonk als een schampere spotlach langs de straat.

— Dom dier ! berispte Tijl. Spot niet met de menschen. Op de twintig eeuwen die er sinds verstreken zijn, werden we immers wijzer.

— Hi-ha ! klonk het nogmaals sardonisch, want een ezel wil altijd het laatste woord hebben.

XVI.

HONDERD PATAKONS WAARD !

Na zijn avontuur als schouwvegersgastje had Tijl nog even Hans wedergezien, toen deze als stoelbinder door de straten kuierde.

Er waren nu twee dagen verloopen en hij had verder niets meer vernomen.

Werd Hans gevangen genomen ? Zat hij op het Steen ? Werd hij gedood ?

Waar was de schipper met de perkamenten naar toe gevaren en met welk doel ?

De knaap dubde er over, doch zag geen licht.

Alleen bemerkte hij wel dat er wat gaande was van belang. De stadspoorten bleven gesloten ; de stadsvesten waren scherp bewaakt ; het Kasteel was opgepropt met soldaten en op het plein lagen er nog verscheidene vaandelen gelegerd.

Op de Schelde ankerden de Spaansche oorlogsschepen strijdvaardig.

De landvoogd was toen Requesens. Deze opvolger van Alva was nauwelijks iets beters dan de onverbiddelijke en gruwelijke Spaansche veldheer, die ons arm Vlaanderen met het vuur en het zwaard zoo vreeselijk had geteisterd.

Tijl zag Requesens door de straten ijlen, onrustig, gejaagd, met somberen blik, alsof groote gebeurtenissen verwacht werden.

— Heb ik daar nu mee schuld aan ? vroeg Tijl zichzelven af, een beetje trotsch, dat hij al die groote heeren op den dril kon zetten.

In den loop van den dag was hij langs het huis van den Ambtman gegaan, doch had daar alles gesloten gevonden.

Een Spaansche wacht stond vóór het huis.

De angst had toen zijn borst samengeprangd. Werd de Ambtman gevangen of vermoord ? Die man mocht dan nog zoo streng en onrechtvaardig heeten, het griefde den knaap met zelfverwijt oorzaak te wezen van zijn ondergang.

Tijl was toen stout naar de wacht toegegaan, doch vóór hij de poort bereikte, had een Spaansche soldaat hem reeds bij den kraag.

— Wat komt gij hier doen ?

— Wel, zei Tijl, dat zou ik aan u moeten vragen, sinjor !

— Wat zijt ge voor een vrijpostige schelm ?

— Ik kom hier driemaal in de week en gij kunt hier niet langer staan dan twee dagen, want vooreergisteren ging de deur nog voor mij open. Gij blijft er vóór staan, zie ik, laat mij het eens beproeven.

— Wat moet gij in dit huis hebben ?

— Niets, doch van mij verwachten zij er dienst, en als ik dan een fooi krijg is 't goed. Ik ben loopjongen van de huishoudster van den Ambtman en driemaal per week moet ik voor haar boodschappen doen. Laat mij dus door, want als ik mijn fooi niet verdien, heeft miju kneuter geen eten.

De soldaat scheen ingenomen met den knaap die hem zoo flink te woord durfde staan, terwijl de burgers met schrik en verlamming schenen geslagen.

— Luister eens, vriendje, de Ambtman is nu zelf op den loop en de kost van uwen kneuter ware voor heel zijn leven gewonnen, als gij wist te zeggen waar de schelm zich ophoudt ?

— Welke schelm ?

— De Ambtman.

— Ik spreek u niet tegen, maar wat is 't goed dat hij u niet hoort.

— Integendeel, dat is zeer spijt. Want als hij me hoorde had ik de hand slechts uit te steken om hem te grijpen en er een fortuin mee te verdienen. Kunt ge lezen ?

— Ja wel, zei Uilenspiegel, ik ben misdiender van Sint-Andries en ik kan zelfs Latijn.

— Lees dan.

Nu eerst bemerkte Tijl dat er op de woning van den Ambtman een schrift was geplakt waarbij de Landvoogd Requesens honderd patakons (1) beloofde aan al wie het gerecht op het spoor kon brengen van den voortvluchtigen Ambtman.

— Wat heeft hij gedaan ? vroeg Tijl.

— Gestolen ! antwoordde de soldaat.

— Wat heeft hij gestolen ?

— Een heel kist gouden munt, denk ik, want anders zou zijn hoofd niet op prijs zijn gesteld.

---

(1) Patakon, Spaansche munt, ongeveer een stuk van vijf frank, doch naar de geldwaarde van dien tijd wel op twintig frank te schatten.

— Dan is honderd patakons te weinig, verzekerde Tijl. Want wie den Ambtman voor die som wil doen hangen, zal hem dan liever op vrije voeten stellen voor het dubbel, en vermits hij in goud kan betalen, hoeft hij niets te vreezen.

— Dan ook de galg, kleine schavuit. Weet gij niet waar hij zich verstoppen kan ?

— Als hij dat aan klein jongens ging vertellen, zoudt gij hem al voor een stuiver kunnen krijgen.

— Dat is ook waar ! meende de Spanjaard.

— En waar is de huishoudster ? 't Is maar voor mijn fooi, zei Tijl.

— Die is door onzen Landvoogd tot generaal van de schouwvegers benoemd en sinds gisteren moet ze niets anders doen dan al de roetkrabbers in oogenschouw nemen. Ik gun het mensch dat ze de kerels herkent, anders, vrees ik, zal het maar slecht met haar afloopen.

Door meer vragen kwam Tijl te weten, dat de schouwvegersgeschiedenis door Requesens niet best werd geloofd en dat de oude vrouw op de folterbank ondervraagd zou worden indien zij er niet in gelukte de twee bandieten aan te duiden.

Al de schouwvegers van de stad werden vóór haar gebracht en daarbij nog eenige verdachte personen, die zwart gemaakt werden, opdat de vrouw ze desvoorkomend herkennen zou.

Doch alles was vruchteloos gebleken.

Tijl was dan in een zeer gedrukte stemming naar huis gekeerd.

Morgen reeds kon de arme oude sukkel door die hardvochtige Spanjaarden gepijnigd worden.

Hoe haar te redden ?

Den heelen namiddag had hij er over zitten dubben en nu de avond viel scheen hij eerst rustiger gestemd.

Toen het heelemaal donker was, zei hij tot Mie :

— Moeder, ik moet nog even naar den pastoor.

— Nu nog ? Ge blijft thuis ! 't Zijn geen tijden om op straat te loopen.

— Het moet, moeder ! antwoordde hij beslist.

— En wat hebt ge daar onder uwen arm ?

— Vischgerief, moeder.

— Gaat ge 's nachts visschen ?

— Ja, moeder, en nog al een oude sukkel uit een Spaansch net.

— Zonderling vischgerief, Tijl.

— 't Gerief moet zijn naar den visch, moeder.

En Tijl trok af.

't Was een pikdonkeren nacht.

In dien tijd was het een beenbrekersavontuur zich 's avonds langs de straten te wagen.

Slechts zeldzaam waren de lantaarnen, die een spookachtig licht in den nacht uitstraalden, dat wel een aanduiding en een richtsnoer kon wezen, doch nauwelijks een valen glans op den weg verspreidde.

Soms hing de lantaarn dwars over de straat en als de wind door de stad gierde, bengelde de veege schijn fantastisch op de houten puntgevels en bevolkte de stegen met dansende schimmen.

De reinigingsdienst liet toen ook nog veel te wenschen en ge moest erg toezien om niet ieder oogenblik over een vuilnishoop te strunkelen.

Als de vlagen over de stad neerkletterden, werd het een ware liefhebberij er heelhuids en gaaf uit te komen.

De regen beparelde doch bedompte dan tevens de glazen van de lantaarn en als een stillicht schemerde die dan in den nacht.

Bij elken stap dien ge deedt, plompte uw voet in een plas, zakte in modder en slijk of schoot met een smak in een holte dat het water u als een barstende bron bedreste.

Zoo het dan wilde lukken — en dat gelukte altijd — dat ge nog een goei gulp van een dak, als een zegen des hemels, over uw wambuis kreegt, waart ge druipnat en beklodderd van onder tot boven, vooraleer ge drie straten ver waart.

Of ge moest Uilenspiegel zelf zijn, die sprong gelijk een kat van rechts en links, tusschen drop en gulp heen, over plas en modder, scheerde langs de huizen en wist bijna droog uit de bui te komen.

Nu vanavond deed het zoo erg niet.

't Was alleen pikdonker en een fijne motregen vlocht een weefsel van mist en een rag van bedomping om het lantaarnlicht.

Dat hinderde Tijl niet, integendeel.

Er was geen levende ziel op straat. Vriend en vijand vond het gezelliger binnenshuis.

Van 't Schelleken trok hij langs de Steenhouwersvest en langs de Pandstrate tot op het Kerkhof. In de Kerkhofstraat, die later de Schoenmarkt is geworden, sloeg hij de Beddenstraat in zonder een mensch te ontmoeten en kwam op de Eiermarkt.

Daar zag hij bijna geen steek voor zijn oogen en moest hij schier op den tast voortgaan. Onder zijn linkerarm droeg hij behoedzaam het groote vierkant dat hij voor zijn moeder vischgerief had betiteld, om oude sukkels uit den poel van het ongeluk te redden.

Uitvoelend en behoedzaam stak hij de Eiermarkt over tot aan de pomp.

Die moest hij bijzonder goed kennen, want hij beklauterde haar gezwind en kwam zonder zijn *vischgerief* naar beneden.

Juist op dit oogenblik hoorde hij een stap uit de Zuurstrate naderen en een flauwe schijn doorboorde den nacht.

Het sloeg op den Toren.

De klanken vielen zwaar op de stad en Tijl had een zonderlinge gewaarwording die geen vrees was, maar toch zijn borst beklemde.

Een stem dreunde op 't eigenste oogenblik.

— Tien uren slaat de klok!

« Klep! klep! » klapte een klepper achterna.

— Hanneken-uit! mompelde Tijl.

De nachtwacht, met valen fletsen schim voorgelicht, stapte met gewichtigen en afgemeten tred over het plein...

Had hij iets gehoord?

't Moest wel wezen, want eensklaps bleef hij staan, luisterde en riep :

— Wie daar ?

Het rammelen van een uithangbord door den wind was het eenige antwoord.

Op gewonen tijd zou hij zich hebben laten ontgaan en ware hij voortgewandeld, doch nu had hij bijzondere opdracht om streng te waken en toe te zien, want de stad was vol onraad.

Hij ging op de pomp af.

Tijl kroop ineen, maakte zich zoo klein mogelijk, en met behoedzame schreden, draaide hij om de pomp waarvan Hanneken-uit, de plaats met opgeheven lantaarn belichtend, den toer deed.

't Liep echter goed af.

— Ik meende iets gehoord te hebben, sprak hij voor zich, doch luid genoeg dat Tijl het hoorde. Het zal de wind zijn geweest.

En galmend vervolgde hij zijn ronde :

— Tien uren slaat de klok !... Klep ! Klep !

Hij ging in de richting van de kerk.

— 't Was warm ! lachte Tijl en kroop van achter zijn pomp uit. En hier gesnapt, was ik heelemaal aan de galg.

Hij was nauwelijks van zijn ontsteltenis bekomen, of hij hoorde snelle stappen van iemand die loopt, langs de Beddenstraat aankomen, en weldra in de verte een verward gedruisch van stemmen.

Ook klonk er een noodgetoet door den nacht dat akelig om hulp riep.

Tijl kende dat geluid. 't Was de nachtwacht die de andere wachten verwittigde dat er onraad was en dat ze moesten toesnellen.

De man, die eerst aangesneld kwam, was zeker een voortvluchtige die nagezet werd.

Tijl nu meer gewoon aan de duisternis, zag hem doodsmoe voortspoeden in de richting van de Melkmarkt.

Was het een dief, een moordenaar of een onschuldige burger ?

Tijl redeneerde niet, doch volgde alleen zijn instinkt : redden !

Hij sprong vooruit, greep den man bij den arm, die verwezen en als geslagen bleef staan, in den waan dat hij in den klauw was van het gerecht !

— Langs daar niet ! zei Tijl. Daar loopt ge recht in den muil van den wolf ! Kom mee !

Hij sleurde hem in de richting van de Zuurstrate, Op 't oogenblik zelf dat ze het straatje insloegen, zagen ze Hanneken-uit van den kant van de Melkmarkt terug komen geloopen.

— Juist bij tijds ! zei Tijl.

De voortvluchtige was niet zoo van zijn stuk dat hij niet murmelde :

— Dank !... Dank !...

De wacht kwam uit de Beddenstraat gestormd en stormde op Hanneken-uit in. 't Was een heele harrewar...

Ze waren ook het spoor bijster.

— Volg me maar ! langs hier ! moedigde Tijl aan.

Langs het Beggaerdenklooster slopen ze weg.

In de verte bleef het toeten aanhouden... Dat was het groote gevaar, want elke wacht die zij ontmoetten zou hen aanhouden.

— Waar moet ge heen ? vroeg Tijl.

— Vluchten ! zei de man. 't Is eender waar naar toe !

— Ga dan mee met mij.

— Zult ge me niet verlaten, brave jongen ?

— Dat ziet ge wel !

— En me niet verraden !

— Neen, zei Tijl.

— Ik ben onschuldig !

— 't Gaat mij niet aan, zei Tijl. Ik moet u alleen redden.

Ze drilden voort, strunkelden dikwijls, en de man, vermoeid, hijgend, om er bij te vallen.

Gelukkig kende Tijl alle straten en steegjes. Hij holde maar voort, den voortvluchtige leidend en voortsleurend.

— Ik kan niet... ik bezwijk.

— Dan gaan we wat stiller... Ik hoor niets meer !...

— Jawel !... jawel !... hoor... ginder heel verre !...

Inderdaad, nu ze bleven staan en door 't gedruisch van hun eigen stappen hun gehoor niet meer verdoofden, vernamen ze nog flauw het verwijderende noodgetoet.

— Ze zijn ons spoor kwijt ! lachte Tijl.

— Goddank ! Goddank !

— Het verwijdert zich meer en meer !

— Waar zijn we nu, brave jongen ?

— Dadelijk aan de Werf... Zie daar zijn de Dominikanen en hier de Veemarkt.

Ze stapten nu rustiger voort, zonder spreken, of slechts fluisterend een enkel woord zeggend.

Als ze aan den Burcht kwamen, verschrok de voortvluchtige en zei, weigerend voort te gaan :

— Niet langs het Steen !

— Jawel, sprak Tijl, we moeten er voorbij en in die omgeving zullen ze u minst zoeken.

Die redeneering scheen den ongelukkige gerust te stellen, want hij volgde weer hijgend.

Aan den Bloedberg hoorden ze stappen van een wacht, doch ze konden zich tegen het Vleeschhuis, in den donkeren hoek van de drummers, schuil houden.

— Waar moeten we naar toe ? vroeg de man nogmaals.

— Naar 't Schelleken, fluisterde hij. Kom, we zijn er zoo ver niet meer van af.

Ze kwamen veilig aan de woning van Tijl.

— Zullen ze mij hier niet verraden ?

— Neen, zei Tijl.

— En als er eens veel aan verdiend was ?

— Nog voor geen honderd patakons ! bevestigde de knaap.

De man greep Tijl bij de mouw en stamelde :

— Kent ge mij ?

— Nu geloof ik dat ik u ken... ten minste als ge de man zijt van de honderd patakons ?

— Die ben ik ?

— De Ambtman ?

— Ja.

— Het geeft niets, zei Tijl, ik zal u toch redden !

— Ik bezit niets om u te beloonen !

— Reden te meer ! besloot Tijl.

Hij moest kloppen, want de deur was gegrendeld.

Mie kwam brommend open doen.

— Waar blijft ge zoo laat, deugniet ? Ik dacht zeker dat ge verdronken waart !

— En ge zegt altijd dat ik aan de galg zal sterven, moederke. Ge weet toch wel dat wie gehangen moet worden, niet verdrinkt !

— Wie hebt ge daar bij ?

— Goed volk ! Klanten, moeder; dank God !

Tijl leidde zijn beschermeling binnen.

Mie, met vakerige oogen die ze toekneep voor het licht, plaatste het koperen kaarspannetje op de houten tafel en gaf verder geen aandacht op den laten klant.

Ze zag te veel volk in haar kosthuis om zich om een nieuw gezicht te bekreunen.

— Wijs hem maar zelf zijn plaats aan het zeel, sprak ze tot Tijl. Ik ga slapen.

— Goei rust, moeder.

— En pas op voor de kaars dat ge geen brand sticht.

De kaars flikkerde met een lange smokende vlam en begon dan plots op haar pit te dansen, een levend licht in de kleine kamer verspreidend.

De hoeken en lage zoldering bleven vol donkerheid en een vale schemering doezelde om een koperen Kristus die op de kast stond tusschen twee ruikers van gemaakte bloemen.

De Ambtman was bleek en verwezen op een stoel ineengezakt. Onrustig staarden de oogen in het ronde als die van een opgejaagd dier.

Was dat de trotsche man van vóór enkele dagen die hooghartig de burgerij te woord stond, onmeedoogend over het lot van verdachten en beklaagden beschikte en in zijn overmoed de hardheid vond om alle lijden met koelen blik te aanschouwen.

Nu zat hij daar zelf gebroken, niet begrijpend dat de wereld zoo wreed en onbarmhartig tegen hem kon zijn.

Voor zichzelf stamelde en herhaalde hij, alsof het onuitwijkbaar noodlot te verbidden was :

— Ik ben onschuldig ! Ik begrijp er niets van, ik weet niets. God helpe mij.

Hoe dikwijls had hij dezelfde woorden gehoord van veege en bevende lippen ! En die nood had hem nooit kunnen vermurwen. Hij beelde zich in, het gerecht en de rechtvaardigheid te zijn en dat het plicht was voor hem het oor te sluiten voor alle deernis en medelijden, die hij zwakheid noemde. Nu jammerde hij over zich zelf en over de onrechtvaardige onmeedoogendheid van de menschen, niet eens tot inkeer komend, noch zich afvragend of hij, hoewel onschuldig aan het feit waarvoor hij thans boette, niet duizendmaal zijn lot had verdiend als wedervergelding voor gepleegd onrecht en voor hartelooze behandeling.

Het ongeluk zou een goede leermeester moeten zijn, dewijl het geluk veel menschen minderwaardig maakt.

Maar het ongeluk deed den Ambtman wel instorten, doch nu een gevoel van veiligheid over hem kwam, was het eerste wat hij dacht : Als ik er ooit weer boven op ben, hoe zal ik mij wreken !

Een oogenblik was het zelfs of hij het hoofd opbeurde, doch een windruk deed de luiken rammelen en hij sprong op.

— 't Is niets, heer, zei Tijl. 't Is de wind op de slagvensters, die niet goed meer sluiten.

— Kunnen ze ons niet zien van buiten ?

— Neen, alles is dicht.

— En als ze toch moesten komen ?

— Wij hebben niets meer te vreezen. Hoe zouden zij ons hier ontdekken ? Niemand heeft ons gevolgd.

Dat stelde hem een weinig gerust, doch hij bleef luisteren naar elk gerucht op straat.

— Ik ben onschuldig... onschuldig..... onschuldig ! herhaalde hij.

Tijl zweeg. Hij wist het wel, doch die man van de vierschaar had zooveel schuld te boeten uit zijn verleden van overmoed en brooddronkenheid.

De Ambtman voelde, met de veiligheid, ook de vermoeienis over hem komen en een zalige doezeligheid zijn ledematen bekruipen.

— Indien gij wilt, heer, sprak Tijl, zal ik u thans uwe slaapstee aanwijzen.

— Ja, ik ben dood van afmatting.

Tijl bracht hem op zijn eigen kamerke en zou zelf op de schelf gaan slapen.

— Zie, sprak de knaap, 't is hier klein en armoedig, doch beter dan op straat in regen en wind.

En Tijl, de kevie waarin zijn kneuter zat, van den haak nemende, wenschte den Ambtman goeden nacht en wilde zich verwijderen.

Deze keek den knaap plots argwanend en met een grijns aan.

— Waar gaat ge naartoe ? vroeg hij bijna grimmig aan Tijl.

— Slapen, heer ! antwoordde het jongetje.

— Slapen ! neen, neen, gij gaat me verraden.

— Dat zal ik nooit, sprak Tijl. Ik heb nooit iemand verraden.

— Alle menschen zijn verraders en verklikkers, vervolgde de Ambtman, hard en droog. Ik heb ze leeren kennen. Eens in de klem, praten ze hun eigen bloed aan de galg om zelf uit den strop te geraken.

— Ik zit niet in de klem, zei Tijl kalmpjes.

— Maar ik ben honderd patakons waard.

Tijl had op de lippen dat hij niet in die meening deelde, doch bedacht bijtijds dat hij het ongeluk moest eerbiedigen.

— Wees gerust, heer, ik zal u niet verraden.

— Waarom neemt ge dien vogel mee ?

— Omdat ik veel van hem houd.

— Laat hem dan hier. Hij zal mijn borg en gijzelaar zijn.

— Wat wilt ge zeggen ?

— Als ik maar vermoed dat ge mij wilt overleveren, wring ik het beest den nek om.

Ditmaal vloog er door de oogen van Tijl een vlaag van verontwaardiging.

— Zoo ge wilt heengaan, sprak hij, zal ik de deur voor u openen. Gij moet veel kennissen hebben in de stad, heer, waar ge op betrouwen kunt. 't Is nu al laat ; ze zijn uw spoor kwijt en gij zult ongedeerd kunnen gaan waar ge wilt.

— Veel kennissen, waarin ik betrouwen kan ! stamelde hij. Neen, ik ken niemand. Voor honderd patakons, en ook voorniet, zouden ze mij verraden, uit schrik, uit oogendienst. Brave jongen, gij zult mij niet verklikken, niet waar ; later als ik weer alles terug heb, en spoedig zullen ze hun dwaling inzien, zal ik u twee honderd patakons geven.

— Die wensch ik niet te aanvaarden, heer. Ik help u zooveel ik kan, gelijk wij arme menschen gewoon zijn mekaar in den nood bij te staan.

— Ja, ja, ge zijt een goed kereltje. Doch laat uw vogel hier.

— Neen, sprak Tijl beslist.

— Waarom niet ?

— Dan zou mijn kneuter morgen vroeg te droef zijn als hij me niet moest zien

De Ambtman vond het zoo gek, een kneuter die droef was, dat hij er bijna, ondanks zijn angst, om lachen moest.

— Laat het beest hier ! Het zal mij gerust stellen.

— Voor niets in de wereld, heer. Ge moest eens een kwaden droom krijgen en het dooden. Doch om u gerust te stellen zal ik hier blijven met mijn kneuter.

— Ja, blijf hier, zei de Ambtman.

Tijl nam een deken en spreidde haar uit op den vloer. Hij legde zich en sliep bijna onmiddellijk in.

De Ambtman zat nog een tijd lang op den kant van zijn alkoof, liet zich dan neervlijen en zonk weg in een diepen slaap.

De kaars was blijven branden met nare opflikkeringen, die

donkere vleugels door het kleine kamerken deden fladderen, tot ze met een laatste opvlamming wegstierf.

Als de mensch slaapt blijft er toch nog een vaag bewustzijn in hem voortsoezen.

De dag kwam in de lucht en Tijl werd wakker. Vooraleer hij den tijd had de oogen te openen had de snelle geest reeds al het gebeurde van den avond te voren teruggezien.

Hij wist hoe hij den Ambtman slapend op het bed zou zien liggen, zoodra hij de oogen zou geopend hebben.

Hij zag... de alkoof was ledig, de kamer was ledig.

Zijn tweede blik was voor zijn kneuter, doch deze was er en bemerkend dat zijn jonge meester overeind kwam, klapwiekte hij met de vleugeltjes en piepte hem vroolijk tegen.

Waar was die arme drommel van een Ambtman heen ?

Hoe hadden wantrouwen en achterdocht hem waarschijnlijk in het ongeluk gestort !

Tijl haastte zich, kleedde zich aan en was de straat op.

Eerst liep hij op een draf en ging hij de kerk open luiden , nam dan eenige lange kaarsen onder den arm en vertrok weer in de richting van de Groote Markt.

XVII.

HET GEHEIMZINNIG SCHRIFT

Er blonk een helder zonneke. Een nacht van windgebulder en regengekletter was in een stralenden ochtend verzwonden. De lucht was schoongeveegd en de wolken lagen zoo gestrekt of ze nog de sporen droegen van een reuzenbezem die ginder boven aan 't keren was geweest.

Tijl, terwijl hij, met zijn pak kaarsen onder den arm, voortstapte, dacht aldoor aan den Ambtman.

Die moest, in zichzelf kijkende, wel een slechte meening van de menschen hebben opgedaan, om zoo wantrouwend te wezen.

Wellicht daarbij was de dwaze sukkelaar nu in zijn ongeluk geloopen. Waar zou hij zich bestopt kunnen houden in die bewaakte stad ?

De knaap trok de Groote Markt over waar de groentenverkoopers hun manden uitstalden voor de vroegmarkt.

Een schildwacht leunde tegen den muur van het stadhuis en was ingedruild.

Tijl ging de Torfbrug inslaan, toen een lange kerel hem bijna omver liep.

— Hé, Spar, loop me nu niet 't onderste boven !

Het was inderdaad de Spar die driest op hem was aangebotst.

— Moet ge mij hebben ? vroeg Tijl.

— Neen, ditmaal niet.

— Ik u wel, antwoordde de guit. Maar zie eens, wie zal dat betalen ?

En hij toonde een der kaarsen die gebroken was door den wilden aanloop.

— Heb ik dat gedaan, Tijl ?

— Dat weet ge nu toch wel.

— Kunt ge die niet aaneensmelten ?

— Ik weet niet... Ik zal het beproeven, maar zeg mij eens waar ge zoo hard naartoe draaft alsof ge mij op de hielen zaat ?

— Ze hebben iets op de pomp van den Eierboer gehangen.

— En jaagt u dat op de vlucht ?

— Ik ga de overheid verwittigen.

— Wat is het dan, Spar ?

— Een opschrift... Laat me gaan dat ik de eerste weze om er de Wet van te verwittigen.

— Ik zou me zoo niet haasten, Spar.

— En waarom niet ?

— In dezen tijd moet een mensch voorzichtig zijn. Een opschrift, zegt ge, dat schijnt me erg bedenkelijk. Is het in 't Spaansch ?

— Wel neen, in 't Vlaamsch.

— Zoo, zoo ! dat is zonderling. Bedenk u, Spar, vooraleer gij er u mee bemoeit.

De groote slungel, met zijn klein hoofd en laag voorhoofd, keek verbaasd op den knaap neer, die naast hem slechts een vuist groot was en, met zijn kaarsen onder den arm, nu een diepdenkend gezicht zette, wat een geweldigen indruk maakte op dien eenvoudigen bloed.

— Zou het mij kwaad kunnen ? vroeg de Wip.

— Natuurlijk. Een opschrift in 't Vlaamsch, zegt ge. Dat is dus tot het volk gericht ! Wat staat er op ?

— Iets van schouwvegers.

— Wat ge zegt ! Ja, ja, dat is een gewichtige zaak. Spar, jongen, 't is een geluk dat ge mij zijt tegengekomen, ge gingt een nieuwe domheid begaan.

De brave dienaar was gauw uit zijn lood geslagen. Hij had dikwijls reeds de ervaring opgedaan dat hij veel verkeerd deed en dat zijn beste bedoelingen kwalijk genomen werden. Dat had hem alle zelfvertrouwen ontnomen.

— Zoudt ge waarlijk denken dat het me kwaad zou kunnen ? herhaalde hij.

— Dat begrijpt ge nu immers toch zelf wel, bevestigde de knaap.

De Wip knikte dat hij het begreep.

— Ik moet deze kaarsen naar den pastoor van St. Jakob dragen, vervolgde Tijl, doch de zaak schijnt me voor u van zulke groote beteekenis, dat ik u wil helpen. Ik zal met u meegaan en wij zullen zien wat er op staat.

De slungel voelde zich liefst onder voogdij, wanneer hij zelf geen enkel besluit te nemen had en hem alles werd opgelegd.

Dankbaar stapte hij voort met Tijl, die naast hem dribbelde.

— Ja, wat is 't goed dat ik u ontmoet heb, Tijl.

— We zullen zien, zei deze bescheiden. Ge kunt ook wel gelijk hebben, Spar, maar ge kent het spreekwoord :

Haast en spoed,
Zijn zelden goed.

— Dat ken ik. Het opschrift rijmt ook.

— Wat ge zegt !... Wel, wel, wel ! Dat heeft wat te beteekenen en daar schuilt wat achter, Spar. Nu begin ik waarlijk te denken dat ge een goeden engel gediend hebt als ge mij hebt ontmoet.

— Het rijmt viermaal, vervolgde de Wip vertrouwelijk.

— 't Is verbazend, Spar !

— Niet waar ?

— 't Zijn tijden die we beleven ! deed de knaap gewichtig.

— En zonder u ging ik daar tusschen komen, Tijl. Ik zie het thans genoeg in, het zou me slecht zijn bekomen.

Van de Melkmarkt kwamen ze op de Eiermarkt.

Teuntje Koekeloer zat op zijn eiermand in zijn gewone houding, doch om den hals was een plakkaat vastgesnoerd.

Daar die in lij van wind en regen hing had ze van het nachtelijk weer niet geleden.

Eenige menschen stonden er al rond en spelden de letters.

't Was verwonderlijk gelijk Tijl glad en grif las.

Het opschrift luidde :

Of de schouwvegers bestaan ?
Wie ze hoorde begaan
Kan alleen hun liedeken raân.
't Zal morgen hier te lezen staan.

— Dat manneke kan lezen gelijk een advokaat ! sprak een vrouw uit het volk.

— Lezen wel, vrouw, maar ik begrijp er geen zier van.

De barbier van den hoek van het Zuurstraatje was ook komen aangeloopen ; hij had al met en zonder bril beproefd het te ontcijferen, doch was er niet in geslaagd.

Nu hij het hoorde voorlezen, zei hij :

— Ik begrijp het.

— En wat heeft het te beduiden ?

— Dat is op de schouwvegers die bij den Ambtman zijn binnen gebroken en daar al het goud hebben gestolen. Honderd patakons voor wie den man ontdekt.

— Ik wil hem gaarne voorniet op het rad brengen, sprak de volksvrouw. Hij heeft mijn man een gansch jaar in het Steen gehouden, zonder dat ooit iemand geweten heeft waarom.

De bakker uit het Hespenstraatje vond dat het zeker doelde op de schouwvegers van den Ambtman, doch dat daarmee het raadsel niet opgelost was.

— Ik vind, vervolgde hij, dat wij het schrift moeten afhalen en naar het Stadhuis brengen.

De Spar voelde weer het ambtelijk instinkt naar boven borrelen.

Hij was al nabij de pomp om het plan ten uitvoer te brengen.

De barbier kwam er echter tusschen.

— Dat mogen we zelf niet doen... daar moet de Wet over beslissen.

— Ziet ge wel ! zei de Wip tot Tijl bijna verwijtend. Hadt ge mij laten doen.

— 't Zal inderdaad best wezen, gaf de knaap toe. Doch 't was ook geraden dat ge niet dadelijk gingt, nu hebben de menschen het gelezen en spreekt er straks heel de stad van, wat wel noodig zal wezen om het raadsel opgelost te krijgen.

De Spar stond verslagen door zooveel wijsheid.

— Dan mag ik nu gaan ? vroeg hij.

— Nu is het de rechte tijd, vond Tijl. En toch, ik ga met u terug. Het is te laat om mijn kaarsen nog te dragen, want ik moet de mis gaan dienen.

De knaap spoedde zich naar Sint-Andries. Hij had juist den tijd om de kaarsen te bergen, die hij maar meegenomen had voor 't geval dat zijn aanwezigheid op de Eiermarkt zonderling zou hebben geschenen : zoo vroeg op den dag en heelemaal uit zijn weg !... Met zijn vermeende boodschap bij den pastoor van St.-Jakob had hij een uitvlucht.

De Spar verwittigde de Wet die dadelijk bijeenkwam.

Het geheimzinnig opschrift werd ernstig onderzocht en punt voor punt beschouwd.

De stedehouders moesten allen bekennen dat het van 't hoogste gewicht was en dat Requesens van de zaak op de hoogte diende gebracht te worden.

De gestolen perkamenten stelden 's land verdediging in gevaar. Niets mocht daarom verwaarloosd worden om ze op te sporen.

Het was een zonderling en potsierlijk schouwspel al die vroede heeren van de Schepenbank gewichtig te zien beraadslagen over de beteekenis van het vierregelig rijmpje.

Er werd met orde te werk gegaan en uit het proces-verbaal

dat de klerk van de Schepenbank opmaakte, en dat nu nog berust op het Antwerpsch archief, kunnen wij opmaken hoe er licht kwam in de zaak en hoe de schrandere en vroede heeren het raadsel oplosten.

Of de schouwvegers bestaan ? was de vraag die gesteld werd. Niet alleen de Schepenbank, doch heel de stad was verdeeld in twee kampen. De eene helft geloofde aan een grof bedrog dat vaak wordt aangewend : het was het vertelseltje van zwartgemaakte mannen die in huis binnen dringen en die onkenbaar zijn. Eén tooneelschikking was er te kort aan het gansche vertoon : de meid was niet vastgesnoerd gevonden aan de stijlen van de deur of van haar bed. Dat er nog bij, en 't geval ware klassiek geweest.

De andere helft, ook de rechters die onmiddellijk en van nabij het geval hadden onderzocht en die oude sukkel van een meid hadden ondervraagd, geloofde, of was toch geneigd te gelooven aan de echtheid harer verklaringen en aan het bestaan van de schouwvegers.

Maar hoeveel duistere punten bleven er over ?

Hoe had dit vermomd schouwvegerspaar zoo snel in het huis van den Ambtman de plaats van de dokumenten ontdekt ?

't Ergste van al, de Ambtman was voortvluchtig. Een verslag van de nachtwacht vermeldde nu dat hij in den afgeloopen nacht werd gezien juist aan de Eiermarkt, doch niemand hechtte veel belang aan die verklaring.

Onder 't volk liep spoedig de mare dat de Ambtman zelf het opschrift aan den hals van Teuntje Koekeloer had gehangen.

De volgende zin van het rijmpje klonk al wat sibyllijnsch :

Wie ze hoorde begaan
Kan alleen hun liedeken raân !

De schepenbank kreeg eerst bevel *raden* voor raân te zetten.

Wie hoorde hen begaan ?

Slechts een enkele persoon was in huis : de meid.

Zij kon dus alleen hun liedeken, het lied van de schouwvegers, mededeelen. Dezen hadden gezongen onder hun werk : dit deed het opschrift veronderstellen.

Volgens het laatste vers zou 's anderendaags het liedeken op den Eierboer vermeld wezen.

Indien de meid ondervraagd werd en zij kon het lied opgeven, en dit zou overeenkomen met de aanduiding dan was het een klinkend bewijs dat de schouwvegers bestaan hadden.

Maar zou de sukkel het zich herinneren ?

Het mensch was blijkbaar suf. Zelfs de folteringen waren op haar nog niet beproefd, want ze was in zulke volstrekte verslagenheid verzonken, dat er niets was uit te krijgen.

De schepenbank deed haar nu nogmaals ondervragen om te weten of die schouwvegers hadden gezongen.

De sloor keek eerst verdwaasd op en mompelde toen:

— Zingen ! ja, dat deden ze.

— Wat zongen ze?

— Wacht eens! wacht eens! stamelde zij...

De herinnering vlotte door haren geest; ze voelde soms dat zij het grijpen ging; het zweefde om haar heen... doch vlood dan weer weg.

Ze trachten haar te helpen. Was het van :

Schouwvagers zijn al vieze guiten
Wit van binnen en zwart van buiten !

— Neen, dat was het niet!

Andere straatliederen van dén tijd werden voorgeneuriëd.

— Neen, dat is het niet.

Toen werd besloten de zaak op te geven tot 's anderendaags. Indien waarlijk de laatste regel bewaarheid werd :

't Zal morgen hier te lezen staan! dan zou de opheldering gemakkelijk wezen.

Van het allergrootste gewicht was nu of de schuldigen de stoutheid zouden hebben hun belofte ten uitvoer te leggen.

En waarom deden zij het?

Om den Ambtman te redden? Neen, want die was voortvluchtig.

Dan om zijn meid? Was dit aanneembaar?

Er waren oogenblikken dat ze beschaamd waren belang te hechten aan dit rijmpje en nochtans, men kan nooit weten?

Maatregelen moesten in ieder geval worden getroffen, doch op zulke wijze dat de opschrift-man er niets van bemerken zou. Hij was een medeplichtige of anders kon hij het lied niet kennen, gesteld dat het nu eens werkelijk ernst met hem was.

Eens hij gesnapt, was alles ontdekt!

De redeneering scheen onomstootbaar.

De lezer, die weet hoe alles toeging, ziet nogmaals de menschelijke berekeningen falen.

Hadden ze nu Uilenspiegel werkelijk in handen en zou de knaap alles uitleggen wat hij wist, dan waren ze wel achter het geheim van den diefstal, doch wisten ze nog niet door wien noch voor wien deze werd gepleegd.

Een net moest gespannen worden; de Eiermarkt afgesperd, doch derwijze dat er geen onraad vermoed kon worden.

De beste speurhonden werden met de opdracht gelast en in een ledigstaande woning, heelemaal in de nabijheid van de pomp, was een wacht opgesteld die bij het eerste alarm zou buiten springen om den geheimzinnigen rijmpjesmaker levend of dood in handen te krijgen.

Daar er geen maan scheen en de hemel bewolkt dreigde te wezen, werd de Spar gelast in den donkere en op zijn sokken tot bij den Eierboer te sluipen en daar den nacht door te brengen.

Op die wijze kon elk valsch noodsein vermeden worden. De late voorbijganger kon ongehinderd zijn weg vervolgen, want slechts op teeken van de Spar zouden de wachten met toortsen en wapenen te voorschijn springen.

De uren slopen langzaam in volledige nachtelijke stilte voorbij.

Op den toren sloegen en wekkerden de uren : Hanneken-uit deed zijn gewone ronde, doch als de dag in de lucht kwam en de voorwerpen weder omlijnd en met kleur uit de doezelige schemering verrezen, zat Teun daar onbeweeglijk op zijn mand, zonder opschrift om den hals, terwijl beneden de bleeke tronie van de Spar deerniswaardig te voorschijn kwam. Het lange magere lichaam zat ineengedoken en huiverig in de grauwe morgenlucht.

Onbeweeglijk had hij in die houding den nacht doorgebracht.

Als nu de eerste kerkgangers over de straat begonnen te gaan, kwamen ook de speurhonden uit hun schuilhoeken.

Ze drentelden op de pomp af en de Spar mocht zijn versteven ledematen eens terdege uitstrekken.

— Welnu, Spar, niets bemerkt? Ge ziet er zoo kouwelijk uit!

— Ik ben zoo stijf als een plank en voel mijn voeten niet meer.

— Hier, neem een teug uit mijn veldflesch; het zal u wat opknappen !

De Spar zette de flesch aan den mond.

— 't Was te peinzen dat we hier voor niet zouden staan!... Laat de wacht nu gerust uitkomen.

De man ging naar het ledigstaande huis en duwde de poort open.

Nauwelijks had hij een blik geworpen in het voorportaal of een smakelijke doch geluidlooze lach helderde zijn gezicht op en verdreef al de verveling van een nacht noodeloos waken.

Met gedempte stem en een wenkend armgezwaai, riep hij de mannen van aan de pomp.

— Wat is er ?

— Stil!.. Stil!

Ze naderden op hun teenen... De poort werd weder zachtjes opengeduwd...

Wat een schouwspel!

Daar zat de gansche wacht rustig, doch zwaarhijgend en ronkend ingeslapen.

Enkelen lagen zelfs lang-uit gestrekt in een diepen sluimer verzonken.

Op den grond stonden kannen en stoopen, alle ledig tot op den bodem.

De hopman, een dikke Spanjaard, hield nog een kruik in den arm, met de liefderijkheid en behoedzaamheid waarmede een slapende moeder haar kind aan de borst zou drukken.

De buitenwachters vonden de grap almachtig!

Ze giechelden en sloegen met hun handen van feestelijke pret op de knieën, doch alles geruischloos om de slapenden niet te wekken.

Dit vroolijk avontuur moest een geestig slot krijgen.

Maar hoe?

— Wij zullen ze stil laten liggen en de poort grendelen!

— Ja, maar dan?

— Ze zullen een gezicht trekken als ze in vollen dag wakker worden.

— En 't vervolg! Allen naar den amigo!

— Wat kan ons dat schelen ? Al die Spanjaarden!

— Veel! want we vliegen er zeker mee achter.

Al de wachten waren nu toegesneld.

— De Spaansche schelmen! Wij moeten in de koude lucht op een killen dorpel het nachtje kloppen... Zij drinken zich een malschen roes aan en slapen hem daarna uit met een gerust geweten.

— Ik weet het! zei er een.

En zijn trompet opstekend, begon hij schril en geweldig alarm te toeten dat het gewelf ervan daverde.

't Uitwerksel was inderdaad ontzettend.

Of de bazuinen van 't laatste oordeel de slapers in de ooren hadden geklonken, sprongen allen overeind...

Ze krabbelden recht met potsierlijke gebaren, grepen naar hun wapens, duwden door hun wild en onbesuisd doen potten en kannen om, en twee, die zeker gedroomd hadden, dat ze aan 't vechten waren, grepen elkaar vast en begonnen te worstelen en over den vloer te rollen.

De dikke hopman kwam het eerst tot bezinning, gewoon te bevelen en in hachelijke stonden, ondanks de bedwelming van slaap en drank, zijn koelbloedigheid terugvindend.

— *Per los santos !* vloekte hij Wat beteekent dat hier ?

Het berucht *Quos ego !* van Neptunus had geen machtiger uitwerksel dan zijn gevloek en dreunende uitroep.

De Spanjaards zetten zich in voorgeschreven houding en keken dwaas en beroesd voor zich uit.

— Wat is dat voor een flauwe grap? bulderde hij.

— Ja, 't is maar een grap, hopman, neem het niet kwalijk! zeiden de wachters, want de kerel scheen de aardigheid betaald te willen zetten.

Deze bemerkte de lange, droeve figuur van de Spar, die daar bleek en koortsachtig te huiveren stond.

— Gij ziet groen en grauw van de koude! lachte hij. Ik bemerk dat gijlie het nog erger hebt gehad dan wij. Er is niets gebeurd ?

— Niets, hopman!

— Natuurlijk. Ik heb me nooit aan die gekheid laten beetnemen. Zegt van mijn part aan heel uw Schepenbank dat het een hoop *pagadores* zijn ! Ge moet in dit land van mist komen om zulke benevelde geesten te vinden! En nu *adelante!* vooruit!

Ze gespten hun riemen en bandelieren aan.

Dadelijk herkreeg de hopman zijn geschokt gezag.

— Ik wil u die *peccadillo* vergeven, sprak hij gemoedelijk streng, omdat we niet ernstig moeten blijven als we voor dwaze grappen worden opgeroepen. Wij hebben gewaakt; wij hebben verhoed dat er iets gebeuren zou, onze taak is volbracht, ze moeten ons voor 't overige van den dag afbeuren. In 't gelid en... *adelante !*

De groep kwam terug buiten.

— Wat is dat nu? zei de hopman ontsteld.

Rond de pomp stond er een schaar burgers en vrouwen, die naar een opschrift keken.

— *Per los santos !* tierde hij. *Het hangt er !*

En inderdaad : het hing er !

Al de wachten, die van buiten en die van binnen, de uitgewaakten en de beroesden, stormden naar de pomp.

Daar zat Teun met een even groot als het vorige opschrift om den hals, juist van dezelfde hand in drukletters geschreven en nogmaals 'n vierregelig rijmpje.

Hoe was dat gebeurd?

Het kon niet anders of 't moest daareven, terwijl ze binnen de poort aan het gekscheren waren, door de stoutmoedige schelmen zijn vastgehecht.

— Houdt al dat janhagel aan! bulderde de hopman, die dadelijk inzag in welken neteligen toestand hij zich nu bevond.

De burgers en vrouwen werden omsingeld, en zij die poogden te ontvluchten, werden ingehaald en met piekslagen terug bij den hoop geduwd.

— Wie heeft dat opschrift daar gehangen ? schreeuwde hij.

— Ja, hopman, dat hing er als wij hier voorbij kwamen.

— Ge gaat allen naar het Steen als de schuldige mij niet onmiddellijk wordt aangeduid.

't Was een algemeen geklaag en gejammer.

— *Parmeteeren* helpt niet ! kwam er de Antwerpsche aanvoerder tusschen. Wij moeten weten hoe die plakkaat daar is gekomen.

— Maar hopman, hoe kunnen wij dat toch weten ! Wij zien het hangen en komen het lezen, wij weten niets.

Ja, wat stond er nu eigenlijk op ?

Ze lazen :

De een was groot en d'ander klein
Doch eender zou hun liedeken zijn :
Of niemand uit Oostinje gekomen
Iets van den *toebak* had vernomen ?

De Spaansche en Antwerpsche hopmans beraadslaagden.

Ze deden best hun geval niet te verzwaren door die onschuldige lieden aan te houden, want het waren menschen uit de buurt, allen goed gekend en onbekwaam de hand aan dien stouten toeleg te hebben.

— Hoe gaan we 't geval uitleggen ? zei de Spanjaard.

— Zeggen gelijk het is ! wedervoer de Antwerpenaar.

— Dat we het konden stilhouden ?

— Dat gaat niet... Er is te veel volk mee bemoeid... Gansch de stad zal er straks vol van wezen.

— Bij alle heiligen en duivelen ! waarom zijt ge niet op uw post gebleven ?

— Dat deden we, hopman. Ons bevel luidde : tot zonsopgang ! 't Was klaarlichte dag eer we uit onze schuilhoeken kwamen.

— Natuurlijk ! natuurlijk ! veranderde nu plots de Spanjaard. We hebben allen onzen plicht gedaan. Allen ! Gij wij !... We waren al opgerukt naar het stadhuis toen ze ons terugriepen en wij 't voorval vernamen ! De bandieten loerden op ons vertrek om hun schelmstuk te volvoeren... Zoo is het toegegaan ! t' Akkoord ?

— Heelemaal !

— De hand daarop !

De zaak werd beklonken.

— Dus geen woord van de grap ?
hernam de Spanjaard.

— Het blijft onder ons.

— 't Zou noodlottig voor u wezen als voor ons. We moeten één zeel trekken.

— Dat zullen we. 't Is onze schuld niet.
— Kunt gij op uw manschappen betrouwen ?
— Ik hoop het wel.
— Ik sta in voor de mijn.
— Van een enkelen heb ik schrik.
— Van wien ?
— Van de Spar, die is te dom om voor den duivel te dansen en zal ons onwillekeurig verklikken.
— Daar moet onmiddellijk raad op gevonden worden. Men neme er eerst het opschrift af.

De Spar die te wachten stond hoorde het bevel en haalde het gevloekte ding naar beneden.

De Spaansche hopman toonde nu een blijmoedig gelaat en zei tot de angstige menschen, die op hun lot wachtten :

— 't Is waar, brave lieden, niemand van u kan er aan doen zoo min als wij. 't Heeft ook geen belang. Ge moogt allen naar huis gaan, en ik dank u zelfs dat gij ons verwittigd hebt vóór we de Markt af waren.
— Leve de hopman ! klonk het en ze spoedden zich naar huis.

Doch een andere verrassing stond hen te wachten.

Ze kregen nu bericht dat het Melkboerinnetje ook een opschrift droeg.

De wacht draafde er naar toe. Inderdaad, aan haar armpje, dat de melkkruik vasthoudt welke zij op haar hoofd torst, bengelde het volgende opschrift :

De Ambtman en zijn meid
Zijn zelven om den tuin geleid.
Gestolen werd geen roode duit,
Het was een perkamenten buit.

Niet alleen de gansche stad stond dien dag in rep en roer, doch ook de gerechtelijke wereld, die in dien tijd, zooals geweten, uit de Wethouderen bestond.

Met de meid was de volgende proeve genomen. Ze werd onderhoord, doch een man die kwansuis de muren van de gevangenis ging witten, zou enkele liederen neuriën.

Wat hij ook zong, de vrouw sloeg er geen aandacht op. Dan plots hief hij aan het lied van den tabak !

Onmiddellijk beurde zij het hoofd op uit haar soezerigheid, keek verdwaasd om zich heen, stak de armen omhoog en stamelde :

— Dat is het !... Dat !...
— Wat is het ? vroeg de rechter.
— Het lied van de schouwvegers !... Ja, dat is 't !

Alle twijfel was nu voor de Schepenbank opgelost en aar haar getuigenis kon niet worden getwijfeld.

Ze brachten het arme mensch terug bij haar familie, want alleen in het groote en betooverde huis van den Ambtman verblijven, durfde zij niet meer.

Het geheim was nu, meer dan ooit, ondoordringbaar geworden voor Requesens.

Misschien moest de onderstelling van verraad vanwege der Ambtman opgegeven worden.

Wie waren toch die geheimzinnige schouwvegers ?

Een van beiden had de stad niet verlaten of anders het geheim aán medeplichtigen bekend gemaakt, wat niet waarschijnlijk was.

Het rijmpje van het Melkboerinnetje maakte den toestand van de overheid er niet beter op, noch verlichtte hun verantwoordelijkheid.

Om het volk te paaien was er rondgestrooid dat een groote schat ontvreemd werd. Nu was het algemeen bekend dat er veel hooger belangen dan geld op het spel stonden. Welke ? Daarover verdiepte men zich in gissingen.

Het rijmpje was raak : het trof de verbeelding : *geen roode duit,* maar *perkamenten buit* drukten bondig en te woordkrachtig voor eenieder de werkelijkheid uit dan dat er nog met uitvindsels kon geschermd worden.

De nadenkende burgers, die in het vroeger Antwerpen talrijker waren dan we thans kunnen gissen, begrepen dat de toestand ernstig was en dat er groote gebeurtenissen op til waren.

Als Requesens door de stad reed, trachtten de inwoners op zijn gelaat te lezen wat er in hem omging, doch het was een gesloten boek en de schrandersten konden niet vermoeden dat de Landvoogd zware zorgen koesterde voor den dag van morgen.

XVIII

ZWAAR GEMOED, MAAR LICHTE BEENEN

— Ik weet niet wat onze Tijl heeft, sprak Mie dien morgen tot Klaas.

— Wat zou hij hebben? antwoordde de vader. Ja, wat zou hij hebben, dan kattekwaad dat naar binnen is geslagen en dat hij niet uitwerken kan !

— Neen, zei moeder hoofdschuddend, er gebeurt iets met hem dat niet in den haak is. Vroeger was hij den ganschen dag kwae streken aan 't uithalen; niets was veilig in huis noch op straat, en nu zit hij soms een heel uur te droomen en voor zich uit te turen.

— Zou hij verliefd wezen ! lachte Klaas.

Maar Mie preutelde tegen.

— Verliefd ! Een knaap van zijn jaren !

— Als ik zoo oud was als hij dansten we rond brandende kaarskens en zongen we :

In Holland staat een huis
In Holland staat een
Tjingelingenhuis...

en dan koos ieder knaap zijn meisje uit... Ik weet wel dat ik een rakker en een nietdeug was, 't is niet voor niet dat mijn vader mij op zee deed; maar ik weet toch ook dat ik altijd dezelfde uitkoos en dat mijn hand beefde en mijn hart klopte als ik haar uit den rondendans ging halen.

— Gij ook ! zei Mie. Maar is er nu wel een grootere gek in heel Antwerpen !

— Ik geloof het niet, lachte Klaas, want anders waart gij er mee getrouwd.

Mie antwoordde niet, doch dacht aan Tijl en was bezorgd over hem.

— Ik heb nog liever dat hij de gansche stad overhoop zet en mijn huis het onderste boven gooit dan dat hij zoo stil is, mompelde zij.

Ook op de pastorij hadden ze het bemerkt.

— Er scheelt iets aan Tijl, zei Monica tot haar heer. Ik geloof wel dat het komt met al dat Latijn. Ik heb hem gisteren met zijn ezel hooren spreken en 't was zoo droef dat ik wel geloofde dat hij de tranen in de oogen had. Ik kan het niet verzekeren, want ik liet me niet zien en hij wist niet dat ik hem afluisterde.

— Wat zegde hij dan? vroeg de pastoor.

— Ik kan het mij allemaal zoo niet herinneren en 't waren zulke schoone woorden dat ik ze nog niet eens onthouden kon. Maar 't was altijd iets van scheiden... van als hij weg zou zijn en de ezel zou alleen achterblijven en wie dan voor het dier zou gezorgd hebben.

— 't Is een braaf hart, die Tijlbert, Monica.

— Dat is hij; streken genoeg, doch hij zou geen vlieg kwaad doen. Wat mag er toch in hem omgaan?

— Ja, ik heb het wel bemerkt dat er wat aan scheelt.

En toen Tijl kwam, nam de pastoor hem vriendelijk onder de hand en vroeg hem of er iets was dat hem bekommerde of bedroefde?

Het was de derde maal dat hem die vraag werd gesteld : eerst door zijn moeder, dan door de Spar en nu door den pastoor.

En toen hij dan ook van verschillende menschen hoorde zeggen : « Er broedt iets, want Requesens rijdt met een bekommerd gezicht door de stad ! » dan besloot hij een buitelsprong te maken.

— Anders zouden ze op den duur wel raden, dat ik en de landvoogd don Loïs dezelfde staatszorgen dragen.

Hij wist dat gekheid de beste mom was voor de wijzen. De geschiedenis van Solon had hem dat geleerd.

Tegen den avond ging hij uit met een lang touw.

In de Blauw-Boterhamstraat, die tegen het Schelleken was gelegen, riepen de knapen van zijn ouderdom hem achterna :

— Tijl, laat ons in de koord dansen.

— Tijl, gaat gij u eigen verhangen?

— Neen, zei Tijl, want ik ga kunsten doen en al wie me-wil zien moet er voor betalen : de burgers een gulden, de edellieden een dukaat en als Requesens komt een carolus ! Maar gijlie, moogt voor niets komen zien.

De knapen volgden. Onder weg groeide de troep aan, want de knapen riepen dat Tijl kunsten ging doen, dat de landvoogd een carolus moest betalen om het te zien, doch dat zij het om niet mochten aanschouwen.

Tijl kon kunsten doen, dat wisten ze en 't was dan een gansche bende geworden, als ze aan de Suikerrui kwamen.

En hier gebeurde nu wat de Coster in zijn 24ste hoofdstuk vertelt.

Tusschen de twee oevers van de rui, spande Uilenspiegel een koord, waarop hij werkelijk zoo vlug danste dat heel de menigte van straatloopers in haar handen kletste.

Er waren eenige burgers, doch edellieden waren er niet aanwezig.

Tijl kwam van zijn koord en ging rond met zijn schaaltje. Hij ontving elf duiten.

De jongens waren nijdig omdat Requesens er niet was en zij dus niet gratis hadden, wat dukaten en carolussen had moeten kosten.

Een hunner naderde stil de koord en gaf er een snee in, zoodat ze niet over was, doch geen groot gewicht meer kon dragen, nu ze nog nauwelijks met één streng hield.

Toen begonnen de jongens, die er van wisten, te roepen dat hij nogmaals dansen zou.

Tijl beklom weer het touw, doch toen hij juist in het midden was... klets ! hij plompte in het water van de rui !

Nu schaterde het op beide oevers. Ze hadden zooveel plezier niet gehad bij de behendigste sprongen van Tijl als nu bij zijn potsierlijken val. Klucht is het volk aangenamer dan kunst, zelfs dan koorddansenkunst.

Tijl zwom vlug tot aan een schuit met zout geladen, die daar lag, en klauterde er op.

't Was tijd, want de jongens vonden het wel plezierig, doch hij redde zich te gemakkelijk en sommigen wilden al met steenen naar hem werpen.

Er was nu veel volk dat bleef stilstaan en allen lachten met den druipnatten Tijl. Maar deze lachte nog het meest en schudde zich gelijk een poedel die gezwommen heeft.

— Wacht ! sprak hij, nu begint de leute ! Nu ga ik me droog dansen.

Hij kroopte zijn touw weer aaneen en zei toen :

— Jongens, dat ieder van u mij een zijner schoenen geve en ik wed dat ik er mee dans, zoowel met den grootsten als met den kleinsten !

Er waren nu toeschouwers in groote menigte en daar de straatbengels aarzelden, voegde hij erbij :

— Ik zal een ronde doen en gij zult uw deel in de winst hebben.

— En wat betaalt gij als ge verliest? vroegen zij hem

— Veertig suikerstekken en negen duiten, antwoordde Uilenspiegel, maar als ik win geeft gij me drie oortjes.

— Aangenomen ! Dat gaat ! riepen zij.

Zij gaven hem elk een hunner schoenen of klompen. Uilenspiegel stak ze allemaal in een leegen zoutzak die op de schuit lag.

— Verliezen doet hij, sprak een groote bengel, want hoe zal hij met mijn klompen dansen? Hij verdrinkt erin !

— En in mijn schoenen kan hij niet in, zei de kleinste van den hoop. Dan verliest hij toch ook !

Maar Uilenspiegel tilde den zak op, lei hem op zijn schouders en danste er mee niet zonder moeite.

Ze riepen :

— Gij hebt gezegd met elk onzer schoenen te dansen; trek ze aan en houd uw wedding.

Uilenspiegel danste voort en antwoordde :

— Ik heb niet gezegd dat ik uwe schoenen zou aantrekken om er mee te dansen ! Ziet gij het niet met uw paddenoogen ! Betaalt mijn drie oortjes !

Zij jouwden hem uit en schreeuwden dat zij hun schoenen moesten terug hebben.

— Eerst mijn drie oortjes, zei Tijl, of ik laat den zak in de rui vallen. Recht is recht.

Uit vrees voor hun schoenen, brachten zij hun rijkdom te zamen en smeten drie oortjes op de schuit, zooals Tijl het eischte.

Uilenspiegel nam dan den zak, zwaaide hem geweldig boven zijn hoofd zoodat schoenen en klompen verward onder mekaar te grabbelen werden gegooid op den wal.

Al de straatbengels tuimelden neer om naar hun schoenen te grijpen ; ze vochten en plukhaarden, beten en krabden. 't Was een wilde hoop van armen en beenen, van hoofden en ruggen.

Het volk had geweldig plezier.

Tijl nam een lederen puts die op de schuit lag, schepte haar vol water en goot de breede gulp over den spartelenden hoop. Ze waren zoo in de drukte van het gevecht, dat hij drie volle emmers over hen kon smakken, eer zij, op hun beurt druipnat, recht spartelden.

Ze hadden slimmer moeten zijn en moesten weten dat Tijl het laatste woord zou gehad hebben.

XIX

OUDE KENNISSEN

't Was 's anderen daags zeer vroeg, als de stadspoorten nog niet open waren, en nog schemeruur.

Tijl moest er vroeg uit, want vóór hij als missendiender naar de kerk trok, had hij reeds zijn ezel en kneuter verzorgd.

Maar nu was er een bijzondere reden om nog wat vroeger op te staan, want daags te voren werd zijn persoonlijk huishouden, zijn eigen hofhouding, als wij het zoo noemen mogen, met een eenheid vergroot.

Toen hij op de koord had gedanst en zijn guitenstreken had uitgezet, was hij aan de werf blijven kuieren, waar het eenzaam was en doodsch.

Altijd maar door dacht hij aan Hans, zoo geheimzinnig verdwenen, en aan den Ambtman, verzwonden als een droom.

De Ambtman had hem niet betrouwd, en dit bedroefde Tijl.

— Kenden de menschen mij maar beter ! zuchtte hij voor zichzelven. Omdat ik guitenstreken uithaal, houden zij mij voor lichtzinnig, onbezonnen en daardoor onbetrouwbaar. Nochtans zouden al de folteringen van Alva en Requesens, en die hebben een volledige verzameling voor dit goedje op het Steen, mij niet tot spreken krijgen.

Ja, het bedroefde hem dat hij geen volledig betrouwen inboezemde.

Ook Hans was voor hem op zijn hoede geweest. De geschiedenis van de menschen die uit het Steen moesten gered worden, was een uitvindsel geweest. Waarom die perkamenten bij den Ambtman ontvreemd werden, en waarom naar Holland per boot overgebracht; wat ze zouden uitwerken, het werd hem allemaal verborgen gehouden.

Dit kon hem slechts voor zooveel schelen als dit aanduidde wantrouwen of omzichtigheid jegens hem, want het sarde zijn nieuwsgierigheid niet. De geheimenissen zou hij wel zien als ze zich voordeden en helpen zou hij waar het op menschen redden aankwam.

Dat de verdwijning van de perkamenten ontsteltenis had te

weeg gebracht onder de Spaansche en Spaanschgezinde overheden van de stad kon eenieder bespeuren. De bezetting van het Kasteel was versterkt; dubbele wachten waren gezet aan de stadspoorten en een klerk schreef de namen op der lieden die binnen kwamen.

Vendels ruiterij draafden door de straten; hellebardiers trokken de wijken door, en Requesens verliet de stad geen dag, op zijn post blijvend, verraad en onraad om zich voelend, gereed om toe te grijpen, vreezend verschalkt en verrast te worden.

Dat hoorde Tijl van de menschen, doch zag dit zelf genoeg met zijn klare knapenoogen, die spoedig het leven leerden begrijpen.

Toen het avond werd, slenterde de knaap eerst naar huis. Vroeger kon hij den ganschen dag bezig zijn, kleuteren, kattekwaad uitsteken, het niet verzinnend, doch voor de vuist, als in vlagen van instinkt, uithalend.

Nu joeg hem altijd iets naar buiten; hij was onrustig, hij hoopte op straat te zien en te vernemen wat hij niet wist en wat hij in aantocht voelde.

Op den hoek van de Stoofstraat en Hoogstraat gekomen, had hij in de halve duisternis een zacht gekerm gehoord, het gekreun van iets dat lijdt.

Hij was genaderd en had op een dorpel een hondeken gevonden.

— Wel, mijn arm beestje, wat doet gij hier zoo alleen? Kunt ge niet binnen?

Hij had de deur willen openen; deze was gesloten.

Hij klopte aan. Binnen werd toen een grendel verschoven en een onvriendelijk vrouwengezicht was boven de halfdeur verschenen.

— Wa' moet d'emme?

— Hier ligt een hondje, vrouw; is dat van u?

— Moette daar v'r op mijn deur botteren?

— Is het van u?

— Nee.

En met een smak vloog het bovenraam toe.

Tijl boog zich en streelde het huiverende dier. Toen voelde hij dat de rug van het beestje nat was.

— Arme sukkelaar, hebben ze u willen verdrinken?

Hij tilde het beestje op, nam het in zijn armen en trok er mee huiswaarts.

Thuis gekomen, sprak hij tot zijn vader :

— Hier is een gekwetst hondje, wat moet ik er mee doen?

— Hem verbinden, antwoordde Klaas.

Uilenspiegel lei het hondje neer op de tafel. Klaas en Mie zagen toen, bij den schijn van de lamp, dat het arme dier een wond droeg op den rug.

Mie wiesch ze uit en daar zij zelve een zalf kon voorbereiden voor wonden en voor menschen door lange ziekte opengelegen, haalde zij haar balsempotje te voorschijn. Zij had er altijd van in huis evenals van zevengetij-olie voor brandwonden.

Het hondje werd verbonden met een doek.

— Waar gaat ge er nu mee blijven? vroeg Klaas.

— Ik neem het mee naar 't bed. Hij mag op ons voeteneind slapen, zei Mie.

— Neen, zei Tijl, ik zal hem wel mede nemen. Hij kent mij best.

— Gij zult hem bezeeren ! meende de moeder.

— Ik? vroeg Tijl verwonderd. Geen nood, moeder.

— Gij woelt alle nachten als een duivel in een wijwatervat.

Maar Tijl deed en kreeg zijn zin.

En nu was hij zoo vroeg op om zijn ezel, zijn kneuter en zijn hondje te verzorgen.

Als de lezer nu vindt dat geschiedenissen van verloren en zieke honden geen belang hebben, dan zullen wij hem vrijmoedig antwoorden dat hij dan maar moet overslaan wat nochtans Ch. de Coster ook in 't lang en in 't breed heeft meenen te moeten vertellen (1), om de goei reden dat zijn held daardoor in een buitengewoon helder en tevens gunstig daglicht komt. Volgens Aristoteles en al de leermeesters die over kunst hebben geschreven, moet de hoofdheld van een verhaal in de goede gunst staan van den lezer. Het is dus niet overbodig en vermits woorden wekken en voorbeelden trekken, kunnen er arme, lijdende honden eens goed bij varen. Dit komt dan later weer te pas aan de menschen : wie geen dier kan zien lijden, zal nog minder een mensch in nood hulpeloos laten.

De geschiedenis van dezen hond is, onder een anderen vorm, niet veel minder heilzaam dan de parabel van den barmhartigen Samaritaan

Zoo dacht er ook Ch. de Coster over die te dezer gelegenheid vertelt dat het hondje den driewerf Latijnschen, maar toch barbaarschen, naam kreeeg van *Titus Bibulus Snuffius*.

De pastoor zou hem zoo hebben gedoopt, doch dan zal het

(1) Ch. de Coster, hoofdstuk XXIII.

maar voor de aardigheid zijn geweest, want als uw hondje, ergens op den hoek van een straat zijn geheimzinnige navorschingen voortzet eer hij op zijn beurt een spoor en aanduiding van zijn doortocht belieft na te laten, — begin dan eens te roepen :

— Titus Bibulus Snuffius !... Titus, enz. !... tot hij komt !

Neen, dat is niet te doen !

De opklaring voor de drievoudige benaming is anders wel plezierig en moet komen van den pastoor van St.-Andries.

De hond heette Titus, omdat deze Romeinsche keizer, met zijn vader Vespasianus, opvolger van Nero, dwalende honden placht op te nemen en te verzorgen.

Zonderling, niet waar, in de eeuw van Nero?

Bibulus zou hij genaamd zijn geworden om een zeer sterke neiging, zelfs een dronkemansliefde die hij zou gehad hebben, voor Kuite en bruinbier. Dat schijnt me laster. Misschien slabberde hij wel eens graag het gestorte bier van de tafel of nog liever het onderste van 't glas van zijn meester, doch met volle teugen bier drinken, zooals de Vlamingen en alle Germaansche volkeren gaarne doen, daarvan verdenk ik den armen hond niet.

Zijn derde naam Snuffius, omdat hij een meester snuffelaar was en zijn snuit stak in rattenholen en molshoopen, schijnt ons ten volle gerechtvaardigd.

Met Titus Bibulus Snuffius in zijn armen was Tijl het smalle trappeke afgestrompeld.

Als een jongen « sirurzijn », gelijk ze toen zeiden, verzorgde hij de wonde. Het dier was dankbaar doch weerde zich toch, zachtjes tegenspartelend en de hand weglikkend, die verpleegde.

Dieren zijn altijd non-interventionnist en, negenmaal op de tien, hebben ze gelijk. De natuur is de beste heeler en de geneeskunde van de zestiende eeuw, hoezeer ook beschimpt en geminacht door de huidige wetenschap, heeft ten minste zooveel menschen verknoeid, mismeesterd en ter eeuwige rust gelegd als de vermaardste dokters van onzen tijd.

Maar de huismiddeltjes van Mie en haar wondheelkunst, vermaard van de Sint-Jansvliet tot aan 't Schipperskwartier, waren kapitaal. Titus Bibulus Snuffius kon dat niet weten en daarom ging hij telkens op zijn rug liggen, met zijn vier pooten omhoog, zijn weerspannigheid vergoelijkend door een gedurig handlikken, en door blikken die om vergiffenis smeekten.

Met zacht geweld wist Tijl te bewerken dat Titus Bibulus Snuffius zich voegen moest en verbonden geraakte. Een teil

met melk en brood werd dan met grage tanden opgehapt, terwijl de knaap zelf in een korst beet.

Op dit oogenblik hoorde hij stappen in de straat en bijna gelijktijdig een tik op de deur.

Tijl blies het oortjeskaarsken uit dat op een groen steenen panneken te flikkeren stond, want het was een donkere regenachtige dag en 't morgenlicht sijpelde slechts groezig binnen.

Wie kon dat zijn?

De klop werd dringend herhaald. De hond grolde binnensmonds, zijn nieuwe woonst en zijn volk in bescherming nemend.

— Wie is daar ? vroeg Tijl.

— Goê Volk ! Spoed u wat !

't Was geen uitleg noch een gerustelling, doch de knaap aarzelde niet en ontgrendelde de bovenste luik van de halfdeur.

Een donkere gestalte, breedommanteld en met 'n breedrandigen punthoed boog voorover:

— Ik ben het, Tijl.

— Hans!

— Ja... maar ik ben niet alleen. Doe gauw open... 't Is ook kennis van u.

In de schemering van het straatje, zag de knaap een roetige schim staan.

Hij ontgrendelde de halfdeur en liet de twee mannen binnen. Zij reikten bijna aan de lage zoldering. Die huizekens waren om in te zitten, niet om recht te staan noch om in te wandelen.

— Steek licht aan, zei Hans.

— Hier is een kaars.

Hans nam zijn tondeldoos, liet de zwam opvonken en kreeg, na wat gesukkel, de pit weer aan.

Tijl keek benieuwd en vorschend naar den onbekende. Kennis? Was het dan misschien de schipper?

Nu de vlam opsteeg en de schijn op 't gelaat viel van den zwijgenden man, ontstelde de knaap.

— De Ambtman !

— Ja, die spijt heeft dat hij u niet betrouwde.

De Ambtman stak zijn hand uit naar het jongetje.

— Wilt gij mij vergeven? vroeg hij.

— O ! zeer gaarne, heer Ambtman ! Gij moogt niemand betrouwen.

— U wel, ik weet het nu, brave jongen.

— Hoe zijt gij... te zamen? vroeg Tijl aan Hans.

— Een toeval... een geluk... niemendal.

— Neen, zei de Ambtman, een heldendaad. Op gevaar van uw leven hebt ge mij gered van foltering en dood.

— We zullen daar liefst niet van spreken.

De Ambtman vertelde echter in twee woorden wat er gebeurd was. Toen hij ontsnapt was van 't Schelleken, had hij rondgedwaald, zich verbergend zooals hij kon in sloppen en stegen. Tegen den avond was hij uit de stad willen sluipen, doch werd gevat door een Spaanschen soldaat. Toen was een stoelbinder, die daar toevallig voorbij kwam toegesprongen en had met een stuk stoel, dat hij op zijn kop droeg, zulken geweldigen slag aan den Spanjaard gegeven dat deze bedwelmd op zijn knieën was ineengezakt.

Eer hij tot bezinning kwam en alarm kon geven, had de stoelbinder den Ambtman meegesleurd, was er mee in een openstaande, doch stilliggende en donkere smidse gevlucht. Ze zagen opsporende en nazettende soldaten voorbij draven, doch werden niet ontdekt.

— En nu zijn we hier, onderbrak Hans. Op de plaats waar we waren was het niet meer veilig... en wij hebben u noodig...

— Mij? vroeg Tijl, die te dubben zat hoe wonder het toeval toch kon wezen : Hans en hij hadden den Ambtman in den druk gebracht en door een ongehoord samentreffen had nu elk op zijn beurt den voortvluchtige het leven gered.

— Ja, u, beste Tijl. Ge weet misschien dat ze bij den Ambtman kostbare perkamenten hebben gestolen?

— Waarom zijn die zoo kostbaar? vroeg Tijl, want daar had hij heel den tijd over gedubd zonder het te begrijpen.

— Omdat zij de sleutel zijn van de stad Antwerpen, beste jongen.

— Het zijn de handlangers van den prins van Oranje die ze ontstolen hebben ! Al de namen van de burgers van Antwerpen, of ze betrouwbaar zijn of niet, of twijfelachtig... en

al de namen, en dat is veel erger, van de uitzendelingen die Requesens heeft in het leger van den Prins van Oranje stonden daarop vermeld.

— Hoe ! rustte dat bij u? vroeg Hans.

— Wie kan beter de burgers kennen en rangschikken dan ik? zuchtte hij. Requesens had mij de lijst toevertrouwd om hem na te zien en er desnoods aan bij- en af te doen.

— Hoe wisten de handlangers van Oranje dat die lijst bij u lag?

— Ja, en hoe kenden ze de lade waar ze in verborgen zat? voegde de Ambtman er aan toe.

— Dan moet ge toch vertrouwden hebben gehad?

— Niemand... ik betrouw niemand.

— Dan is er tooverij mee gemoeid !

— Niemand... of de hoofdman van het Schippersgild moet mij verraden hebben.

— Michel van de Wiele van de Paardenmarkt?

— Gij kent hem?

— Wie zou den deken van het Schippersgild niet kennen !

— Hij was mijn kostbaarste helper... Te zamen hadden wij ook het plan van polders en dijken rond Antwerpen opgemaakt... Austruweel, Kalloo, Lillo, Liefkenshoek... Het was een meesterstuk dat we den landvoogd Requesens wilden aanbieden en nu is het misschien in de handen van Oranje.

— Ja, zei Hans, dan wordt de zaak eenvoudig.

— Eenvoudig ! Ik word geradbraakt, gevierendeeld of in ziedende olie gestoken zoo ze mij kunnen krijgen... en mij krijgen zullen ze.

De man sidderde over al zijn leden en zijn loodkleurige grauwe tint, waarin de koortsige oogen blonken, was deerniswekkend.

— Toch is de zaak eenvoudig, hernam Hans. Gij moet buiten Antwerpen.

— En dan? Waarheen? Zonder have of geld ! Morgen of overmorgen toch overgeleverd ! Staat mijn hoofd niet op prijs?

— Naar den Prins.

— Ik !... naar...

— Ja, naar den Prins van Oranje... Die zal u beschermen en zal u het loon uitbetalen dat Requesens u had toegedacht.

Er vloog een tinteling van hoop en opbeuring door de oogen van den Ambtman en vrijmoediger blikte hij op.

— En zoudt gij mij helpen?

— Met geestdrift !

— Leve Oranje !... maar... hoe geraak ik ooit uit de stad?

— Daar zal Tijl voor zorgen. Niet waar, Tijl?

— Als ik het kan klaar spinnen, ja, Hans.

— Goed. Geef nu uw bed aan den Ambtman. Hij is doodmoe en zal nu betrouwvol en rustig slapen en dezen avond zullen wij het beproeven.

— Ja, in uw beider handen beveel ik gaarne en gerust mijn leven !

De man strompelde naar boven.

Als Hans en Tijl weer bijeen waren, bleven ze een oogenblik stilzwijgend.

Dan zei Tijl :

— Dus is 't voor Oranje.

— Voor Oranje!... voor de vrijheid!... voor Vlaanderen!... antwoordde Hans, en op zijn ruig doch trouw gelaat, in zijn blauwe trouwe oogen, kwam de glans en de schoonheid van het groote doel dat hem bezielde.

Hij legde zijn hand op Tijl's schouder:

— Denks eens, jongen ! Vlaanderen vrij!... Vlaanderen weer aan ons!... Leve Oranje!...

Er blonken tranen in zijn oogen.

Ook de knaap was ontroerd.

— Leve Oranje !... Voor Vlaanderen ! zei Uilenspiegel zacht, stil en vroom, alsof hij een gebed prevelde.

Maar een groezige dag, met regengekletter en windgebulder, drukte op hun gemoed en sombere voorgevoelens verduisterden den gouden droom die in beider hart leefde.

Er ontwaakte een nieuw bewustzijn in den knaap, een nieuwe liefde : het vaderland, Vlaanderen !

En met die fierheid in zijn hart, inwendig gegroeid, ja verheerlijkt, liep nu Tijl op een draf naar Sint-Andrieskerk, om open te luiden, terwijl Hans op de schelf te rust ging.

XX.

DE ONTVLUCHTING

Uit de stad geraken ! Maar hoe ? Het was gauwer gezegd dan gedaan.

Als Tijl terug kwam uit de kerk, vond hij den Ambtman slapend.

Hoe stil de knaap zich ook hield, toch opende de man plots zijn oogen en schrok wakker...

Met verdwaasde oogen sprong hij overeind; maar weer onmiddellijk kwam het bewustzijn van zijn veiligheid in hem op.

Vriendelijk blikte de knaap naar hem en zei :

— Slaap gerust voort, heer. Hier hebt ge geen onraad te vreezen. Toch ben ik blijde dat gij even wakker zijt. Zie, in dit kastje staat er eten : brood, melk, kaas en rookworst. Zoo hoeft u niemand te zien.

— Brave, goede jongen ! Maar weten uwe ouders dat ik hier ben?

— Neen, nog niet.

— O ! dat is goed !

— Gij hebt niets van hen te vreezen. Moeder zal u helpen en vader ook.

— Neen, zeg hun liever niets.

— Zooals gij verkiest !... Daarbij, hier komen ze nooit. Ik laat u mijn kneuter tot gezelschap. Slaap nu rustig, want gij zijt vermoeid, heer, en gij zult nieuwe krachten noodig hebben.

— Ontvluchten zal nooit gaan !

— Jawel.

— Al de poorten zijn bewaakt.

— Toch zullen ze voor u open gaan.

De stille zekerheid van den knaap schonk rust aan den Ambtman.

— Wat een wondere jongen ! dacht hij.

Hij sloeg hem nu stilzwijgend gade, terwijl Tijl bezig was zijn kneuter te verzorgen en zachtjes tot het dier sprak.

— Ventje, zei Tijl, mijn lief kneuterke, ik weet niet of ik hier morgen nog zal kunnen terugkeeren...

— Piet ! piet ! was het antwoord van het vogeltje dat over en weer sprong.

— Ja, mijn lief manneke, we houden veel van mekaar, en 't doet me pijn van u te scheiden... Maar ik moest eens niet terugkeeren, ik zou altijd aan u denken en ongerust zijn dat ze u zouden vergeten... Zie, ge zit hier toch in een kooi; ik ga uw deurken open zetten en 't venster... Buiten schijnt het zonneke... 't Is schoon weder en ge zijt seffens in 't veld, daar is nu eten genoeg voor u. Kom, mijn lieve goeie jongen, mijn braaf ventje... Wees vrij en gelukkig en als uw vogeltjes geheugen zooveel vermag, denk dan soms nog eens aan uw meesterken, die u altijd zoo gaarne heeft gezien.

Waarachtig, de stem van Tijl stokte en nokte in zijn keel en twee tranen blonken op zijn kaken.

Hij opende het kooiken, doch de kneuter sprong wel in het deurken, piepte vroolijk, doch wipte dan terug op zijn stokje.

— Wilt ge niet van me heengaan, manneke? vroeg Tijl. Kon ik u maar houden, niet waar?

Hij stak zijn hand in de kevie, doch de kneuter liet zich noode pakken en vloog dwaas over en weder tot de knaap hem in een hoekje kon vatten.

Hij liet het beestje de verbauwereering afdrinken op zijn lippen, voelde het klein harteken kloppen in zijn hand, gaf het een kus op zijn koppeke en vóór het geopende raam opende hij zijn vingeren...

— Wiet ! wiet !

Het sloeg zijn vlerkjes uit, vloog buiten, zette zich op een nabije dakgoot neder, draaide met zijn vinnig koppeke van rechts naar links, keek naar boven en naar onder...

Tijl zag het beestje met weemoedigen blik na.

Nu was het weg en hij had spijt.

't Was toch zoo'n goed vriendje van hem.

— Pieteke ! pieteke ! riep hij.

Och ! kon hij het weder hebben !

— Wiet ! wiet !

En 't kneuterke vloog van de dakgoot terug het kamerke binnen en ging op den rand van het openstaande deurtje zitten.

Het hart van Tijl jubelde.

— Goed ! zei hij. Ge blijft bij me... zoolang ge wilt. Ik zal uw kooi en het venster open laten... Vergeten ze u... dan gaat ge, en anders wacht op mij.

Maar de kneuter sprong in zijn kevie, wipte blijmoedig van stok op stok en betuigde hoe verheugd hij was te kunnen blijven.

De Ambtman had heel het lief tooneeltje bijgewoond.

In zijn harde inborst, bracht het mildering en zachtheid.

Ook zijn betrouwen in Tijl was nu onbegrensd geworden.

De goedheid van den knaap ontdooide dien harden man, zoo waar is het dat goedheid die kwaadheid overwint sterker is dan boosheid.

De man voelde een zachte rust als het ware door zijn ledematen vloeien.

Hij sloot de oogen en viel dadelijk in een diepen, rustigen en verkwikkenden slaap.

Tijl ging nu zijn vader opzoeken.

Klaas was een hok aan het timmeren voor zijn duiven.

— Vader, we zouden volstrekt van morgend moeten gaan visschen.

— Neen, Tijl, daar heb ik nu precies geen lust in.

— Ik weet paling zitten op Sint-An zoo dik als mijn arm.

— Dan is er kans toe dat hij morgen nog dikker is.

— Of dat er anderen mee weg zijn !

— Mij gelijk ! Ik kan het met een dunner soort ook stellen. Ik houd niet van die dikke paling, die smaakt me te veel naar ftaam en naar den grond.

— Toch zou het moeten, vader.

— Ge ziet toch wel dat ik met mijn duivenkot bezig ben. Ik kan dat zoo niet laten liggen ! Waar haalt ge dat nu zoo op eens uit? Hebt ge lust in paling? Die zult ge wel vinden bij 't vrouwke aan de Lookbrug.

— 't Is niet om de paling, vader.

— Om wat gaat het dan?

— Om 't leven van een mensch. Requesens wil hem hangen en hij wil naar Oranje !

— Naar Oranje !... Best zoo ! Ik heb meer lust mee te gaan dan hier te blijven. Ik geloof dat er ons nog rare dingen te wachten staan... Maar hoe kan mijn vischlijn dien ongelukkige uit den strop van Requesens hengelen en hem in de fuik spelen van Oranje?

— Zet een grooten strooien hoed op, vader; doe een blauwen kiel aan; bind een rooden zakdoek om uw hals...

— .Me gaan verkleeden in een meezenvanger om te gaan visschen !! Dat heeft nu heelemaal geen zin.

Tijl lachte.

— Ze moeten u goed zien !

Klaas greep Tijl bij zijn oor :

— Ik snap u... Wij gaan samen naar Sint-An en als we terug komen leg ik mijn plunje af... Ben ik er?

— Ga voort.

— Gij houdt uw opzichtig pak. Is het zoo?

— Ge brandt !

— En mijn plunje wordt aangetrokken door den paling die in de ben van Requesens ligt te spartelen en naar Oranje moet.

— Ge zijt er, vader!

— Wanneer gaan we?

— Dadelijk, vader.

— Trek uw spullen aan en ik maak me gereed. Binnen een half uur zijn we weg.

Klaas smeet zijn hamer neer en sprong luchtig op.

— We zullen ons dan maar in meezenvanger zetten!...

Nog geen half uur later kwamen vader en zoon op het achterpleintje dat met 'n tuintje aan hun huis was.

Beiden schoten in een lach.

— 't Is onnoozel kinderen! proestte Klaas.

Tijl had een vijgenmat op zijn kop, een rood baaien slaaplijf van zijn vader aan, veel te groot, te wijd en met opgerolde mouwen en een vischnet als een loshangende sjerp rond zijn hals.

In een hand : een hengelroede; in de andere, een korf van zijn moeder.

— Als de palingen maar geen schrik krijgen zoodra ze u zien, Tijl ! En hoe zie ik er zelf uit?

— Tweeslachtig, zei Tijl, gelijk een puit. Half matroos en half meezenvanger. Half te land en half te water. Vorsch, pad of salamander.

— Dan liefst salamander, die is wel drieslachtig, hij leeft op aarde, in 't water en in 't vuur. Dat laatste kan te pas komen in den gezegenden tijd waarin we leven.

Tijl had gelijk : zijn vader zag er uit half-landsch en half-watersch.

Van uit zijn matrozentijd had hij een zuidwester opgezet; botten van toen hij ging garnaalvangen, want dat had hij ook nog gedaan voor Mie, in 't begin van zijn huwelijk, doch was het al gauw beu geworden. Daarover een blauwe kiel, een net om zijn middel gebonden en om zijn hals een rooden zakdoek, schuins gevouwen en met een punt op zijn rug neerhangend. Op zijn schouders een bundel hengelroeden, want hij had zijn ganschen voorraad voor de pinnen gehaald.

— Nog een kevie met een uil in, zei Klaas, en al de meezenvangers van de stad loopen me achterna. Nu zullen het de straatbengels zijn, vrees ik !

— Goed, antwoordde Tijl, laat ons gaan. Als we maar op Sint-An geraken.

Ze trokken naar de Sint-Jansvliet en wilden vandaar naar den Bakkerstoren aan het Bierhoofd, doch aan de poort die op de werf uitgaf, werden ze tegen gehouden door een Spaanschen soldaat.

— Niemand door ! zei de schildwacht.

— Wij wel, antwoordde Klaas.

— Niemand !

— Er is goê volk en slecht volk, en 't goê volk moet ge zijn kost laten winnen of de boel loopt verkeerd. Wij gaan paling visschen en wij zullen een deugdelijke portie voor u mede brengen.

— Het spijt me, vriend, maar de leus is : Niemand door !

— Of ten ware !... zei Klaas.

— Wa blief?

— Ik zeg : of ten ware !... Niemand door, of ten ware dat we toch door mochten.

— Wat gaat ge doen? vroeg de schildwacht.

— Wachten, antwoordde Klaas. Tijl zit hier neer.

Tijl gedroeg zich als een braaf, stil manneke dat geen drie kon tellen en ging braafjes op zijn mand zitten.

Klaas had zijn roeden neergesmakt, deed zijn net los en hurkte zich neder op een dorpel.

— Zie zoo ! sprak hij, nu zullen we wachten tot we door mogen.

— Dan zult ge hier van avond nog zitten, zei de schildwacht.

— 't Kan me niet schelen. Ik ben de palingleverancier van den burgemeester, van den Spaanschen kapitein van 't Kasteel, van Don Requesens zelf misschien; maar ik durf het niet op mijn eerewoord verzekeren.

De Spanjaard keek verbaasd naar de twee zonderlinge vischers, die zoo bedaard, doch zoo beslist bleven.

— Vader.

— Ja, manneke.

— Mag ik eens tot aan het stadhuis loopen?

Tijl, gelijk een nederig stil kindje, ging met korte stappekens heen.

— Dat ziet er een braaf jongetje uit, sprak de schildwacht.

— Een engeltje ! antwoordde Klaas, met een bedaard en uitgestreken gezicht, doch inwendig had hij moeite om het niet uit te proesten waar hij zoo over zijn zoontje hoorde spreken.

— Ik zou u wel doorlaten, kameraad, doch we beleven zonderlinge tijden.

— De tijden zijn voor ons land altijd zonderling; vriend, doch de menschen zijn nog zonderlinger.

— Wij hebben streng bevel gekregen niemand door te laten die we niet goed kennen.

— En mij kent ge niet !... Ik begrijp uw gewetensbezwaar. Maar we kunnen kennis maken. Ik ben Klaas.

— Palingvanger.

— Ja, ook al, en waard van het logement te voet en te paard op 't Schelleken.

— Er is verraad in de stad. Ge zijt een sluw en geslepen volk en niet te betrouwen.

— Dat denken de volken altijd van mekaar ! antwoordde Klaas.

— En uw Ambtman heeft ons verklikt aan Oranje.

— Onbekend ! zei Klaas. Ik houd me met niemand op.

— We weten dat uw Ambtman de stad niet uit is, en er is wat aan verdiend voor wie hem snappen kan.

— En daarom mag ik niet over ?

— Precies.

— Dan denkt ge misschien dat ik de Ambtman ben... of dat het mijn zoon is?

— Ik denk niets, antwoordde de Spanjaard. Ik denk alleen dat men hier niemand mag betrouwen.

— Dat betrouwen zal stilaan komen, zei Klaas. En ge zult gij uwe portie nog wel verdienen... 't Is nu 't goed seizoen. Paling zoo dik als mijn pols. 't Is rijke menschenkost, zeg ik !

De Spanjaard was al aan 't aarzelen geraakt. Aan dien visscher was niets verdachts. Doch wie kon ooit weten !

— Kijk, uw zoon komt ginder met de Spar aangewandeld.

— Ha ! ge kent hem?

— Wie zou den zwikzwak niet kennen ! Uw zoontje is bij der hand... Zonder iets te zeggen is hij om hulp geweest.

De Spar naderde en nam Klaas in oogenschouw.

— Waarachtig, 't is Klaas ! lachte hij.

— Zeg het hem eens, Spar, gij die van 't gerecht zijt.

— Goê volk ! sprak de Spar. Maar deze kleine moet ge in 't oog houden of hij bakt u een poets.

De Spanjaard meende dat het spottenderwijze bedoeld was, zoo stemmig en ingetogen stond daar Tijl.

— 't Is goed, zei de Spanjaard, ge kunt door op een voorwaarde !

— Uw portie? Ge zult ze hebben?... Maar zult gij ons nu kennen in 't vervolg?

— Jawel ! jawel !

Ze mochten de werf op.

Aan 't Bierhoofd vonden ze bootjes.

Tijl maakte het sjortouw los, nam de riemen op en ze staken van kant.

De Spar en de Spanjaard keken het tweetal nog na van den oever.

— Twee zeldzame apostels ! meende de schildwacht.

— Ik geloof dat er aan allebei een vijs los is, bevestigde de Spar, doch kwaad eigenlijk zit er niet in.

— Nog geen nieuws van den Ambtman? vroeg de Spanjaard.

— Niet het minst, sinds hij gered werd door dien onbekenden stoelbinder.

— Er aan moet hij !! sprak de Spanjaard.

— Natuurlijk ! Doch wie zal de honderd patakons winnen?

— Gij hebt meer kans dan ik, Spar. Gij kunt zoeken, rondloopen, snuffelen, ik moet mijn geluk afwachten. Ik heb slechts één kans op duizend.

— Ik weet niet, antwoordde de Spar, doch ik heb er groote heeren over hooren spreken. Allen denken dat hij naar Kalloo zal trachten te vluchten, omdat de Zeeuwschen hem daar kunnen oppikken. En als hij naar Kalloo wil, moet hij aan de werf over geraken. Gij hebt kans, kameraad !

— Kom, ja; heel de stad heeft kans en vlast op de honderd patakons ! Er aan moet hij, dat spreekt.

— Ik zou niet graag in zijn vel zitten, zei de Spar. Waar hij zich bestopt houdt, is reeds een raadsel. Al de huizen van zijn vrienden en van zijn maagschap werden afgezocht... Nergens te ontdekken. Doch de eerste maal dat hij zich op de straat waagt, is hij in de klem.

— Dat meen ik ook. Maar 't is een geleerde bol, zeggen ze
— Ja wel.
— Die zal er zoo gemakkelijk niet inloopen.
— Och, kom !... Mensch is mensch ! De schrandersten verliezen den kop omdat zij reeds op voorhand hun kop kwijt zijn, waar deze op spel staat. Houd u goed en houd een oog in 't zeil. Denk aan de honderd patakons !
— Ik denk aan niets anders !

De Spar was weg en de Spanjaard bleef lusteloos over-en-weer stappen.

Klaas en Tijl waren aangeland op Sint-An en hadden hun bootje gemeerd op de hoogte van den Vlaanderschen kalkoven.
— Hoe geraken we hier nu ooit aan een portie paling, vader? vroeg Tijl.
— Laat ons nu maar eerst voor 't bijzonderste zorgen, sprak Klaas.
— En wat is dat, vader?
— Kom maar mee, jongen. Ik ken Sint-An en als de oorlog nog iets heeft geëerbiedigd van wat eerbiedwaardig is, dan zal de *schuit* nog wel recht staan.
— Een schuit om paling mee te vangen?
— Neen, Tijl, hoewel ik toch ook niet zweren durf dat wij er ons gading niet zullen vinden.

Op den dijk, waar de weg naar Zwijndrecht begon, stond er een laag huis, met strooien dak.

Voor de deur, eenige banken en een bed, op een paal in den grond, diende voor tafel.

Boven de deur hing een uithangbord : *In de Schuit*, en de waard had er zelf een sloep op geschilderd, hoewel Klaas beweerde dat het een mosselschelp verbeelden moest.

Klaas gooide de deur open en daar hij niemand bemerkte, liet hij een krachtig *hela !!* het huis doordreunen.

Een stem antwoordde in de verte en een flinke Vlaamsche meid, haar handen aan haar voorschoot afdrogend, kwam te voorschijn.

Zij was sterk gebouwd, doch lenig en zwierig van ledematen en beweging. Donkere haren, een gezonde gelaatskleur, een frissche blos op een lichtgeamberde tint, glunder en vroolijk van opzicht, was zij een levenslustige en verkwikkende verschijning.

— Wien dat we daar hebben ! klonk haar hartelijke welkom, zoodra zij Klaas had herkend. Een mensch zou geld geven om u eens te zien !

— Ja, kind, 't is tegenwoordig moeilijker naar Sint-An te geraken dan in vroeger tijden naar Amerika. En hoe stelt gij het hier ?

— Wij hebben niet te klagen, Klaas.

— En hoe is 't met de mosselen?

— Ja, den eenen keer komen ze door en den anderen keer worden ze door de Zeeuwen of door Spanjaarden aangeslagen. Van morgen is er nu weer een mosselhengst doorgekomen.

— En zijt ge voorzien, Anneken?

— Ge weet wel, dat ze hier altijd eerst aanleggen. Ik heb klanten die er opzettelijk voor komen van Beveren en tot van St.-Niklaas toe.

— Een kom, Anneke.

— Gekookt of rauw?

— Rauw, mijn kind. Daarna zullen we zien.

De jonge vrouw trok naar haar keuken.

— Gaan we nu hier mosselen eten, vader? vroeg Tijl.

— Ja, jongen, wat voor moet gaan gaat voor, niet waar?

— En de sukkelaar, die ginds op ons wacht?

— Hebben we geen tijd?

— Jawel, maar de paling?

— Haast en spoed, zelden goed. Ge zijt een heel knap ventje, doch uw vader is ook uitgeslapen. Misschien vinden we hier veel onder hand waar we anders lang zouden naar zoeken.

— Goed ! zei Tijl. Een kom rauw, en daarna een portie gekookt, hee, vader?

— De gulzigheid, Tijl, is de moeder...

— ...van den porseleinwinkel ! ja, dat ken ik.

— Neen, Tijl, van de luiaardij.

Maar ze heeft haren buik vol.

— Precies : buiksken vol, harteken rust. Onthoud de wijze raadgevingen van uw vader.

— Ik zal mijn best doen om u te gelijken, vader ! antwoordde Tijl met een oolijk vlammetje in zijn oogen en een spelenden glimlach op den mond.

— Doe dan niet te veel moeite, Tijl. Kom, we zullen dat buiten hebben.

't Was een frisch weerke, met iets roomig in de lucht. De zon gloorde niet, doch sijpelde getemperd door een lichtgrijzen sluier van wolkjes die den hemel overspande.

De stad met torens en tinnen stak grijs en grauw tegen den zachtverlichten oostenhemel af.

De Toren zag er donker uit, toornachtig, onheilspellend.

Klaas echter bemerkte het niet, maar Tijl keek naar de donkerte die op zijn gelaat en wezen lag, en dacht : « 't Is of onze Toren beducht is voor een ongeluk ! » doch hard-op durfde hij het niet te zeggen, want hij werd niet gaarne voor gek gehouden.

— Hier is 't lekker ! meende Klaas, zich op de bank neerzettend, met den rug tegen den muur van de herberg. 't Leven is schoon ; de aarde is schoon, maar de wereld deugt niet. Ik kan niet begrijpen dat de menschen het hier beneden zoo ongezellig voor mekaar kunnen maken. Hun tranendal zou een aardsch paradijs zijn als ze nu nog maar wilden. Oorlog ! Elkander d o o d e n ! Waar trekt dat op ? Is het niet waar, Tijl ?

— Ja, mijnheer pastoor, antwoordde de snaak.

— Wat zegt ge?

— Och, ik dacht dat ik naar den pastoor van Sint-Andries aan 't luisteren was!

— Ge wilt eigenlijk zeggen dat ik goed kan preeken ?

— Ja, vader.

Klaas schoot in een lach.

— En 't gaat me niet af ! Dat hebben ze mij nog gezeid, doch als ge 't van uw eigen kind moet hooren, is 't hard voor 'nen ouwer.

— *'k Heê leute !* beaamde Tijl.

Ze hadden beide leute, vader en zoon. De weelde van 't leven dartelde in hun gezond lichaam en de schoonheid van hemel en aarde, van stad en stroom, van land en verten, stemde blij hunne zielen zonder dat zij zich bewust waren van hun geluk.

Ze waren beiden plezierig om aan te kijken : hetzelfde gezicht, dezelfde oolijkheid, met toch een zekere meerderheid en een verstandelijke beheersching en begrip van menschen en zaken.

Dezelfde glimlach in de oogen; dezelfde plooi om den mond, die van bitterheid getuigde als ge de oogen niet zaagt; het-

zelfde voorhoofd en waarop de linker wenkbrauw onsymmetrisch een hoogeren boog welfde.

Ze hadden beiden genoeg zielsontwikkeling om te kunnen zwijgen en ze verstonden elkander goed genoeg om niet altijd te moeten spreken. Hoewel vader en zoon, onder hetzelfde dak verblijvend, waren ze zelden bijeen zooals nu; ze dachten nu ook aan mekaar en voelden de wederzijdsche genegenheid wassen.

Klaas vond dat hij een flinken zoon had; Tijl dat hij een vader had waarop hij steunen kon. Klaas nam het leven wel op zijn gemakkelijkst; hij stelde zich geen hooge verplichtingen, noch eischte meer inspanning van zichzelf als 't noodig was, maar tevens was hij onbekwaam tot een lage daad, onvatbaar voor de verleiding van geld, met een eerlijke inborst die vooral wars was van onrecht en wreedheid. Hooge bespiegelingen maakte hij niet noch in godsdienst noch in staatkundige zaken. Hij hield van den pastoor van Sint-Andries omdat dèze alleen, de goedheid, de liefdadigheid predikte en nooit een woord sprak omdat hij tegen Alva was.

Vader en zoon werden in hun mijmeringen gestoord door Anneke die te voorschijn kwam met een grooten voorschoot aan, de armen bloot, met de opgestroopte mouwen en een breede kom vol mosselen die ze op de tafel neerzette. Tusschen de donker blauwe schelpen, met getaande glanzingen, lag er nog wier.

Klaas stak er zijn kop over.

— Hm ! dat ruikt lekker ! Dat ruikt naar de zee ! zei hij. Het water komt er van in mijnen mond.

Wellustig smakte hij met de tong.

— Van waar komen ze, Anneke?

— Deze zijn er van Bruinissen.

— Heerlijk ! zei Klaas. Een goei soort. Die van Tholen en die van Bruinissen heb ik 't liefst.

— Is er dan verschil tusschen? vroeg Tijl.

— Veel, jongen, gelijk tusschen noten. De Filippinschen hebben den naam — en ze mogen er zijn ! maar die van Tholen en Bruinissen, gooit ze niet weg.

Hij had er een mossel uitgenomen.

— Klein schelpjes, zei hij, maar ge zult seffens eens zien wat er in zit ! 't Is een mirakel dat zulke groote vleezige mosselen in zulke kleine schelpjes kunnen.

Anneke ging zitten en plaatste nu de kom op haar schoot.

Uit den boezelaarzak haalde ze een klein mesje te voorschijn van boven afgerond.

— Wacht eens, zei Klaas tot haar, toen ze ging opensteken. Hoe is 't met den Rijnsche?

— Ja, daar wordt veel goed van gezegd.

— Laat hem eens proeven, Anneke.

Het zou wel een lezer kunnen verwonderen dat er in dit kroegje van Sint-An door Klaas wijn werd besteld. Ten onrechte, in vroeger eeuwen werd er meer wijn te Antwerpen gedronken dan in onzen tijd en wijn was hier toen ook een volksdrank.

Anneke kwam af met een langhalzige bruine flesch en met groen glazen.

— Hebt ge van die witte fraaie glazen niet meer, Anneke? Ik zie den wijn zoo gaarne in den beker.

— Och, 't is waar, Klaas. Ik weet het, doch ik was 't vergeten.

Nu kwamen er witte glazen, van vorm net tulpen, op een breeden, geranden groenen voet, als een averechtsche klok op tafel.

De wijn klokte in den kelk. 't Werd nu een gouden tulp, waarin het licht chrysoliten-glanzen liet spelen.

— Vloeiend, kostbaar edelgesteeente, Tijl. Bezie dat eens, jongen.

Ja, 't was schoon. En op den witten kelk waren met de stift wijngaardrankjes en druiventrossen gedreven.

Nu begon de ceremonie, ingetogen, zonder spreken.

Vaardig stak de jonge vrouw de schelpen open; een halve schelp viel terug in de kom en de andere vol van het witte, mollige vleesch werd op het bord gezet.

— Neem ! sprak Klaas tot Tijl.

Zelf nam hij een schelp tusschen wijsvinger en duim en met een tegemoetkomende beweging van het hoofd, werd de zeevrucht binnengeslurpt.

— Ik proef de zee ! zei Klaas.

Nu ging het in harmonisch tempo vooruit, zonder haast, zonder vertraging, zonder leemte.

Anneke had werk, dat ze open stak. Van tijd tot tijd werd de maat gestoord als er zich een glazige voordeed.

Klaas at met aandacht en kennis, ernstig oordeelend en feestelijk genietend, met kleine uitroepingen :

— Zie deze eens !... Kijk, Tijl, die moet ge eens proeven !... Ze zijn buitengewoon !... Ik had er daar een, precies een amandel !...

Eerst toen de kom half was, kwam er een licht oponthoud.

— Laat ons nu eens drinken ! zei Klaas. Wel, Anneke, ge hebt een glas te kort, zie ik. Er moeten er drie zijn, want ge moet eens mee aanstooten. Wacht, blijf maar zitten. Tijl, haal eens een roomer uit het rek.

Op een omzien was de knaap er mee terug en schonk in.

— Nu gaan we eens tikken ! sprak Klaas. Hm !... er gaat toch niets boven Rijnschen wijn !... Ge proeft de druif en ge proeft er de zon in.

Dat was nog een voordeel dat Klaas had : wat hij at of dronk, viel het mee, 't was altijd het beste van heel de wereld.

Bij wijn van Bourgogne of van de boorden der Garonne, was het : « Er gaat toch niets boven Franschen wijn ! » Maar nu, bij vischsmaak en zeewatergeur, kreeg de scherpere en koelere Noorderzon : een gouden Zomeravond met een verfrisschend windje, de voorkeur.

— Wat zijt ge toch handig met mesje en schelp !

Anneke herinnerde nu aan Klaas dat zij voor de eerste maal, in zijn aanwezigheid, mosselen had open gestoken. Ze was toen achttien jaar en 't was er nu een achttal geleden. En terwijl nu het tweede gedeelte van de kom werd geledigd — want Tijl hield goed slag — werd er over de hoedanigheden van het heerlijk eten gesproken.

— Eerste hoedanigheid, zei Klaas, goed versch ! Tweede kleine mosselen, maar goed vol, vet en wit; een flesch Rijnwijn erbij; opengestoken door een frisch meisje, terwijl ik ze eet... en dan mogen ze voor mijn part gerust met citroen en peper wegblijven.

Als Anneke den bodem raakte van haar kom, vroeg ze :

— Nog bijhalen, Klaas?

— Nog een handsvol, Anneke. Wilt gij er nu gekookt hebben, Tijl?

— Neen, antwoordde de knaap. Dank, ik pas.

— Ge drinkt niet?

— Ik denk aan den Ambtman.

— Ik ook ! bevestigde Klaas.

Anneke kwam terug.

— Waar is uw vent, Anneke?

— Wel, die zit op den dijk en is zijn netten aan 't verstellen.

— Kan hij ons geen paling bezorgen?

— Dat zal wel gaan.

— En heeft hij zijn bootje nog?

— 't Ligt ginder, beneden den dijk.

— Goed, zorg dan voor paling... en houd uw bootje gereed van avond dat er niemand mee weg zij.

— Is er iets op handen ?

— 't Zou wel kunnen... Er moet wat buiten de stad gesmokkeld worden.

— Ze letten anders nauw... Elken avond wordt de Schelde afgevaren door de Spaansche booten die u voor een pikkedille oppikken en naar den amigo brengen. 's Nachts als er geen maan is, gaan ze op 't minste riemgeklater af. Ontsnappen gaat niet; ze hebben op elke boot tien paar riemen. Er is een middel, als 't lukken wil.

— En dat is?

— Bij duisteren nacht en gunstige tij u laten afdrijven.

— Best, Anneke. En uw baas?

— Ja, dat is nog een andere zaak. Er zijn vrijheid op wagen en zijn boot op den koop toe... 't Is nogal een lukspel en een hachelijke onderneming !

— Ik sta voor de boot in.

— Ik zal 't hem zeggen.

— En hij weet van niets. Wij zullen van avond komen en de boot losmaken zonder zijn toestemming. Ik schik dat verder wel met hemzelf.

Op den middag keerden Klaas en Tijl terug naar de stad; meerden het bootje waar zij het gehaald hadden, bezorgden den schildwacht een mandje paling en vroegen hoe laat hij op wacht stond.

— We keeren straks nog terug, zei Klaas, ge zult ons nu wel kennen.

— Niet te laat, want om 4 uren word ik afgelost.

— Dat is erger.

— Kunt ge morgen vroeg niet terug keeren, vroeg de schildwacht.

— Alles kan als 't moet, antwoordde Klaas. Vandaag zou het nochtans beter schikken. Ik denk er niet aan : ik heb thuis een flesch brandewijn, door den duivel zelf gestookt, zoo lekker is 't. Maar dat lust ge misschien niet ?

— Er is geen vergift dat ik liever drink, kameraad !

— Kunt ge ons geen aanbeveling geven voor uw wapenbroeder?

— Dat ik hem maar op voorhand kende? Maar wat gedacht zoo laat te gaan visschen.

— 's Nachts bijt hij best, sinjor.

— Ik zal trachten hier in de buurt te wezen; dan kan ik voor u instaan. Want ge verstaat... ik moet u goed aankijken. Langs den eenen kant honderd patakons en langs den anderen de galg.

— Betrouwt gij ons niet?

— Jawel, maar ik moet toch zien dat gij het zijt.

— Natuurlijk !

Klaas en Tijl vertrokken met een zwaar gemoed.

— Hij heeft argwaan, zei Klaas.

— Betrouw op mij, verzekerde Tijl. Geef me thuis dadelijk den brandewijn. Met den duivel tot bondgenoot moet het gelukken en kans is kans waar keus niet bestaat.

't Had maar pas drie uren geslagen op O. L. V. Toren als Tijl daar terug was.

Een deemoediger, braver gezichtje zoudt ge u niet voorstellen.

Bedeesd naderde hij de werfpoort, waar de bekende schildwacht moest staan, doch hij was er niet en de poort was gegrendeld.

Alleen een Spaansche hopman wandelde er over-en-weer.

Het was een struische kerel, met ontzaglijken sombrero, breedwaaienden mantel, waaronder het lange rinkelende rapier uitstak.

Tijl oordeelde het geraden weer stillekens af te druipen, zooals hij gekomen was.

Doch hem klonk een krachtig « hola ! » achterna.

Vluchten? Neen, dat was verkeerd. Hoe zich dan later uit den slag trekken?

Onnoozel en verschrikt draaide hij zich om.

De lange hopman kwam op hem toegestapt.

— Wat komt gij hier doen, kleine schavuit?

— Met de komplimenten van vader, sinjor hoofdman, en hij laat vragen of de paling goed was?

— En als hij goed was?

— Dat ze vader dan zouden willen aanbevelen om op het Kasteel te mogen leveren. Er is niemand die voordeeliger prijzen kan maken.

— Omdat hij hem zelf steelt, zeker? Zeg dat hij met zijn waar aan 't Kasteel kome en wij zullen haar keuren. Wat hebt ge daar in uw arm?

— Een flesch, sinjor.

— En wat is daarin?

— Een staal, sinjor. 't Is brandewijn dien vader uit Holland heeft weten binnen te smokkelen, doch niemand mag het weten of ze zouden er vader voor vast zetten.

— En dat komt ge aan mij vertellen?

— U zal het zeker niet voortvertellen, sinjor. Vader zei me, eens dat als zij hem geproefd hebben, zullen ze mij niet verklikken.

— Laat proeven, kapoen.

— Neen, sinjor, die is voor den schildwacht.

De schildwacht die juist terug kwam werd duchtig in het Spaansch onder de handen genomen, dat hoorde Tijl wel, zonder er alles van te verstaan.

Toen het gebulder ophield kwam de knaap zeer bedaard bij de twee krijgslieden en zei :

— Als de heeren nu eens proeven wilden !... Wilt u hem even ruiken, sinjor hopman?

— *No !* weigerde de hopman, doch hij nam de flesch en rook.

— Als u nu even proeven wil?

Hij stak een beker uit dien hij onder zijn vestje uithaalde.

De hopman schonk in en proefde.

— Inderdaad ! Dat is zeldzaam en buitengewoon.

— Als nu mijnheer ook eens mocht proeven ! drong Tijl vrijpostig aan, op den schildwacht doelend.

De kranige houding van den knaap beviel aan den krijgsman.

— Zeker ! antwoordde hij. Vermits het voor hem bestemd was.

— Voor acht stuivers, sinjor, kan ik u zulke flesch bezorgen, en 'k geloof wel dat vader er een portie paling zal bij doen als gij een bestelling doet.

— De joden van Cadix zullen minder zaken doen dan deze knaap ! lachte de hopman zich een nieuwen teug inschenkend. Ik bestel u een flesch, doch bedrieg me niet op de hoedanigheid noch op de hoeveelheid of ik doe u opknoopen.

— We denken er niet aan een hopman te bedriegen, suste Tijl.

— Neen, dat zult ge veeleer met simpele krijgslieden avonturen.

— Evenmin, sinjor. Op dat punt betrouwen we geen enkelen Spanjaard.

De twee Spanjaards lieten nu den beker over-en-weer gaan. Er was geen hopman meer met een eenvoudig soldaat. De bedwelmende gloed die met bedrieglijke verkwikking opbeurde, stemde mild en benaderend.

Tijl oordeelde dat zijn aanwezigheid overbodig was.

Met nog eens de belofte dat de bestelling zou gedaan worden, groette hij en vertrok.

Thuis vond hij den Ambtman zwaarmoedig en verwezen op den kant van het bed zitten, luisterend naar het minste gerucht en rillend telkens hij een stap door het huis hoorde.

Vreeselijke vizioenen hadden hem uit zijn slaap wakker geschud en ondanks zijn vermoeienis was het hem onmogelijk rust te genieten.

Het koud zweet brak hem uit als hij dacht aan de folteringen die hem te wachten stonden indien hij gevat werd.

En hij kon zich niet voorstellen dat de redding mogelijk was.

De gedachte aan zelfmoord vloog wel even door zijn geest en 't was hem een oogenblik of dit de deur was der verlossing : doch iets vermaande hem in zijn binnenste dat de zelfvernietiging een gruwel was en zulke geweldige dood ongeoorloofd.

Dan bleef er toch ook die glimp van hoop, dat ontkomen mogelijk was.

Was hij niet in de handen van brave en tevens moedige menschen? Voor de eerste maal zag hij nu in, dat alles niet boosheid en bedrog is in de wereld, gelijk hij het altijd had voorgegeven, doch dat er ook nog onbaatzuchtige en edele karakters bestonden.

Voor de eerste maal ook voelde en zag hij nu de kracht en de schoonheid van goed-zijn en hij bad dat hij goed mocht worden.

Dit sterkte hem en betrouwvol begon hij weer op redding te hopen, toen plots een stap op de trappen hem terug in de verbijstering van den schrik plofte.

De deur ging open, maar 't was Tijl die binnentrad.

Deze zag den Ambtman bleek en ontdaan, verwilderd en krampachtig aan de sponde vastgeklampt, als een beeld van angst en wanhoop, vóór zich.

Met een vriendelijken stillen lach en zachte stem sprak hij :

— Alles gaat goed. Zoodra de avond valt, zullen wij gaan. Er is nog slechts één gevaar.

— En dat is? vroeg de man angstig.

— Dat zijt gij zelf. Gij moet u wapenen met koelbloedigheid en vastberadenheid.

— Ik zal moedig zijn, sprak de Ambtman. Ik weet wat gij voor me doet en wat ge zelf waagt voor mij. Ik beloof u dat ik mij geheel aan u zal overlaten.

Toen de schemering begon te vallen waren beiden reisvaardig.

De Ambtman had nu de kleederen van Klaas aangetrokken met den Zuidwester diep over zijn ooren.

— Kom, sprak Tijl, laat ons gaan ! Draag de netten en de hengelroeden en nu met vasten stap de straat op.

In het begin wankelde en beefde de Ambtman op zijn beenen, doch met Tijl er zoo luchtig en een deuntje fluitend te zien overstappen, gelukte hij erin zich te vermannen.

Tijl luisterde steeds of hij den stap achter zich bleef hooren, met den schrik dat een onberedeneerde angst den ongelukkige op de vlucht zou drijven en in zijn ongeluk storten. Ze kwamen enkele voorbijgangers tegen en zelfs kennissen uit de buurt die met een « goênavond Klaas ! » den Ambtman groetten.

Toen ze de Werfpoort naderden, draaide Tijl zich om :

— Vader, wacht hier eens... ik zal gaan zien of de boot er ligt...

— Laat me niet alleen ! stamelde de ongelukkige. Ik voel dat ik bezwijken zal indien gij weg gaat.

— Slechts even op verkenning...

— Neen, neen, laat me niet.

— Kom dan, sprak Tijl, en nu flink vooruit.

Aan de poort stond er een andere schildwacht.

Tijl trad losweg op hem af.

— Sinjor, sprak hij, kunt gij me zeggen waar ik uw kameraad kan vinden.

— Ja zeker, jongen, in den wijngaard des Heeren.

— Waar is dat?

— Hier binnen. Hij ligt op een bank te ronken.

— Hij kent ons, en hij laat ons altijd door als we visschen gaan.

—Ik heb er van gehoord... Hij heeft me iets verteld dat hij u kende en dat wij hem moesten roepen als ge kwaamt. Maar of gij hem wakker zult krijgen, is een andere vraag.

— Goed, sprak Tijl, laat hem dan rusten en vermits gij ons kent, zult gij ons ook wel doorlaten.

— Voor geen geld van de wereld, maatje. Daareven is nog het bevel gekomen volstrekt niemand door te laten dien we niet kennen, zelfs geen vrouw, want er wordt gevreesd dat de Ambtman in vrouwenkleederen zal trachten te ontsnappen.

— De Ambtman! En ik heb gehoord dat ze zijn lijk hebben opgevischt aan de Kipdorppoort.

— Dan zijn de honderd patakons verkeken, maar als 't waar is, zouden ze ons geen scherper waakzaamheid hebben opgelegd. Zoo mijn kameraad u kent... mij goed, antwoordde de Spanjaard.

— Kom, vader, laten wij dan den man wakker maken, zei Tijl.

— Neen, jongen, laat hem liever slapen, we zullen morgen terug komen.

— Wat zal de hopman daar van zeggen aan wien ge de visch hebt versproken?

— De hopman zal best verstaan dat we niet kunnen doen wat zijn schildwachten ons beletten.

Tijl was verheugd dat de stem van den Ambtman zoo vast klonk.

Ze waren nu te ver en 't stond te voordeelig om niet door te werken, meende hij.

— Neen, vader, laten wij den man wekken; hij zal er ons morgen dankbaar voor wezen.

De Ambtman aarzelde een oogenblik en zei toen:

— Gij hebt gelijk!

Ditmaal ging het op leven of dood. Ze traden in de wacht, waar het reeds halfdonker was.

— Wil ik hem wekken, vader ? vroeg Tijl.

— Laat maar gaan... Hee, kameraad ! en de Ambtman schudde den slapende zoo ruw dat deze een dof en dreigend gemor liet hooren met een Spaansche verwensching die verstaanbaar beduidde dat ze hem met rust moesten laten.

De Ambtman, het al op een zettend, hield echter niet af, door de halve duisternis gerustgesteld en aangemoedigd.

— Hee, vriend, wordt eens wakker !... Bezie mij eens !

— Wij zijn het ! voegde Tijl er bij.

De man opende nu loom zijn oogen.

Tijl trok dadelijk zijn aandacht.

— Ha, zijt gij het, kameraadje.

— Ja, en hier is vader.

— Zoo bedronken ben ik nu niet dat ik dat niet zie.

— De schildwacht hier wil ons niet doorlaten.

— Zeg voor mijn part dat hij een uilskuiken is.

— Ik hoor de boodschap zelf, lachte de schildwacht. Ronk dan voort ! Ge kunt doorgaan, voegde hij er bij tot den man en den knaap.

Een stond later waren ze op de werf. De aandoening, de blijdschap overmeesterden nu zoodanig den Ambtman dat hij wankelend voortschreed en dat Tijl de hengelroeden moest afbeuren.

Zeker, een groote hinderpaal was uit den weg geruimd, doch Tijl wist wel dat ze het ergste gevaar niet te boven waren.

Aan het Bierhoofd wachtte hen reeds een groote teleurstelling; het bootje van den Schipper, waarmede zij gewoonlijk overstaken, als ze op St.-An moesten zijn, lag er niet.

— Wat nu gezongen ? zei Tijl, het wordt donker en hoe minder tijd we verliezen hoe beter.

Gelukkig lag er een bootje aan den overkant van de Boterrui en was daar nog volk zakken zout aan 't lossen.

Tijl die eenieder kende aan de werf en van eenieder gekend was, had spoedig verkregen dat ze het bootje zouden oversteken en dat hij er mee naar St.-An mocht varen.

Doch de schipper zou een kleinen jongen meegeven want het bootje moest dadelijk terug.

— Als we maar over zijn ! dacht Tijl, dan is er toch zooveel gewonnen.

De schipper begon van aan den anderen kant der rui een samenspraak met Klaas, zoo hij dacht.

Tijl weerde dit nieuwe gevaar af door een teeken te doen dat Klaas niet aan te spreken was, dat hij te diep in 't glas gekeken had.

De schipper die van den anderen kant den man in het bootje zag stappen of liever strompelen, twijfelde niet meer toen hij zooveel onbehendigheid zag.

— Klaas, jongen, als ge naar den Borgerweertschen vijver gaat, waar groote snoek op zit, is het kans dat de visch u neer- in plaats dat gij hem ophaalt.

Maar de vermeende Klaas antwoordd niet, doch trok zijn zuidwester nog wat dieper over zijn oogen.

In de boot hoorden ze den schipper nog zeggen tot de anderen :

— Nu heeft Klaas het erg. Hij zou beter doen te gaan slapen.

De boot stak van kant.

Zonder tegenspoed kwamen ze ter bestemming en 't jongetje roeide alleen terug.

Nu stonden Tijl en de Ambtman op den Vlaamschen oever.

De Ambtman ademde nu vrijer doch een kille angst beklemde hem het hart. De nacht viel spoedig. Op de Antwerpsche werf pinkelden reeds overal lichtjes, en ook gleden er langzaam over den stroom.

Hij stond in duisternis en nacht, zonder dak, zonder thuis, van de gansche wereld verlaten behalve van dezen kleinen heldhaftigen en edelen knaap.

Straks zou hij alleen wezen !

Waar moest hij heen ?

Een oogenblik dacht hij er aan over land naar Beveren en Sint-Niklaas te trekken, doch hij wist dat hij het niet mocht aandurven. De wegen waren door de bespieders onveilig en zonder bewijsstukken zou hij niet ver geraken.

Er was maar één weg, de Schelde !

— Ik zal mij bij nacht en duisternis, op wind en tij laten afdrijven naar het onbekende, zei de Ambtman, en dat God mij helpe !

De man van de wet was nooit bijzonder vroom geweest. Wel hield hij ervan in pronkgewaad en staatsie ter kerke te gaan en op het hooge koor plaats te nemen ; wel volgde hij gaarne bij licht en belgetingel, bij wierook en vanengewapper een processie, met een zilveren lantaarn ter hand ; wel was hij altijd Spaansch-inkwisitoriaal streng geweest tegen vastenverbrekers, bijbellezers en paus- of bisschopbedillers ; doch zijn godsdienst

was tucht en heerschappij ; schilderde wapens en blazoenen in de glasramen en plaatste wapentrofeeën op de altaars, doch een innig en deemoedig gebed van liefde was nooit uit zijn hart tot op zijn lippen gestegen. Zijn vroomheid was die der farizeeërs geweest.

De nood waarin hij verkeerde en de hulpeloosheid die hij gevoelde, stemden hem nederig, en kalme onbaatzuchtige moed, waarmee die eenvoudige menschen zich offerden om hem te redden, brachten hem tot inkeer.

Tijl wist waar de boot lag van den baas uit de « Schuit ».

Behoedzaam gingen ze langs den oever in de stilte en de verlatenheid.

Het was een bedompte lucht, met laag en mistig zwerk. De stroom dreef af; de wind zat in het Zuiden.

Alles werkte mede.

Op den kant was er een houten trap aangelegd, en beneden aan den voet daarvan lag het bootje gemeerd.

Ze spraken geen woord. De knaap die het oord kende en meer gewoon was zich in de duisternis te helpen, leidde den armen Ambtman met de hand. 't Was een gedurig misstappen en struikelen en dan rolden de keien den dijk af.

Ze verschrikten dan zelven van het gerucht dat ze maakten. Ze bleven dan staan, hielden hun adem in en luisterden !

Gelukkig was er geen levende ziel.

Ze waren de herberg reeds voorbij.

— Hier is de trap ! fluisterde Tijl.

Het was een heel getast en gesukkel om den man te leiden dat hij juist trapte en niet van boven naar beneden in den vloed rollen zou.

— Voorzichtig !... neen, langs hier !... Zoo !... Nu zijt gij er !... Stijg af... Vrees niets, ik heb u vast.

— Werda ! riep plots een stem.

Ze bleven aan den grond genageld.

Ze zagen de deur van de herberg geopend en in den rossen gloed van het licht de gestalte van een man.

Deze trad voorwaarts met een lantaarn in de hand...

Het bedompte licht was in den mist met een rozigen krans omgloord.

Vluchten ! Geen middel. Langs waar ? Bij het minste alarm zou er hulp opdagen en kon een wacht toesnellen.

Meer dood dan levend liet de Ambtman zich op den grond neerzakken.

— 't Komt goed ! sprak Tijl hem zachtjes toe. Laat me maar begaan.

En hardop riep hij :

— Goê volk !

Hij stapte op het licht af.

— Wie zijt ge ? vroeg de stem.

— Ik ben Tijl en hier is mijn vader. Klaas, uw vriend van 't Schelleken.

— Ha ! zijt gijlie het ! Waarom sluipt ge dan mijn huis voorbij als dieven in den nacht ?

De baas hief de lantaarn op en liet het licht op Tijl's gezicht schijnen.

— Wat steekt gijlie hier uit ?

— Vader dacht dat het best was er u niet mee te moeien, baas... Laten wij stil spreken... Hij staat in voor uw boot.

— Ja, mijn vrouw heeft er me van gesproken.

— Goed, dan weet ge van de zaak... Laat ons dan maar begaan.

— Neen, beste jongen... ik moet vader spreken.

— Kan ik de boodschap niet overbrengen ?

— Moeilijk.

— Wij zijn haastig !...

— Ge zult het niet meer wezen als ik gesproken heb. Hee, Klaas ! riep hij.

— In Godsnaam ! roep zoo niet. Moest de wacht eens komen !

— Wat hebt gij dan toch bij ?

— Kostelijke smokkelwaar...

— Dan moet ik vader zeker gaan verwittigen...

Hij ging vooruit in de richting van de trap.

— Luister, baas !... Ga niet verder !... Onze kostelijke smokkelwaar is een mensch die gered moet worden... Laat ons begaan !... Als we betrapt worden is het de galg... en ge zijt er niet bij noodig.

— De galg !... Wat is het dan voor een herdooper dien ge buiten wilt hebben ? Maar, Tijl, zonder mijn hulp komt gij er nooit... Zonder mij, liept ge misschien recht in den muil van den wolf... Ik houd niet van de galg, doch een handje wil ik wel helpen. De eene mensch moet den anderen in den nood bijstaan.

— Help ons dan ! zei Tijl. Wij hebben hulp noodig.

Ze kwamen aan de trap.

— Waar is Klaas ? vroeg de waard.

— Klaas is er niet, fluisterde Tijl ; ik ben alleen... met dezen ongelukkige.

De lantaarn belichtte een menschelijke gedaante die ineen zat op den oever en huiverde van schrik en hoorbaar klappertandde in den nacht.

— Kom, zei de waard zacht, wees niet bang. Ik zal u niet verklikken. Kom mede in mijn woning.

— Is er niemand ? vroeg Tijl.

— Niemand, buiten mijn vrouw.

— En als we nu eens dadelijk wegvoeren, tij en wind zijn gunstig en 't is pikdonker.

— Ziet ge ginder in de richting van Austruweel die lichten op den stroom.

— Ja.

— Dat zijn de Spaansche bespieders.

— En die blijven daar?

— Tot het licht wordt. Er wordt weer een aanslag van Zeeuwsche booten verwacht.

— Dat treft ! antwoordde Tijl. Wij zullen de wolfijzers en schietgeweren wel weten te ontduiken. Laat ons gaan.

— Ja, laat ons gaan ! smeekte de man naar omhoog blikkend.

Het licht van den lantaarn viel juist op zijn gelaat.

De waard zag dit bleeke gezicht en koortsige oogen.

Hij sprak geen woord, doch bleef mijmerend voor zich staren.

Tijl had alles nauwlettend gadegeslagen. Hij twijfelde er niet aan of de waard had den Ambtman herkend.

Wat ging er in hem om ? Honderd patakons was een fortuin, doch zou die man dat geld willen verdienen door een evenmensch aan foltering en dood over te leveren ?

Zou die gruwzaamheid en monsterachtigheid mogelijk wezen ?

— Wij zijn in uwe handen, sprak Tijl. Vader zei me dat we op u mochten betrouwen.

— Ik ken dezen man, antwoordde de waard.

— Ja, er is veel aan hem te verdienen, zei Tijl. Elke druppel bloed zal betaald worden aan die hem verklikken.

— Dat is het niet !... Maar die man heeft veel kwaad gedaan !... Ik heb nog menschen gered die ginder in het Steen gefolterd en ter dood moesten gebracht worden op zijn bevel. Weet ge dat, jongen ?

— Ik weet dat die mensch ongelukkig is en dat ik hem wil redden.

— Hij verdient het niet.

— Vroeger niet, nu wel. En als gij hem levert, levert ge mij ook.

— Hij vertrekke ! zei de waard. Wie nooit vergiffenis noch genade kende zou er anders zelf geen mogen verkrijgen.

Hij lei zijn hand op Tijl's schouder :

— Ge zijt een flinke baas, dat weet ik al lang. Welnu, voltooi uw taak en het moge u gelukken. Houd dezen kant van den stroom, maar zie toe dat gij uit het wisch blijft, want anders geraakt gij er niet meer uit. Als ge ontsnapt is 't een mirakel.

— 't Is ook een mirakel dat we al hier zijn, antwoordde Tijl. Als 't een mirakel gebeurt, kan ook het andere wel gebeuren. Wij gaan er met moed en betrouwen op af.

— Ik zal u lichten, zei de waard. Want het is een gevaarlijk spel.

Zoo hielp hij den Ambtman nog in de boot.

Tijl had een roeispaan genomen en wrikkelde de boot van kant.

— Goei reis ! murmelde de waard.

Ze waren in de duisternis verdwenen.

Tijl had zijn eigen plan. Hij bracht het bootje in het midden van de Schelde en zette zich aan 't roer.

Langzaam dreef het nu af op den stroom.

De nacht was stil.

Ze gleden naast een Spaansche galjoen, zoo dicht dat ze stemmen hoorden in de roeve.

— Bukken, fluisterde Tijl... Neen, ga neerliggen in de boot !

De Ambtman lag nu uitgestrekt op den bodem van het bootje. Er lagen wel planken over de onderribben, doch het water dat erin stond, doorweekte toch zijn kleederen en deed hem huiveren van nattigheid en kilte.

Tijl, aan de roerpen en zoodanig ineengedoken dat hij niet zichtbaar was, stuurde het hulkje.

Ze dreven weer nevens een boot en hij hoorde een man roepen:

— Werda.

Geen antwoord, doch Tijl gleed nu heelemaal onder de doft en bleef er roerloos liggen.

— Werda !

Een andere stem zei :

— Er is niemand in.

— Ik geloof ook dat het een bootje is dat afdrijft. Waar is de dreg ?

— Verloren! dacht Tijl.

— Hier is ze.. Wacht ik zal ze ramen.

Tijl had zijn zakmes vlug opengetrokken.

Het volgende oogenblik viel de ijzeren dreg met een zwaren plof in het bootje. Het touw werd aangetrokken en ze waren geënterd.

Vlug sneed Tijl het touw over en ze dreven nu weer af.

— Alle duivels!

— Wat is er?

— Mijn dreg in de boot... Het touw is losgeschoten!...

— Hoe is dat mogelijk!

— En we hebben geen bootje!

— Maar hoe kan dat toch.

Ze haalden het touw op en keken naar het einde, in den schijn van de groote lantaarn die op het voorplecht brandde.

— Caraco !

— Wat nu ?

— Die touw is afgesneden.

— Dan zit er volk in !

— Zie ! Zie !

Ze wezen met den vinger naar het bootje dat afdreef in de duisternis en in den valen schijn bemerkten ze nu riemen die roeiden.

— Dat is niet pluis.

— Er is onraad.

— Alarm geven !

— Natuurlijk !

De alarmklok werd geluid in den nacht.

De waard van de herberg « In de Schuit » was aan den oevertrap blijven staan, met zijn vrouw die hij geroepen had.

Beiden luisterden zij nu in de stilte van den nacht...

Hij had juist gezegd : « Alles gaat goed ! » als het noodsein van de alarmklok angstwekkend door de duisternis klepte.

— Ga binnen, Anneke... Ze moeten u hier niet zien...

Naast hem brandde nog de lantaarn, doch hij had er een doek overgehangen opdat het licht ervan niet zichtbaar wezen zou.

Nu raapte hij een langwerpig tuig op. Het was een vuurpijl met lont... Hij stak den pijl met den stok schuins in den oever en bracht toen de vlam van den lantaarn aan de lont.

Een vonk... een gesis... een vuurgesprankel... een knal en met sierlijken lichten boog schoot de pijl de lucht in over de Schelde.

Onmiddellijk daarna vluchtte de waard met zijn omdoekten lantaarn zijn huis binnen.

De alarmklok had al de wachten gewekt en de vuurstraal door den nacht trok aller aandacht.

Daar was dus het gevaar !

De manschappen sprongen in de bootjes ; de roeren werden geladen en alles vaarde naar Sint-An, in de richting van het veerhuis.

Doch nu de vuurpijl verzwonden was en geen tweede volgde zooals eenieder verwachtte, roeiden ze op goed-valle-het-uit in dezelfde richting.

Ginder tampte nog het alarmklokje.

Stemmen vlogen van bootje tot bootje.

— Wat is er ?

— Waar is 't ?

De riemen klaterden in 't water... Het geroep hield harrewarrig aan... Bootjes landden op Sint-An ; schimmen sprongen op den oever... doch er was niets te zien.

Ze kwamen aan het veerhuis « In de Schuit », doch hier was alles rustig en donker.

Wat was er gebeurd ? Niemand kon het zeggen !

Het alarmklokje had opgehouden te roepen...

Nog eenigen tijd bleef er een harrewar van bootjes en van roepende stemmen en dan verzonk alles weer in de stilte en de nacht woog zwaar en dicht op den stroom.

Op de Spaansche boot waren ze zelf de kluts kwijt, toen die noodpijl, dit vuursein zoo onverwacht in de duisternis opsteeg.

Was nu ginder onraad en verraad ?

Een oogenblik hadden zij niet geweten wat doen en stonden besluiteloos te beraadslagen.

Dan zei hun gezonde rede dat er ginder van de werf wel hulp zou opdagen en dat zij voor eerste taak hadden het geheimzinnig bootje te achterhalen.

Maar hoe ? Ze hadden zelf geen roeischuitje.

Intusschen was het bootje met krachtigen riemslag verdwenen en er was geen kans het in te halen of het den weg te versperren.

Op goed geluk werden er eenige schoten van den snaphaan achterna gestuurd.

't Waren louter knallen in de lucht, die uitstierven op het water.

Tijl bemerkte spoedig dat ze alle gevaar van vervolging ontkomen waren.

Hij hielp den Ambtman recht uit zijn ongemakkelijken toestand.

— Wij zijn gered ! juichte hij.

In de duisternis was het gelaat van den Ambtman een witte vlek, zoo bleek zag hij.

Het eenige wat hij zeggen kon was :

— Brave jongen ! brave jongen !

Ze vaarden nu den hoek om.

De Ambtman wist dat hij gered was, want zoo ver waagden de Spanjaards zich 's nachts niet, uit vrees door de Zeeuwsche vloot van den prins van Oranje overvallen te worden.

— Waar gaan we nu heen, mijn jongen, vroeg de Ambtman.

— Kunt ge roeien, heer ?

— Ik heb nooit veel een riem in mijn handen gehad, doch ik wil het wel beproeven.

— Neen, dan zal het niet gaan, heer.

— Jawel, jawel... als ik knaap was heb ik toch wel eens geroeid. Kom, laat het mij beproeven.

— Ieder met één riem, zei Tijl, en slag houden of we sturen in het riet.

De Ambtman nam een roeispaan en begon te trekken.

— Niet zoo driest, heer !... Langzaam en regelmatig.

De eerste maal keilde en dreste de spaan rakelings over den plas ; de tweede maal plompte hij te diep en kon met moeite de spaan door den weerstand van het water gedreven krijgen,

en de derde maal buitelde hij hals over kop van de duft in het onderste van de boot.

Tijl, ondanks het hachelijke van den toestand, kon een malschen lach niet onderdrukken.

Hij trok zijn riem in en snelde ter hulp.

Hij hielp den sukkelaar recht, die onbeholpen trachtte overeind te komen.

— Ei mij ! mijn hoofd ! kloeg hij.

Doch als hij was recht gekropen wilde hij met nieuwen moed herbeginnen.

— Waar is mijn roeispaan ?

— Neen, heer, het gaat niet.

— Jawel ! Jawel !

— We komen niet vooruit... het bootje slingert van rechts naar links... Waar is uw riem ?

Hij tastte rond... en hij vond de spaan niet op den rand, niet in de boot en de dol was ledig.

— De riem is te water ! zei Tijl.

— O ! dat is erg !

— Neen, het geeft niet, heer. Ik zal de boot aan kant wrikkelen.

En gelijk de gondelier op zijn gondel, plaatste hij zich aan het uiteinde van de boot, den riem recht-schuinig in 't water, en met een schommelend draaiend beweeg, bracht hij het bootje op den rechteroever van de Schelde ter hoogte van Austruweel.

— Er verroert iets op den oever, fluisterde den Ambtman met angst.

Tijl geheel aan zijn werk, keek naar het stand.

Ja... er waren gestalten !

Het was te laat om te keeren. Op hetzelfde oogenblik stiet het bootje tegen den oever.

Op denzelfden stond werd het door handen vastgegrepen en een zware mannenstem vroeg :

— Wie zijt gij ?

— Vluchtelingen ! antwoordde Tijl.

— Uit de stad ?

— Ja.

— Dan zijt ge welkom, als ge waarheid spreekt.

— Wij spreken waarheid ! stamelde de Ambtman.

— Goed ! goed... Hier Jan, sior de boot. Met hoeveel zijt ge ?

— Met twee.

— Ligt er iets in de boot ?

— Niets.

Een sterke hand greep Tijl bij den kraag.

— Een kleine jongen !

— Ja, zei Tijl, doch zorg maar voor mijn kameraad ; die is er erger aan toe !

Maar een andere hand had den Ambtman gegrepen en hielp hem tamelijk ruw stappen.

— Hier wacht houden, Jan.

— Ja, kapitein.

— En bij 't minste onraad, het sein geven. Vooruit nu... en geen woord onder weg.

Ze gingen door het veld.

Alles was doodstil, alleen een bandhond blafte in de verte op een hoeve.

Na tien minuten gaans hielden ze stil.

De Ambtman zag niets, doch Tijl's scherpe blikken ontwaarden dat ze voor een laag huis of hut waren gekomen. 't Was een vormlooze gedaante, nog donkerder dan de donkere nacht.

Een geklop op een deur, een grendel die verschoof en dan van binnen een stem:

— Gijlie?

En 't antwoord:

— Wijlie!

Nog een grendel die verschoof en de deur ging open. Er brandde geen licht doch in den haard flakkerde en knapperde een mutsaardvuur.

— Licht! beval een stem. Wij hebben wild gevangen.

Een man nam een droog takje, liet het opvlammen en stak toen een kaars op.

Het was een schilderachtige aanblik, dien de stulp aanbood. Deze was laag van zoldering, zoodat de mannen die er binnen

waren bijna met het hoofd tegen de zwart-gerookte balken stieten.

Een tafel, vier of vijf berden stoelen en een kastje was de eenige inboedel.

Op de tafel brandde de kaars in een koperen panneke.

De Ambtman keek schuw en bevreesd naar die ruwe mannen, echte zeebonken, verwilderde watergeuzen.

Een hunner, kort, ineengedrongen, doch bijzonder sterk gebouwd en breed geschouderd, trad op den Ambtman toe en trok dezes Zuidwester af.

— Laat ons uw gezicht eens zien ! zei hij. Is dat uw vader, kleine ?

— Neen, zei Tijl.

— Familie ?

— Evenmin. Een ongelukkige die gered moet worden uit de handen van Requesens.

— Goed ! Goed ! dan zullen wij u redden... Maar, alle duivels ! waar heb ik die bleeke tronie nog gezien !... Kameraad, ik ken u !

— Neen, stotterde de Ambtman, neen, gij bedriegt u !

— Ofwel tracht gij mij te bedriegen ! Iemand die bij vrienden weet aan te landen trekt zoo'n bedremmeld gezicht niet.

— Wij hebben veel afgezien, kapitein ! zei Tijl gevat.

— Hoe weet gij dat ik kapitein ben, kereltje ?

— Dat kan ik u aanzien, kapitein.

— Uw open snuitje staat me beter aan dan het uitgestreken facie van uw kameraad. Wie is die man ?

— Iemand die groote diensten heeft bewezen aan Oranje.

— Hm ! Dat is nogal onbestemd. En van welken aard zijn die diensten, man ?

De Ambtman vond geen antwoord.

— Die zal de Prins zelf best weten, kapitein, als gij het hem vragen wilt.

— Waar heb ik u gezien, hernam de kapitein.

Hij greep de kaarspan van tafel en liet den valen schijn op het bleek gelaat van den vluchteling vallen.

— Ik wil levend verbrand worden op de Markt van Antwerpen als gij de Ambtman van Antwerpen niet zijt.

Deze zweeg.

— Ja, beste man, dan zijt ge deerlijk in 't net geloopen en 'k begrijp dat gij er zoo verschoten en verkleurd uit ziet. Ge zoudt het eindje touw niet waard zijn waarmee ik u naar de eeuwigheid ga zenden, als het de wereld van geen aartsboef zou

verlossen. En we gaan daar niet mee uitstellen, beste man. Tijd is tegenwoordig niet om lang te procedeeren...

— Dat zult ge niet doen, kapitein !

— Neen, ventje ! Dat gaat gij eens zien !... En waar we u heenzenden, wil ik nog onderzoeken, doch zeker niet terug naar de stad.

— Misschien wel ! antwoordde Tijl. Ja, deze man is de Ambtman van Antwerpen, en er is zelfs voor u honderd patakons te verdienen als gij hem terug aan Requesens wilt overleveren.

— Wat vertelt gij voor onzin, kwajongen?

— De zuivere waarheid. Als iemand uit Antwerpen onder uw bereik is, vraag dan voor hoeveel het hoofd van dezen man op prijs werd gesteld.

— Dan zou het meer waard zijn dan een eindje touw !

— Als ge dat geld verdienen wilt !... Ja, kapitein.

— Ge zijt een kranige schelm. Maar die man heeft de onzen vervolgd, gevangen gezet, gefolterd, gebrandmerkt, gehangen en geroosterd.

— Allemaal zeer mogelijk, kapitein ! Sindsdien zijn echter de toestanden zoo veranderd dat we slechts door een mirakel van God uit de stad zijn ontsnapt.

— Al die alarmseinen ?

— Waren voor ons.

— En waar gingt ge nu naar toe ?

— Naar u !

— Naar ons ?

— Naar de mannen van Oranje. Als gij een haar krenkt van dezen man, kapitein, dan zult gij er later spijt van hebben.

De toon van Tijl, kalm en beraden, maakte indruk op den zeerob.

— In u stel ik betrouwen, sprak hij. Intusschen schenk ik om uwentwil aan dezen man genade.

Hij bleef dubben en zei toen :

— Hoe is uw naam ?

— Mijn naam is Tijl, en ik ben de zoon van Klaas.

— Tijl Klaassen, mijn jongen, ik zal u noodig hebben. Strek u thans wat uit op een stroozak, want zoodra het licht wordt, moeten wij van hier weg.

— Ik verlang terug te keeren naar de stad, antwoordde Tijl. Met dezen duisteren nacht kan het best gelukken en mijn aanwezigheid is er morgen ochtend dringend van noode.

De kapitein glimlachte omdat de knaap zoo gewichtig deed.

— Kunnen zij er zonder u niet voort ?

— Moeilijk, kapitein. Ik spreek u niet van Titus Bibulus Snuffius, daar zal moeder wel voor zorgen.

— Wat is dat voor een geleerde, Tijl, dien ge daar noemt ?

— Het is mijn hond.

— Ho ! ik zal nooit zijn naam onthouden.

— Ik spreek ook niet van mijn kneuter en mijn ezel, hoewel het wraakroepend zou zijn hen te verwaarloozen. Doch als ik niet op tijd in de stad ben dan loopt heel de boel in de war.

— Ge zijt toch de burgemeester niet.

— Was het dat maar ! Die kan wel een dag gemist worden, maar ik niet, ik ben misdienaar en moet St.-Andries openluiden. Heel die kant van Antwerpen regelt zich naar ons klok. Wordt er nu niet op tijd geluid, dan zal de eerste navraag wezen: Waar zit Tijl? De pastoor zal mijn vader en mijn moeder gaan uithooren en hoewel die hun tong niet voorbij zullen klappen en de pastoor zelf een braaf man is die niemand zal verklikken, vrees ik dat er argwaan zal heerschen. Daarom is het beter dat ik terugkeer.

— Misschien hebt ge gelijk, zei de zeebonk.

Nog scherper nam hij het jongetje op. Hij aarzelde zichtbaar.

— Als ik u met een boodschap gelast, zult gij haar trouw overbrengen, Tijl ?

— Ja, kapitein.

— En er aan niemand iets van zeggen, zelfs niet aan vader en moeder ? Luister, mijn jongen, indien ik het u vraag met zooveel nadruk is het omdat alles afhangt van uw betrouwbaarheid. Ik weet dat het onzinnig is een kleinen jongen met zulke opdracht te gelasten en toch stel ik vertrouwen in u.

— Gij hoeft geen vrees te hebben, kapitein. Wat verlangt gij ?

— Alleen dit : gij gaat naar heer Marten Neyen, klerk van de Antwerpsche Rekenkamer. Zijn woning is op de Paardenmarkt en gij zegt hem : Ik ben gezonden door den man met wien gij in den « Robijn » hebt geavondmaald, vóór hij de stad verliet. Het oogenblik is aangebroken. Morgen moet het de dag wezen der Witte Schapulieren. Tusschen Lillo en Austruweel liggen zestig Zeeuwsche paarden gereed om ter hulpe te snellen en die slechts het sein verwachten van den Toren.

— De boodschap zal gedaan worden, antwoordde Tijl.

— En als ze u aanhielden, u zelfs folteren zouden ?

— Spreken zal ik nooit. Alleen vraag ik u dat gij den Ambtman zoudt vergeven en hem in veiligheid laten brengen.

— Dat beloof ik u, mijn kleine kameraad, en als gij uwe boodschap goed kunt volbrengen en 't lukt... dan tot morgen avond misschien.

Tijl wilde nog afscheid nemen van den Ambtman, doch deze, door de vermoeienissen en aandoeningen overmand, was zwaar ingeslapen.

De kapitein voelde wel wat er in den knaap omging die op den rustenden man bleef staren, en zei nog eens :

— Gij hebt mijn woord, hem zal geen kwaad geschieden.

De kapitein bracht Tijl terug tot aan het bootje.

— Ik zal u een boot medegeven met vier man die u zal sleepen tot in de nabijheid van de stad, want anders zult gij er nooit geraken. Maar hoe komt ge binnen in de stad ?

— Breng mij tot op den Vlaanderschen oever, kapitein. Laat mijn bootje daar in het riet liggen, waar de eigenaar het morgen wel zal terug vinden. Ik zal dan te voet gaan tot op Sint-An en zal daar wel nieuwe gelegenheid vinden om over te geraken. Eens aan den Bakkerstoren heb ik veel kans binnen te worden gelaten. Ik denk er aan, wij hebben onderweg een riem verloren.

De kapitein deed een ander roeispaan in het bootje leggen.

Tijl moest plaats nemen in een grootere boot, met het kleine bootje op sleeptouw, en vier paar riemen brachten met krachtige slagen het jongentje over.

Tijl sprong op den oever en liep toen in de richting van Sint-An.

Nooit had hij zich gelukkiger gevoeld dan nu. Er jubelde iets in zijn hart dat hem tot onverschrokken handelen aanspoorde.

De geheimzinnige stemmen van water en wind, die hij om

zich heen hoorde, deden hem wonder aan, doch ontstelden hem niet.

De mensch die op den weg is naar goede daden, en wiens geweten klaar is, schrikt niet op bij het minste gerucht en bevolkt den nacht niet met spookgestalten.

Tijl voelde dat nacht en natuur hem vriendelijk waren en dat water en wind hem opbeurend en aanmoedigend toefluisterden.

Toch was het gelukkig dat hij behoedzaam voortschreed, want wat hij op enkele stappen voor zich zag, waren geen hersenschimmen, noch spookgestalten.

Het waren twee Spaansche soldaten die daar op schildwacht stonden en zacht koutend over en weer wandelden.

Zij hadden niets gehoord of niets bemerkt.

Tijl keerde gezwind op zijn stappen terug en sprong toen zijlings in 't kreupelhout. De takken ritselden rond hem en ieder oogenblik stuikelde hij in greppel of sloot... Een watervogel vloog bang en zwaar klapwiekend voor zijn voeten op en hij verschrikte van het geruisch en van de vleugels waarvan hij den wind op zijn aangezicht voelde.

De Spaansche soldaten hadden ook wel iets gehoord en keken opmerkzaam toe, doch het opvliegen van den vogel had hen gerust gesteld. Dat was dus het gerucht en geritsel dat zij gehoord hadden.

Tijl kwam behouden aan voor de herberg « In de Schuit ».

Alles scheen er in een diepen slaap gedompeld, doch nauwelijks had hij aangeklopt of hij hoorde binnen gedruisch van voetstappen.

Hij fluisterde zijn naam en de deur ging open.

Het was de waard.

— Waar is de Ambtman ? vroeg deze.

— Gered !... Bij de mannen van Oranje !

— Goddank dan ! Kwaad zal hij in elk geval niet meer kunnen doen en kwam hij werkelijk tot inkeer dan herstelt hij nog wat hij kan !

Tijl vond dat de menschen over 't algemeen goed en trouwhartig waren.

Hij was zichzelf niet bewust dat er van hem een kracht uitging en dat juist door zijn doen en zeggen de menschen een beter « ik » in zich voelden wakker worden.

— Kom, beste jongen, vertel mij eens alles, fluisterde de man. Het vuur brandt nog en ge zijt zeker wat verkleund van uw nachtreis.

— Wanneer zal ik overzetten ? vroeg Tijl.

— Morgen vroeg, voor dag en dauw als ge wilt. Nu zou het argwaan verwekken.

— Uw bootje ligt in 't riet aan dezen kant, recht over Austruweel !

— Goed. Ik zal het daar wel vinden. Ik weet er wel 'n ander om u over te brengen. Zie, zit hier neer... We zullen zacht spreken en dan kunt ge mij alles mededeelen.

Dat deed Tijl in korte woorden, doch van zijn boodschap sprak hij niet.

In een zwaren ouden mantel gewikkeld, sliep hij daarna in bij den haard, waarop de waard nog een paar mutsaarden voor den nacht had geworpen.

Gelijk een hond, die het goed heeft bij het vuur, en eens kreunt voor zichzelf van deugd, als hij zich omkeert of beweegt, zoo lag Tijl daar zalig en lekker en sliep rustig in, tusschen het vandaag en het morgen die zijn hart met vrede en blijdschap overstelpten.

Vandaag had hij een man gered, morgen zou hij de stad zelve helpen redden, want hij raadde wel wat van hem verwacht werd, welke boodschap hij moest overbrengen en welke geweldige gebeurtenissen er op til waren.

XXI.

DE WITTE SCHAPULIEREN

Tijl was ingesluimerd gelijk een hond bij het vuur.

Als de eerste klaarte schemerde in het Oosten, achter den Toren, was de waard uit « De Schuit » gekomen om hem te wekken.

Hij deed het niet gaarne, de jongen sliep zoo vast en zoo rustig dat het zonde was hem uit dien weldoenden sluimer in de werkelijkheid van het leven terug te roepen. Doch blij en bereidwillig, en ook weer als een hond die zijn pels even schudt en opspringt om met u te gaan, was hij onmiddellijk overeind.

Waarom als de menschen een vergelijking doen van den mensch met den hond, moet dit altijd in nadeeligen zin klinken?

Heeft de hond niet meer hoedanigheden en minder gebreken dan e· mensch ?

Vroolijk beet hij in een boterham, dronk een kom melk die de vrouw hem uitschonk en sprong toen in het bootje dat voor hem bereid lag.

Hij kreeg een mand mee met paling waar ook de waard voor gezorgd had. Die zou hem dienen als pas bij den schildwacht.

De waard trad mee in het bootje, zette Tijl aan 't Bierhoofd af en roeide dan terug.

't Was afgesproken dat Tijl nog eens op hem roepen zou alsof hij tot zijn vader sprak.

Heel het spel gelukte. De schildwacht vroeg of de vischvangst voordeelig was geweest.

— Ja, zei Tijl, doch de groote netten moet vader straks nog optrekken. Dit is alleen een portie voor straks en een voor u.

Dat was welkom en Tijl bevond zich terug in de stad.

Tijl spoedde zich naar huis en 's lands lot mocht op het spel staan, toch vergat hij niet zijn eerste zorg te besteden aan zijn kneuter en zijn ezel.

De eerste echter die hem was komen begroeten, toen hij de huisdeur open deed, was Titus Bibulus Snuffius, die Tijl's kuiten omkronkelde met vriendschapsbetuigingen.

Dan op een drafken naar Sint Andries om de kerk open te luiden.

Na de mis maakte de pastoor zijn beklag, dat hij Tijl minder dan vroeger op de pastorij te zien kreeg en of er wat scheelde ?

Maar de knaap antwoordde dat zijn vader hem in beslag nam voor de koopmanschap, wat de pastoor begreep en goedkeurde.

Op het oogenblik dat Tijl de kerk wilde verlaten, waar alleen de vroomste menschen waren achtergebleven, aan hun paternoster lazen of den kruisweg deden, kwam een oud man, in een valen mantel gewikkeld, tot hem gestrompeld.

Het jongentje had nooit veel oortjes op zak, maar toch altijd voor arme menschen. Hij dacht dat deze hem een aalmoes ging vragen en stak zijn handje reeds in zijn tesch.

Maar de bedelaar lei zijn hand op den schouder van het jongentje en zei :

— Bezie mij éens goed !

— Hans :

— Jawel. Is hij gered ?

— Ja, Hans, hij is in veiligheid.

— Zijt ge op Austruweel geweest ?...

Zoo ! wel dan brengt ge nieuws mede ! Gij zwijgt... Goed, zeer goed, mijn jongen ! Ik weet genoeg dat gij me ten volle vertrouwt en gij weet dat als er één mensch op de wereld is dien ge vertrouwen moogt, ik dat ben. Wij hebben samen de perkamenten bij den Ambtman buiten gesmokkeld en die voor Holland ingescheept: en toch kunt ge een geheim houden ook tegenover mij ! Dat is nu wel het knapste dat ge ooit gedaan hebt. Indien de groote menschen uwe voorzichtigheid hadden, dan zou elke aanslag niet uitlekken, iedere samenzwering niet verklikt worden. Maar ze praten zichzelven aan de galg. Ga nu, ik zal u wel ontmoeten als ik u ontmoeten moet, en waar we samen moeten wezen zal het lot ons brengen.

— Wat ik u zeggen moet, Hans, verwijder u niet, verslaap uw dag niet en wees waar ge zijn moet want de tijden zijn nakend.

— Ga nu, mijn jongen, Ik was zoo bekommerd om u, dat ik niet nalaten kon naar hier te komen. Nu ik u gezien heb, ben ik weer gerustgesteld en gelukkig. Ik zal u laten en nog een oogenblik hier blijven.

Tijl verliet de kerk en zag iemand vlug achter een der drummels wegspringen en zich bestoppen.

Toch niet zoo snel of Tijl had den Spar herkend. Die bespie-

der, om dit uur, daar ter plaatse, dat was een hachelijk geval. Was het voor hem of voor Hans?

De knaap liet niets blijken, ging nog eenige stappen verder, draaide zich om en keek naar het uur van den toren. Alsof hij daar voor uitgezonden was, keerde hij onmiddellijk terug op zijn stappen.

Hans was juist in 't portaal om de kerk te verlaten.

— Gauw terug... Er is verraad !... De Spar ligt buiten te loeren. Ik weet niet of het voor u of voor mij is...

— Voor mij ! zei Hans snel. Ik heb hem gisteren moeten verschalken, hij volgt mij.

— Ja, dan is hij u op het spoor. Kom met mij mede...

Tijl ging op gezwinden pas de kerk door, gevolgd door den bedelaar die er nu veel flinker over stapte. Ze gingen het koor over en de sakristij binnen.

Daar zat de pastoor in gebed verslonden.

Tijl ging zonder aarzelen op hem af.

— Vader, sprak hij, die man wordt bespied en moet ontvluchten. Mag ik hem langs de Augustijnenstraat uitlaten. Hij is iemand dien ik ken.

— Hij weze wie hij wil, antwoordde de herder. Hij ga in vrede. Een kerk zou altijd, en voor iedereen, een heiligdom moeten wezen, dat was vroeger zoo, dat was zelfs zoo bij de heidenen.

De ruwe man, die Hans scheen op het uiterlijk te oordeelen, greep de handen van den priester en stamelde :

— Gij zijt een braaf man en een man Gods. Ter wille van u zal veel goeds geschieden.

— Als de Spar maar niet bemerkt heeft dat ik hem zag en mij gevolgd is.

— Ga op den uitkijk, Tijl. Deze man is onder mijn hoede en ik zal hem langs de pastorij uitlaten.

— Zoo ik niet terugkeer is alles veilig. Ik neem de bedienings bel mede ; als gij die hoort dan is er onraad en kon ik niet meer tot hier geraken.

Tijl greep de bel, die naast een lantaarn op den grond stond, bij den klepel en stapte opnieuw het koor op en de kerk door.

Buiten zwenkte hij met besloten stap, zoodat hij vlak voorbij de Spar moest komen, indien deze hier nog verscholen zat.

Het gebeurde zooals hij het voorzien had. Tijl stond plots vlak voor de Spar.

— Wel wie dat we daar hebben !..

De Spar !... Ge zoudt iemand doen verschieten. Moet ge mij iets vragen, Spar ?

— Neen... neen !... stamelde de lange slungel. U moet ik niet hebben.

— Dan iemand anders ?... Kan ik u helpen, Spar ?

— Als ik u maar betrouwen mocht, Tijl !

— Mij betrouwen, Spar ! Me dunkt dat g'er nog al over te klagen hebt ! Dat ik nu zoo sprak ! Zie eens hoe dikwijls gij achter mij hebt geloopen ; deed ik dat ooit van mijn leven achter u ! Spar ! Spar ! Ge zijt een ondankbare !... Waarom kijkt ge altijd zoo naar ginder ?... Hebt ge iemand in de gaten? Spar, jongen, ge zijt een fijne vos... wat ging de stad toch doen als ze u niet hadden ! Kom, zeg mij eens wien ge zoekt !... Spar, Spar, ge speelt weer den geheimzinnige, hee ?... Ha, ha, ik ben er ! Ik weet het !

Tijl raasde maar voort om tijd te winnen. De Spar verloor zijn loerveld niet uit het oog, doch het gesnap van den knaap had hem toch beet. Met niemand spreken, was hem opgelegd. Geen ja of geen neen. Een woord is soms voldoende om alles te verklikken en uit te brengen.

— Gij weet niets ! Gij kunt niets weten ! antwoordde de Spar ! Vervolg liever uw weg, want ik moet vandaag uit mijn oogen zien.

— Ik sta u toch niet in den weg Spar ! Ge kunt wel over mij heen zien... of zet ik me wat op zij, naast u ?

— Neen, ga voort.

— Ik zeg dat ik weet, wien ge zoekt ! Wil ik het u eens zeggen ?... Ge zoekt honderd patakons en zijt den Ambtman op 't spoor.

— Neen, riep de Spar zegevierend. Ziet ge wel dat ge niets weet.

— Dan zal ik toch wel branden... Ha, 't is de Ambtman zelf niet, dan iemand die de zaak toch aangaat en u op het spoor

kan brengen !... Ziet ge wel ! Ge antwoordt niet meer ! Wat hebt ge ongelijk er mij niet mee te bemoeien ; ik zou u wel helpen !... Wilt gij niet ? Ook goed ! Dag, Spar !

Tijl wist dat Hans nu al lang uit de voeten was.

— Is er nog iemand in de kerk, Tijl ?

— Ja, nog een half dozijn kwezels.

— En anders niemand ?

— Ik heb daar zóo niet op gelet, Spar, Maar ik geloof dat het al is.

— En is er geen bedelaar ?

— Een bedelaar !... Ja... neen... me dunkt dat ik dien heb zien uitgaan.

— Onmogelijk !... Ga eens zien, Tijl...

— Met genoegen !

De knaap ging, doch de Spar had reeds rouwkoop over zijn woorden. Tijl moest hem eens verklikken ?...

Hij snelde den knaap achterna, zoodat hij nog gelijktijdig in de kerk kwam.

Er was niemand. Tijl zocht mee heel de kerk af, tot de biechtstoelen toe. Ze klommen op 't oksaal en tot aan de galmgaten in den toren. Ook in de sakristij deden ze opsporingen, maar een spoor van den bedelaar was er niet te vinden.

Tijl bleef bij zijn bewering dat hij den bedelaar had meenen zien uitgaan. In de sakristij beproefde de Spar de deuren... Alle waren op slot, ook langs daar was dus de ontsnapping onmogelijk.

— Ja, zei eindelijk de slungel, dan moet hij toch uitgegaan zijn. En ik heb zoo opgelet... Maar ik geloof dat mijn hersens verzwakken en ik moet vlagen van verstrooidheid hebben die ik zelf niet weet, anders is 't niet mogelijk.

— En was het zulke gewichtige vangst ?

— Van het allergrootste gewicht.

— Waarom dan niemand meegenomen als ge niet zeker meer zijt van uzelf ?

— Ja, ik had het moeten doen, Tijl... Ook moogt gij er aan niemand van spreken, doch ik wilde er al de eer en al de voordeelen alleen van halen. Telkens als er een andere bij is wordt die beloond en het is of ik niets gedaan heb. Nu is het nog erger !

— En wie was het dan ?

— Een stoelbinder die den Ambtman uit de handen van een schildwacht heeft gehaald.

— En daar even spraakt gij van een bedelaar ?

— Die bedelaar en die stoelbinder is dezelfde. Zij denken zelfs dat hij de schavies zou kunnen wezen die bij den Ambtman is binnengebroken.

— Wat ge zegt, Spar ! antwoordde Tijl, het hoogste belang stellend in deze inlichtingen. En hoe waart gij te weet gekomen dat die bedelaar dezelfde kerel was als de stoelbinder ?

— Door een vrouw.

— En hoe wist die vrouw het ?

— Ja, vervolgde de Spar in zijn onnoozelen praatzucht, dat is heel toevallig gekomen. Den dag dat de stoelbinder met den Ambtman vluchtte, werden zij op den Rosier door een hondje aangeblaft en achtervolgd. Aan de Boogkeers heeft de stoelbinder zich plots omgewend en het dier met een duchtigen slag van zijn broekriem jankend doen afdruipen. Gisteren nu is het hondje zoo driest op een bedelaar aan het blaffen gegaan, toen deze door de Rosier kwam, dat de vrouw er niet aan twijfelde of het was dezelfde man. Zij heeft hem mij aangewezen. Ik ben hem gisteren kwijt geraakt... Van morgen vind ik hem weer en nu is hij nogmaals weg !... Ben ik dan niet voor het ongeluk geboren ?

— Zoo erg is het niet, Spar, Gij zult hem wel opnieuw tegenkomen.

— Ik hoop het, Tijl, maar zeg niets aan niemand.

— Aan geen mensch, Spar. Zoo ik hem zie, zal ik u verwittigen.

En daarmede was Tijl weg.

Tijl was nu haastig om door te gaan en maakte het afscheid kort.

Langs kleine straatjes, om niet gevolgd te kunnen worden zonder het zelf te merken, ijlde hij naar het Klapdorp en van daar naar de Paardenmarkt.

Hij klopte aan op de poort van het heerenhuis door Marten Neyen bewoond en was verwonderd dat er zoo onmiddellijk open werd gedaan.

Nog meer stond hij te zien dat hij geen uitleg te geven had, doch blijkbaar verwacht, onmiddellijk bij den klerk der Antwerpsche Rekenkamer werd toegelaten.

Deze wandelde met de handen op den rug over en weer in de ruime kamer en was met iemand in gesprek toen Tijl binnentrad.

— Welkom, mijn jongen, sprak de heer des huizes. Hebt gij mij een tijding te brengen ?

— Ja, heer, doch slechts aan u alleen.

— Gij moogt hier vrij spreken. Deze is mijn vriend en ook de uwe, meen ik.

Tijl keek naar den tweeden aanwezige, die in een hoogen lederen zetel zat, doch tegen het licht, zoodat hij in die donkere kamer met kleine gekleurde en in lood gevatte ruitjes niet goed te herkennen was.

Een hand werd hem toegestoken en een gulle lach weerklonk.

— Tijl, die mij niet kennen wil !

— Hans, zijt gij het ? Hoe komt gij nu al hier ?

— Ja, toen uw brave pastoor mij langs het tuinpoortje van zijn eigen woning had uitgelaten, ben ik naar hier gespoed, wel denkende dat ik u hier verwachten moest. Nu heb ik aan den heer Neyen reeds kunnen mededeelen welk onbegrensd betrouwen wij in u mogen stellen.

De man van de Rekenkamer had zich nu ook in een zetel neergezet en den doorvorschenden blik op den vrijmoedigen knaap gevestigd, ondervroeg hij hem.

— Ik weet reeds in welke voorwaarde gij naar Austruweel zijt vertrokken. Wie hebt gij daar gezien ?

— Menschen die ik nooit te voren zag. Ik bemerkte nochtans dat het de Zeeuwsche Watergeuzen waren van den Prins van Oranje, en een hunner, de kapitein heeft mij een boodschap gegeven voor den heer Marten Neyen.

— Hoe heette die kapitein ?

— Hij heeft zijn naam niet gezegd.

— Ook geen wachtwoord ?

— Neen, heer.

— Geen enkel teeken waaraan ik hem herkennen kan ?

En daar Hans de hand uitstak als iemand die er een woord wil tusschenvoegen, vervolgde de Rekenmeester :

— Het is niet deze jongen dien ik mistrouw, ik verlang alleen te weten vóór alles door wie de boodschap wordt toegezonden.

Tijl antwoordde :

— Die aanduiding geeft hij u. Ik moet u melden dat ik gezonden ben door den man met wien gij in den « Robijn » hebt geavondmaald, vóór hij de stad verliet.

Nu klaarde het gelaat op van heer Neyen.

— Goed, sprak hij. Dat is het wat ik weten moest. Nu zijn wij onder vertrouwden. En uw boodschap luidt ?

— Het oogenblik is aangebroken. Morgen moet het de dag wezen der witte Schapulieren.

— Morgen ? Dat is dus op vandaag ?

— Het werd mij gisteren gezegd, heer ; ik heb het aldus begrepen.

Zenuwachtig was de Rekenmeester recht gesprongen.

— Morgen ! Morgen !.. Kunnen die menschen dan nooit duidelijk iets opgeven ?... Kunnen zij niet zeggen: tweemaal twee is vier ? Morgen ! En dat werd u van nacht medegedeeld ? Hij wist dus dat gij mij eerst vandaag zien moest... Gij moet mij mededeelen morgen ! Dan kan hij niet bedoelen dat het voor vandaag zal wezen !

— Jawel, wedervoer Tijl, Het is op vandaag, zooals u dadelijk zal blijken. Mijn boodschap luidde verder : « Tusschen Lillo en Austruweel liggen zestig Zeeuwsche paarden »...

— Zeeuwsche paarden ! herhaalde de Rekenmeester knikkend en weer vriendelijker. Dat wilde ik weten. Ga voort.

— ...Zestig Zeeuwsche paarden gereed ter hulp te snellen en die slechts het sein verwachten van den Toren.

— Is dat alles ? Ik zie niet in hoe daardoor iets nader voor vandaag wordt bepaald.

— Dit deed de kapitein toen hij er aan toe voegde : « Als gij uw boodschap goed kunt volbrengen en het lukt... dan tot morgen avond misschien.»

— Ja, dat wordt duidelijker. Maar als er iets zoo gewichtig op til is, waar zooveel aan gelegen is, dan is een «morgen » onvoldoende. Dan is Maandag, Dinsdag of de naam van den weekdag nog onvolledig ; dan hoeft het te luiden : morgen, dien dag, den zooveelsten van deze maand. Onthoud dat, jongen voor uw leven. Door onnauwkeurigheid mislukten de negentienden der menschelijke ondernemingen. De wijsheid der volkeren ligt niet in fraaie spreuken en wijsgeerige voorschriften,

maar in deze eenige menschelijke zekerheid dat tweemaal twee vier is.

Terwijl onze Rekenkundige nu over en weer stapte en in diepe gedachten en grondelooze overwegingen verzonken scheen, maakte hij berekeningen of de onderneming slagen zou, niet de omstandigheden in aanmerking nemend. doch uitcijferend hoeveelste van de maand men nu was ; of het jaartal uitkwam tot groote daden en groote veranderingen voorspellen liet.

Alles moest bij hem uitkomen met vier en een meervoud van vier. Acht was een goed getal. ook 24 en 32, doch 16 was het ideale cijfer van vier maal vier, dat alle regelmatigheid, alle geheime krachten en beteekenissen in zich droeg.

Het zonderlingste van zijn redeneering was hoe hij zich wist te schikken en te paaien tot het vier uitmaakte.

Hans die hem dezen morgen het eerste van de onderneming kwam spreken was een prachtig voorteeken : de naam bestond uit vier letters.

Tijl waren er ook vier, want de « ij » ontdubbelde hij tot twee letters.

Tijl Uilenspiegel! Zestien letters, dat was overheerlijk ! Doch om er toe te geraken had hij dadelijk gevonden dat het onzin was « Uylenspieghel » te spellen zooals zijn tijdgenooten deden. Waarom die « y» en die « h » ?

Zestig Zeeuwsche schepen ! Zestig, meervoud van 4 !..

Zeeuwsche schepen ! Weer zestien letters !... Lillo Austruweel !.. Vijftien letters ! dat was een schrap door de rekening, doch kon hij de « w » niet ontdubbelen tot twee « v's », of zoo hij dan met de « w » van Zeeuwsche zeurde, wist hij niet dat Lillo eigenlijk met twee « o's» diende geschreven te wezen, gelijk Venloo, Westerloo, Oosterloo, Tessenderloo, Beverloo, Tongerloo, enz. daar *loo* bosch beteekent of begroeide vlakte. Dan werd het 16. Alle goede voorteekenen.

Zoo paaide hij zich met zijn kabalistische berekeningen en wist er af- en toe te voegen tot het uitkwam.

Hoe lang hij nog met zijn zwaarwichtige becijferingen zou hebben voortgegaan, is moeilijk te zeggen, doch Hans bracht hem tot de werkelijkheid terug.

— Wat beslist ge, heer Neyen ? vroeg hij. Moet het teeken van onzen kant worden gegeven ?

— Elk uur uitstel kan het gevaar dat wij loopen slechts vergrooten. Mij dunkt dat het oogenblik gunstig is om te handelen.

— Dus *handelen !* herhaalde Hans met opgewektheid rechtspringend en met blijheid in zijn oogen.

De strijd maakte hem levenslustig en blijmoedig. Talmen en beuzelen, aarzelen en twijfelen, het verlamde zijn hart en zijn spieren.

— Voor vandaag ! vervolgde hij opgeruimd. Als we nu allen willen en durven, is morgen Antwerpen verlost. Het teeken moet dus onmiddellijk gegeven worden ?

— Neen, sprak de Rekenmeester, op klokslag elf uur voormiddag. Wie zal de klok luiden ?

— Ik ! zei Hans beraden.

— Neen, Hans, gij niet. Uw aanwezigheid is te kostbaar. Gij moet de kapitein zijn die onze mannen aanvoert.

— De klok luiden, hernam Tijl, kan ik daar niet voor dienen ? Het is eigenlijk mijn stiel in Sint-Andries.

— Ja, doch de klok van O. L. V.-kerk moet luiden, en dat zult ge alleen niet kunnen.

— Stormen, verbeterde Hans, Het moet slechts stormen, dat is meer een handigheid dan een geweldige krachtinspanning. Niemand zal het beter doen dan Tijl.

— Luister dan, vervolgde de Rekenmeester tot het jongentje, In de Brerijstraat (1) vlak nabij het stadhuis, staat een bouwvallig huisje nog met riet gedekt. Een weinig voor elf uur zal het in brand staan. Indien de geburen er al gauw bij zijn, zou het wel gedoofd kunnen worden door eenige emmers water, doch dat is van minder belang. Gij gaat op den Toren en zet u op de gaanderij nabij het klokzeel. Zoodra gij rook ziet uitslaan, begint ge te stormen en ge stormt voort tot ze het u beletten of tot ge

(1) Eigenlijk Braderijstraat, doch in de 16e eeuw aldus geheeten en gespeld.

vermoeid zijt. Vermits de rook genoegzaam zal gezien worden van stadhuis en Groote Markt, gaat niemand aan onraad denken en ieder zal het stormen natuurlijk vinden. Dat is het teeken, waarop de zestig Zeeuwsche booten naar hier zullen varen om langs daar de stad te bestormen en ons te helpen. Zij die tehuis een vuurroer bezitten, weten reeds waar ze moeten zijn, de anderen komen naar de Paardenmarkt en worden gewapend zoodra we zien dat de poppen aan 't dansen zijn. Nu blijven er slechts twee uren over.

— Meer dan tijd genoeg, antwoordde Hans.

— Ja, slechts enkelen moeten verwittigd worden. Hoe minder hoe raadzamer.

— Al de posten moeten toch bekleed worden.

— Die zullen het wezen. Doch de opstand moet komen van het volk zelf !...

— Ge zegt dat zoo zwaarmoedig, heer Neyen ! Gij twijfelt toch aan ons volk niet ?

— Ik ben onrustig.

— Heeft het niet genoeg geleden?

— Maar juist daarom vrees ik dat het aan moed te kort zal komen.

— Neen, de veer is gespannen...

— Of overspannen en gebroken.

— Het zal een wilde en ontembare oplaaiing zijn van vaderlandsliefde en vrijheidsliefde. Al de moedigste burgers zullen naar hun roer springen om de gehate dwingelandij uit de stad te verdrijven! Geen nood dat iemand aarzelen zou of wankelen. Ieder zal zijn plicht doen !

Hans sprak geestdriftig en een onwankelbaar betrouwen bezielde hem.

— Ik hoop het met u, sprak de Rekenmeester gedrukt, hoewel de schrik een slechte raadgever is voor mannen.

— Met enkelen die durven, vooruit, zei Hans, en ons voorbeeld zal de anderen hun plicht wijzen. Indien we vandaag de zege niet bevechten dan zijn we de zege niet waardig. Help u zelven, zoo helpt U God !

— Amen ! voegde de Rekenmeester er aan toe.

— En de Witte Schapulieren zullen vandaag Antwerpen bevrijden. Ik neem afscheid, vriend Neyen, en als we ons wederzien zal het in de vreugde zijn van de overwinning.

— Of hiernamaals ! zuchtte de Rekenmeester.

— Hemeltje lief, wat zijt gij naargeestig !

— Ik kan de donkere voorgevoelens niet van me afschudden, en nochtans zijn alle teekenen gunstig. Ga nu, waarde vriend, en God neme ons onder zijn almachtige hoede.

Hans drukte de hand van zijn vriend en ging dan tot Tijl :

— Ik weet, mijn lieve jongen, dat we op u mogen rekenen. Ook God beware u !

— Gaat gij zoo heen ? vroeg Tijl.

— En waarom niet ?

— Vreest ge niet in de handen van uw vervolgers te vallen en de onderneming aldus van haar krachtigsten steun te berooven ?

— Dat is gesproken gelijk een boek, lachte Hans, maar 't is nu voor mij het oogenblik niet om in mijn schelp te kruipen.

— Ik denk anders ook, voegde de Rekenmeester er aan toe, dat ge groot gevaar loopt na hetgene ik gehoord heb.

— Wie kan 't verhelpen ? Moet ik onze eedgenooten niet persoonlijk verwittigen en hun inlichtingen verstrekken ?

— Maar gij zijt verklikt en wordt opgezocht.

— Ik weet het ; ik heb reeds aan een vermomming gedacht, maar hoe? Schouwveger of stoelbinder gaat niet meer. Als bedelaar ben ik van morgen ook al verkocht. Wat is nog veilig ?

— Ik weet het, zei Tijl. Wilt ge met mij meegaan, Hans?

— Zeer gaarne, Tijl, doch waar naartoe?

— Van waar ge komt. Naar Sint-Andrieskerk en ik geef u den toog en den tikkenhaan van den pastoor.

Hans vond het plezierig. Ook de Rekenmeester achtte de vermomming goedgekozen.

— Maar mijn gezicht, Tijl! Heb ik een pastoorsgezicht? En iemand die niet gewoon is in rokken te loopen, moet erin struikelen of ten minste er zooveel last mee hebben dat het opgemerkt wordt.

— Voor een paar uren, drong de heer Neyen aan.

— Hoe geraak ik op Sint-Andries ? Ook op dien tijd kan ik ingerekend wezen.

— Wilt ge mijn paard?

— Ik dank u; daarmee kunt ge in kleine straten vooral nog minder weg dan te voet. Neen, onze zaak is heilig. God zal me beschermen en het zwaard dat ik aan mijn zijde heb, is ook een pand en een waarborg.

— Nog een woord, sprak de Rekenmeester, hoewel de minuten nu kostbaar zijn, vooral voor u, Hans.

Hij trok een lade open en nam er twee witte boezelaars uit. Met de linten hing hij Hans een schapulier om en zei plechtstatig :

— Dat dit veldteeken u ter zege leide !

Dan nam hij een tweeden boezelaar.

— Ook gij, mijn zoon, zijt waardig dit teeken van de vrijheid te dragen. Berg het intusschen onder uw wambuis, doch waar gij het zult vertoonen bij onze verwanten, zult gij hulp en bijstand, vriendschap en maagschap vinden.

Hans verborg het onder zijn mantel.

— Het leide mij tot de zege of diene mij tot lijkwade. En nu op Gods genade ! Vaarwel.

Hij vertrok met vasten en gezwinden tred en 'n oogenblik later was hij de straat in.

Er heerschte onrust in de stad. Argwanende, vorschende blikken werden gewisseld. De voorbijgangers bezagen elkander met deze vraag in den blik : « Zijt ge mijn vriend of mijn vijand? »

Patroeljes doorkruisten de straten. Er werd gefluisterd en stil gesproken. De menschen spraken van aanhoudingen. Op het Kasteel lagen de Spaansche soldaten en vreemde huurlingen strijdvaardig.

Hans, met die koenheid en onverschrokkenheid van kracht en overtuiging, van plichtbesef en een zuiver geweten, stapte door de straten met opgeheven hoofd en breede borst.

Zijn vrijmoedigheid zou nu de vermomming wezen van de vrees ontdekt te worden.

Op het Klapdorp trok hij een bakkerswinkel binnen.

— Is uw baas thuis, vrouw? vroeg hij aan de bakkerin, die in haar keurigen, geurigen winkel stond.

— Ja, heerschap. Ik zal hem eens roepen.

— Niet noodig, vrouw, ik zal hem wel vinden aan zijn trog.

En als iemand die bekend is met de huisaangelegenheden, trad hij zonder aarzelen binnen.

Hans vond den bakker met opgestroopte mouwen in den deeg.

— O ! 't is Hans ! Ge ziet, ik kan u geen hand geven, maar mijn hart vliegt u tegemoet. Ik kan het u aanzien: er is nieuws... en goed nieuws.

— Gij raadt het ! 't Is voor vandaag.

— O !

En de mond van den bakker bleef naar de o staan, alsof het klokje van Rome geslagen had. En zijn oogen keken rond van verbazing als een o en heel zijn bleekhol gelaat stond daar als een o van verwondering.

— Voor vandaag, Adriaan, en voor vanmorgen.

— Wel ! wel !... voor vanmorgen.

— Voor 11 uur.

— Hoe laat is 't nu ? Halftien... Dan kan ik mijn deeg nog kneden en hem in den oven schuiven... de rest zal dan mijn vrouw doen. Wat ge zegt, Hans, voor vandaag. Wel ! wel ! wel !

— Zijt ge er niet blij om ?

— Blij ! Natuurlijk ! Maar een mensch staat er van te zien dat zoo plots gebeurt waarop ge zoolang hebt gewacht. Ik ben eens benieuwd wat mijn zoon zal zeggen, die zei gisteren nog : « Ons volk ! een hoop lammenadige bloemzakken, die ge met moeite van den eenen hoek naar den anderen kant kunt vertillen en alleen met een strop om den hals en katrol zijn ze naar omhoog te krijgen ». Aardig, hee ?

— Maar gelukkig, niet waar ! Heeft uw zoon niet meer betrouwen en niet meer moed ?

— Betrouwen, niet veel ! Maar moed !

De bakker veegde den deeg wat van zijn polsen, palmen en vingeren, trok met zijn vinger een houten deurken open en riep:

— Steven, kom eens hier !

Een jongen verscheen met vasten tred, niet groot van gestalte, doch flink en lenig gebouwd, met een kalm, vastberaden en toch ook opgewekt voorkomen, de oogen klaar, de blik rechtdoor en open onder stekelige brauwen ; een moedwillig voorhoofd, met stevig recht haar beplant ; een kortgehouden weerbarstige snor en afgeteekende kinnebakkens, wilskrachtig opeengesloten, en bij heftigen innerlijken gemoedsstorm op elkander prangend zoodat het kakegewricht ervan klopte onder de wang.

— 't Is voor vanmorgen, Steven ! Voor elf uur !

Steven antwoordde niet, doch ging Hans een hand drukken. Hij scheen noch verrast, noch aangedaan door de tijding.

— Zullen ze 't doen? vroeg hij.

— Waarom zouden ze niet? zei Hans.

— Ja, redenen zijn er genoeg, doch als een volk meer dan een halve eeuw door den Spanjaard wordt onderdrukt, geknecht en van al zijn vrede beroofd, dan kent het de vrijheid niet meer en staan tred en draf naar 't gareel. Waar is mijn plaats ?

— Om elf uren zal het stormen op den Toren. Zestig Zeeuwsche schepen liggen gereed bij Austruweel, en varen op dit sein naar de stad. Wij loopen bijeen aan de Borze ; wij zullen van daar naar de Markt trekken en het stadhuis bestormen. De Spaansche soldaten zullen van het Kasteel in de stad vallen, doch uit huizen en stegen zal op hen worden geschoten. Op de markt zal het beslist worden.

— Wie zal de posten overvallen aan de Werfpoorten? Want hoe zullen anders de Zeeuwen kunnen ontschepen?

— Daar zorgt Michiel Van de Wiele voor, deken van het Schippersgild.

— Als die maar handelt !

— Hij heeft besliste kerels onder de hand.

— Ja, maar hijzelf is me te officieel. Ik twijfel niet aan zijn diepe overtuiging, doch een havenmeester, een ambtelijke gezagvoerder heeft bedenkingen en omzichtigheden die noodlottig kunnen worden. En Niklaas Ruythaver ?

— Hij, een onzer voornaamste kooplieden, stelt zijn huis open voor toevluchtsoord...

— Wij zullen vooral op ons zelven mogen rekenen, Hans, en op het volk. Als het volk van Klapdorp tot aan Sint-Andries in de straat komt en indien dan de Zeeuwen de stad kunnen binnenstormen, zal het gelukken.

Hans voelde een oogenblik zijn vast betrouwen geschokt. Waarom overal die twijfel ? Hijzelf was zoo diep overtuigd van het goede recht, van de overwinning, dat hij niet begrijpen kon hoe er nog iemand was om maar eenigszins te aarzelen, te dralen, te twijfelen.

Stond hij dan alleen met zijn vast geloof in de zege ?

Steven raadde wat er in dien man omging. Hij liet een blijder stemming over zijn gelaat en in zijn oogen lichten.

— Hans, sprak hij, als de menschen denken dat alles verloren is, dan is de redding misschien het dichts nabij. Wij zullen onzen plicht doen.

— Er is niets verloren ! bevestigde Hans halsstarrig en zoo

ons volk moet ondergaan, dan is het nu zijn eigen schuld. Tot straks aan de Borze !

Na Hans was Steven ook onmiddellijk de straat op. Hij wist op wie hij rekenen mocht.

Naarmate het uur nu vorderde, werd de spanning angstiger voor de ingewijden.

De laatste minuten duurden een eeuwigheid.

't Was of eenieder voelde dat er iets gaande was en over de stad hing de verwachting naar groote gebeurtenissen.

Kwaart voor elf uur kwamen een smid en een metser in de Braderijstraat gestapt, heel gewoon en op hun sta.

Ze bekeken rechts en links de huizen, als menschen die naar een woonst zoeken, doch het doen met die lusteloosheid die geen haast heeft te vinden.

— Dat moet daar zijn ! zei de metser.

— Neen, dat denk ik niet, antwoordde de smid. Gaan ze nu nog kosten doen aan zoo'n bouwvallige krocht !

De Spar die rond het stadhuis aan 't slenteren was en op de loer lag of hij geen verdachte gezichten in den omtrek bemerkte, want dit was hem streng opgelegd, had weldra de twee ambachtslieden in 't oog gekregen.

Dienstvaardig en behulpzaam was de slungel genoeg.

— Zoekt gijllie iets, mannen ?

— Wel ja, kameraad, we moeten hier een leeg huis komen opknappen voor Braspenninckx...

— Uit den Oudaan ! onderbrak de Spar.

— Ge zijt er !

— Dat is daar ! riep de Spar triomfantelijk het armzalig kot met rieten dak, aanwijzend.

— Is dat toch daar ! Wel mijn hemeltje lief ! riep de smid, dan heeft hij zijn naam niet gestolen als hij daar zijn penningen aan verbrassen gaat.

— Moet gij er iets aan doen, mannen ?

— Ja, het weer heelemaal opknappen.

— Maar de stad heeft beslist, dat het moet afgebroken worden, wierp de Spar op.

— Ons goed, bromde de metser. Ik zou het veel liever afbreken dan opknappen, doch voor ons is 't een karwei en in dezen tijd moogt ge blij zijn als ge wat verdiensten hebt.

— Dat is waar ! beaamde de Spar, maar de stad zal 't niet toelaten.

Niet toelaten ons brood te verdienen ! snauwde de metser. Dat zullen we eens zien. Doe open, smid.

De smid nam een haak en deed het slot springen.

De metser stak zijn kop binnen, 't was er een vuil en stinkend hok.

Leukweg knikte hij :

— Dat kan nog wat goed opgeknapt worden, als we máar tijd en geld hebben. Ik wil het heelemaal in 't nieuw zetten.

Doch de smid schudde het hoofd :

— 't Is niet te doen !

— Neen, niet waar, drong de Spar aan.

— Gij hebt gelijk, zei de smid, en de metser is gek daar aan te beginnen.

— Gek, gek ! bromde deze. Braspenninckx kan gek wezen, maar mij is 't gelijk wat ik doe als ze mij betalen. Ik verdien mijn kost en daarmee uit.

Hij wierp een bussel stroo op den grond en plaatste daarnevens een lantaarn.

— Wat is dat ? vroeg de Spar.

— Een dievenlantaarnke, zei de metser, Kijk !

Hij draaide met den top en nu sloeg het open en kondt ge zien dat er een kaars in brandde.

— Aardig, vond de Spar, en voor wat dient dat ?

— Dat is nu een vraag? Ten eerste om te zien. Hoe zult ge in die krocht zien en in de kelders als ge geen licht bij hebt ! Ten tweede, kameraad, dat dient om ons leven te redden... Als we in een put moeten...

— Dat weet ik, onderbrak de Spar, als het uitgaat is er verstikking.

— Die Wip weet alles ! zei de metser.

— De Wip heeft gelijk : ik begin er niet aan ! besloot de smid.

— Maar als de eigenaar nu beveelt en betaalt !

— Hij weet misschien niet dat het moet afgeslagen worden.

— Wil ik het eens gaan vragen ? vroeg de Spar bereidwillig.

— Dat is een gedacht ! riepen ze beiden. En gij hebt lange beenen, ge zijt op twee minuten weg en weer

— Ik vlieg ! zei de bereidwilige Spar en rende de Markt over in de richting van den Oudaan.

— Nu aan 't werk ! fluisterde de metser. Hij beet nog al gemakkelijk.

Ze trokken het huis binnen en langs een gebrekkelijke trap klommen ze op het zolderke.

De smid stak den bussel strooi in een gat dat de wervelwinden uit het rieten dak hadden gerukt.

De metser opende de lantaarn en hield de kaarsvlam tegen het kraakdroge stroo dat dadelijk opvlamde.

De vlam knapperde snel op en vulde het zolderke met rook.

Metser en smid repten zich uit de voeten.

Ze waren in de Hofstraat als een dikke rookwolk uit het dak kronkelend opwalmde...

Onmiddellijk daarop begon het op den Toren te stormen...

Met korte snokkende slagen, snel en bang, angstig hulpgeroep boven de stad, klepte aanhoudend de stormklok.

Het was een oogenblik of alle leven in de straten versteende, of het hart van de stad ophield te kloppen.

Verstomming heerschte ; de menschen bezagen elkander, ontredderd, besluitloos.

Stemmen riepen: Brand ! Brand !

Doch plots klonk overal een kreet :

— Te wapen ! Te wapen !

Gewapende mannen kwamen de straat opgeloopen.

— Het stadhuis staat in brand !

— Naar de Borze ! Te wapen !

Een man kwam te paard de Groote Markt opgereden. Op zijn borst droeg hij een witte schapulier en in zijn vuist blonk een zwaard dat hij hoog hield opgetild in het zonnelicht en met donderende stem riep hij :

— Te wapen ! Te wapen !

En de stormklok dreunde boven zijn kreet uit.

Het was Hans.

De Spaansche wacht van het stadhuis was besluiteloos en wachtte bevelen.

Uit de Braderijstraat sloegen de rookwalmen tegen den Noordelijken kant van het stadhuis.

In de buurt werd met emmers water geloopen, doch de gloed was niet te blusschen.

Een Spaansche hopman verscheen :

—Los op 't gepeupel ! riep hij. Het is een opstand. Schiet dien kerel neder !

De geweren legden aan op Hans, een losbranding knetterde, doch ongedeerd stond de heldhaftige man recht in zijne stijgbeugels, beeld van onverschrokkenheid en moed.

— Te wapen ! Te wapen ! riep hij nog tweemaal en draafde door in de richting der Beurs.

Een oogenblik later donderde het zware geschut in de verte.

De Zeeuwen ! De Zeeuwen !

De noodklok bleef stormen.

— Iemand naar den toren, beval de hopman, en men schiete den stormer neer, of neen, breng hem hier, wij zullen hem aan den beul overleveren tot een schrikbeeld voor de gansche stad.

Twee Spanjaarden liepen naar den toren, doch toen zij de trappen begonnen te beklimmen, hield het stormen op.

Onderweg op de smalle trap kwamen zij een jongentje tegen dat schreide.

— Van waar komt ge ? vroeg een der soldaten barsch den knaap bij den kraag vattend.

Maar het kind weende zoo bitter, dat het nauwelijks woorden kon uitbrengen.

— Mijn vader is zinneloos geworden, snikte de knaap. Hij zegt dat hij stormen zal tot de klok uit den toren valt.

— En waar is uw vader ?

— Nu liep hij naar boven om de vlag van den prins van Oranje te hijschen.

Ze snelden den knaap voorbij en klommen verder.

Deze gleed nog tienmaal gezwinder de trappen af, doch in plaats van te weenen lachte hij nu van louter plezier.

— Eer ze den Toren hebben afgezocht, zei Tijl in zichzelven, zal ik ver wezen. Indien ik nu maar geen nieuwe ontmoetingen heb.

Alles verliep naar wensch van Tijl.

Langs de Lijnwaardmarkt liep hij naar de Borze. Maar Spaansche ruiterij draafde wild door de straten. Vreedzame burgers, die nieuwsgierig buiten stonden, met den neus in de lucht, werden onbarmhartig neergesabeld.

Aan de Beurs waren een vijftigtal gewapende burgers, doch heelder vendels Spanjaards rukten aan langs de Meir.

Stevens, de bakkerszoon, ging tot Hans, die op zijn paard kwam aangereden.

— Hans, sprak hij, de toeleg is mislukt. 't Zou nutteloos bloedvergieten zijn, Dat ieder zich redde.

— Neen, riep Hans radeloos. Niet wijken, vooruit ! Als de slag aan gang is zal de bevolking volgen.

— De Spanjaarden zijn ons voor, Hans. Ik wil blijven, doch dan vallen er nuttelooze slachtoffers en juist de besten.

— Is alle hoop dan verkeken. Steven ?

— 't Is mislukt ! antwoordde deze. Vrienden, riep hij, ieder make zich uit de voeten...

De Spanjaarden verschenen reeds aan de Borze. Gelukkig waren zij beducht voor ergen weerstand en vreesden in een hinderlaag te vallen. Daarom schreden zij slechts behoedzaam voort, zoodat de oproerlingen langs de straten en stegen konden ontvluchten.

Tijl ontmoette zijn vader aan het klooster der Beggaarden.

— 't Is voor een ander maal ! sprak deze. Kom mee, jongen.

— Ik ga zien, sprak Tijl.

Wat verder vond hij Hans die nog op zijn paard zat, maar wezenloos en als iemand die zich om niets meer bekommert.

Tijl had nu juist den tijd het paard bij den teugel te grijpen en er mee voort te rennen, want de Spanjaarden rukten aan.

Zoo mislukte de opstand der Witte Schapulieren.

XXII.

DE TUCHTIGING

Requesens, omstuwd door een felle macht Spaansche ruiterij reed door de straten van Antwerpen, met gefronste blikken, die het onheil voorspelden.

Op de Groote Markt stonden de vendels Spaansche soldaten en gedurig kwamen er nieuwe gelederen van het Kasteel afgezakt.

Toen Requesens vóór het Stadhuis verscheen ging er een kreet op :

— Plundering ! Plundering ! *Foras villacos !*

Requesens voelde misschien wel neiging om de Vlaamsche rijke stad Antwerpen aan zijn berooide Spaansche soldaten over te leveren, doch hij kende de luim niet waarin zijn meester Filips de IIde zich bevinden zou op 't oogenblik dat het nieuws te Madrid zou aankomen. Dat kon goed en dat kon slecht vallen.

Niet dat Filips vatbaar was voor gewetenswroeging om een bloedige onderdrukking, maar de politieke omstandigheden deden den vorst dikwijls anders handelen dan de inspraak van zijn onmeedoogend gemoed ingaf.

Requesens werd naar hier gezonden om minder wreed op te treden, doch onverbiddelijk hardhandig.

Een moeilijke middelweg.

Requesens duwde zijn paard tot vóór de soldaten en riep : Stilte !

Doch een gemor steeg uit de rangen.

De oogen van Requesens schoten vonken en een bleekheid van woede overtoog zijn olijfkleurig gezicht, hetwelk nu vaal en grauw scheen.

— Wie mort er ? sprak hij.

— Wij allen ! riepen enkele stemmen.

Die stoutmoedigheid verblufte hem en bracht hem een oogenblik aan 't wankelen. Dit bemerkten zijn soldaten en talrijker klonk het nu :

— Wij allen !

Requesens zag het hachelijke in van den toestand : oproer

onder de burgerij, muiterij onder zijn krijgsvolk.

— Wat wilt gij ? vroeg hij.

— De plundering van de stad.

— De koning wil dat gij voortaan de bevolking en den eigendom zoudt eerbiedigen.

— Betaal dan ons soldij ! schreeuwde een kerel in de laatste rangen.

— Gij zult ze hebben, riep Requesens met verkropte stem, zij komt u toe. Het is het rechtmatig loon van goede soldaten, doch de eerste plicht van een soldaat, van een goeden soldaat is tucht en gehoorzaamheid. Indien gij daaraan niet te kort komt, zal ook het land jegens u zijn vollen plicht doen.

— Neen, onze soldij !

— En uw soldij uitbetalen.

— Dadelijk ! riepen eenige stemmen.

— Ja, dadelijk... zonder verwijl !

— Dat is onmogelijk, antwoordde Requesens, doch van morgen af zullen er maatregelen getroffen zijn om u te voldoen.

— En de stroppe la corde, zeker !

— Plundering of soldij !

— Weet gij wat ge doet, ellendelingen ! riep Requesens buiten zichzelven van woede. Weet ge dat gij allen de doodstraf verdient ?

Een der soldaten trad nu vooruit. Vrijmoedig ging hij zich vóór den landvoogd plaatsen met zijn gezicht naar de soldaten, half en half naar Requesens gekeerd.

— Generaal, sprak hij, na hetgene er nu gebeurd is, zou het waanzin zijn ons nog op genade of ongenade over te leveren. Wij weten dat we getemd zouden worden of allen zelfs naar de galeien gestuurd. Wat wij vragen, wat wij eischen, is een recht dat ons toekomt, doch wij weten ook dat gij zoo maar in uw zak niet te gaan hebt en ons

te betalen. Het eenvoudigste zou wezen ons de stad te laten plunderen, al was het dan maar voor eenige uren. Wij hebben wat verzet noodig, generaal, en een stad die oproerig is, heeft het genoegzaam verdiend. Wij zouden dan van alles genoeg hebben en u de achterstallige soldij volledig kwijtschelden.

— Neen, dat nooit ! zei Requesens beslist. Ik mag tegen de koninklijke bevelen niet ingaan.

— Dan, generaal, beloof ons dat niemand onzer verontrust zal worden voor hetgene er hier gebeurd is.

— Ik beloof het.

— Op uw eerewoord, generaal.

— Op mijn eerewoord.

— En dat wij morgen, zoo niet geheel dan toch reeds gedeeltelijk zullen uitbetaald worden.

— Dat ook beloof ik u.

— Goed, generaal, wij gehoorzamen u.

Hij trad in de rangen en de soldaten zwegen instemmend.

Requesens beklom de pui van het stadhuis en trad binnen.

Een innerlijke woede verteerde hem.

Hij was soldaat in de ziel en dan, tegen de krijgstucht in, moeten toegeven aan muiterij, was hem tot grievende ergernis.

Ook, dat hij zijn woord had moeten verpanden, was hem een grievende vernedering, want nu kon hij zich niet wreken op dien openbaren hoon.

Onmiddellijk deed hij verslag geven van den toestand.

Al wie aan den opstand hadden deel genomen moesten onmiddellijk gevangen worden om gansch de toedracht van de samenzwering te kennen.

Vooral stelde hij belang in den afloop van den Zeeuwschen aanval. Deze bewees het bestoken spel. Er was dus afspraak en samenzwering binnen en buiten de stad.

De Prins van Oranje had te Antwerpen handlangers die hem op de hoogte hielden, die in nauwe betrekking tot hem stonden.

Het schrikkelijk voorbeeld van burgemeester Antoon van Stralen had dus niet geholpen. Deze, een vermogend en bemind Antwerpenaar, werd op bevel van Alva aangehouden, gefolterd en onthoofd, alleen om op zekeren tijd in briefwisseling te hebben gestaan met Willem de Zwijger.

Requesens deed den hoofdman komen, die de wacht had over de werfpoorten.

De Spanjaard gaf een breedvoerig en tamelijk opgesmukt verslag van zijn eigen waakzaamheid en dapperheid.

Requesens liet den vloed woorden voorbij stroomen en besloot dan :

— Dus, zijn de Zeeuwen teruggeslagen ?

— Ja, Excellentie.

— Met verliezen ?

— Van onzen kant niemand, Excellentie.

— Geen dooden, geen gekwetsten ?

— God heeft ons zichtbaar beschermd, Excellentie.

— En de vijand ?

— Ik geloof wel dat die deerlijk gehavend is geworden, anders ware hij niet op de vlucht geslagen.

— Ja, we kennen dat, antwoordde Requesens. Onze eigen verliezen zijn altijd nul of gering, die van den vijand reusachtig. Het is niets geweest dan een poging, een mislukte, slecht-voorbereide poging, en ik zie wel dat het niet tot een werkelijk ingrijpen gekomen is.

— Meer dan zijn plicht kan niemand doen, Excellentie, en ik vermeen te mogen zeggen dat wij ten volle onzen plicht hebben betracht.

— Jawel, ook daarvoor mijn dank, hopman. Is ook de geest uwer soldaten zoo oproerig?

De hopman zweeg.

— Spreek vrijmoedig. Het baat niet dat mij iets bestopt worde, integendeel.

— Ik vrees voor nieuwe muiterijen, Excellentie.

— Kwestie van soldij.

— Ook dit, Excellentie ; er is echter nog iets anders.

— Ik beval u vrijmoedig te spreken.

— Zij vinden dat hun een recht onthouden werd : het plunderen van de stad.

Requesens stapte zenuwachtig over-en-weer.

— Ik weet het, hopman, dat zou hun eerlijk toekomen, doch de Koning vreest dat de onverbiddelijkheid van mijn voorganger de bevolking stijft in haar wederstand, tenminste voor wat Holland aangaat, want hier zijn ze wel werkelijk getemd.

— Dan vrees ik dat de soldaten bij de eerste gelegenheid zullen nemen wat hun niet geschonken wordt.

Requesens' oogen vlamden.

— Dat is de taal van den opstand, hopman.

— Niet de mijne, Excellentie. Gij bevaalt mij vrijmoedig te spreken.

— 't Is waar, laten wij dit onderwerp varen. Werd gij verwittigd van de komst van de Zeeuwen ?

— Wij vernamen, Excellentie, door onze eigen bespieders dat hun snekken tusschen Lillo en Austruweel lagen.

—Daaraan zijn we gewoon. Doch dat ze naderden tot voor de stad ?

— Neen, Excellentie.

— Aan wien werd de wacht van den stroom toevertrouwd ?

— Aan den deken van het Schippersgilde, Michiel van de Wiele.

— Hij heeft u niet verwittigd ?

— Neen, Excellentie. Ook twijfel ik niet aan zijn medeplichtigheid.

— Is hij voortvluchtig ?

— Neen, Excellentie. Hij betrouwt er op dat zijn dubbelzinnigheid verholen zal blijven.

— Geleid hem voor mij.

— In de boeien ?

— Ja. En wie heeft gestormd ? Gij weet het niet ? Het moet ontdekt worden.

— Ze zeggen dat het een klein jongetje is geweest.

— Onmogelijk. Iemand die zoo kan stormen is bedreven in zijn vak. Het ging mijzelf door merg en been. En die brand van de Braderijstraat?

— Alles opgemaakt werk, natuurlijk. Van onze berichtgevers weten we reeds dat twee mannen, een smid en een metser, in het huis binnendrongen en het vuur in het dak staken.

— Waarom werden zij niet aangehouden ?

— Ze beweerden op last van den eigenaar te handelen en wisten zelfs een onzer bewakers door een list te verwijderen.

— Die man is medeplichtig, hopman ; hij moet onmiddellijk aangehouden en gefolterd worden.

— Met uw welnemen, Excellentie, die man is onschuldig.

— Is het een Spanjaard ?

— Neen, een Antwerpenaar, doch zoo dom en onnoozel als hij bereidwillig en te goeder trouw is.

— Ik zeg u: dat hij gefolterd worde ! Misschien weet hij toch iets, en weet hij niets, dan is het nog een les voor de anderen.

— Het is de man die alle dagen uw boodschapper is met het Kasteel.

— De Spar ?

— Ja, Excellentie.

— Dat verandert de zaak. Die is inderdaad zoo dom als trouwhartig. Beenen, doch ook het verstand van een hazewind. Laat den riviermeester onmiddellijk voor me brengen.

Requesens ontving intusschen andere verslaggevingen over den toestand.

Deze was gunstig ; de rust was hersteld. Doch Requesens kon er niet wijs uit worden : er waren geen gevangenen, geen doo-den, geen gekwetsten. Het was werkelijk of beide partijen schrik van elkander hadden gehad.

En straffeloosheid vond Requesens het ergste van al, erger dan een nederlaag. De nederlaag kan zich getroosten als de zege duur door den vijand werd gekocht, doch opstand die niet ge-tuchtigd wordt, was uitdaging en een spotternij. Zulke straffe-loosheid vernietigde alle gezag.

De soldaten-muiterij ongestraft, de opstand der burgerij zon-der tuchtiging ; het werd onhoudbaar voor een Landvoogd die het zich liet welgevallen.

De deken van het Schip-persgild werd binnenge-bracht. Zijn handen waren stevig op zijn rug geboeid, waardoor de breede borst nog sterker en breeder uit-kwam.

Hij was een groote man, met rosblonden baard en knevel en met open gelaat.

Hij was een levendige te-genstelling met Requesens, grauw, getaand, olijfkleurig, met uitvorschenden, scher-pen blik.

Het Noorden tegen het Zuiden.

Michiel van de Wiele trachtte zich zoo luchthartig mogelijk te toonen, als iemand die zich niets te ver-wijten heeft.

Hij boog voor den Spanjaard en vroeg :

— Wil uw Excellentie bevel geven mij te doen ontslaan van mijn boeien. Ik denk dat er hier een vergissing heeft plaats gehad.

— Een vergissing, ja, antwoordde Requesens koel. Gij hebt u inderdaad deerlijk vergist als gij denkt dat wij niet op de

hoogte waren van al uw kuiperijen, van uw verraderlijk mollenwerk. Uw medeplichtigen hebben reeds gesproken en wij weten hoe gij, aan wien de stroom was toevertrouwd, die hoeder en waker moest zijn van de stad, deze hebt willen overleveren... Welk zijn uw medeplichtigen? Gij weet dat we u gaan dwingen te spreken, dat niets ter wereld u nog redden kan, dan mijn genade en goedertierenheid. Gij weet dat staal en vuur, raderen en nijptangen de waarheid uit uw bloedend vleesch en uit uw krakend gebeente zullen halen... Ha! ha! meester van de Wiele, de glimlach is reeds van uw mond verdwenen... de doodskleur ligt op uw gelaat en gij zijt nog niet in de onderaardsche kelders van het Steen, waar de beul en de griffier op u wachten om uw bekentenissen te ontlokken en op te schrijven... Spreek nu, en als ik voel dat gij mij alles zegt, alles bekent, heel den toeleg uitlegt, al uw medeplichtigen noemt... dan zal mijn genade u het leven kunnen schenken en de folteringen besparen.

De arme deken van het schippersgild was reeds gebroken. De ijselijke wetenschap wat met hem ging gebeuren in de kerkers van het Steen stolde zijn bloed in zijn aderen.

Hij wilde een geluid uitbrengen, hij wilde antwoorden, doch de stem stokte hem in zijn keel.

Zijn onschuld uitschreeuwen kon hij niet meer. Het schuldbesef ontnam hem alle kracht.

Requesens, koelbloedig overeind staande, met gesloten vuisten op de tafel waarachtig hij stond, wachtte op het antwoord.

Er heerschte een verschrikkelijke stilte.

— Uw medeplichtigen ? hernam Requesens.

De bleeke man antwoordde :

— Ik heb er geen ! en zijn knieën knikten onder hem.

— Weg met hem ! beval Requesens. Naar de folterbank !

Een kreet als van een dier ontsnapte aan de borst van den riviermeester en met woest geweld werd de ongelukkige meegesleurd...

. . . . . .

Wij zullen den ongelukkige niet volgen naar het ijselijk oord van foltering waar Michiel van de Wiele werd heengesleurd.

Het Steen is misschien het akeligste overblijfsel van de Middeleeuwen dat er bestaat.

Noch de gevangenissen van Venetië ; noch die van den Engelenburg te Rome, het Castel Sant'Angelo ; noch de kerkers van Chillon, te Montreux aan het Lemanmeer, alle plaatsen van verschrikking en gehenna's door den mensch voor den mensch

uitgevonden, geven zulken vreeselijken indruk als de onderaardsche krochten van het Steen.

Wij zullen weldra gelegenheid hebben met den lezer in die holen van jammer en onmenschelijke pijnigingen neer te dalen.

Requesens ging voort met schuldigen te eischen. Een gewapende opstand en niemand gevangen, niemand om zijn wraak en woede op te koelen, neen, dat was een onverdraaglijk gevoel voor den grimmigen Spanjaard.

Drie schuldigen moesten hem eerst en vooral geleverd worden : degene die de noodklok had geluid en de twee ambachtslieden die den brand van de Braderijstraat hadden aangestoken. Zij waren de seingevers tot den opstand geweest.

De twee Spaansche soldaten die gelast werden den stormer op den toren aan te houden werden in hechtenis genomen en strengelijk ondervraagd.

Zij hadden alles afgezocht en niets gevonden. Ze moesten dus tot de gevolgtrekking komen dat de knaap de luider was.

Dit werd aan Requesens bericht.

— Dat men dien knaap aanhoude en hier brenge ! Ik eisch het. Dat men desnoods al de knapen van de stad aanhoude om den schuldige te ontdekken.

Wanneer de onverbiddelijke meester zoo spreekt, wordt hij altijd gehoorzaamd.

Het duurde geen half-uur of het hoofd der veiligheid kwam aan den landvoogd berichten dat de schuldige ingerekend was.

— Werd hij herkend door de twee soldaten ?

— Ja, Excellentie.

— Heeft hij bekend ?

— Ja, Excellentie.

— Breng hem voor mij.

Een jongetje van veertien, vijftien jaar, met een angst, die aan waanzin grensde, werd binnengesleurd.

Nauwelijks voor Requesens, viel het op zijn knieën en riep:

— Sinjor ! Sinjor ! Ik heb niets gedaan !

— Ha ! ha ! gij hebt niets gedaan ! Gij hebt niet gestormd !

— Neen, Sinjor, neen ! Ik heb niets gedaan.

Requesens grinnikte :

— Wij zullen zien. Haal de twee soldaten.

Zij werden voorgebracht.

— Is het deze knaap dien gij op den toren ontmoet hebt ?

— Ja, Excellentie.

— Zijt ge zeker ?

— Heel zeker, Sinjor !

— Ik ben op den toren niet geweest, jammerde de knaap. Bezie me toch eens goed. Ik woon in de Zirkstraat en ben er niet weg geweest. Ze hebben mij gegrepen en naar hier gebracht.

Requesens herhaalde nog eens tot de soldaten:

— Gij zijt heel zeker, niet waar ?

— Ja, Excellentie.

— En gij ontkent, schelm ?

— Sinjor ! Sinjor ! geloof ze niet ! Vraag het aan vader en moeder. Ik ben nooit op den toren geweest, in geheel mijn leven nog niet en heb nooit een klokzeel aangeraakt.

— Eerst hebt ge bekend.

— Ja, Sinjor, ze gingen mij folteren.

— Welnu, indien er geen ander middel is om de waarheid uit u te halen, dan zulen wij dat eenige gebruiken. Naar de folterkamer met hem en de opperste middelen tot hij alles heeft veropenbaard !

Huilend en tegenspartelend werd het jongetje weggesleurd, gedurig maar roepend:

— Ik heb niets gedaan !

Hij werd gekneveld en ruw een prop in den mond geduwd. Nu zweeg hij... Gelijk een lijk droegen zij hem weg.

De Spar stond het afschuwelijk tooneel na te kijken, met wezenlooze blikken. In zijn binnenste had hij wel deernis, doch voor hem was dit de wet, de onuitwijkbare wet, het moest zoo zijn, het kon niet anders.

Iemand die van een hoogte valt en armen en beenen breekt, verwekt medelijden, doch geen gevoel van verontwaardiging, tenzij tegen het noodlot, wordt er door wakker geroepen; zoo ook was de Spar tegenover wet en gerecht. Het kon niet anders.

Plots werd hij met de mouw getrokken.

— Spar, wat heeft die jongen gedaan ?

— Ha, Tijl, zijt gij het ?

— Wat heeft hij gedaan, Spar ?

— Dat is de schelm die gestormd heeft.

— Gelogen, zei Tijl.

En vooruit springend naar de gerechtsdienaars die het jongentje als een pak wegdroegen:

— Die jongen is onschuldig. De schuldige is gekend. Wacht het bevel af van den landvoogd.

Zij aarzelden.

— Ik zeg u dat hij onschuldig is. Ik zal den schuldige noemen, ik ken hem.

— Goed, dan zullen we wachten. Dat iemand meegaat met hem.

Een man ging met Tijl mee. De zaak werd bericht aan Requesens. Dezes bevel luidde:

— Onmiddellijk binnen brengen.

Tijl stapte vrijmoedig in de kamer, groette zwierig den Landvoogd en wachtte tot hij ondervraagd werd.

Requesens keek streng en dreigend. Hij wilde zich door geen kind om den tuin laten leiden.

— Weet ge wie ik ben, jongen ? vroeg hij.

— Ja Sinjor, gij zijt heer Requesens, de Landvoogd.

— Gij kent dus mijn macht ! Welnu, het gaat hier om uw leven. Wie zijt gij en wat hebt gij te vertellen ?

— Ik ben Tijl Klaassen, en ik woon op het Schelleke. Die jongen, die buiten in de handen uwer dienaars is, heeft niets misdaan, hij heeft niet gestormd.

— Hij werd herkend door de twee soldaten. Welk bewijs zult gij aanvoeren ?

— Ik ken den schuldige.

— En wie is die ?

— Hij staat voor u: ik deed het.

— Weet ge wat ge vertelt ? Weet ge de straf voor die gruweldaad ?

— Neen, Sinjor, ik weet niets dan dat ik gestormd heb.

— Gij liegt, sluwe kerel, hoe konden anders de twee soldaten den anderen jongen hebben herkend; gij lijkt niet op mekaar.

— Hoe dat gegaan is, Sinjor, weet ik waarachtig niet, maar dit wel: ik kan bewijzen dat ik gestormd heb. Ten eerste die andere jongen kan niet stormen. Waar zou hij het geleerd hebben ? Ik ben misdiener, dus klokluider van stiel. Verder kan ik zeggen waar ik de soldaten in den toren heb ontmoet, de juiste plaats, wat ze mij vroegen en deden en wat ik hun antwoordde. Daarbij zij zullen mij genoeg herkennen, als hun geheugen maar wat opgefrischt wordt.

De vastberaden toon van den knaap overtuigde Requesens.

— Breng de twee soldaten terug, luidde zijn bevel.

— En de onschuldige jongen, Sinjor, moet die langer in doodsangst verkeeren ?

Requesens bezag den knaap met verwondering.

Een doortrapt handlanger of een edel karakter, dacht hij.

Requesens gaf het bevel iemand te zenden om de folteringen niet voort te zetten, indien die reeds begonnen waren.

— Neen, zei Tijl. Ik gaf hun den raad te wachten. Ze gingen niet weg en staan uw bevelen te verbeiden.

Wezenloos, bijna een lijk, werd het jongentje binnen gebracht.

De prop werd uit zijn mond genomen.

— Schrikt u dat niet af ? vroeg Requesens aan Tijl.

Hij liep naar het jongentje en nam het veege hoofd in zijn arm, streelde de wangen.

— Wees nu maar gerust, maatje, sprak hij. De Sinjor weet nu dat ge onschuldig zijt. Ik heb het gedaan. Ge zult dadelijk naar huis mogen gaan.

— Is het waar? vroeg de sukkelaar verdwaasd om zich kijkend. Hebt gij het gedaan?

— Ja, en ik heb het aan den Sinjor gezeid.

— Waarom deedt ge dat? Zie nu eens wat ze mij door uw schuld gingen doen.

— Maar ge ziet wel dat ik u verlos en mezelven aangeef.

— Dat mocht ge niet doen! Gij zijt een boos-wicht! vervolgde de knaap onmeedoogend zelfzuchtig.

— Wees nu maar blij dat ik uw plaats inneem, sprak Tijl. Ween of jammer niet meer.

Requesens, die heel dit tooneel had bijgewoond en nauwkeurig gadegeslagen had, twijfelde nu niet meer.

Juist werden de twee soldaten terug binnen geleid.

Requesens trad koel met onheilspellenden blik op hen af.

— Gij hebt gelogen, sprak hij. Die knaap was de schuldige niet.

— Jawel, Excellentie. Hij was het wel, antwoordden zij flauw.

Buiten hadden ze afgesproken kost wat kost vol te houden in hun eerste bewering.

— Neen, ik was het ! en Tijl plaatste zich vóór hen.

— Neen, die was het ! zei nog de halsstarrigste van beiden.

— Gij weet wel beter... bezie me maar eens goed ! Was ik het of was ik het niet ? vroeg hij aan den andere die zichtbaar weifelde in zijn leugen te volharden.

— Ik weet het niet... het was zoo donker op den toren.

— Ja, op den trap, doch ge hebt me bij mijn kraag gevat en tot bij een lichtgat gebracht. Weet ge nog wat ik u gezegd heb ? Ik heb gezegd: Mijn vader is zinneloos geworden. Hij zegt dat hij stormen zal tot de klok uit den toren valt. Is dat waar of niet ?

Beiden zwegen.

— Omdat de klok zweeg hebt ge mij gevraagd: Waar is uw vader ? En ik heb geantwoord: Hij liep nu naar boven om de vlag te hijschen.

Hun stilzwijgendheid was een bekentenis.

— Waarom dan dien onschuldige beticht ? vroeg Requesens woedend.

— Wij dachten, Excellentie...

— Ik zal later over uw lot beslissen. Gaat naar het Kasteel en stelt u gevangen.

Het waren Spaansche soldaten, Requesens was nu niet onverbiddellijk noch onmeedoogend.

— Is die knaap vrij, Sinjor? vroeg Tijl.

— Ja, beval Requesens.

De jongen werd van zijn boeien ontdaan.

Requesens, met een ploertigheid onwaardig van een edelman, zei geen enkel woord van verontschuldiging aan zijn slachtoffer. Deze van zijn kant vergat zijn edelmoedigen redder Tijl te bedanken en spoedde zich weg.

Requesens was met Tijl alleen gebleven, behalve dat zijn gewoon bewakers en dienaars op eerbiedigen afstand op zijn

bevelen wachtten en waken moesten of er niets tegen de veiligheid van hun meester geschiedde.

De landvoogd had nog nooit zulken wonderen jongen ontmoet.

Een knaap, uit de volksklas, naar het uiterlijk te oordeelen, maar met het merk op 't gelaat dat onderricht en verstandelijkheid geven. Daarbij bezat hij die wellevendheid, aangeboren of door opvoeding aangewend, die aan wie haar bezit, een groot gemak geeft zich te bewegen in elk midden, en juist altijd te doen en altijd te zeggen wat past of gewild is.

Vooral wat gewild is. Het is inderdaad niet zoo gemakkelijk, als dit misschien schijnt, te doen, te laten, te zeggen, te verzwijgen wat ge hebt voorgenomen.

Dit wèl kunnen is een meesterschap over zichzelf die slechts enkelen bezitten. Zij hebben doorgaans niet die prachtige opbloeïingen van geest en gevoel, die geestdriftige plots ontstane ontboezemingen, die spontane voortvarendheid van het hart, die meesleept tot het goed of tot het kwaad, doch zoo verrukkelijk kan aandoen. Doch zij hebben de berekenende meerderheid, het koele besef van wat ze willen en kunnen, het vast besluit.

Zoo stond die kleine guit vóór den Landvoogd.

— Gij hebt dus gestormd, jongen ?

— Ja, Sinjor.

— Waarom komt gij u aangeven ?

— Omdat ik geen onschuldige in mijn plaats wil laten lijden.

— Gij weet dat de gevolgen van uw daad zeer erg zullen zijn.

— Ik verneem het nu, daarom juist meldde ik mij aan.

— Wist gij dat niet op voorhand ?

— Neen, ik deed alleen wat me bevolen werd.

— Wat werd u bevolen ?

— De knaap doofde de snuggerheid van zijn oog en maakte zich zoo eenvoudig en zoo trouw van uitzicht mogelijk.

— Ik kwam over de Markt, sprak hij, toen plots een man kwam aangeloopen. « Er is, riep hij, een groote brand in het Brerijstraatje uitgebroken. Er moet dadelijk gestormd worden ! » Ik antwoordde dat ik het wel doen zou. « Spoed u dan, zei hij, want anders gaat het stadhuis er nog wel aan. En stormen, zoolang gij rook ziet slaan boven de huizen !» Ik liep den toren op en begon te stormen.

— Zoo ! zoo ! zei Requesens. Wat een toeval. Die mensch richt zich juist tot u die stormen kunt.

— Ja, Sinjor, dat was een geluk.

— En waarom dan aan de Spaansche soldaten ontsnappen door leugens ? Iemand die stormt voor een brand, begaat geen schelmstuk, integendeel het is een daad die loon verdient. Gij hebt uw belooning liever niet afgewacht.

— Zoodra ik hoorde schieten, Sinjor, en ik de kreten in de straten hoorde, begreep ik dat mijn stormen een ander beteekenis kon hebben. Toen staakte ik het kleppen en daalde reeds de trap af, als ik ruw door twee Spaansche soldaten werd aangegrepen.

— En gij had al dadelijk een leugen gereed om te ontsnappen ? Wat zijt ge schrander ? Het bewijst dat gij een kleine deugniet zijt, met voorbedachtheid handelt en tot alles voorbereid.

— Toch niet, Sinjor.

— Uw leugen zat te goed ineen om niet op voorhand te zijn ineengezet.

— Ik vraag u wel verschooning, heer Landvoogd, wedervoer Tijl. Mijn leugen hing heelemaal niet aaneen. Het was onzin en raaskallerij, de taal uit schrik van iemand die verrast is.

— Eerst zeg ik : Mijn vader roept dat hij zal stormen tot de klok uit den toren valt.» En onmiddellijk daarop : « Hij liep naar boven om de vlag te hijschen.» Hij had dus al opgehouden te stormen ! Gij ziet, Sinjor, dat het klinkklare reine onzin is.

Wat Tijl er niet bijvoegde als hij over zijn samenspraak gewaagde, was dat hij tot de soldaten had gezegd : Nu liep mijn vader naar boven om de vlag van den *prins van Oranje* te hijschen ».

Met dien naam had hij de verbeelding getroffen der Spanjaarden, die daarop naar boven waren gesneld om het te verhoeden.

De soldaten hadden er niet meer aan gedacht of het voordeeliger geoordeeld daaraan niet te herinneren.

Requesens voelde dat hij met een buitengewoon knap kereltje te doen had, die, schuldig of onschuldig, met bewonderenswaardige gevatheid zijn antwoorden gereed had.

— Ik kan niet aan uw onschuld noch aan zooveel toeval gelooven. Uw arglistigheid en spitsvondigheid moeten mij aanmanen dubbel op mijn hoede te zijn, want zijt ge schuldig, dan zijt ge dubbel gevaarlijk. Er is niemand in de wereld die uw goede trouw bewijzen kan.

— Jawel, sinjor, De pastoor van Sint-Andries, wiens misdiener ik ben.

— En wat zal die getuigen ?

— Dat ik niet in staat ben zulken boozen toeleg tegen de Spanjaarden te ondernemen.

— Wat doet uw vader ?

— Een arme drommel, heer, die zich met niets bemoeit. Dat kan alles onderzocht worden.

— Dat zal onderzocht worden. Intusschen houd ik u in hechtenis.

— Ondanks mijn onschuld, Sinjor ?

— Tot die gebleken is.

— En waar zal ik in hechtenis blijven ?

— In het Steen.

Ondanks de flinkheid van Tijl verbleekte deze toch.

Dit ontging niet aan Requesens.

— Er is nog middel u te redden : alles zeggen wat gij weet.

— Indien dit mij redden kon, Sinjor, zou ik reeds op vrije voeten staan. Ik kwam mij vrijwillig in uw handen overleveren. Vrijwillig ! Niemand kon mij nog ontdekken vermits de valsche getuigenis van de twee eenige getuigen een anderen jongen hadden beticht. Zoo heb ik u de gansche waarheid gezegd.

— Dan nog, antwoordde Requesens, moet gij boeten voor uw onvoorzichtigheid. Niet op het simpel woord van een onbekende zet ge door stormgelui de stad in rep en roer.

— Ik zag den rook. Sinjor. Ik moest dus gelooven en dacht elk dralen misdadig.

— Neen, zei Requesens, de zaak is te gewichtig en gij zijt te knap in uw pleidooi dan dat ik onbegrensd betrouwen kan hebben. Wachters, brengt dezen knaap naar het Steen.

Tijl keek rond... geen deur, geen venster om te ontsnappen. Eer hij verdere bedenkingen kon maken was hij reeds gegrepen en in de boeien. Ze stonden ook gereed met de prop.

— Laat maar, sprak Tijl, ik zal geen misbaar maken.

XXIII.

IN DE MUIT

Als de Spar bemerkte dat ze Tijl gevankelijk naar het Steen brachten gaf hem dat wel een onbestemde voldoening dat eindelijk de openbare macht en wet sterker waren dan de tuchteloosheid en de guitenstreken van dien snaak, maar tevens gevoelde hij deernis met dat ventje, dat zoo vroolijk kon zijn.

Hij stapte den stoet achterna en liep weldra naast de soldaten die den knaap wegbrachten.

Tijl stapte flink over de hobbelige straatsteenen en lachte vriendelijk tot de menschen die uit hun venster of over hun halfdeur met benauwde gezichten naar hem keken.

Overal verwekte zijn jeugd en zijn innemend gezichtje een onweerstaanbaar medelijden en de och arme's klonken hem allerwege meewarig toe.

Dat prikkelde de Spar nog meer in zijn eigen deernis.

Daar hij gekleed was als een gerechtsdienaar en daarbij gekend als handlanger van de wet kon hij onverstoord naderen.

Hij voegde zich onmiddellijk naast den soldaat die den knaap vasthield. Dan stak hij zijn lang bovenlijf en zijn klein hoofd vooruit en zei vriendelijk :

— Dag Tijl.

— Ha, Spar! Ge ziet, deze mannen kunnen me wel krijgen, hé ?

— Ik' heb medelijden met u, Tijl. Kan ik iets voor u doen ?

— Jawel, Spar, Ga aan vader en moeder zeggen dat ik van de noen niet kom eten en dat het mijn schuld niet is. Maar zeg vooral dat ze goed moeten zorgen voor mijn ezel, voor mijn kneuter en voor Titus Bibulus Snuffius.

— Den ezel en den kneuter zal ik onthouden, zei de Spar, maar den laatste daar vrees ik voor.

— Titus Bibulus Snuffius, Spar.

— Ik zal het beproeven, Tijl. Ik zal wel iets zeggen dat er op trekt van Rivulus Roeffius en dan zullen ze mij wel verstaan en wel weten wie ik bedoel.

— Dat is niet zeker, Spar, maar dan zegt ge maar dat het mijn hond is.

— Ezel, kneuter, hond ! Dat zal ik beter onthouden. En kan ik voor u niets doen, Tijl ?

— Mij van deze mannen verlossen zal niet gaan, nietwaar Spar ?

— Neen Tijl.

— En Requesens aan zijn verstand brengen dat hij me los moet laten daarvoor vindt ge misschien geen roeping.

— Dat durf ik niet. Maar ik kan u brood en rookworst bezorgen. De Steenbewaarder kent mij en zal het mij wel toelaten.

— Zaad in 't bakske is ook iets. Dank, Spar.

Nu zwegen ze. Links zag Tijl het groote kruisbeeld waarvóór zooveel ter dood veroordeelden hadden geknield en een laatste gebed om redding hadden gepreveld met reeds veege lippen.

Geen enkele was daar voorbij gegaan zonder te roepen : Heere, help me ! Maar het mirakel gebeurde niet en het onverbiddelijke gerecht der menschen ging zijn gang en kreeg altijd zijn beslag.

Dan kwamen ze aan de Steenpoort, waarboven een uitgekapt beeldje, in de houding van een aangetrokken paljas, armpjes en beentjes ophief in zeer onwelvoeglijke houding.

Tijl keek naar het ventje en zei leuk :

— Die heê leute !

Daar stond de Steenbewaarder naast den Blauwen hemel ».

De blauwe hemel is die inham, rechts aan de Steenpoort, die door een arduinen paal met een uitgekapte hand op met een ijzeren staaf is afgewerkt, zooals dit nu nog te zien is ondanks de onherstelbare wijze waarop het Steen door het stompe onbegrip werd verknoeid. Aan den blauwen hemel werden de openbare bekentenissen afgelegd.

— Waar moeten wij hem zetten ? vroeg een der soldaten.
— Hij is zoo jong, sprak de Steenbewaarder.
— Bevel van Requesens zelf.
— Goed, goed ! Komt maar mede.

Tijl hield zich goed, doch zijn hartje poppelde.

Toch keek hij onderzoekend naar alles. Zijn geest was gescherpt en geen enkele bijzonderheid ontging hem.

Hij zag den schoonen voorgevel, met een arkel boven de poort uitgebouwd, sierlijk en kunstig gebeeldhouwd en met de drie paneelen waarop de wapens stonden van Keizer Karel en de kruisen van Bourgondië. Hij wist van den pastoor van Sint-Andries dat die poort gebouwd was op bevel van den Keizer, door Domien de Waghemakere, denzelfden die den Toren van Antwerpen had voltooid.

Hij hoorde nu de poort achter zich toeslaan en bevond zich op het binnenplein.

Zijn naam werd in een register geschreven en dan werd hij aan den « binnensluiter » overgeleverd.

Tijl had maar schrik dat ze hem in de beruchte « diefputten », in den vunzigen donkeren kelder zouden opgesloten hebben.

Hij had gehoord dat daar valluiken waren, die kantelden als g'er den voet op zette en waardoor ge dan in de Schelde viel en, zonder hoop op redding, tusschen muren verdronk.

— Kom mee, zei de sluiter, met een zwaren sleutelbos rammelend.

In plaats van rechts, bij het binnenkomen, waar Tijl de kelders wist, gingen ze links een trap op.

Dat gaf den knaap verruiming.

— Waar gaat ge mij steken, baas ? vroeg hij weer luchtig.
— Hoog en droog...

— En wijd van mijn geluk !

— Wat hebt ge gedaan ? vroeg de cipier. Niemendalle, zeker ?

— Jawel, toch iets.

— Dan zijt ge een uitzondering... Al die hier komen zijn altijd onschuldig, zoo ze te gelooven waren.

— Ik heb gestormd, zei Tijl.

— Dan heb ik u gehoord. Wel baas, ge kunt bliksems goed stormen.

— Niet waar ?

— Prachtig ! Mijn gelukwenschen ! Ik dacht nog bij mezelf: Wie stormt daar, die kent er iets van...

— Een slecht stieltje, onderbrak Tijl.

— Als het verkeerd uitdraait, is het inderdaad niet veel gezeid. Hebt ge bekend ?

— Half en half.

— Dat is heelemaal, sprak de cipier.

— Toch niet, antwoordde Tijl. Ik heb gestormd, doch het was voor den brand van de Brerijstraat.

— Ik hoop dat ze het niet nauwer zullen willen weten.

— Het zou me niets baten, baas.

— Neen, jongen, dat geloof ik. Hier worden leelijke gezichten getrokken.

De cipier opende een eiken deur en bracht den knaap in een klein kamerken met een vensterken, waardoor hij op de binnendaken zag van den Burcht.

— Het is het beste dat ik heb, zei de cipier.

— Het ziet er goed uit, baas.

— Hebt gij iemand die voor eten en drinken zorgt ?

— Dat denk ik wel. Kent gij de Spar ?

— Wie zou die Wip niet kennen.

— Die is mijn beste vriend en is ze tehuis gaan verwittigen. Hij zal wel voor alles zorgen.

— Dat is al iets. Hebt ge geen machtiger vrienden dan de Spar ?

— Ik ken den pastoor van Sint-Andries.

— Kan iets baten. Zie dat gij het nu stelt. Tot straks.

De deur viel toe.

— De vogel zit in de muit ! zuchtte Tijl.

De engheid van het kamerken drukte hem. Ondanks het vensterken was er weinig lucht en voelde hij zich beprangd.

Waar hij zat was een zolder van eikenhout, best te vergelijken met de roeve van een schip: een planken kooi, langs alle kanten gesloten, met een raamke voor licht en lucht.

Tegen het raamke, op den houten pijler, waren er met een pennemes letters ingegrift en ook een soort van hart.

Dat trok zijn aandacht, maar het ontcijferen ging niet; alleen het jaartal was voor hem duidelijk: 1561. Dat was het werk van een voorganger.

In een hoek lag wat stroo. Tegen den muur een kruik met water.

Tijl wist niet waar met zijn tijd blijven, alhoewel hij er nog maar enkele minuten was.

Hij had er al dadelijk genoeg van. Kon hij nu maar heengaan !

Het toevallen van de deur, het zich ineens afgesloten voelen van de wereld, het gevoel van machteloosheid, het onverbiddelijke van zijn toestand, hadden hem met een gewaarwording van hopelooze moedeloosheid en oneindige verlatenheid gevuld.

— Voor hoe lang ? zuchtte hij.

En onmiddellijk daarop :

— Nu moesten zij mij hier eens niet meer uitlaten ! Nu moest ik hier eens sterven !

Hij had het gevoel van levend begraven te zijn, en na eenigen tijd over en weer te hebben geloopen, als een wild dier in zijn kooi, liet hij zich op het stroo neervallen.

Tijl, de vroolijke, de guitige Tijl, snikte !

XXIV

DE SPAR ONDERSCHEIDT ZICH

Slaplendig, schommelend, daar hij te lang en te mager was, trok de Spar naar het Schelleke om Tijl's boodschap aan Klaas en Mie over te brengen. Om zijn opdracht niet te vergeten herhaalde hij gedurig onderweg :

— Ezel, kneuter, hond.

Mie was juist Klaas met verwijten aan 't overladen als de Wip binnentrad.

— Met zulke tijden, Klaas, moest ge uwen jongen thuis houden en niet laten loopen.

— Er is nog al veel aan te houden ! zei de man.

— Een vader moet baas spelen over zijn zoon.

— Ge zijt er toch ook, Mie. Hij luistert meer naar u dan naar mij.

— Neen, gij hebt er zin in dat hij zich met alles bemoeit.

— Wie was er 't fierste en 't gelukkigste van ons beiden dat hij den Ambtman overbracht ?

— Dat is een verschil.

— Hoe dat is een verschil ?

— Dat was om iemand het leven te redden.

— En 't zijn er bij te verliezen.

— Dat was zijn plicht.

— Hoe zijn plicht ?

— En als 't voor 't land gaat ?

— Voor 't land, voor 't land ! mompelde Mie. Het Schelleke is mijn land en wat er op den Oever en in de Hoogstraat gebeurt dat gaat mij al niet meer aan.

— Wijvenpraat !

— Ja, gijlie weet het allemaal alleen met uwen flauwen kul. Wat kan ons dat geven wie hier baas is, de koning van Spanje of de keizer van Turkije, als we goed ons brood verdienen en ze ons gerust laten.

— Maar ze laten ons niet gerust.

— Omdat ge zelf begint.

— Tegen een vrouw is niet te redeneeren.

— Met venten wel !... Ik zeg u dat het in mijn leê ligt dat er ons een ongeluk over 't hoofd hangt.

— Dat ongeluk hangt er al van de komst van Alva of liever van veel vroeger. Keizer Karel was maar een goei twintig jaar, heb ik altijd gehoord van oude menschen die 't nog gezien hadden, toen hij reeds Augustijner monniken deed verbranden. Sinds heeft het niet meer opgehouden.

— Als ge geen bijbel leest, geen psalmen zingt en 's Vrijdags geen vleesch bakt dat het in de geburen ruikt, hebt ge niets te vreezen. En als ze dat niet gaarne hebben dan kunt ge dat gemakkelijk laten, zeg ik. Ieder in zijn hart denkt wat hij wil. Het zijn dwazen in deze tijden die hard-op denken.

— Als iedereen klaar dacht en hard-op dacht zou de wereld al een eindje beter zijn.

— Beter ! de menschen worden van jaar tot jaar slechter.

— De vrouw van Jeremias is weer aan de klap.

— En toch dat gaat ons allemaal niet aan. Ik zeg dat ik een voorgevoel heb. 't Zal slecht afloopen met Tijl. Wat moet gij hebben, Spar ?

De slungel stond daar te wachten tot de huiselijke woordenwisseling zou ophouden.

— Hij heet gezeid dat ge voor ezel, kneuter, hond moet zorgen.

— Wie heeft dat gezeid ? vroeg Mie.

— Tijl.

— En waar is hij ?

— In 't Steen.

De dikke gezonde vrouw werd plots zoo rood of ze door een beroerte getroffen ging worden. Ze sloeg de handen te zamen en richtte boven haar dikke kaken haar oogen ten hemel.

't Eerste waar zij nochtans aan dacht was aan gelijk hebben.

— Heb ik het niet gezeid ! Heb ik het niet gezeid ! herhaalde zij.

— Sinds wanneer zit hij daar Spar ? vroeg Klaas, die somber keek.

— Sinds daareven.

— Waarom ?

— Omdat hij gestormd heeft.

— Ik dacht het dat hij het was.

— In 't Steen ! mijn jongen in 't Steen ! vervolgde Mie.

Maar plots had zij een besluit genomen. Terwijl ze haar voorschoot losknoopte, stortte zij haar hart uit :

— Dat zal zoo niet afloopen ! Wat denken ze wel niet ! Mijn jongen in 't Steen. Ze zullen eens zien met wie ze te doen hebben! En laten ze dat toe al die lamlendige rakkers van de stad ? Dat ze nog een hart in hun lijf hadden 't zou gauw gedaan zijn met heel dat raske-de-peu.

Mie trok haar kornet recht, borstelde met de hand haar rok wat in de plooien en stormde de straat op.

— Waar loopt ze nu heen ? vroeg de Spar.

— Ja, waar kan de sukkel naar toe ? zei Klaas leuk. Dat zal in alle geval haar zenuwen wat stillen en 'k heb nog liever dat ze ergens anders haar furie gaat uitwerken dan thuis. Hoe hebben ze mijn jongen gepakt, Spar ? 't Verwondert mij dat hij zich heeft laten snappen.

— Dat kunnen ze ook niet, Klaas. Hij heeft zichzelf komen aangeven.

— Onmogelijk !

— 't Is zoo... ik was er.

— Dan zit er iets achter.

— Ja, ze hadden een anderen jongen aangehouden en Tijl wilde niet dat een onschuldige voor hem boeten zou.

— Brave jongen ! zei Klaas. En wat kunnen we voor hem doen ?

— Niemendal, Klaas. Ja, toch, en dat vergat ik nog, ik moet voor eten voor hem zorgen.

— Ik ga er dadelijk voor zorgen. Kom, Spar, drink deze kan dobbelen kuite. 't Zal misschien aan uw ribben blijven plakken. Ge zoudt ook al wat dikker mogen zijn...

Klaas zette hem den pot voor, langde dan brood en smeer uit de kast, sneed rookworst en kaas en maakte een pakje voor Tijl. Ook de Spar kreeg van elk een goei snee.

— Spar, kunt ge daar met geenen mojeng uit?

— Uit het Steen? Neen, Klaas, daar is met geenen danzjee uit te komen.

— Zoudt gij daar niets voor kunnen doen ? Ge kent gij al die mannen... den Steenweerder, den buiten- en binnensluiter, Hanneken-uit... Wat weet ik?

— Ikke! zei de Spar, ontroerd dat het brood in zijn keel kropte. God beware er mij voor! Die in 't Steen is moet er blijven.

— Maar als zij mijn jongen nu eens kwaad doen?

— Hij had niet mogen stormen! bevestigde de Wip halsstarrig. Neen, Klaas, daar moogt ge mij niet van spreken. Ik ben van de Wet. Ik moet de wet dienen... Boodschappen doen, zooveel ge wilt... Ik zal dagelijks om het eten komen en wel drie keeren daags, dat wel. Maar iets doen om hem er uit te helpen, dat gaat toch niet.

— Neen, dat gaat toch niet, ge hebt gelijk, Spar. Als hij zichzelf heeft aangegeven zullen ze dat toch wel wat inzien.

— Ze zien niets in, antwoordde de slungel plomp uit domheid. 't Gerecht is een bierwagen, heb ik altijd hooren zeggen, en die rijdt maar dóór, door dik en door dun.

— Ik zal eens naar den pastoor van St. Andries gaan, misschien kan die iets.

— Dat zou misschien kunnen helpen.

— Gaan we door?

— Ja, Klaas, maar ik zal voorste gaan. Ze moeten mij met u niet zien. Nu uw zoon in de gevangenis zit, staat ge op 't zwart lijstje.

— Welk zwart lijstje?

— Van de verdachten.

— Dan zult ge mij misschien vandaag of morgen ook moeten aanhouden?

— Dat zou goed kunnen zijn, Klaas. Doch 't zou me spijten.

— Ga dan in vrede, jongen. Ik heb deernis met u dat ge zoo'n stiel moet doen... maar ge moet toch eten, niet waar?

— Zijn de grootste heeren niet van 't gerecht? Er moet toch een gerecht zijn.

— Zeker, zeker, Spar, de grootste heeren, en die veroordeelen dag-in dag-uit luchthartig en welgezind... En toch kunnen die 's middags smakelijk eten.

— Gewis! gewis! Er moeten ook beenhouwers zijn, als ik nochtans mijn eigen os moest dooden zou ik nooit vleesch eten. Ik kan begrijpen dat ge beenhouwer wordt om een goei nering te hebben, maar rechter, als er met voddenrapen nog een korst brood te verdienen is, dat begrijp ik niet.

— Ze dragen de schoonste kleeren van de stad.

— En hermelijn op hunnen kraag, zeker, Spar. Goesting is koop, zeg ik!

— Dag, Klaas.

— Houd u goed, Spar. En dank, hoor. Dan komt ge alle dagen toch eens in?

— Alle dagen... dat wel. Als ze ons niet te zamen op straat zien is 't voor mij genoeg.

Spar was de straat op.

Gedachtenloos, of liever met de onmiddellijke gedachten onder den indruk van het oogenblik, die ook een kat heeft, nu een poot uitstekend naar een voorwerp dat ze kan doen schuiven of rollen, dan weer haar speelgoed vergetend en de aandacht afgeleid door een pluisje in de lucht, om weer in den volgenden stond zich ineengedoken neer te leggen, een prooi beloerend, gereed die te bespringen, en de zenuwachtigheid van ongeduld en belustheid in haar pooten, om, als de vogel wegvliegt, een rustige slaaphouding aan te nemen, met een loosvakerig geknip van haar oogen.

Zoo de Spar, of toch niet veel meer. Werktuigelijk stapte hij in de richting van de Groote Markt, omdat daar het middenpunt was van zijn ambtsbezigheid, doch even werktuiglijk maakte hij een omweg langs de Steenhouwersvest, alleen omdat hij de gewoonte had langs het Kerkhof en langs het Maalderijstraatje op de Markt te komen.

Hij ging de Pandstraat inslaan toen zijn aandacht plots getroffen werd door een man, die norsch en in mijmeringen verzonken, zonder iemand te bekijken, alsof de wereld hem niet schelen kon, voortschreed.

Geen twijfel: hij was het, hij!

Zijn instinkt gaf hem niet in op dien man te springen, zoo min als een kat den sterken bandhond zal toevaren. Hij dook ineen, kromp weg langs de huizen met loenschen loerenden blik zijn prooi volgend, met de eenige bezorgdheid zelf niet opgemerkt te worden.

— De man van den hond! de man die gevangen moest worden, omdat hij den Ambtman had verlost!

Verder ging zijn redeneering niet.

Het was Hans inderdaad, maar treurig, neerslachtig, moedeloos. Hij ging voor zich uit gelijk in een droom verzonken. Geen nood dat hij bemerken zou gevolgd te zijn. Hij nam niet de minste voorzorg om zich te bestoppen.

De mensch heeft slechts één leven en hoe roekeloos kan hij het leven wagen!

Een Spaansche wacht kwam aangestapt.

De Spar met gerekten hals en overspannen spieren liep er op in.

— Hopman! Hopman! Dien man aanhouden! Goede vangst! Heeft Ambtman gered!

Het buitelde er uit, onsamenhangend.

De hopman onthield slechts één woord: Ambtman! Zoodra er die mee gemoeid was, rinkelden de honderd patakons in de verbeelding.

Op een oogwenk was Hans omringd.

Zoodra deze zag dat hij omsingeld was en niet ontsnappen kon, noch zich verweren tegen die overmacht, liet hij het lemmer in de scheede, hoewel hij reeds de hand aan 't gevest had geslagen.

— Uw wapen! beval de hopman.

Dit gedwee afgeven ging niet. De soldaten zagen zijn aarzeling, sprongen op hem en hielden hem vast, terwijl een hunner den degen ontgespte. Gevankelijk werd hij naar de Markt gebracht, gevolgd door de Spar, die triomfantelijk achterna stapte en tot de voorbijgangers riep, telkens hij iemand kende:

— Ik heb hem aangehouden !... 't Is de gevaarlijklijkste kerel van 't land ! 't Is deze die den Ambtman deed ontsnappen en er een Spaanschen soldaat voor dood sloeg !

Op het stadhuis werd hij herkend voor den man die te paard was verschenen op de Groote Markt en waarop schoten werden gelost, zonder dat hij nochtans getroffen werd.

Requesens zetelde nog altijd.

Intusschen was hem het bericht gebracht dat Michiel van de Wiele, de deken van het Schippersgild, alles op de pijnbank had bekend.

Nu had hij den draad van de samenzwering in handen.

De geschiedenis vertelt « dat twee wijkmeesters verordend werden om met honderd vijftig schutters en vier honderd vijftig soldaten al de huizen der verdachte lieden te doorzoeken, ten

einde er de wapens te ontdekken, welke er konden verborgen wezen. Gedurende deze huiszoeking mocht niemand uit de buurt op straat komen, vóór het verdachte huis doorzocht was ».

Marten Neyen was dadelijk verklikt geworden.

Requesens had bevel gegeven tot zijn aanhouding. Zijn woning op de Paardenmarkt werd doorzocht. Er werd gevonden : honderd stalen harnassen, vele dolken en honderden witte borstlappen als schapulieren gemaakt en die tot veldteekens moesten dienen.

Meester Willem Martini, griffier der stad, voorziende welk lot wachtte al degenen die tot de eedverwanten behoorden, maakte zich uit de voeten.

Naarmate de onthullingen kwamen, steeg nog de grimmigheid van den Spanjaard.

Toen hem werd aangezegd:

— Excellentie, de deken van het schippersgild heeft alles bekend, alles onthuld op de pijnbank ! was zijn eerste woord geweest :

— Neen, ge weet niet alles. Leg hem terug op de pijnbank. Het laatste moet er uit.

— Hij is gefolterd geweest, Excellentie, tot hij ging bezwijken.

— Zijt ge zeker dat hij alles bekend heeft?

— Alles... Hij kon geen geluid meer geven... Hij begon te liegen en uit te vinden. Daarna wat bijgekomen, zei hij wat waar was en niet waar en dat hij gelogen had omdat hij niets meer wist en om de folteringen te doen ophouden.

— Goed! goed! grinnikte de Spanjaard. Doch, hoe zult ge nu 't ware uit het onechte onderscheiden als gij hem niet opnieuw foltert?

— Toch wel, Excellentie; 't was in 't onderhavig geval gemakkelijk te onderscheiden. Daarbij hij is bereid tot alles, hij tracht zijn leven te redden.

— Beloof hem het leven, de vrijheid, al wat ge wilt, als hij nog meer vertelt.

— Neen, hij weet niets meer, Excellentie.

— Ge kunt toch nog eens beproeven.

— Het zal gebeuren, Excellentie.

— Wat er van zij, morgen zult gij hem met klein vuur op den brandstapel laten omkomen.

— Mag ik uwe Excellentie doen opmerken dat hij ons den draad van heel de samenzwering in handen heeft gegeven?

— Sla hem dan het hoofd af... Wij moeten rechtvaardig zijn en den brandstapel houden voor de hardnekkigen en de volharders in de boosheid. Wat is er verder?

— De genaamde Matthei is gevangen genomen.

— Wat is dat voor een man?

— Prokureur van beroep (1). Vroeger was hij deken van het Vleeschhouwersambacht.

— Gefolterd?

— Onmiddellijk, Excellentie.

— Bekend?

— Alles.

— Goed! goed! En 't kwam overeen?

— Ja, Excellentie. Het is juist door zijn getuigenis dat wij konden vaststellen dat Van de Wiele waarheid sprak.

— Verder?

— Nog drie andere manspersonen werden aangehouden, en op het Steen gebracht. Er was geen bewijs tegen hen, doch zij kwamen toch verdacht voor.

— Gij hebt de pijnbank...

— 't Werd gedaan. Zij bleven roepen dat ze onschuldig waren (2).

— Natuurlijk! Dat zijn de ergsten, de hardnekkigsten. En dan?

— Dan hebben wij hen in de kelders geworpen en laten bekomen.

— Goed.

— Dan zijn ze weer boven gebracht voor den rechterstoel... Ze waren deerlijk om zien, Excellentie... Ze huiverden van koorts en angst... hun oogen puilden. Ze jammerden, ze zwoeren op hun eeuwige zaligheid dat ze onschuldig waren, ze kropen voor de voeten van den rechter, roepende dat ze niets wisten, dat ze niets wisten, dat ze anders bekennen zouden, niets hielp. « Bekennen, of terug op de pijnbank ! » zei de rechter.

— Goed, zeer goed! grinnikte Requesens. Ik zal hem beloonen.

---

(1) Prokureur, zoo noemde men vroeger de pleitbezorgers of avoué's.

(2) Men bragt voorts nog drie manspersoonen op het Steen, en tot tweemaal toe voor de pijnbank; doch hunne volstandigheid en het roepen hunner onschuld maekte, dat zij weder vrij geraekten. Mertens en Torfs. 5, XIII.

— Ze werden opnieuw gefolterd.

— En dan?

— Niets uit te krijgen...

Requesens stampvoette.

— Als ze van den duivel bezeten zijn, krepeeren ze liever dan te bekennen.

— De rechter was nochtans daarna overtuigd van hun onschuld.

— Die heeft zijn belooning verbeurd.

— Ik deed aan uw Excellentie opmerken dat er niets tegen gevonden werd, dat ze alleen verdacht waren.

— Uit verdachten is altijd iets uit te krijgen. Wat is er dan mee gebeurd?

— Ze moesten dan in vrijheid gesteld worden.

— Domkop van een rechter! Nu kunnen ze opnieuw beginnen.

— Ik geloof het niet, Excellentie. Ze werden de tweede maal zoo deerlijk gehavend dat het mij verwonderen zou als zij er nog van recht kwamen.

— Ge kent de taaiheid van die bandieten niet! Eer er een paar maanden voorbij zijn loopen ze zonder krukken over de straat.

— Dan zullen ze toch kreupel zijn, Excellentie.

— Een kreupele kan zooveel kwaad doen als een gave. Integendeel, zijn gebrek herinnert hem voortdurend aan de wraakneming. Verder?

— Wat moet de eindstraf zijn van den prokureur Matthei, die ook alles bekende?

— Zelfde straf als die andere : het hoofd af.

— Verder?

— Zekere Andries Koppiers stierf in de folteringen. Wij weten niet of hij schuldig was of niet ; wij hebben er geen woord kunnen uitkrijgen.

— 't Is toch een bewijs dat de rechter het ernstig meent als hij met de pijnbank ondervraagt. Een goede noot voor hem.

— Nu is er een mededeken van Van de Wiele, een stokoud manneke, suf en hardnekkig. 't Zou opspraak verwekken hem ter dood te brengen.

— Opspraak raakt ons niet. Hoe oud is hij?

— Hij moet wel tachtig wezen.

— Hij zal de strafpleging morgen bijwonen ; werp hem

daarna in een onderaardschen kerker. Hij zal er blijven tot zijn dood. Wat nog meer?

— Met nog vier andere personen gaat het onderzoek voort.

— Zeer wel! Doch zulke samenzwering omvat honderden handlangers. Allen tot den laatste toe moeten gevangen worden.

— Ik vrees, Excellentie, dat het moeilijk zal wezen.

Requesens bekeek den verslaggever en trad op hem toe. Hij bekeek hem met zijn sombere onheilspellende oogen en zei:

— Ik wil het. Begrepen?

— Alles zal in 't werk gesteld worden, Excellentie.

— Uw berichten zijn mager, assessor. De vangst is klein. Tracht mij vanavond meer nieuws te brengen.

Requesens was ontstemd.

De hoofdman van de wacht liet zich aanmelden.

— Er is goed nieuws, Excellentie. De grootste belhamel is gevangen.

— Wie is het?

— Zijn naam kennen we niet. Maar hij is de man die bijna een Spaanschen soldaat afmaakte om den Ambtman te verlossen.

— En is die gevangen? Ja, dat is goed nieuws. Dan zal de folterkamer ons wel berichten eindelijk waar de Ambtman is.

Hans werd binnengebracht. Met vasten tred schreed hij voort. Daar zijn handen op zijn rug waren gebonden, kwam de breede borst nog meer uit.

Requesens en Hans waren een volledige tegenstelling. De Zuiderling tegen den Noorderling. Gene had een olijfkleurige mat donkere oogen, met iets sluws, iets arglistigs in den blik. De andere had een heldere gelaatskleur, een open gelaat, oogen vol wiskracht, ja, doch tevens vol goedheid, vol oprechtheid.

— Wie zijt ge? vroeg de Landvoogd.

— Mijn naam is Hans.

— Dat zegt niets.

— Een naam, Sinjor, zegt nooit iets als het die van een onbekende is en dat ben ik voor u. De kennismaking zal mij weinig heil aanbrengen.

— Gij hebt haar gezocht. Welk was uw doel?

— Dat doel is duidelijk genoeg voor u, heer Landvoogd.

— Opstaan tegen de wettige regeering?

— Tegen de dwingelandij, Sinjor.

— Voor prins Willem van Oranje! Hij is de booze geest van de Nederlanden. De sluwe vos wist te ontsnappen ; dat berokkent ons al het leed.

— Anders had hij het lot gedeeld van Egmont en van Hoorn.

— Het zou een heil geweest zijn voor velen ; voor zijn slachtoffers.

— En een ongeluk voor de Nederlanden, voor de vrijheid.

— Gij kent wat zijn handlangers te wachten staat.

— Ik weet hoe Alva met Antoon van Stralen heeft gehandeld.

— Gij waart dus ingelicht. Gij hebt dan slechts aan uzelf te wijten zoo gij u in den dood hebt gestort.

— Wie aandurft wat ik heb aangedurfd, heeft reeds het opperste offer gebracht.

— Ik weet dat gij een der aanvoerders zijt, misschien wel de aanvoerder.

— Gij overschat mijn rol, Sinjor.

— Achter uw naam van Hans is een persoonlijkheid verscholen die ik wensch te kennen.

— Een eenvoudig soldaat voor de vrijheid, niets meer.

— Gij boezemt mij belangstelling in. Indien ik u het leven beloofde, ja, de vrijheid in een vreemd land, hoe zoudt ge mij uw dank betoonen?

— Die dank zou achterwege blijven.

— Gij zijt in de volle kracht van uw leven; zijt gij er dan niet meer aan gehecht?

— Ik ben aan het leven gehecht, doch zou geen laagheid willen begaan om het te redden. Als ge mij de vrijheid beloven moest, zou ik u niet gelooven. Ik zou weten wat gij van mij verlangt: dat ik mijn broeders verraden zou. Dat is een prijs dien ik weiger te aanvaarden.

— Denkt ge dat wij u niet tot spreken zullen krijgen ?

— Ik hoop van neen.

— Gij staat daar nu voor mij, gezond en krachtig, vol wilskracht en moed. Straks zult gij nog een lillende massa wezen, ineengekrompen en verminkt. Denkt gij dan dat gij uw tong zult meester blijven?

Hans antwoordde niet. Voor de eerste maal voelde hij de ijselijke werkelijkheid van wat tot dan toe een verafgelegen mogelijkheid was geweest. Hij begreep dat niets hem meer redden kon. Hij voelde de gezondheid, de kracht van zijn lichaam, doch reeds was die kracht geboeid en hij was nog maar een weerlooze prooi voor de beulen. Hij huiverde en zou wel gebeden hebben: Heere, verwijder dien bitteren kelk van mij!

Doch het was slechts een oogenblik van zwakheid.

Aan Requesens echter was het niet ontgaan.

— Uw moed zinkt reeds in uw schoenen, zie ik, en het pochen is uit.

— Neen, Sinjor, de moed begeeft mij niet, en geen poging zal ik bij u aanwenden om mij te redden. Een oogenblik kan het vleesch huiveren voor pijn en dood, doch mijn ziel is reeds vrij en heb ik reeds bevolen in de handen van God. Voor zijn rechterstoel, waar gij weldra met mij zult verschijnen, zult gij u moeilijker verantwoorden kunnen dan ik.

— Goed, zei Requesens, maar eerst zult gij spreken.

— Ik geloof het niet... neen, ik ben er zeker van. God zal mij sterken. Spreken zal ik nooit.

Er sprak een groote wilskracht uit die woorden.

Hans voegde er nog aan toe:

— Ik betrouw op God.

Requesens kende die dweepzuchtige kracht, die bovenmenschelijke uithouding die op God betrouwt en op God steunt. Hij voelde het : die man zou niet spreken. Ze zouden niet eens vernemen wie hij was. Hij zou zijn geheim meenemen in den dood en geen twijfel, die buitengewone man was leider en hoofd van heel de samenzwering.

Geweld zou niets baten, alleen sluwheid.

Op het gelaat van Requesens kwam een glimlach spelen.

— Ik wil u niet naar de pijnbank sturen. Gij zijt een dweeper, maar gij zijt misleid en oprecht.

— Ik ben niet misleid, heer Landvoogd, maar ik ben oprecht. Dweper, jawel. Ik dweep met wat ik schoon en goed denk. Ik dank u dat ge mij niet naar de folterkamer zendt... Ik zou niet gesproken hebben, maar het klagen en jammeren zou me reeds vernederd hebben, en wie kan de klachten onderdrukken ? Ik zal moedig sterven en ik vergeef u op voorhand.

— Gij vergist u man. Ik wil u ook niet doen sterven. Gij zijt een eerlijke natuur, en gij zult tot inkeer komen. Ik zal u naar de gevangenis doen brengen, doch u zal geen kwaad geschieden. Waarom staart ge zoo droef voor u heen ? Verheugt u die tijding niet ?

— Neen, Sinjor.

— Dat komt me onbegrijpelijk voor.

— Uw goedheid, Sinjor, is slechts behendigheid. Alles is slechts uitgesteld.

— Gij vergist u.

En zich tot de wachters wendend:

— Doet dien man zijn boeien af !

De koorden werden losgemaakt. Het gaf hem een ongelooflijk gevoel van wellust.

— Ik dank u, heer Landvoogd, sprak hij.

Requesens glimlachte even. Hij had niet misrekend. Dat was de eerste vermildering en verteedering.

— Het spijt mij dat ik u in hechtenis moet houden. Het zal voor den tijd wezen dien gij zelf wenscht. De toeleg is mislukt; of gij spreekt of zwijgt, er bestaat geen kans voor, dat de opstand zich hernieuwen kan. Gij zult het zelf inzien en zonder dat gij iemand hoeft te noemen, zult gij mij morgen wel vragen de samenspraak voort te zetten.

Zich tot de wachters wendende vervolgde Requesens :

— Die man dient in strenge bewaring te worden gehouden, doch geen leed noch hinder zal hem geschieden.

Daarop werd Hans, door een sterke wacht omringd, naar het Steen geleid.

Op de Palingbrug stonden er veel karretjes en wagentjes gelijk gewoonte, hetgene den doorgang nog versmalde en bemoeilijkte.

Een vrouw uit het volk zei tot hem :

— Hier, man, een horentje vol garnaal ! Het zal u wel smaken !

En zacht voegde zij erbij !

— Lees het papier.

De wachters zagen het, doch lieten begaan. 't Was geen zeldzaam feit dat er onderweg eten aan de gevangenen werd toegereikt, daar allen in hun eigen onderhoud moesten voorzien. Daar Requesens bevel had gegeven den man goed te behandelen dacht er niemand aan het te beletten.

Hans werd overgeleverd aan den Steenwaarder met de woorden :

— Goed bewaken, doch goed behandelen.

— Iemand van hoogen rang?

— Wij weten het niet.

— Er komt hier wel meer volk dat u later de baas is! besloot de Steenwaarder. Als gij ze dan goed behandeld hebt, komt dat alles terecht. In 't begin dacht ik: hier is iedereen gelijk voor de wet. Weldra heb ik ondervonden dat het een verkeerde redeneering was. Ge moet uw menschen kennen.

Hans werd bijna met plichtplegingen ontvangen.

— Het treft goed, zei de Steenwaarder tot hem, het treft opperbest. Drie gevangenen zijn naar het Tuchthuis van het Boerenkwartier verhuisd (1), de rest ligt in de Diefputten.

Hans mocht alles bij zich houden, wat nogmaals een uitzonderlijke toegeving was.

Evenals Tijl werd hij links langs den torentrap naar boven gebracht en in een kamer opgesloten die ook het licht van het binnenhof ontving.

De man begoochelde zichzelven niet : morgen of overmorgen zou hem het ijselijkste lot te wachten staan.

Plots werd de deur geopend en de cipier trad binnen.

— Luister eens, kameraad, sprak de cipier, ge ziet er geen slechte kerel uit. Er komen hier tegenwoordig meer menschen voor wie het geen schand is hier te zijn geweest. Veel is er niet noodig om u hier te brengen. Ik geloof dat gegeen grooter zondaar zijt, dan de gewone mensch in de wereld. Laat u nooit verleiden er door een gewelddaad uit te geraken.

(1) Wanneer de veroordeelden tot verscheidene jaren gevangenis verwezen waren, werden zij naar het Tuchthuis overgebracht op het Boerenkwartier, thans de oude dokken.

— Ik denk er niet aan, bezwoer Hans.

— Jawel, jawel, vriendschap, ge denkt er wel aan en uw oogen logenstraffen uw woorden. Ieder die hier is heeft slechts één wensch, één doel, één bekommernis: er uit geraken. Gij zijt sterk en ge zoudt me goed baas kunnen, maar dan ? Er is slechts één uitweg: langs de trap en de trap geeft uit op het ijzeren hek dat langs buiten gesloten is en waarop niet één dezer sleutels past.

Dus, stel dat uit uw hoofd, ge zoudt u alleen naar de dieftputten doen verzenden met een ijzeren snoer om den hals, om de lenden, om polsen en knoesels. Hier zit ge nog gelijk een prins... Ge ziet het licht van den dag en gij hebt versche lucht zooveel als gij wilt.

Hans kon het gevoel van hopeloosheid dat hem aangegrepen had niet overwinnen. Het onontwijkbare noodlot zou hij moeten ondergaan.

Die neerslachtigheid ontging niet aan den cipier.

— Laat ge nu den moed zakken ?

— Neen, zei Hans, het hoofd opbeurend ; ik zal moed hebben tot het bittere einde.

— Ik heb immers goed gedaan u te verwittigen? Van als ze u hier binnen brachten, dacht ik: « Die gaat me vandaag of morgen te lijf en vliegt in de boeien ». Ge ziet, dat ik het voor u heb. Kijk eens, hier is een stevig avondmaal.

Hij sloeg een homp brood op de tafel en 't klonk zoo hard als een steen.

— Hebt ge goede tanden ?

— Ja, zei Hans, en daarbij geen honger.

— Die komt. Is 't vandaag niet dan is 't morgen. En hier een kruik met frisch water om uw brood in te weeken. Of hebt ge geen dorst ?

— Jawel. Een teug zal me goed doen.

Hans dronk gulzig het koele nat.

Dan vroeg hij :

— Er is hier voor mij een jongetje binnengebracht.

— Ja, de kleine Tijl.

— Gij kent hem?

— Ik ken nog beter zijn vader Klaas en zijn moeder.

— Dan kunt ge wel goed voor hem zorgen. Krijgt die ook zulken steen te verorberen?

Hans ging in zijn zak en legde een zilveren muntstuk op de tafel.

— Hier hebt ge geld. Gij moet voor hem zorgen en hem beter eten doen geworden. Kan dat?

De cipier bekeek het muntstuk en liet het dan in zijn tasch glijden.

— Natuurlijk, kan dat. Hij gaat een lekker avondmaaltje krijgen. Hebt gij geen lust in iets? Als ge nog van die witte peenschijven hebt, kunt ge hier zoowel bevelen als in welk gasthof van de stad... Geld behoudt overal zijn volle waarde.

— En als er zoo veel te verdienen waren?

— Zijt ge zoo gespekt? lachte de man.

— Indien gij een zak gouden stukjes verdienen kondt, zoudt ge daar iets voor wagen?

— Voor geld is alles te wagen.

— Alles? Zelfs mij hieruit te helpen?

— Alles, behalve het onmogelijke, kameraad. Ik kan u wijn bezorgen, allerhande spijzen, wat ge maar eten of drinken wilt. Of deksel voor den nacht en een oorkussen... Of ander ondergoed, of nieuwe kleederen... misschien wel een zoopje dat u verlichten zou als ge van de pijnbank te proeven hebt... Ja, ja, dat bestaat ; het is een wonder kruid, dat afgekookt wordt en die daar van gedronken hebben zijn zoo bedwelmd dat ze bijna niets meer voelen. Maar dan moet de beul ook een goede fooi hebben, nu, dat verstaat ge.

— Ik vraag hier uit te geraken, 't is gelijk tegen wat prijs.

— Neen, kameraad, dat is nu het eenigste dat onmogelijk is. Zelfs indien ik het beproeven wilde, dan zou eerst de Steenbewaarder in 't komplot moeten zijn, en als ik aan dien voorstellen deed, dan hang ik dadelijk zelf. Stel dat uit uw hoofd, beste maat. Er komt hier geen mensch binnen die wat afkomst heeft, of hij komt toch eenmaal met dien onzin voor de pinnen! Dat zijn de mazeltjes die ieder gevangene toch eenmaal krijgen moet. Gij hebt ze nu gehad, laten wij er niet meer van spreken,

al het goud van een grande van Spanje zou niet vermogen wat ge vraagt. Ik heb een fortuin kunnen winnen onder Alva met hier een edelman te helpen ontsnappen. Hij moest 's anderendaags gehalsrecht worden. Op de Schelde lag een galei die ons naar Engeland zou voeren. Schatten werden mij beloofd.

— En gij hebt dien ongelukkigen man niet willen redden? vroeg Hans verontwaardigd.

— Willen, genoeg, maar kunnen was wat anders. Wie heeft u hier gezet?

— Requesens.

— De landvoogd zelf. Dan kan u niemand hieruit helpen dan de landvoogd.

— In dit geval zal het zijn om naar den dood te gaan.

— Dan moet ge uw zilverlingen niet besparen en u nog maar eens lekker te goed doen. Ieder mensch is eigenlijk een ter dood veroordeelde. Het kan 's anderendaags altijd onze beurt wezen en dat belet de menschen niet kermis te vieren en gelukkig te zijn zoolang ze de kans hebben. Wat wilt ge dat ik halen zou ? Rijnwijn of Fransche wijnen ? Een gebraden kip of een patrijs ? Ge hebt slechts te bevelen.

— Neen, ik dank u, antwoordde Hans. Zorg maar alleen dat Tijl een eetbaar avondmaal hebbe.

De cipier schudde met zijn kop.

— Gij hebt ongelijk, het leven is kort, en gij vreest dat ze 't uwe nog korter zullen maken. Wel dan moet gij ervan genieten.

— Dat doe ik, zei Hans.

— Zoo ! Met water en hard brood.

— Eten is voor mij alles niet.

— Eten, neen, maar eten en drinken. Wat heeft een mensch

nog méér ! Wat hebt ge van schoon huizen, schoon kleederen : van eer en bluf ? Niemendalle, zeg ik. Goed eten en drinken, dat is 't leven. Gij hebt ongelijk.

Hans antwoordde niet meer ; het berouwde hem reeds zooveel met dien man te hebben gesproken.

— Tot morgen dan, zei de cipier en vertrok, Hans alleen latend met zijn donkere beschouwingen en hopelooze uitzichten.

XXV.

DE SCHIM IN DEN NACHT

De mensch is in zijn diepste binnenste sterk aan het leven gehecht, zelfs als hij oud is en arm, gekweld door plagen, ziekten en ontberingen, dan nog houdt hij zijn beide handen om het pinkend kaarslichtje van zijn bestaan opdat de tocht het maar niet zou uitwaaien. Een wrakke gezondheid, die het leven nochtans minderwaardig en dikwerf ongenietbaar maakt, is echter de aansporing tot alle zorgen en bekommernissen om de getelde dagen, was het dan met één etmaal, te vermeerderen.

Maar de jonge, krachtige, gezonde mensch wien de toekomst toelacht en om zich tot over zijn ellebogen in de weelde van het heerlijke leven kan grijpen, is gewoonlijk roekeloos en zet zijn bestaan gemakkelijk op het spel, hetzij om dapper zijn plicht te doen, hetzij in een vlaag van hartstocht, hetzij uit louter dwaasheid en onbezonnenheid.

Zoo zagen we Hans te paard op de Groote Markt, den degen heldhaftig in de lucht, het stralend gelaat naar zijn vijanden gekeerd en onbevreesd als dertig vuurroeren den loop op hem richtten, losknalden en het lood om zijn ooren deden fluiten. Het paard slechts vaag bewust van 't gevaar, ging ervan aan 't stijgeren; hij, wetend dat een enkele kogel hem uit het zadel zou werpen, hem dooden kon, of nog erger, hem verminkt overleveren in de handen van beulen die hem zouden afmaken met de ijselijkste pijningen, hij zelf verblikte noch verbleekte, bereid te sterven.

Doch dan was er steun van handeling en strijd. Nu hij tusschen vier logge muren was ingesloten en lijdelijk zijn lot moest afwachten, zonder verweer of verdediging mogelijk, nu was hij moedeloos en teneergeslagen en huiverde hij voor den dood.

Zijn onmacht maakte hem radeloos. Zijn zwaargekluisterde cel, met dikke wanden was de grafkelder waarin hij zich gemetseld voelde. Hoevelen vóór hem hadden de vuisten ten bloede gebeukt op die hechte onwrikbaarheid om hen en hadden den vloer willen instampen met razend geweld, doch op de logge eiken balken hadden hun vruchtelooze pogingen nog geen geluid gegeven.

Er was een uitweg : het diepgekluisterde venster. Hans had door de opening zijn zware schouders gewrongen om te zien waar het uitgaf : steilrecht de diepte tot de geplaveide binnenkoer. Hij kon zich neersmakken op de steenen en dan lillend opgenomen worden met verbrijzelde ledematen. Het was geen uitkomst, zelfs niet de zekere rassche dood.

Nochtans was het bij uitzondering dat iemand, wien de uiterste beproevingen te wachten stonden, in deze kamer werd opgesloten. Zij was alleen voor gevangenen die niet gefolterd noch terecht werden gesteld. Maar Requesens had bevel gegeven dien geheimzinnige goed te behandelen om hem misschien tot spreken te brengen. Slaagde hij er niet in langs dien weg, dan bleven de groote en vervaarlijke middelen nog altijd beschikbaar.

De avond viel en 't werd donker.

Hans kon geen rust vinden. Hij strekte zich neer op den harden vloer, doch hij, die zoo dikwijls in tenten had geslapen of op den blooten grond onder den blooten hemel, hij werd nu door zijn woelende gedachten gedurig omgewenteld.

Zich vermommen, hielp niet. Gedurig maakte hij onverwezenlijkbare plannen of had een denkbeeldig onderhoud met Requesens. Wel trachtte hij dan dezen te vermurwen en hem te bewijzen dat hij, Hans, slechts uit plicht van vaderlandsliefde had gehandeld en dus geen laakbare daad beging, doch nooit kwam in hem zelfs maar de vluchtige gedachte zich te redden door verraad of verklikkerij.

Eindelijk was er zoo'n verwarring in zijn brein gekomen, dat hij er soezerig van werd en indommelde met poozen.

Het was noch lang, want telkens werd hij door akelige droomen weer terug wakker geschrikt in de werkelijkheid.

O ! de werkelijkheid van het onheil dat waken blijft aan de sponde van den mensch en dat hem aangrijnst bij zijn ontwaken, dat zijn droomen doorspookt en hem wakker schudt tot erger waarheid dan het schrikbeeld der hersenschimmen.

Hans was ontevreden over zichzelf, over wat hij zijn schrik en zijn lafheid noemde, doch hij kon zijn geschokt zenuwstel niet meester worden. Ook om 't lot van Tijl was hij diep begaan, doch het jongentje zou geen kwaad gebeuren. Dit zou hij op zich nemen.

Door de vermoeienis overmand, sliep hij in.

Plots echter hoorde hij een tik op zijn venster, en kwam uit zijn slaap naar boven als een drenkeling die terug naar de oppervlakte wordt gedreven.

Waar was hij ?... Het duurde een tijd eer hij er zich van vergewissen kon. Er was een oogenblik dat hij zich in de gevangenis

wist, daarna een vluchtige stond dat het niet waar scheen doch ook een droom, en dan weer 't klaar besef dat het toch werkelijkheid was. Weer tikte er iets !...

Dit ook droomde hij niet... Hij zette zich overeind en tegen de grauwe schemering die zijn venster op den nacht was, bewoog er iets.

Gedachte aan redding, aan hulp vloog hem onmiddellijk door den geest

Hij stond behoedzaam recht en naderde... Ja, er bewoog iets... Hij zag een schim in den nacht !...

Fluisterend sprak hij :

— Wie daar ?

— Zijt gij het, Hans ?

— Ja... Is het uw stem, Tijl ?

— Ik ben het... en nogal aan een koord. Ik dacht dat hangen erger was !

— Maar beste jongen, hoe komt gij hier ?

— Dat zult ge wel zien, hoop ik. Ik kom u halen.

Er vloeide plots een vertienvoudigde kracht door de ledematen van Hans Alle weifeling, alle bangheid waren schielijk verzwonden. Hij stond weer voor de handeling, voor de redding misschien en hij hoorde de stem van zijn jongen trouwen vriend.

— Wat moet ik doen, Tijl ?

— Kunt ge door uw venster ?

— Jawel.

— Dan is alles klaar. Ik hang hier aan een touw; ik klouter terug naar boven en wacht u langs denzelfden weg. Houd u goed vast, hoor ! Tot seffens !

— En vlug als een rat klom Tijl langs de koord terug naar boven.

Hans wrong zich door het enge raam.

Gemakkelijk ging het niet en een oogenblik stak zijn bovenlijf buiten, zijn onderlijf binnen en kon hij noch voor- noch achterwaarts, geschroefd tusschen de kozijnen.

Hij greep echter het touw stevig vast, zoo hoog hij kon, en zoo had hij een steun om zich verder naar buiten te wringen, ook door die houding rekte hij zich uit en was zijn lichaam weldra op zijn smalst.

Weldra stond hij buiten, nog met één voet op den vensterrand.

En nu op Gods genade!

Hij knoopte zijn beenen om het touw en tilde zich door stevige grepen opwaarts.

De nacht was niet pikdonker, doch slechts flauw doortinteld met sterrenglans zonder maan.

Boven kwam hij aan den gekanteelden rand van een torentje.

— Best zoo, sprak Tijl, die voorover boog naar hem.

Gezwind kroop Hans tuschen de ruimte van twee kanteelen op de tinne.

Hij ademde onder den vrijen hemel en dacht er al niet meer aan dat zijn voeten nog gekluisterd stonden op den gevangenisbodem.

— Het spijt mij, zei Tijl.

— Wat? vroeg Hans.

— Dat ik u niet zien kan. 'k Zou uw gezicht willen zien.

— Spreek zoo luide niet, mijn ventje.

— Er is hier niemand om ons af te luisteren.

— 't Gaat om ons leven, Tijl. Bij 't minste gerucht slaan ze alarm.

— Er is niemand aan den buitenkant.

— Hoe zijt ge tot hier geraakt?

— Dat vertel ik u straks.

— En langs waar moeten we weg ?

— Kunt ge zwemmen.

— Gelijk een visch.

— Heel de Schelde over ?

— Weg en weer als 't noodig is en nog al met u er bij.

— Goed, zei Tijl, dan doen wij het.

— Wat doen we dan ?

— Naar St. Anneke zwemmen. Ik kan ook zwemmen, doch of ik het tot den overkant kan volhouden, heb ik nog niet beproefd.

— Betrouw op mij. Langs waar nu ?

— Wij hebben dit touw... 't Zal wel niet lang genoeg zijn misschien doch dat komt er minder op aan; als we in het water vallen, zullen we toch onze beenen niet breken.

— Maar doen we niet beter ons langs den landkant te laten zakken ?

— Neen, antwoordde Tijl, ik ken hier den omtrek goed. Daar zitten we nog altijd binnen de Burcht. 't Is niet dat wij er niet zouden uitgeraken, doch om deze uur, zoo diep in den nacht, gaat er hier geen mensch meer over de straat. Een wacht die ons hoort en ze knippen ons.

— Gij hebt gelijk, Tijl.

— Dar moeten we van dezen toren naar dengene, die staat aan de Schelde

— En is dat te doen ?

— Ik ben er al geweest, antwoordde Tijl. Vóór ik u kwam halen, heb ik den omtrek willen verkennen.

— Ge zijt een held, mijn lieve jongen.

— Ja, vooral om te ontvluchten, lachte Uilenspiegel. Gaan we ?

— Met genoegen, met veel genoegen, jongentje. Wat moet ik doen ?

— Dit touw moet langs daar aan dit kanteel vastgemaakt. Gij aat u zakken langs het touw tot aan de gaanderij. Ik maak het touw los, werp het u toe en als ik me laat hangen zult gij me wel kunnen snappen bij de voeten.

— En dan ?

— Langs den wal naar den anderen toren. Gij steekt mij op. Ik klauter op de tinne, maak het touw vast aan een kanteel en gij klimt er langs op. Dan blijft er niets over dan de koord nog eens los te maken, haar langs het water uit te hangen en ons te laten neerplompen.

— We zijn er al !

— En 't plezierigste moet nog komen, de zwempartij.

De overleg was goed en de uitvoering ervan liet niets te wenschen. Ze kwamen veilig op den anderen toren.

Toen Hans Tijl opstak en deze zich aan den rand van het open vlak van den gekanteelden ring vastklampte, schrokken beiden zoo schielijk, dat Tijl losliet, Hans het jongetje in zijn armen opving, doch zelf er mee om buitelde.

Het was een uil die opschrikte door hun komst en zwaarklepperend door der nacht weg vloog.

Ze moesten wel lachen om 't avontuur en om hun onzachten val, doch 't gerucht dat ze gemaakt hadden, wekte bekommernis. Indien iemand iets gehoord had, waren ze verloren.

Ze hielden zich stil... niets verroerde. De tocht werd ongehinderd voortgezet.

Nu kwam de groote slag te wagen.

Het touw werd boven het water neergelaten.

— Ik zal me eerst naar beneden laten glijden, zei Hans, en u wachten, u desnoods opvangen in 't water.

— In 't begin zal 't wel gaan.

— En voor de rest zorg ik. Ik heb nog een vrees.

— En die is?

— Als wij zoo zwaar plompen in 't water, dat ze ons hooren.

— En dan?

— Dat ze ons achterna zetten.

— Neen, zei Tijl, dat schijnt me het ergste niet, want eer ze ons ontdekken, zijn we op Sint-An, en daar weet ik raad.

— Vooruit dan.

Hans schreed de borstwering over en gleed naar beneden langs het touw.

Er bleef nog wel twee, driemaal een manshoogte tusschen het einde van het touw en 't watervlak. Hans liet zich vallen en Tijl hoorde den zwaren plomp en 't geplas.

Onmiddellijk daarop gleed hij ook langs het touw.

— Plomp !.. Hij duikelde onder en was nauwelijks boven of hij voelde de zware en krachtige hand van Hans, die hem beschermend en steunend optilde.

— Het zal wel gaan, zei Tijl, nadat hij het water had uitgeproest en uit zijn oogen gewreven.

— Nu dapper naar ginder.

Ze zwommen zij aan zij, op korten afstand van elkander. Het touw bleef langsheen den toren in den wind wapperen.

De zomernacht was zwoel, doch slechts een flauwe schemering doortintelde het licht.

— Goed ! goed ! zei Hans, flink doorzwemmend.

— Ze hebben ons niet gehoord ! sprak Tijl.

— Kunt ge goed volgen, jongen ?

— Nog altijd best, Hans.

— Als ge moe wordt, moet ge 't zeggen.

— Hoort ge niets, Hans ?

— Neen.

— 't Is precies of ze roepen.

Hans maakte wat minder geplomp in 't water en luisterde.

— Ja, ik hoor iets.

— Zou dat voor ons zijn ?

Een schot weerklonk. De klank ervan drong hun door merg en been.

— 't Alarmsein, zei Hans. We zijn ontdekt.

Tijl begon te hijgen en sneller en sneller met de armen te slaan. Hans had dadelijk op dat de knaap vermoeid werd.

— Kom ventje, sprak Hans.

En zonder meer uitleg, greep hij hem plots langs achter tusschen de oksels, de armen zoo ver uitgestrekt mogelijk.

— Laat u nu maar gaan.

Hans legde nu de linkerhand onder zijn hoofd en steunde hem met den rechterarm onder de rechteroksel.

Tijl had een oogenblik tegengesparteld, met de bewegingen van een drenkeling.

Doch thans voelde hij zich veilig. Hans zwom alleen met de voeten.

Er was rumoer gekomen op de werf en nog twee andere schoten weerklonken.

Nu moesten al de wachten in de weer zijn en de vluchtelingen nazetten. Hans keek even om en zag lantaarnlichten bewegen op den oever, met het hobbelig geschud van menschen die loopen.

— Niets op den stroom, sprak hij geruststellend.

— Worden we vervolgd, Hans ?

— Ik geloof het niet, ventje. Zult ge u laten doen ?

— Wat wilt ge zeggen, Hans ?

— Ik zou u gaarne anders leggen.

— Doe gelijk ge wilt.

— Belooft ge van mij niet vast te klampen ?

— Neen, neen, dat zal ik niet.

— Ge moet niet ongerust zijn.

— Dat ben ik niet.

— Goed. Niet bewegen... laat u gaan.

Hans liet Tijl niet los, doch veranderde hem van ligging.

Hij nam het jongentje in zijn linkerarm, zoodat dezes hoofd op de borst van Hans lag, met het gelaat even boven 't water, en 't lichaam dreef.

Nu had de man ook zijn rechterarm om te zwemmen en ze gingen sneller vooruit.

Tijl kreeg wel een oogenblik het onaangenaam gevoel dat hij ging onderdompelen, doch had geen vin verroerd, zich als een klomp latende behandelen.

Hans keek nog eens om en zag nu lichtjes drijven aan het Steen.

— Ze zoeken ons ver ! dacht hij, maar zei niets.

Zoo kwamen ze behouden aan den linkeroever. Hans en Tijl moesten uithijgen en ondanks den zwoelen zomernacht, huiverden zij in hun natte kleederen. 't Was warmer in 't water dan er buiten.

— Waar naar toe ? vroeg Hans.

— Kom, we gaan naar de « Schuit ».

Op de Schelde bewogen nu talrijke lichtjes. In de stilte van den nacht was het rumoer te vernemen dat op de werf werd gemaakt, doch naar Sint-An kwam niemand.

— Ik geloof dat we veilig zijn, zei Hans. Ze gaan niet veronderstellen dat we den stroom zijn overgezwommen.

— Hier is ook een wacht, Hans.

— Die ronkt, beste jongen.

Maar zijn woorden waren nog niet koud, of ze zagen drie gestalten op den dijk afkomen.

— Flink doorstappen, fluisterde Hans.

— Werda ! klonk het hun toe.

— Goe volk. Een vader met zijn zoontje.

— Wat doet gijlie hier ?

— Wel we hoorden schieten... Wat is er weeral gaande ? zei Hans. We komen eens zien.

— Ja, wij hebben het ook gehoord, antwoordde een der wachten. 't Is tegenwoordig alle dagen iets.

— Ze zullen weer aan 't muiten zijn, zei Hans. Ze moesten

er maar in eens kort recht mee spelen, eer zal het toch niet beteren.

— Dat denk ik er ook van. 't Is allemaal aan het Steen te doen.

— Misschien een ontvluchting, zei Hans.

— Neen, ik ken het Steen... daar is niet uit te geraken.

— Dan een opstand van gevangenen ?

— Evenmin. Als 't maar geen muiterij is van Spaansche soldaten.

— Dat geloof ik niet, sprak Hans, maar alles kan. We gaan wij maar slapen. Goeden nacht !

— Goeden nacht.

Als ze wat verder waren, fluisterde Tijl :

— 't Is goed dat ze in den nacht niet konden zien, dat we druipnat waren.

— Ja, zei Hans, 't is goed, doch ik was toch besloten tot het uiterste. Drie tegen een is anders veel.

— Vooral als ge geen wapens hebt, merkte Tijl op.

Aan de herberg was alles pikdonker. Daar hadden ze van 't rumoer niets gehoord.

— Hier moeten we zijn, sprak Tijl.

— Maar ze mogen niet hooren noch bemerken dat we hier binnen gaan of we zijn verraden en zouden nog deze menschen in den druk brengen.

— Laten wij langs den achterkant gaan. Ik weet waar ze slapen.

Ze gingen het huis om en Tijl toonde een klein vensterke, doch bovenreiksch.

— Til mij eens op, Hans. Ik zal eens kloppen.

Hans stak den jongen omhoog. Deze tikte op de ruit. Onmiddellijk daarop vernam hij eenig gerucht en doffe voetstappen op den plankenvloer. Van het vensterke werd eerst het gordijntje weggeschoven en een gezicht plakte tegen de ruit.

Tijl kwam ook nader met zijn gelaat en tikte nog eens zacht.

Toen ging het vensterke op een kier open.

— Wie daar ?

— Ik ben... Tijl ! fluisterde het jongentje.

— Wacht, ik kom openen.

— Geen licht of geen gerucht maken, sprak Tijl.

— Wil ik u door het raampje tillen.

— Ik ben niet alleen.

— Waar staat ge op ?

— Mijn makker die me optilt.

— Ik kom, langs de achterdeur.

Het vensterke ging toe. Hans liet Tijl zakken en kort daarop hoorden ze de grendels zachtjes verschuiven.

Tijl en Hans slopen binnen.

— Wil ik de kaars ontsteken ?

— Ik zou het niet doen. De wacht doet haar ronde en er is alarm op de werf.

— Het vuur smeult nog, 'k zal 't wat oprakelen.

— 't Zal welkom wezen, antwoordde Tijl, want we zijn druipnat.

— Ik dacht dat ze u vast hadden gezet.

— Ontsnapt, zei Tijl.

— Hoe hebt ge dat kunnen doen ?

— Dat zal ik u wel eens uitleggen... We zijn den stroom overgezwommen en we lekken.

Het vuur flakkerde nu op en gaf een lichten gloed.

De schipper had tot nog toe den gezel van Tijl niet kunnen onderscheiden.

— Zijn we kennis ? fluisterde hij.

— Neen, zei Hans. Maar ik dank u voor wat gij voor ons doet.

— De moeite niet om van te spreken. We moeten mekaar helpen.

Nu verscheen ook de vrouw die met eenige woorden op de hoogte werd gebracht. Alles ging stil en geruischloos.

Ik zal eens gauw wat warm drinken maken, zei ze.

— Ja, doe dat, Anneke, antwoordde de waard. En doe er ook wat warm eten bij.

— Het zal best wezen, sprak de vrouw, dat ge hier bij den haard inslaapt. Ge zijt hier veilig en morgen kunnen we zien wat er te doen staat.

— 't Is vriendelijk, sprak Hans, doch 't is niet geraadzaam.

— Wat zoudt ge doen ?

— We mogen hier niet blijven... Ten minste ik niet ?

— 't Zou uw vrijheid, uw leven kunnen kosten, indien ze ons ontdekten.

— Wie zou u ontdekken ? zei de vrouw.

— Gij blijft hier ! bevestigde de waard.

— Laat Tijl bij u. Een jongentje is gemakkelijker te bestoppen en misschien zouden zij het u vergeven een knaap niet aan de deur te hebben gezet.

— Gij blijft hier, man. Vermits nu het alarm gegeven is, zijn de wegen onveilig. Morgen kunt ge u hier den ganschen dag

bestoppen en tegen den avond kan ik u met mijn sloep stroomafwaarts brengen tot waar ge niets meer te vreezen hebt.

— Gij zijt brave menschen, zei Hans aangedaan.

Zij strekten zich uit aan den haard. Daar had Tijl vroeger nog eens gelegen.

De mensch, na veel wederwaardigheden en groote gevaren, plots zich veilig voelend, dompelt gewoonlijk in diepe rust, door de zalige ontspanning die over hem nederkomt.

Zoo ging het nu ook met Hans en Tijl.

Als de dag reeds lang in de lucht was, sliepen ze nog zoo vast, dat ze Anneken niet hoorden die over-en-weer ging in het huis. Ze had ervoor gezorgd dat het vuur niet kon uitgaan.

Zij ging beraadslagen met haar man.

— Het wordt al laat op den ochtend. Er zijn reeds enkele menschen op de baan. Anders is onze herberg reeds open. Wat zouden we doen ?

— Ik vind best gesloten te houden.

— Is het wel voordeelig en kan het geen argwaan wekken ?

— Waarom ?

— Dat alles gesloten blijft.

— En als ik met mijn boot weg ben en gij zijt naar de markt, dan is hier niemand en alles blijft dicht.

— 't Is waar man, doch nu zal het gaan bekend zijn dat er uit het Steen twee gevangenen ontsnapten, een volwassen man en een kind.

— Wat zou dat ?

— En ze werden hier door de wacht ontmoet ! Er zal op Sint-An naar gezocht worden. Indien hier alles gewoon gaat, zullen ze geen vermoedens op ons hebben.

— Gij hebt nogmaals geljk, vrouwtje. Dat zullen wij onze gasten wakker maken ?

— Ik heb boven voor hen een bed klaar gemaakt als ze voort willen slapen.

Hans en Tijl werden gewekt.

— Hemeltje lief, zei Hans, wat heb ik lekker geslapen. En wat zijt gijlie toch brave menschen. Zou ik nu toch niet beter voortspoeden?

— Gij blijft hier! antwoordde de schipper. 't Zou zonde zijn zulke wonderbare redding door een domme onvoorzichtigheid te doen mislukken.

— En 't wonderbaarste weet ik nog altijd niet, zei Hans. Daar zit mijn goede redder Tijl achter. Die heeft het wonder verricht.

— Komt nu naar boven, drong Anneke aan. Ik hoor weeral stappen op den weg.

Hans en Tijl klommen naar hun zolderkamerke. Er waren twee legersteden opgedekt, doch tevens had de waardin er voor gezorgd dat er een tafeltje stond met brood op en melk. En nu kwam ze nog met een lekkergeurende pan spek. Terug beneden gekomen, zette zij voor haar en haar man ook het ontbijt gereed. Een pan in 't midden van de tafel, waaruit elk met zijn mes stukken van 't spek sneed, een brokje op den punt stak en dan op een hompje brood smakelijk verorberde.

Ze zaten daar huiselijk en gezellig te smullen in de waardkamer bij den haard, als drie wachten binnen kwamen.

De schipper en zijn vrouw hadden beiden maar één gedachte: daar zijn de mannen van den nacht.

— Morgend, wachten! zeiden ze.

— Morgend, schipper!... Morgend, waardin! Hebt ge goed geslapen vannacht?

— Goddank ! antwoordde Anneken. En gij zelve ?

— Wij niet... Hebt gij niets gehoord ?

— Iets gehoord ? Neen ! Is er weer iets gebeurd ?

— Geen alarm gehoord ?

— Neen. Om welk uur ?

— Wel dezen nacht, zoo rond den elven.

— Wij sliepen als dassen, zei de schipper. Wat was er aan den gang ?

— Wij hebben het daareven maar pas vernomen. Iets ongelooflijks.

— Zoo erg ?

— Precies wel niet. Doch zoo verwonderlijk ! Twee gevangenen zijn er in geslaagd uit het Steen te ontsnappen.

— Ik heb altijd gehoord dat zoo iets in 1547 nog eens gebeurd is. Toen stond zekere Hans, wiens vader een kroeg hield in de Koepoortstraat, « In den Helm », aan 't hoofd van 't komplot.

— Dat was me vroeger ook verteld. Nu is het weer een Hans... doch meer dan den naam weten ze van hem niet. De andere is een jongetje dat goed gekend is in de stad. Zekere Tijl, dien ze ook Uilenspiegel noemen.

— Wel, dien jongen ken ik... de zoon van Klaas van 't Schelleke ?

— Gij zijt er van den eersten keer.

— De kleine spitsboef moet heel de zaak beredderd hebben.

— Wat ge zegt ! Ja, 't is een snugger mannetje.

— 't Schijnt zoo. 't Gerucht loopt dat ze allebei verdronken zijn.

— Wel, och arme ! zuchtte Anneke met gemaakte droefheid.

— Er is met zulk volk geen deernis te hebben, vrouw, zei de schipper met een strengheid, die al zoo gemeend was als het medelijden van zijn wederhelft. Nu doen die eindelijk toch het spreekwoord eens liegen !

— Welk spreekwoord ?

— Dat wie gehangen moet worden niet verdrinkt.

De soldaten lachten en hun brigadier zei :

— Maar ik ben daar nog zóó zeker niet van. Eerst zal ik hun lijken moeten zien opvisschen.

— Dan denkt ge dat ze nog ontsnappen konden ? vroeg de waard.

— Ja, schipper, en wij denken...

— Wat dan ?

— Onder ons, niet waar ? Want we zouden moeilijkheden kunnen krijgen. Wij denken dat wij ze dezen nacht ontmoet hebben.

— Waart ge dan in de stad ?

— Neen, neen, hier op Sint-An.

— Zoo, zoo ?

— Ja, rond elf uren, als 't alarm gegeven was, wandelden wij langs den dijk. Daar hebben wij een man ontmoet met een jongetje, hij zei zijn zoontje; wij hebben nog te zamen staan praten... 't Zou me niet verwonderen als zij het waren.

— Dat is gauw te weten, zei de schipper, gelijk iemand die 't minste kon uitvorschen wat er op den stroom gebeurde.

— Hoe dat ?

— Hebt ge een bootje gevonden op den kant ?

— Neen, nergens.

— Zou er dan iemand zijn die er mee weggeroeid is ?

— Of op den stroom afgedreven ?

— Dat geloof ik niet. 't Blijft in 't riet en in 't wisch zitten.

— Ik heb nog een andere onderstelling. Aan dat bootje geloof ik niet. Dat zou ontdekt zijn geworden of een spoor ervan. Ik denk dat ze de Schelde zijn overgezwommen.

— Die kleine Tijl ook ?

— Ja.

— Dat kan dat jongetje niet. Daar verwed ik mijn kop voor.

— 't Is inderdaad een heel kunststuk, maar toch... We zijn nu op zoek naar den vader met zijn knaap. Hij moet niet ver komen, want hij had het alarm gehoord en was er op afgekomen. Kent ge zo iemand ?

— Laat eens zien ! zei de schipper zijn vrouw bekijkend.... Ha, dat zal Peer van de Schorre zijn.

— Zoo'n manneke van een twaalf jaar ? vroeg de waardin.

— In den nacht konden we dat zoo nauw niet zien; maar dat kan.

— Die zijn het, pinkte de schipper, doch ge zult er niets uit krijgen.

— Waarom niet ? vroeg de brigadier.

Hij pinkte nogmaals :

— Sommige menschen moeten des nachts hunnen kost verdienen.

— Rivierschuimers ?

— Ik zeg niets, zei de schipper geheimzinnig.

— Dan zal er natuurlijk niets uit te krijgen zijn, meende de brigadier.

— Zoudt ge ze nog wel herkennen ? vroeg de waard.

— Alleen aan de stem.

— Dan gaat ge nog voor een loochening staan.

— Dat vrees ik ook... het is een raadselachtige zaak.

— Waar ik van u, ik weet wel wat ik doen zou.

— Wat zoudt ge doen, schipper ?

— Ik zou in mezelve zeggen dat ik er geen schuld aan heb; dat ik, toen ik dien man ontmoette, niet vermoeden kon wat er achter verscholen lag en ik zou me nu koest houden.

— Misschien best.

— Als gij naar dien Peer gaat, krijgt ge geen licht in de zaak. Hij is 't of is het niet. In beide gevallen zal hij zeggen dat gij hem niet ontmoet hebt. Moest hij het bekennen, dan waart ge niets gevorderd, dan weet ge alleen dat gij de vluchtelingen niet hebt gezien. Als hij het afstrijdt weet ge hoegenaamd niets meer.

— 't Is wijselijk geredeneerd, schipper.

— Ge zult alleen een heelen hoop last op uw lijf halen.

De twee wachten die den brigadier vergezelden, knikten geweldig met den kop dat zij die zienswijze beaamden.

— Dat hebben wij ook al gezeid, sprak de eene.

— Ze zouden ons nog gemakkelijk verwijten dat we die beiden niet aanhielden.

— Daar moogt ge zeker van zijn, knikte de waard.

— 't Best zal wezen er over te zwijgen, vervolgde de brigadier. Op u mogen we rekenen, niet waar, schipper ?

— Kent ge mij nog niet langer ? Is er ooit één woord over iemand van hier uitgegaan ?

— Nooit. Kom dan bezegelen wij het geheim met een pot.

— Met genoegen.

De drie wachten kwamen plots in de beste stemming. 't Was of er een groot pak van hun hart was gevallen.

Ook de schipper jubelde innerlijk, want hij had aldus een groot gevaar van de twee vluchtelingen en van zijn eigen huis doen wegdrijven.

Indien het onderzoek voort werd gezet, zou het spoedig aan 't licht komen dat het Peer en zijn zoontje niet geweest waren. Het overeenkomen van het uur zou het vermoeden staven en tot waarschijnlijkheid doen worden dat de ontsnapten op Sint-An waren aangeland. Een huiszoeking bij den schipper werd dan bijna zeker.

Terwijl de waard zijn potten tapte in den kelder, dacht hij dit alles na. En ze mogen niet tot bezinning komen, besloot hij.

De drie wachten hadden weinig lust, dat was hun wel aan te zien, om groote moeilijkheden en misschien nog verantwoordelijkheid op zich te laden. Ze zaten gezellig te klinken.

Als de potten ledig waren, zei de waard dat hij ook nog een rondeke gaf. 't Werd geestdriftig aanvaard.

Intusschen kwamen de eerste menschen van de stad naar Sint-An over.

Een beenhouwer met blauwen kiel en rooden halsdoek om, een stevigen pezerik in de hand, trad de kroeg binnen.

— Zoo vroeg op de baan, Dijckers ?

— Ik moet den boer op, om beesten te koopen. Gijlie zijt er toch ook vroeg bij.

— Jawel, antwoordde de brigadier, wij hebben niet veel geslapen vannacht.

— Ik heb er van gehoord. 't Moet er gespannen hebben in het Steen.

— Wat is er dan gebeurd ?

— Ze zeggen niet veel, doch, Peeters, de barbier, heeft me zoo iets in 't oor gefluisterd.

— Zoo erg ?

— 't Schijnt dat ze twee cipiers vermoord hebben.

— Vermoord !

— En de Steenwaarder werd aan handen en voeten gebonden in den kelder gevonden.

— Alle duivels !

— 't Schijnt dat er zestien van de gevaarlijkste gevangenen ontsnapt zijn.

— Maar hoe is dat mogelijk ?

— 't Schijnt dat er nog van alles achter zit.

— Dan moeten ze ondersteuning en hulp van buiten gehad hebben.

— Dat spreekt.

— En de soldatenwacht ?

— 't Schijnt dat die aan 't muiten gegaan was en meegedaan heeft met de gevangenen.

De eene « 't schijnt » volgde nu op den andere. « 't Schijnt » was 't begin van elken zin van den praatzieken barbier geweest. Hoeveel er nu nog door den kalverkruier werd bijgevoegd, is moeilijk af te meten.

— Als het maar waar is ! zei de schipper.

— Indien ik lieg... lieg ik in kommissie. Ik vertel u wat ze mij verteld hebben en 'k noem u man en paard.

— Alles kan ! meende de brigadier, die zich al meer en meer verkneukelde, uit de zaak te zijn gebleven.

— Maar wat ik gezien heb... zei de slachter gewichtig, doch nam een dronk na die inleiding.

— Wat ik gezien heb, 't is dat er van den toren van het Steen aan den kant van den stroom, een touw te bengelen hing. Daar zijn er dus ook langs daar ontsnapt. Nu waren ze het touw aan 't wegnemen.

— Dat moet nog al wat opspraak verwekken in de stad ?

— Dat kunt ge denken, doch de menschen zeggen niet al te veel. De schrik zit er in. En die iets weten, zullen wel zwijgen ! Of ze gelijk hebben ! voegde hij erbij.

Al de koppen knikten en bevestigden aldus dat de zwijgers overhoop van gelijk hadden.

Heel den dag werd in de kroeg van niets anders gesproken dan van de ontsnapping. Eer het middag was had de zaak een fantas-

tischen omvang gekregen. Daarna echter kwam er een tegenwerking. Neen, zoo'n vaart had het niet geloopen.

In den middag kwam een der gevangenbewakers op Sint-An om inlichtingen in te winnen.

Zijn onderzoek ter plaatse was spoedig geëindigd. Hij wandelde een paar keeren over-en-weer op den dijk, keek eens navorschend op den stroom, als zou zijn blik tot op den bodem peilen en het geheim doorgronden en duikelde toen « In de Schuit » binnen.

Hier zou hij wellicht méér vernemen dan wat water en wind hem konden vertellen. En toch, 't was er heel wat gezelliger !

— De schipper en Anneke, die er alles van wisten, gebaarden van toeten of blazen te weten.

— En hoeveel zijn er nu ontsnapt, Nellis? vroeg de schipper. Zijn het er nu twintig, vijftig of tachtig?

— De menschen zijn zot, schipper. Nu wie het uitvindt, weet Onze Lieve Heer. Waar halen zij het toch! riep Nellis, met de handen en de oogen ten hemel.

— 't Is hier verteld. Maar hoeveel zijn er dan?

— Twee in 't gros.

— Twee? Komaan! Ze beweren tachtig.

— Als ik zeg twee, dan lieg ik er nog een halven. 'k Zou moeten zeggen anderhalve ontsnapte.

— Geeft ge raadseltjes op, Nellis?

— 'k Weet wat ik zeg, deed de cipier voornaam. Een groote vent is ontsnapt en een klein jongetje. 't Is al, maar 't neemt niets weg van 't wonderlijk avontuur. Er zit tooverij achter.

Er is geen woord dat zoo fel de eenvoudige lieden treft als het woord tooverij. Zelfs Anneke spitste nu haar ooren.

— Tooverij, Nellis! dat is veel gezegd, dat zult ge maar meenen.

— Ik ben het niet die het zeg. 't Zijn er grooter dan wij die zoo denken.

— Zou het?

— Ge zult nooit raden wie ter plaatse is geweest.

— De burgemeester zelf.

Nellis haalde de schouders op.

— De burgemeester !... Wat zou dat. Kunt ge zwijgen ?

— Gelijk een graf.

— Want ik zou niet gaarne in moeilijkheden gebracht worden. Wel, luister dan, de landvoogd Requesens in hoogsteigen persoon is gekomen.

— Niet mogelijk ! Voor een paar gevangenen !

— Ge hadt hem moeten zien ! Bleek gelijk de dood, met oogen die vlam en vuur schoten. Heel het gevang was omsingeld met soldaten en wij, de cipiers, allen aangehouden. 't Zag er vreeselijk uit voor ons en ik gaf geen oortje meer voor mijn leven. Zijn eerste woord was dat we zouden gepijnigd worden tot we de waarheid bekenden. Wij wisten natuurlijk zooveel als hij !

— En hoe is hij dan veranderd ?

— Ja, ge kunt denken ; wij hebben genoeg onze onschuld geroepen. Maar inderdaad er was geen rechten draad aan te vinden. Stel u eens voor : twee man weg, geen slot opengebroken, geen grendel verwrongen. Al de wachten op hun post en niemand die iets bemerkt heeft. Requesens telde zelf de deuren en poorten, de grendels en ijzeren staven die in den weg stonden en kwam toen tot het besluit dat we allen medeschuldig waren aan de ontvluchting. En de man, ik moet het zeggen, had gelijk.

— Waart gij dan allen in 't komplot ?

— Ge verstaat mij verkeerd. Er was niemand in 't komplot. Maar op het eerste gezicht moest het zoo lijken. Gelukkig moesten we met te veel schuldig geweest zijn om dit waarschijnlijk te maken. Hij beloofde op zijn eerewoord de vrijheid en duizend dukaten aan dengene die spreken zou. 't Kon geen ander uitwerksel hebben dan zijn bedreigingen. Hij bemerkte het spoedig. Ge hadt hem moeten zien !

De schipper en Anneke luisterden gretig toe.

— Hij stapte over en weer en we hoorden hem knarsetanden.

— Dan moesten het toch geen gewoon gevangenen zijn, opperde de waardin.

— Dat hebben we ook wel gevoeld. Met den knaap zat hij niets in, doch 't was om den andere te doen. Hij vroeg waarom

die andere, die onbekende, niet in de diefputten werd gesloten ? Ja, toen werd aan zijn eigen woorden herinnerd, dat die gevangene met goedheid moest behandeld worden. Dat moest hij toegeven, doch helpen deed het niet. Hij stampte op den grond en zwoer dat wij het allen, schuldig of onschuldig, met folteringen en met den dood zouden bekoopen indien er geen licht in de zaak kwam. De ontsnapten, bulderde hij, waren menschen van vleesch en bloed, geen schimmen die door ijzeren en eiken deuren en dikke wanden konden heendringen. De Steenwaarder sprak het woord « tooverij » uit ; doch hij kon het er voor doen. Ik heb Requesens hooren verklaren dat hij aan geen tooverij geloofde. Ik vrees dat onze landvoogd aan God noch aan den duivel gelooft.

— De mensch zal niet meer geweten hebben wat hij vertelde.

— Zoo dachten wij er ook over.

— En hoe staat ge dan nog heelhuids hier, Nellis ?

— Ja, dat is ook een mirakel. Ik verschiet er zelf van. Op 't oogenblik dat ze ons aangrepen en dat we daar allemaal te kermen en te smeeken stonden, kwam er licht in de zaak.

— Hoe was 't dan gegaan ?

— Veel weten we nog niet. Doch een van de officieren kwam melden dat er aan den Noordertoren, aan den kant van 't water, een lang touw naar beneden zwierde. Ze waren dus langs daar ontsnapt. Dat kwam overeen met den plons die een der wachten gehoord had en waarop het alarm was gegeven.

— Wat gebeurde er toen ?

— Requesens ging er zelf naar toe en beklom den toren. Misschien heeft de Scheldewind zijn hersens wat bekoeld, want toen hij terugkeerde bulderde hij minder. Ik weet zelf niet waarom.

— Neen.

— Bijlange niet. 't Veranderde niets.

— Me dunkt toch wel dat de tooverij nu uitgelegd was.

— Vindt ge dat ? Wij niet. Hoe is dat touw daar geraakt ?

— Binnen gebracht.

— Door wie ?

— Of er met medehulp langs buiten aangehangen ?

— Dat is nog gekker. Maar laten wij het nu een oogenblik aannemen : hoe zijn de twee gevangenen dan op den toren aan dat touw gesukkeld ? Neen, ge moogt het draaien en keeren, zonder tooverij is er niet aan uit te geraken.

— Maar tooverij kan alles en kon dan óók dat touw missen.

Nellis schudde het hoofd eerst knikkend, dan ontkennend en drukte aldus zijne gemoedsstemming uit, vol twijfel en vol weifeling.

— Dan moet toch iemand een deur hebben geopend ? zei Anneke.

— Niemand, mensch, niemand.

— Dan hadden ze een valschen sleutel ?

— Zeg liever een reesem sleutels... en hoe kwamen zij bijeen ? We zijn zelf om zot te worden. Requesens heeft ons allen persoonlijk ondervraagd, beloofd, gedreigd... niets is aan 't licht gekomen. Zijn laatste woord was : Er zijn machtige helpers in 't spel geweest; doch ik zal alles weten.

— Hoe zal hij alles weten ?

— Dat vragen wij ons ook af. 't Zijn woorden, want er is niet aan uit te kunnen. Geen enkele van ons heeft schuld. Wij denken dat beiden verdronken zijn, doch al onze pogingen om ze op te visschen, bleven toch ijdel. Requesens heeft de wachten van den stroom tot aan Austruweel toe doen ondervragen. Hij beweert dat ze langs buiten hulp kregen... doch dat kan ook niet. Ze kregen hulp van nergens, noch van buiten, noch van binnen. Er is maar één uitleg : zwarte kunst, tooverij. Ik blijf erbij.

De cipier had aldus fel de nieuwsgierigheid geprikkeld van den schipper en zijn vrouw.

Nogmaals herhaalden zij :

— Wie mag dan toch de ontsnapte geweest zijn, dat Requesens er eerst zooveel ontzag voor had en dan zoo ontsteld werd door zijn ontsnapping ?

— Als de schipper met zijn Anneke alleen was, sprak hij :

— Vrouw, ik denk dat we voornaam volk logeeren.

— Dat kondt ge dien man aanzien, beaamde Anneke.

— En 't ziet er een brave mensch uit.

— Dat is hij zeker, vrouw. 't Zijn de brave menschen die thans vervolgd worden.

— Wat zou er ons gebeuren, moesten we betrapt worden die te huisvesten ?

— Daar mogen we nog niet aan denken, Anneke.

— Dat doe ik ook niet dan om ons goed in het hoofd te prenten dat we voorzichtig moeten zijn.

— Ik ben niet nieuwsgierig, vervolgde de waard, doch weet ge wat ik gaarne zou willen weten ?

— Hoe ze ontsnapt zijn ?

— Gij raadt het van den eersten keer, Anneke.

— Denkt gij ook dat er tooverij achter schuilt ?

— Tooverij ! Och kom ! Dat is 't eenigste punt waarover ik denk gelijk Requesens : tooverij, zwarte kunst, kwade hand en al die rommel, dat is oude-wijvenpraat.

— Neen, sprak de vrouw, zoo ver moogt ge niet gaan, want op den duur zou ik denken dat ge aan hel en duivel niet meer gelooft.

— Aan den duivel geloof ik zeker ! Er zijn er al genoeg op de wereld. Als ik wist dat de Satan zoo'n booze duivel was als Alva, ik verliet u op staanden voet.

— Mij ? vroeg Anneke verwonderd.

— Ja, en ik werd monnik, kapucien, karthuizer of nog iets erger, want dan zou ik niet gaarne in de hel komen.

— Nu wel ?

— Liever in de handen van Onzen-Lieven-Heer dan in die van Alva, zeg ik.

— En dan denkt gij dat ik u naar de hel voer ? Ik dank u voor 't kompliment.

— Gij zijt een braaf wijf en een moedig wijf ! zei de schipper en gaf zijn Anneke een malschen kus.

De dag verliep rustig en zonder onraad. Ze vernamen alleen nog dat de stad berend werd door ruiterij, dat de poorten gesloten bleven, dat de vluchtelingen werden opgezocht door ruiters te Austruweel, Wilmarsdonk, Oorderen, Kapellen, Stabroek, Berendrecht, Zandvliet en Lillo. In de stad zelf werden huiszoekingen gedaan, premiën uitgeloofd voor de minste inlichting.

Er kwamen verklikkingen genoeg en van alle kanten, want 't is op zulke oogenblikken, dat de menschelijke natuur zich op zijn allerleelijkst vertoont. Maar al de aanduidingen leidden slechts tot voorloopige aanhoudingen en werden valsch bevonden.

Het strengste onderzoek werd nogmaals ingesteld, hoe de vreemdeling en Tijl konden ontsnappen. Schrandere verslagen werden opgemaakt, alle gissingen geopperd en de geleerdste en schranderste navorschers kwamen tot het besluit, er is maar één uitleg mogelijk : tooverij !

Requesens, die er niets tegen had dat heksen en tooverkollen levend verbrand werden, weigerde den uitleg te aanvaarden. Alleen door folteringen, meende hij, zou hij achter de waarheid kunnen komen, doch dan had hij ook de Spaansche wacht moeten doen onderzoeken, want die was even schuldig.

Daar schrok hij echter voor terug; niet uit gevoelskwestie en omdat het landgenooten waren, doch omdat de muiterij smeulde

onder zijn krijgsvolk en bij de eerste gelegenheid was het ergste te vreezen.

Bij Requesens, bij al de overheden, bij heel het personeel van het Steen was er slechts één vraag : Hoe ontsnapten zij ?

Ook de gansche stad vroeg het zich af, doch niemand kon daarop een bevredigend antwoord geven.

XXVI.

HOE HANS EN TIJL ONTSNAPTEN

Ook de lezer zal zich afvragen door welke schranderheid of vreemde hulp die beiden uit dien burcht van steen en ijzer geraakten, of ten minste hoe Tijl aan zijn touw geraakte en bij Hans terecht kwam.

Zoodra Moeder Mie vernomen had, dat haar jongen aangehouden werd, was ze als een wervelwind de stad ingedraaid.

't Mensch meende maar recht haar kind uit de handen der Spaansche soldaten te gaan halen. Toen dit echter niet lukte, wilde zij oogenblikkelijk Requesens te spreken krijgen. Toen dat niet ging, snelde ze naar den pastoor van Sint-Andries.

Deze zette zijn tikkenhaan op en trok naar het stadhuis, doch ook voor hem waren alle toegangen gesloten en onverrichterzake moest hij bij Mie terugkeeren, die hem op den hoek van de Hoogstraat te wachten stond.

— Moeder, sprak de brave herder, het is vandaag een harrewar zonder einde, en een rumoer waarin onze stemmen verloren gaan. Ze willen mij nergens ontvangen; ik zal terug gaan om Tijl te redden zoodra al die menschen wat tot rust zijn gekomen. Maar deze verzekering mag ik u geven, ter wille van zijn jeugd, zal hem geen leed geschieden.

— Wat kan ik dan doen ? vroeg Mie.

— Niets, brave vrouw, ik vrees niets. Het onweer laten voorbijgaan en zien dat wij het kereltje redden zoodra ze weer ooren hebben om te luisteren.

Dit antwoord was wijs en verstandig, doch 't bevredigde 't moederhart niet.

Mie trok naar huis gelijk een furie.

Ze vond haar man Klaas, die doodbedaard aan een touw aan 't vlechten was en van tijd tot tijd bij zijn werk een frisschen teug nam uit een kroes.

Mie kreeg er een krop van en zette haar vuisten in haar heupen.

— Wel Seemenis-kinderen ! viel zij uit. Wel hebt ge van uw leven ! Dat zit daar op zijn staê aan een eindje touw te knutselen en doodbedaard zijn pintje te drinken ! Daar moet ge waarlijk man voor zijn, dat wil zeggen, als zonder hart. De pastoor van Sint-Andries liet zich ook al afschepen. Ik vond het erg, maar die man deed toch wat hij kon. Ik was onrechtvaardig jegens hem. Hij liep toch voor Tijl van de Markt naar het Huis van Aken, van het Huis van Aken naar het Kasteel en dan weer terug naar het stadhuis... Ondertusschen zit de vader op zijn driepikkel !...

Een stortvloed van woorden, van beleedigingen, van scheldnamen, drong haar zoo geweldig naar de keel, dat ze er letterlijk in stikte, en met open mond bleef staan en geen geluid gaf.

Klaas bekeek kalmpjes zijn vrouw en zei toen :

— Zit neer, Mie, en drink een slok, ge zult er nog een beroerte van krijgen.

Ze werd nog rooder van verontwaardiging, doch even bedaard vervolgde Klaas :

— De pastoor kan ons niet helpen, niemand kan ons helpen, tenzij we 't zelf doen.

— Zelf doen ?

— Ja.

— Kan dat ?

— Zit neer, mensch, en drink dit potje leeg, er is nog een teug in.

Mie was van de hand Gods geslagen, doch werktuiglijk nam ze den kroes en 't deed haar goed een koelen dronk te nutten.

— Kunnen wij iets ? hernam zij.

— Ik denk het wel. Ik ben al tot ginder geweest.

— Tot waar ?

— Tot aan het Steen !

— Ha ! dat is braaf van u, Klaas, en hoe is het met Tijl ?

— Goed, mensch. Hij bekleedt de prinselijke kamer.

— Ge moogt met mijn verdriet niet spotten, Klaas.

— Ik zou het niet willen droomen, Mie, zoo iets te doen. Hij zit op de torenkamer, dus boven den grond, en Hans ook.

— En wat beteekent dat ?

— Dat beteekent dat ze goed behandeld worden en dat er kans is hen te redden.

— En waarom zit ge dan aan dat touw te knoeien ? Doe dan liever voort.

Dat touw moet er voor dienen.

— Och, Klaas, kent gij het Steen dan niet. Hoe kan een onnoozel koord iemand eruit helpen ?

— Dat zullen we moeten ondervinden, Mie. Ik weet al dat gij er bij zult mogen om eten te dragen. Nu moet gij hem nog maar dat touw bezorgen.

— Zullen zij er mij mede doorlaten?

— Ik vrees van neen. Ik heb het zelfs niet willen beproeven.

— Ik heb het gevonden.

— Laat hooren.

— Ik zal het van onder in mijn mand leggen en eetwaar en kleedergoed er boven op.

— En gij denkt dat ze u met een korf waarin zulke lange kabel ligt gaan doorlaten? Neen, Mie.

— Is er dan wel een middel? Onder mijn kleederen dan?

— Luister, ge zult bij Tijl mogen doch met een cipier bij u. De koord moet binnengesmokkeld worden. Ik heb daarover mijn zienswijze. Met een lichten draad moet zij aan den binnenrand en heelemaal van onder van uwen rok worden vastgemaakt. Op 't oogenblik dat ge de cel verlaat en de cipier al met zijn sleutels buiten stapt, om u toe te laten uw kind te omhelzen, moet het touw losschieten, op uw voeten vallen en gij er uit stappen.

Mie knikte.

— Dat zal gebeuren.

— Niet te haastig, Mie. 't Zal een heel kunstje zijn dat tot zijn goed einde te brengen. In woorden schijnt het gemakkelijk, metterdaad is het zeer moeilijk. Wij moeten daarvoor hier thuis repeteeren.

— Dadelijk dan, Klaas.

— Zeker, Mie; het touw is klaar. Het is stevig en heeft een lus aan 't einde. Schiet nu maar uwen rok uit. Het touw moet er stevig genoeg aan bevestigd worden dat het niet losschiet onder weg en toch los genoeg dat het met één draad bevrijd wordt en gij het met uw voet kunt laten vallen.

— Zal dat gaan, Klaas?

— Ik denk het wel.

— En dan, indien het nu gelukt ?

— Bemoei u niet om het overige, Mie. Tijl is verwittigd ; daar heb ik voor gezorgd.

Mie bezag haar man met dankbaarheid en vreugde.

— Kom, zei ze, ik zal uw kroes nog eens gauw vol tappen, want ik heb hem zelf geledigd.

't Gebeurde niet dikwijls dat ze zich zoo bereidwillig toonde, wat doorgaans toch overbodig was, want Klaas zorgde er altijd zelf bijtijds voor dat hij in opzicht van eten en drinken niets te kort zou komen.

Als ze het touw hadden ingenaaid, met één steek, en Mie had geleerd het uit haar rok te trappen, ging ze met een klein korfje waarin wat eten was en een stoopke bier, naar het Steen.

Mie werd er goed ontvangen. Er was geen enkele cipier die haar niet kende, die van haar geen garnalen en krabben had gekocht. 't Was allemaal volkje van één steeg en één deeg, doch dat nam niet weg dat alles zeer streng voor haar toeging en dat ze zelfs haar klein korfje moest uitladen om vast te stellen dat er noch breekijzer, noch vijl, noch boor, noch iets dergelijks in verborgen zaten.

Mie hield zich luchtig.

— 't Zal niet erg doen ! zei ze.

— Neen, ge moogt gerust zijn, Mie, we hebben zelfs bevel uw jongen goed te behandelen. Hij zit op de Koningskamer ! lachte de cipier.

— Ja, sprak Mie, ik kom van 't stadhuis... morgen is hij vrij. Maar de jongen moet toch goed eten hebben. Wilt gij hem dat korfje eens bezorgen ?

— Met genoegen. Maar zoudt gij het hem niet liever zelve geven ?

— O, ja ! zei Mie, maar ik durfde het u niet vragen.

Mie was dit wel van zin, doch zou eerst beproeven of het haar niet aangeboden werd. Zoo was er nog minder argwaan.

De cipier ging voor met sleutelbossen. Hij opende de cel van Tijl en de moeder mocht alleen bij haar kind, terwijl de gevangenbewaker in de gang bleef staan. Gevaar was er toch niet uit

geen enkel oogpunt. Mie kon zich aldus 't gemakkelijkst van haar touw ontdoen, terwijl ze luchtig sprak met Tijl en hem vertelde dat hij morgen vrij zou wezen.

— Ik ga niet lang blijven, want ik moet op mijn zaken passen. Zie dat ge nu braaf zijt, Tijl, en doet al wat die menschen u bevelen.

— Ja, antwoordde Tijl, daar zit hier toch niets anders op.

Het afscheid was kort en hoegenaamd niet weemoedig.

Mie sprak met den cipier, die uit gewoonte nog even zijn kop in de cel stak om zich te vergewissen dat zijn gevangene daar was, en trok dan de zware deur toe en grendelde.

't Was akelig voor Mie. Zij griezelde ervoor, doch verborg haar aandoening en huivering. Gelukkig dat de cipier het touw niet op den vloer had zien liggen. Hij had geen argwaan en door het enkele raampje kwam het licht slechts spaarzaam binnen gevloten.

Mie keerde bezorgd naar huis.

— Hewel ? vroeg Klaas.

— 't Is gelukt.

— Waarom weent ge dan ?

— Daar kan het manneke nooit uit. Allemaal ijzeren en eiken deuren; twintig grendels; wachters en soldaten; torens en muren... Wat kan onze arme jongen met dat touw doen.

— 't Is een stevig touw, zei Klaas opgeruimd, en Tijl is slim.

— Het kan nooit baten. Ik begrijp niet dat ge zoo vreugdig kunt zijn.

— We zullen daar morgen over praten, Mie. Laten wij nu maar heel gewoon doen en vooral geen dwaasheid.

— Wat wilt ge zeggen ?

— Aan niemand geen woord en geen stap meer verzetten, vooral niet in de richting van 't Steen. Laten begaan en betijen is nu de boodschap.

Zoodra Tijl alleen was, bekeek hij het touw, ontrolde het en legde het uitgestrekt langsheen den muur; het deed bijna heel het vierkant van zijn cel en was op die wijze minst zichtbaar. Ze moesten nog eens binnen komen !

Dan wachtte hij den avond en de duisternis af.

Om negen uur deed de cipier zijn laatste ronde, kwam nog eens zien of alles in regel was en vond Tijl slapend op zijn brits.

Toen de gevangenbewaker weg was en alles weer rustig, kroop de knaap recht en haalde van zijn wambuis een klein ijzeren anker met drie tanden, die zijn vader hem had kunnen bezorgen.

Zeer stevig hechtte hij den haak aan het uiteinde van het touw.

Dan wachtte hij geduldig en keek door het raam in den stillen nacht.

Hij telde de slagen op den toren; hij hoorde den klepperman en hoe alle geruchten in en om het Steen langzaam uitstierven.

Dan kroop hij stillekens uit zijn raampje met zijn touw gewapend. Indien hij zich naar beneden liet glijden, dan was hij op de binnenkoer van de gevangenis en viel in de handen van de wacht.

Doch het was langs daar niet dat Tijl een uitweg moest zoeken.

Zijn vader had hem gezegd : langs het dak. Ook was hij te weet gekomen waar Hans zat.

Nu slingerde hij zijn touw met het ankertje op het torendakje. De eerste maal gleed het naar beneden. De tweede maal echter bleef het met zijn tand aan een anderen haak vastzitten.

Tijl snokte of het goed hield en dan zonder aarzelen, zwierde hij aan het touw boven de diepte.

Ging het ankertje los, he. was de dood ! Maar de knaap maakte zelf zulke beschouwingen niet. Vlug als een rat kroop hij langs het touw naar omhoog. Nu zat hij hachelijk op een klein leien torentje, waarop gelukkig haken uitstaken. Zoo moest hij zich een vierde van den boog voortbewegen; het ankertje aan een anderen haak hechten en dan op de breede tinne van een toren neerdalen.

Dat gelukte. Eens daar had hij nogal moeite om met zwieren en vieren het ankertje los te krijgen. Doch ook dat viel mee.

Nu verkende hij zich en cijferde uit dat onder hem de cel moest zijn van Hans.

Het ankertje was wellicht niet sterk genoeg om den zwaargebouwden man te houden. Daarom maakte hij een breede lus en sloeg die om een der kanteelen.

Langs daar liet hij zich dus glijden tot voor het raampje van Hans en onze lezers hebben het overige van de stoutmoedige redding bijgewoond.

Het was dus geen tooverij geweest. De redding was zelfs tamelijk gemakkelijk gebleken, doch raden hoe het gegaan was, deed niemand.

's Morgens al vroeg vernamen ze op 't Schelleke wat er gebeurd was.

— Wat heb ik u gezeid ! sprak Klaas verheugd.

— 'k Heê leute ! zei Mie. Klaas ge moogt heel 't vat dubbele Kuyte met uw vrienden afdrinken.

— 'k Neem u op uw woord, Mie.

Dien dag was 't feest op 't Schelleke, doch ze hielden zich koest, want dat Requesens grinnikte als een duivel en dat heel de stad overhoop stond, wisten zij ook.

— Waar mogen ze nu zijn ? vroeg Mie.

— In veiligheid, antwoordde Klaas.

— Verre weg ?

— Ver en toch nabij, Mie. Ge zult dat later wel vernemen.

— Maar ik kan zwijgen. Klaas.

— Ik ook, Mie.

En zoo bleef 't geheim in Klaas bedolven, want deze had aan Tijl gefluisterd : « In de Schuit », waar we eens zulke lekkere mosselen hebben gegeten.

XXVII.

OP HET SPOKENKASTEEL

Hans en Tijl hadden het zich zoo genoeglijk mogelijk gemaakt op hun kamerke, doch de dag kroop slechts langzaam hoewel zonder onraad, voorbij.

De knaap moest aan Hans de gansche geschiedenis van de ontsnapping vertellen, want deze kon er geen kop aan krijgen hoe het mogelijk was geweest.

— Zonder u, mijn moedige, brave jongen, lag ik nu op de folterbank om verminkt en geradbraakt naar de galg te worden gereden.

— Laten wij daar niet meer van spreken, antwoordde Tijl. 't Zal morgen wel zoo goed gaan als vandaag.

— Ik hoop het, Tijl, doch 't ergste is ontweken, want zelfs als ze mij nog moesten snappen, zou ik mijn leven duur verkoopen: ik wil niet meer levend in hun handen vallen. In 't gevecht sterven gaat gemakkelijk, maar geboeid liggen aan armen en voeten, geen weerstand kunnen bieden en u zoo moeten laten villen en koelbloedig doodpijnigen door beulen, dat lot is te ijselijk. Die Requesens is een duivel zoowel als Alva.

— Doen zooiets de vrienden van den prins van Oranje niet? vroeg Tijl argeloos.

Hans antwoordde niet dadelijk en zijn gelaat betrok.

— Niet zooveel, Tijl.

— Maar dan toch ook?

— Zij zeggen: oog voor oog, tand voor tand. Het is verkeerd. Ik weet het nu en zal er tegen strijden.

— En als Requesens of Alva zelf in uw handen viel?

— Dat zal niet gebeuren, Tijl.

— Laat het dan een veronderstelling zijn, Hans.

— Ik hoop dat ik aan de bekoring zou weerstaan, doch wie zooveel anderen onmeedoogend en monsterachtig-wreed behandelen, zouden wel aan den levenden lijve eens mogen ondervinden wat lijden en foltering is.

Zoo keuvelden ze te zamen. De jonge ziel van Tijl deed aldus een vroege menschenkennis op en rijpte vóór den ouderdom.

— Als ik groot ben, zal ik de foltertuigen doen afschaffen, zelfs voor een Alva en eën Requesens, sprak hij beslist.

Hans antwoordde niet, doch hij was zoodanig mensch van zijn tijd dat hij dit onmogelijk achtte en dat die gruwel hem onafschafbaar toescheen voor den goeden gang van het gerecht.

Wij vinden het nu barbaarsche tijden ; hoe zal echter de toekomst spreken over onze samenleving waar zooveel onrechtvaardigheid, willekeur, eigendunkelijke macht en ellende blijven heerschen en waar de gruwelijkste volkerenslachtingen nog mogelijk zijn?

Zoodra de avond gevallen was, werd het stil, verlaten en eenzaam op Sint-An. Er mochten geen booten meer varen op den stroom en onbeweeglijk moesten de lantaarnen pinkelen in den grooten mast. Er was dus geen leven meer van oever tot oever, alles stierf uit op het Vlaamsch Hoofd en alleen de nachtwind ruischte door het riet, terwijl het zachtklotsende water tegen den wal schuurde.

— Wij zullen maar sluiten, zei Anneke.

De luiken en de deur werden dichtgegrendeld en de kaars onder een blaker gezet, zoodat het licht op de tafel sloeg en niet door de spleten naar buiten kon schemeren.

Nu mochten Hans en Tijl naar beneden komen.

Het was dien avond wat guurder geworden en de waardin legde wat vuur aan in den haard, wat niet alleen warmte gaf doch ook gezelligheid.

Zij praatten te zamen met gedempte stem, zoodat een luistervink aan de klink van de deur nauwelijks stemgefluister zou vernomen hebben.

Toch nam de schipper de voorzorg van tijd tot tijd vlug naar boven te klimmen en eens even den kop door het vensterke boven de staldeur te steken om te verkennen of er niemand rond het huis drentelde. 't Was volkomen veilig.

Als ze nu weer te zamen zaten rond den haard, met weinig woorden en vereenzaamd in hun gedachten, zei de schipper met gedempte stem :

— Ik weet waaraan mijn vrouw denkt.

— Dat zou ik wel eens willen weten! fluisterde Anneke.

— Mag ik het hier zeggen voor iedereen.

— Ga uw gang.

— Aan tooverij.

't Woord viel in de halve duisternis met een geheimzinnige kracht. De wind die opstak, floot in den schoorsteen, het hout knapperde op in den haard, en deed schimmen dansen op de muren.

Niemand lachte met het woord.

Hans bemerkte dat de man juist had geraden.

— Spookt het hier soms? vroeg hij zoo opgewekt mogelijk.

— Hier niet!... sprak de schipper.

— Waar dan?

— Niet ver van hier. Op het Kasteel van Burcht. Dat zal Tijl wel weten.

— Ik heb het wel hooren vertellen, beaamde de knaap, doch vader zegt dat het vertelseltjes zijn. Hij gelooft niet aan spoken.

Anneke verweerde zich :

— Ik geloof niet aan spoken... en misschien niet aan tooverij, hoewel ik toch denk dat de Kwade Hand bestaat.

— Hoe wist uw man dan dat gij er aan dacht? vroeg Hans aan Anneke.

— Om u ! lachte de schipper.

— Om mij?

— Ja, om u en om Tijl! Ze beweert dat ge zonder tooverij niet uit het Steen kunt ontsnapt zijn.

Tijl voelde den wenk en wilde die weldoeners, die hen beiden herbergden op gevaar van goed, vrijheid en leven, niet verstoken laten van de geschiedenis der ontsnapping, die hij dan ook in de minste bijzonderheden verhaalde, alleen zijn eigen rol te onbelangrijk makend.

Doch Hans was daar om den schranderen en heldhaftigen knaap recht te laten wedervaren.

De schipper had nu tijd om dien vreemden gansch onbekenden man met opmerkzaamheid gade te slaan.

Alles bij hem sprak van openhartigheid en wekte vertrouwen: zijn open blik, zijn gul doch wilskrachtig gelaat, zijn klare vaste stem, die hoewel ze gedempt en fluisterend moest klinken, toch warm en hartelijk bleef klinken. Er lag ook beschaving in zijn uitspraak en zijn taal was zuiverder dan die de gewone man te Antwerpen sprak.

Hoewel hij zich volksch voordeed en de grootste gemeenzaamheid vertoonde, lag er toch over hem een beleefde bescheidenheid en een natuurlijke voornaamheid die ontzag en tevens genegenheid inboezemden.

Toen het verhaal van Tijl geëindigd was, sprak Hans :

— Het wordt nu laat. Alles is buiten stil en veilig, nu ga ik verder mijn weg. Alleen verzoek ik u nog voor enkele dagen voor mijn kleinen en tevens grooten vriend Tijl te willen zorgen, want die weigert met mij te gaan. Niet waar, Tijl?

— Ja, zei de knaap, ik heb zielelast.

— Ik weet het, lachte Hans. Kent gij zijn zielelast, of raadt gij dien, onze goede waardin?... Welnu, 't is een ezel, een kneuter en een zieke hond.

— Ik neem den zielelast over, sprak de schipper. Ik zal ze alle drie hier halen.

— Het is vriendelijk, sprak Tijl, doch vader en moeder zullen er ook wel voor zorgen ; dit vrees ik niet.

— Wat is het dan?

— Ze treuren als ze mij niet zien. Ik ga naar huis.

— Dat is den wolf in den muil loopen

— Niemand zal mij ontdekken.

— Het is veel beter dat gij hier blijft, beste jongen; ik zal uw ezel halen en hem op mijn weide laten rentenieren; uw kneuter zullen we op uw kamerken hangen en voor uw hond... hoe heet hij ?

— « Titus Bibulus Snuffius ».

— Neen, dat zal ik nooit onthouden... Welnu, uw hond krijgt een plaats aan den haard, en hij kan u boven zoo dikwijls bezoeken als het u of hem lust.

Tijl keek glunder op. Hij had geen woorden noodig om zijn dankbaarheid te betuigen : die straalde uit zijn oogen. Toch schudde hij het hoofd.

— Dat kan heelemaal niet.

— En waarom niet ? Hebben ze volstrekt de lucht van 't Schelleken noodig ?

— Neen, ze zouden hier wel aarden, daar ben ik gerust in.

Maar ze zouden u verraden en doen veronderstellen dat ik hier ben.

— Wie zal dat weten ?

Hans kwam er tusschen.

— Het zou inderdaad gevaarlijk wezen voor u allen. De stad zit vol bespieders en ge moogt zeker zijn dat ook het huis van Tijl bewaakt wordt.

— Maar als de jongen terugkeert.

— Dat mag hij niet. Hij moet met mij gaan, mee naar Holland, mee naar het kamp van den prins van Oranje.

— Och arme ! zuchtte de waardin.

— Waarom ? vroeg Hans vriendelijk. Is hij niet goed bij mij ?

— Hij is nog zoo klein... en zóó ver van huis, bij vreemde menschen.

— Hier willen zij hem kwaad.

— Dat hij dan bij ons in huis blijve.

— Mag ik u iets vragen, Anneke ?

— Zeker, Tijl, al wat ge wilt.

— Ik heb u nu mijn « tooverij » uitgelegd, vertel gij ons nu eens van 't Spokenkasteel

— Ik wil gaarne, antwoordde Anneke.

— Doch ik heb eerst één eisch te stellen, voegde de schipper er aan toe.

— En die is ? vroeg Tijl.

— Dat gij beiden hier nog blijven zoudt, ten minste tot morgen avond.

— Ik moet voort, hernam Hans.

— Neen, mijn gast, of hoe ik u noemen moet, neen. zoo dringend is het niet. En juist als gij er ooit komen wilt waar ge zijn moet, zult gij mijn eisch inwilligen.

— Waarom denkt ge dat ?

— Nog zijn alle wegen onveilig en nog is de waakzaamheid niet verslapt. Ge moogt zeker zijn dat dezen nacht de speurhonden van Requesens overal zullen wezen, in de stad, op den stroom, op al de wegen naar het Noorden en naar het Oosten, want uw hoofd werd op prijs gesteld. Nu vertrekken is u moedwillig in het verderf storten. Ik weet wel dat gij aldus handelen zoudt om onzentwil, omdat gij meent dat uw aanwezigheid ons tot last dient en ons in gevaar zou kunnen brengen.

— En als het dat ware, sprak Hans, zou het niet voldoende wezen om mij te doen gaan en dit gevaar van u weg te nemen ? Ik ben gerust dat ik overal veilig zal wezen, ook 's nachts op de

baan tegen vijanden, als ik slechts wapenen van u kan verkrijgen.

— De wapens zult gij hebben, heer, zoodra ik vree kan hebben met uw vertrek. Dit kan of mag nu geen plaats grijpen. Gij zijt hier veilig en zoudt ons slechts kommervolle nachten om uw lot doen hebben. Uw bezorgdheid zou daarbij een verkeerd uitwerksel kunnen krijgen. Het is zeer waarschijnlijk, neen, het is volstrekt zeker dat er speurhonden rondwaren op Sint-An, want langs Waasland is nog uw gereedste weg. Veronderstel nu eens dat ze u grijpen... O ! ik weet wel dat ge ons nooit verraden zoudt, doch onvermijdelijk moet de verdenking op ons vallen, want waar zijt ge verleden nacht en dezen dag gebleven ?

— Dat kunnen ze niet raden, schipper.

— Jawel. En als ze mijn huis doorzoeken, vinden zij het bewijs : Tijl !

Hans keek dubbend in t vuur.

— Gij blijft, besloot de schipper, gij blijft... voor ons.

— Uw edel hart verstrikt mij in uw goedhartigheid. Ik zal blijven tot morgen avond.

De schipper rakelde het vuur in den haard nog eens op en legde er nieuwen mutsaard op.

Dan liep hij nogmaals naar boven om zich andermaal te vergewissen dat er geen onraad was om het huis.

Hij nam terug zijn plaats in aan den haard en sprak tot Anneke :

— Vertel nu van 't Spokenkasteel.

Anneke schikte zich op haar stoel, lei de handen in haar voorschoot, glimlachte even...

Tijl kroop dichter bij Anneke, de handen op zijn knieën, den blik vriendelijk en nieuwsgierig op haar gewend.

Hans keek de waardin aanmoedigend aan met zijn gul gelaat en boog toen het zware lichaam voorover, de ellebogen op zijn dijen.

De schipper zat in de zorg tegen den muur van den haard, als iemand die niet meer nieuwsgierig is, de geschiedenis al kent, doch gaarne eenige woorden opvangt om zelf het verhaal aaneen te spinnen.

En Anneke begon :

— Geen uur gaans van hier ligt het Kraaienhof op de gemeente Burcht. Als ge op den weg naar Zwijndrecht zijt, kunt gij het zien liggen... Welnu daar spookt het alle nachten sinds den 5den Juni 1568...

Anneke teekende zich.

— Wat was er dan gebeurd ? vroeg Tijl.

— Dien dag, antwoordde Hans, werden de graven Egmont en Hoorn te Brussel onthalsd op bevel van den bloedhond Alva. Heeft dat daar betrekking mede ?

Anneke knikte :

— Ja, heer.

— De heerlijkheden van Burcht, evenals die van Zwijndrecht, behoorden sinds 1565 aan den heer van Hoorn.

Nu werd Hans ernstig.

— Ga voort, Anneke, zei hij ditmaal ernstig, welk ook uw tooverij-geschiedenis of spokenverhaal weze, het boezemt mij belang in.

— En ook de naam van Egmont is aan het Kraaienhof verbonden. Anna van Egmont liet de heerlijkheden achter aan haren zoon Filips van Montmorency, geboren in 1526, en over wien de graven van Egmont en Hoorn als voogden werden aangesteld.

— Hoe zonderling ! mompelde Hans. Dat die namen, voortaan aaneengeschakeld in de geschiedenis, reeds daar gekoppeld werden.

— Zij waren ook verwant aan de Vilains, want Gudula Vilain was gehuwd geweest aan Jan van Montmorency.

— Hoe weet gij dat alles zoo nauwkeurig, Anneke ?

— Vóór ik trouwde was ik dienstmeisje bij de oude mevrouw van Immerseele, te Wommelgem, en niet eenmaal, doch twintigmaal heb ik die geschiedenis moeten hooren.

— Ook de spokengeschiedenis ?

— Neen, heer, die vernam ik slechts hier.. Maar al de menschen van Burcht en van den omtrek, die van Kruibeke, van Melsele, van Zwijndrecht, tot die van Beveren en Steendorp toe, zullen u vertellen wat er nu gebeurt.

— Vertellen ! Ze vertellen ook allen van Rood-Kappeke en van Duimke, zei Hans.

— Heel de Borgerweertpolder, hier, kan u zeggen wat ze met eigen oogen zagen, met eigen ooren hoorden.

— Hebt gij ook iets gezien ?

— Ja, heer.

— Iets bovennatuurlijks ?

— Iets dat me toch kippenvleesch deed krijgen.

— En wat was het ?

— Ik kwam met mijn vader van Gent, het was juist de maand vóór mijn huwelijk...

— En wanneer zijt gij getrouwd, Anneke ?

— Van Mei, vier jaar. Wij waren met een speelkarken naar Gent gereden om laken voor mijns vaders nieuwe jas. Onderweg

werden we overvallen door een onweer en moesten pleisteren te Sint-Niklaas. Een tweede ongeluk gaf ons oponthoud en vertraging, daar het paard een hoefijzer verloor, zoodat het slechts hinkend kon vorderen. Toen we juist buiten Zwijndrecht waren, zei vader : Ginder rechts staat 't Spokenkasteel, 't is spijtig dat het zoo donker is, anders zouden wij het zien spoken ! Hij zei het al lachend, doch wij waren geen tien stappen verder of 't sloeg op den toren van Zwijndrecht... Ik telde... twaalfmaal...

— «Middernacht»! sprak vader.

Maar ik huiverde...

We keken beiden naar 't Kraaienhof...

Anneke zweeg een oogenblik, en de wind, die om het huis gierde, sloeg akelig tegen de slagvensters en liet een jammerlijk geklaag in de schoorsteenpijpen hooren

— Wat zaagt gij ? vroeg Tijl nauw hoorbaar.

Anneke sloeg een kruis.

— Twee ramen van het kasteel werden plots verlicht.

— En dan ? vroeg Hans.

— Het was al.

— Is dat heel de spokengeschiedenis ?

— Neen, 't is hetgeen ik gezien heb... Ik teekende mij en vader, die geen kruisken gemaakt had als het bliksemde, teekende zich ook. Het licht verdween... Doch over den polder heb ik een gehuil gehoord.

— Van een bandhond. zei Hans.

— 't Is mogelijk. Het paard was ook niet rustig meer, steigerde en vlood toen verwilderd in gestrekten draf naar huis.

— En gij denkt dat het graaf van Hoorn was die weerkwam?

— Ik zeg u alleen wat ik gezien heb... Luistert nu wat de menschen zeggen.

XXVII.

HET KRAAIENHOF VAN BURCHT

Anneke vertelde met verbeelding en oproepkracht, met inroepen van getuigenissen die haar woorden moesten bewaarheiden.

Zij wist het van veel menschen die zij allen noemen kon, maar ze zou maar zeggen wat Jefke de schaapherder haar verteld had.

— Tijl moet hem wel kennen.

— Ja, antwoordde Tijl, hij mankte wat en is van Zandvliet.

— Dezelfde, knikte Anneke. Hij is schaapherder geweest op Kraaienhof.

— Nu is hij te Kapellen, zei Tijl.

— Ja, hij wilde op het betooverde kasteel niet langer blijven.

— Wat was er dan gebeurd ? vroeg Hans.

— Op een Zomerschen nacht weidde hij zijn schapen langs den dijk. 't Was alles stil en rustig. Jefke zat naar den stroom te zien, waarop eenige lichtjes schoven van voorbijzeilende bootjes.

't Was manelicht. Lot, zijn groote scheper, zat naast hem en hij dacht aan geen schimmen of spoken. Plots hoort hij een zonderling gerucht, als 't gerammel van ketenen... Hij kijkt naar het Kraaienhof, van waar het scheen te komen, doch ziet niets en hoort niets meer. Was het misschien de windwijzer die knarste op den vierkanten toren ? Of was het een koe die bewoog in den stal ? of een paard dat tegen zijn berd stampte ? misschien de bandhond aan zijn keten ?

't Kon moeilijk, want de stallingen lagen verder en 't scheen hem zoo dichtbij.

Hij liet het zich toch ontgaan. Maar als het kort daarop middernacht sloeg rammelden weer de ketens en een langgerekt gehuil steeg op uit den toren... 't Was geen verbeelding van den schaapherder want zijn hond ging aan het huilen. Hij keert zich om en ziet op de eerste verdieping de ramen verlicht.

— Wat gij gezien hebt, zei Hans.

— Ja, doch ik was er verre af en de schaapherder slechts op korten afstand, tusschen den toren en de Schelde in.

— Gebeurde er dan nog iets anders ?

— Jefke was dood van schrik, dat kunt ge wel denken. Hij bleef vernageld aan den grond staan, vertelde hij, en keek met verdwaasde blikken naar de verlichte ramen want hij wist dat het kasteel onbewoond was en gesloten. Terwijl hij wit van bangheid te glarieoogen stond zag hij opeens twee gestalten voor de verlichte ramen schuiven...

— Dat is een teeken dat er menschen waren, zei Hans.

— Neen, twee gestalten van ridders heelemaal in staal en ijzer gepantserd.

— Zoo waren toch Egmont en Hoorn niet gekleed.

— Ik vertel u wat Jefke me zei.

— Hij heeft gedroomd.

— Ik weet het niet. Maar hij beweert dat ze te zamen den rechterarm ophieven en de hand naar den hemel opstaken als riepen zij God tot getuige. Maar toen gebeurde het gruwelijkste.

— Wat was dat ?

— Plots vielen beide hun hoofden af met helm en al, achterover, en 't gaf een dubbelen bons op den vloer, zoo hevig dat Jefke hem hoorde en van ontsteltenis in bezwijming viel.

Hans glimlachte.

— Ik vind het potsierlijke spoken, sprak hij.

Maar Tijl huiverde.

— Ik niet, Hans.

— Denkt ge dat de schimmen van Egmont en Hoorn zulk dwaas vertoon kunnen doen ?

— Vermits zij onthoofd werden, antwoordde Tijl.

— Ik vind het ook zoo gek, zei de schipper. Zij vragen om wraak.

— Op die wijze... om 12 uur 's nachts ?

— Van spoken weten we niets, antwoordde de schipper; zelfs niet met zekerheid of ze bestaan.

— Ik geloof aan geen spoken, zei Hans.

— Ik beweer niet dat ze liegen... ook niet dat ze waarheid spreken. De mensch laat zich zoo gemakkelijk begoochelen en onze zintuigen zijn zoo onbetrouwbaar in 't waarnemen. Maar wat gebeurde er verder, Anneke ?

— Ja, Jefke lag in bezwijming en werd tegen den ochtend gevonden door de lieden van de boerderij. Lotteke, zijn hond, was hem trouw blijven bewaken. Jefke deed er een ziekte van op en lag dagen achter mekaar in de koortsen te ijlen.

— Die koortsen zullen niet gevolg, doch reeds oorzaak geweest zijn van dat vizioen, sprak Hans.

— Dat was niet de veronderstelling van pachter Pauw, den ouden boer van het Kraaienhof... Die zei, hier in deze herberg : « Ik ben zeker dat de schaapherder de waarheid heeft gesproken. Het licht heb ik menigmaal zelf gezien en 't gerammel van de kettingen zelf gehoord.» Wat er van zij, voor geen geld van de wereld, zou iemand op 't Kraaienhof willen vernachten.

— Daar schuilt iets achter, zei Hans, en 'k zou dat geheim wel willen kennen.

— Zoo denkt de gansche omtrek, heer. Niemand waagt zich nog laat op de baan aan dien kant.

— Dat moet daar erg veilig wezen, zei Hans.

— Behalve dat spoken u soms den hals omwringen, merkte de schipper op, half-gekscherend en half-ernstig.

— Dat zou ik wel van de schim van Alva vreezen, doch niet van die van Egmont en Hoorn.

— Schimmen en spoken hebben daar misschien een andere meening over dan levende wezens.

— Ik zou het willen ervaren, sprak Hans ernstig.

— Indien gij hier blijft, heer, zal u dat niet moeilijk wezen, wedervoer Anneke.

— Zelf gaan zien, meent u ?

— Ja, om middernacht hebt ge althans van de menschen aan dien kant niets te vreezen.

Dat is 't bijzonderste. Ik heb meer schrik van booze menschen dan van al de spoken der wereld. Heeft het spektakel alle nachten plaats ?

— Neen, niet alle nachten, antwoordde de schipper, maar toch van tijd tot tijd met groote regelmatigheid.

Hans dubde. Er ging iets om in hem.

— Ik ben blij te zijn gebleven, sprak hij, en dit alles te hebben vernomen.

En vriendelijk Tijl op den schouder slaande :

— Hebt gij schrik van spoken ventje ?

— Toch wel een beetje... bijzonder van avond. Hoor eens hoe leelijk de wind doet !

— En als ge bij mij zijt ?

— Dan... minder !... Ik zou toch liever met u menschen tegen komen al waren het van de boosaardigste, dan spoken.

— Daar verschillen wij in, Tijl.

— Maar toch ga ik met u mee, Hans, als ge gaat.

— Dat wist ik wel.

Tijl sliep dien nacht wel veilig « In de Schuit », doch onrustig. Hij woelde op zijn legerstee en stond zelfs op in zijn droom.

Het spookte in den geest van het jongentje en Hans moest op hem waken.

Maar zoodra de zon in de lucht was, sliep het jongentje lekker in, en een gat in den dag.

XXVIII

BIJ DE SPOKEN IN 'T KRAAIENHOF

Het was nu de avond van den tweeden dag.

Het had opgehouden met regenen doch de wind waaide nog fel uit het Westen en een laag zwerk dreef wild en ijl door de lucht.

Het was bijna volle maan en zij klom al vroeg boven de stad in den woeligen hemel, af en toe door de drijvende wolken gesluierd en dan weer plots geel en glansrijk schijnend uit diepten van azuur.

Hans en Tijl hadden een kloek besluit genomen en stonden reisvaardig.

De schipper had vroeger wapens verborgen in een kist en die in zijn tuin begraven.

Nu werden zij te goeder ure opgedolven en zoo was Hans voorzien van een rapier en een stinkroer en ook Tijl had een korte buks gekregen.

Hans had aan Tijl gezegd :

— Ik weet waar we veilig kunnen wonen.

— Ik ook ! antwoordde het jongentje.

— Waar meent ge ?

— En 't is niet ver van hier.

— Ik geloof dat gij het raadt, Tijl.

— Er is maar één keerzijde aan : het spookt er !

— Hebt ge schrik van spoken, Tijl ?

— In den dag niet erg. Hans ; maar zoo gauw als 't donker wordt, heb ik het er niet mee.

Hans lachte vriendelijk.

— Dat treft slecht. Tijl.

— Ik weet het. Als de spoken nu maar in den klaren lichten kwamen, hee ? Doch 't is nu juist altijd in 't holste van den nacht te doen.

— Luister, mijn ventje. Ik begrijp het zeer goed en zal hoegenaamd met uwe vrees niet spotten. Ge ziet wel dat de menschen bijna allemaal min of meer aan spoken gelooven. Dat is nog geen bewijs dat ze bestaan en om het rechtuit te zeggen, ik denk dat het alleen hersenschimmen zijn.

— En de geschiedenis van den schaapherder, Hans ?

— Die wil ik opklaren.

— En 't licht dat Anneke zelve zag ? Zijn dat hersenschimmen ?

— Misschien en misschien niet, maar spoken... neen, Tijl, spoken bestaan er niet.

— En we gaan naar 't Kraaienhof ?

— Ik... gij niet.

— En waar zal ik blijven ?

— Zijt ge hier niet goed ?

— Ik ga met u mede, Hans.

— Goed. Dan heb ik er nog een uitkomst op.

— En die is ?

— Ik breng u tot bij den boer van de pachthoeve van 't Kraaienhof en ik zal zien in 't hof zelf binnen te dringen. Dan zijn we dicht bijeen en zoo de spoken me den nek niet omwringen, zal ik u wel teeken weten te doen en kunt gij me in den dag vervoegen.

Tijl dubde en keek naar Hans.

— Wat is er ? Staat het u niet aan, jongen ?

— Ik weet niet, Hans. Zal die boer mij willen ? En indien hij ons verklikt ?

— 't Is waar, wij kennen hem niet. En 't is op den buiten gelijk in de stad : er zijn goede en kwade lieden, en de schrik is de vijand van edelmoedigheid. Doch één taal spreekt luid bij den buitenmensch : het belang. Ik zal wel maken dat het zijn belang is van te zwijgen.

— 't Zou dan toch maar beter zijn dat ik er alleen aankwam en mij verhuurde als koewachter. Ik zal wel een geschiedenis uitvinden. En toch...

— Zeg uw gedacht ten volle.

— Nog liever bleef ik bij u... Als er die spoken maar niet waren.

Ze besloten nu te vertrekken.

Op 't oogenblik dat ze reeds reisvaardig stonden, kwam er echter een nieuwe alert.

Van Zwijndrecht kwam er in den avond een troepje ruiters aangedraafd en hielden stil vóór de herberg van den schipper, met groot gerinkel van paardengetuig en rapieren.

Anneke werd bleek van schrik, want ze vreesde dat haar beschermelingen verklikt waren.

Gelukkig bleek het dat ze op 't licht van de herberg waren afgekomen en slechts een teug brandewijn verlangden.

Ze waren beslijkt van kop tot teen en vertelden dat ze heel het Waasland hadden afgerend en met de opdracht kost wat kost, levend of dood, de twee vluchtelingen van het Steen terug te vinden.

— We hebben inlichtingen gekregen dat ze op Sint-An ontscheept zijn, besloot de aanvoerder van het troepje.

— Ik denk dat we te ver zoeken, zei een der soldaten.

— Hoedat ?

— We loopen de wegen af naar St-Niklaas, Lokeren en Temsche en ik vermoed dat ze hier ergens veilig in een huis zitten van 't Vlaamsch Hoofd.

— Best mogelijk.

— De belooning is 't waard dat we ons wat moeite geven ; we zouden de huizen van Sint-An moeten doorzoeken. We zouden hier al kunnen beginnen.

Anneke stond achter een deur te luisteren wat de soldaten zeiden en ontstelde niet weinig toen ze dat hoorde.

Ze liep naar haar man en zei wat er gebeurde.

De schipper verloor het hoofd niet. Heel kalmpjes trad hij de waardkamer binnen en groette. Hij sprak over het weder en dan :

— Ik zie dat ge ook al van ver komt, want ge zijt heelemaal beslijkt.

Hij kreeg geen antwoord. Buiten stampvoetten de paarden, die met den toom aan de muurringen of aan een boom waren vastgemaakt.

— Ik heb hier daar straks nog een paar ruiters gehad, doch die zagen er feestelijk uit ondanks dat ze dropen. Ze hadden een goede vangst gedaan, zeiden ze.

— Hee ?... een vangst ? vroeg een der ruiters.

— Ja, ze kwamen van Kalloo... Komt gijlie ook van daar ?

— Toch niet. Wij komen nu van Temsche. En wat was die vangst ?

— Wel daar moeten een paar moordenaars uit het Steen ontsnapt zijn....

— En zijn die gevangen ?

— Te zeggen : een van hen, voor zooveel ik heb kunnen verstaan. Er moet een groote zijn en een kleine...

— Precies.

— De kleine hebben ze opgevischt.

— Waar ?

— Dat weet ik niet juist... doch de groote werd gesnapt op 't oogenblik dat hij met een bootje de Schelde wilde oversteken.

— Dat zijn ze. Goed nieuws, kameraden, dus zijn ze geknipt. Ons ontsnapt de bloedprijs, doch Requesens heeft nu zijn woord te houden : al de achterstallige soldij zal onmiddellijk betaald worden als de twee ontsnapten levend of dood in zijn handen worden geleverd. Komt, daar drinken we nog een glas op.

Zoo was de storm afgeweerd of ten minste het onmiddellijk gevaar geweken.

Niemand der wapenlieden dacht er nog aan het huis te doorzoeken.

Morgen zou de schipper zijn verklaringen misschien te verantwoorden hebben, doch dat was voor latere zorg.

Wie zichzelf of een andere te redden heeft, moet in ieder oogenblik van gevaar gevat en handelend kunnen optreden.

Wie zich misspreekt met een enkel woord, wekt argwaan en scherpt de aandacht van de tegenpartij. Het tweede woord zal zelden het eerste nog goed kunnen maken, doch zal de verlegenheid vergrooten, tot tegenstribbelen overbodig blijkt en er niets anders overschiet dan deemoedig de waarheid te bekennen.

— Ik vind het onrechtvaardig, sprak de aanvoerder, dat de ontzaglijke premie die uitgeloofd werd nu naar de soldaten gaat die den voortvluchtige snapten. Wij gingen waar ze ons zonden, de anderen werden in de richting van Kalloo gestuurd.

— Zij trokken het goede lot, lachte de schipper.

— 't Zou geen lot mogen zijn waar ijver, goede wil en moeite door allen werd gegeven.

— En 't meest door ulie. Die van Kalloo zijn reeds lang terug.

— Daarom zou de premie verdeeld moeten worden. Ik zou de belooning begrijpen voor schranderheid of beleid en moed ; hier is 't louter toeval.

— En wie 't meeste deed krijgt niets.

— Zoo is 't. Wij vallen van vermoeienis.

— Te veel vlijtbetoon deugt niet, hitste de schipper aan.

— Als een mensch het maar wist ! Ze hadden ons toch ook wel een ruiter achterna kunnen sturen en ons veel vergeefsche moeite besparen.

Het troepje was onvergenoegd. Daar het laat werd en zij nog met hun paarden op een vlot moesten overgeroeid worden, betaalden zij het gelag en gingen gemelijk en mompelend heen.

Van op zijn drempel zag de schipper hun gestalten na in den manenacht.

Toen hij zeker was dat ze verdwenen waren, keerde hij eerst terug binnen.

Anneke stond bleek en onthutst te wachten.

— Ik heb water en bloed gezweet, zei ze.

— Ja, 't was warm, lachte de schipper.

— Het is goed dat ik niet alleen thuis was, ik zou me verraden en verklapt hebben.

— Wel mogelijk, Anneke, iets bestoppen kunt ge niet. 't Is klaarheid van uw oprechte ziel maar 't is niet van gading in 't leven.

— En als ze nu morgen terugkeeren, man ?

— Morgen is een andere dag.

— Ja, dat weet ik wel, maar dan ?

— Dan ben ik thuis, Anneke, zei de schipper bedaard. Laten wij nu eerst zorgen voor 't oogenblik.

— Voor Hans en Tijl ?

— Ja.

— Want ze zouden nog gemakkelijk van avond kunnen terugkeeren.

— Alles is mogelijk, hoewel ik het niet geloof.

— Zoodra zij over zijn, vernemen ze dat gij hen belogen en bedrogen hebt.

— En de uitslag ?

— Dat ze in woede ontsteken en naar hier terugkeeren om alles kort en klein te slaan en ons aan te houden.

— Ge kunt gelijk hebben, Anneke, maar mijn oordeel is anders. Hun eerste gevoel is geen woede, maar blijdschap.

— Dat begrijp ik nu heelemaal niet. Ze waren hier al zoo kwaad.

— 't Is toch duidelijk : juist daarom ! Ze zijn hier woedend weggegaan omdat hun gezellen bevoordeeligd werden door het lot, waar ze dachten er de groote premie van op te strijken. Ze zijn nu nog aan 't zinnen hoe ze dat zullen tegenwerken en te keer gaan. Zoodra ze nu vernemen dat er niets van waar is, zal het een verruiming wezen voor hen.

— Tenzij ze vermoeden dat hier de vangst te doen was en dat ze terugkeeren ?

— Daarom kunnen de vreemdeling en Tijl nu gaan... ze stonden toch reisvaardig.

Anneke vloog naar boven en ging beiden verwittigen dat alle gevaar was geweken.

Het afscheid was kort, doch hartelijk.

— Altijd staat ons huis voor u open, zei Anneke.

Toen zij haar hand in die van Hans lei en deze haar diep en vriendelijk in de oogen keek, had zij een pranging aan het hart of zij een broeder of een goeden vriend voor altijd vaarwel zei.

— Ik geloof niet dat wij elkaar nog zullen wederzien, zuchtte zij.

— En waarom niet, Anneke ?

— Wie weet wat de tijden ons nog voorbereiden.

— Juist omdat wij het niet weten, moeten wij niet het ergste denken.

Ze werden langs een achterdeurke op den dijk uitgelaten. Als ze reeds buiten waren hing Anneke nog met een riem een weitasch over den schouder van Tijl.

— Wat is dat ? vroeg deze.

— Een oude weitasch, ventje... van den tijd dat mijn man nog op waterwild uitging, en ze dient nu voor niets meer.

— Maar ze weegt zoo zwaar.

— Als ge wat verder zijt zal uw beschermer ze wel afbeuren.

— Dat is 't niet, Anneke, doch wat zit er allemaal in.

— 't Een en ander dat u van pas zal komen. Wat proviand anders niet.

— Braaf Anneke.

— Ja, braaf Anneke, zei Hans en nogmaals drukte hij haar een laatste maal gulhartig de hand.

Woorden van dank vond hij niet en toch gevoelde Anneke wel van welken goeden vriend zij nu afscheid namen.

Hans en Tijl stapten over den dijkweg in de richting van Burcht. Het gele manelicht kwam in breede uitstraling over de stad en den stroom neergevloten. De maneschijf kroonde in den hemel, nog woelig van ijle vluchtende wolken, boven de stad, boven den Toren.

— We loopen hier zoo blak op den dijk, zei Tijl.

— Van waar zouden ze ons zien, ventje En hier is 't droog onder den voet. Ik vrees dat we op den weg beneden den dijk in 't slijk zouden verzinken.

Ze bleven stilstaan en luisterden... Alles was eenzaam, niets bewoog. Op de rivier verroerde geen licht.

— Niemand, Tijl, En toch, jongen, de schipper heeft me een goed rapier gegeven, ik geloof niet dat ze veel lust zullen gevoelen een spook dat daarmee gewapend is aan te vallen. Want nu zijn wij de spoken, Tijl.

— Ik blijf bij u, Hans.

— Mee naar 't Kraaienhof ?

— Ja.

— Zult ge geen schrik hebben ?

— Dan zal ik het u zeggen en dan zult ge me gerust stellen.

— Jamaar, ventje, schrik, vooral spokenschrik is niet te beredeneeren. Ik weet wat een taai en moedig kereltje ge zijt en menige kloeke borst zou niet aangedurfd noch verwezenlijkt

hebben wat gij bestondt. Maar die niet versagen voor werkelijk gevaar, kunnen niet even gemakkelijk de hersenschimmen trotseeren. Waar het bovennatuurlijke schijnt te gebeuren, verliezen de koelbloedigsten het hoofd, ik vrees....

— Neen, Hans, viel Tijl in de rede, ik zal er de stuipen niet van krijgen.

— En als... de spoken komen ?

— Gelooft gij er dan aan ?

— Niet het minst.

— Hoe verwacht gij ze dan ?

— Ja, hoe zal ik u dat aan 't verstand brengen. Ik geloof er niet aan en toch heb ik bijna de overtuiging dat het er spookt op Kraaienhof.

— Werkelijk ?

— Ik vermoed echter dat het spoken zijn van gansch bijzonderen aard, namelijk in vleesch en bloed.

— Grappenmakers, Hans ?

— Misschien getroosten zij zich zooveel moeite niet uit louter genot ; er zal wel wat anders achter zitten.

— Ik ben benieuwd, zei Tijl, en ik ga mee zelfs al krijg ik er kippenvleesch van, eraan te denken.

— Goed, ik neem u mee, doch betrouw dan op mij.

— Dat doe ik, Hans.

Ze stapten stilzwijgend in de richting van Burcht.

Het duurde niet lang of in den maneschijn zagen zij den toren en het gevaarte van Kraaienhof als een zwarte spookgestalte verschijnen.

De verbeelding van Tijl werkte. Wat zou hij te zien krijgen ?

Hij was zoo verdiept in zijn beschouwingen dat hij struikelde in een holte van de baan, die vol water stond. zoodat het dretste om hem heen en hij op de handen viel.

— Wat is 't nu, Tijl ?

— Niets, ik heb een vischke gevangen.

En de knaap stampte slijk en modder van zijn voet.

— Natte voeten, jongen, dat is gevaarlijker dan spoken. Zoodra wij op het hof zijn, zullen we vuur aanleggen. Maar nu loopt ge nog altijd met die zware weitasch; kom, geef ze mij.

— Neen, Hans, voor geen geld van de wereld.

— Ik liet ze u al te lang dragen.

— Voor niets ter wereld zou ik ze afgeven ; ik heb daarvoor een goeie reden !

— En die is ?

— Ik zou bang zijn indien ik ze niet meer droeg.

— Waarom zoudt ge dan bang wezen, Tijl ? Dat is niet ernstig.

— Heel ernstig, Hans, Gij draagt het zwaard, doch veronderstel nu eens dat er een spook kwam of iets dat ons aanrandt. Als ik de weitasch draag, hebt gij uw armen en lichaam vrij, en anders zou de zak u hinderen in uw bewegingen... Zwijg eens !...

Ze zwegen. Fluisterend vroeg Tijl:

— Hebt ge iets gehoord ?

— Jawel doch ik denk dat het een wilde eend of een waterkieken was dat opschrikte.

Ze hoorden nu niets meer. De maan zat nu juist weer achter wolken en slechts moeizaam geraakten zij voort op de baan :

Hans sprak zeer stil :

— Als we maar in geen sloot vallen.

— Hier is de baan, Hans.

Ze waren nu dicht bij het verlaten kasteel. Gelukkig schoot de maan weer haar stralenbundels uit een wolkengrot.

Daar lag het kasteel eenzaam, streng geheimzinnig en de toren verrees zwaar en dreigend. De windwijzer kraste zijn spits en 't gaf een angstig geluid als kloeg er een stem.

Vóór hen de hofgracht.

— Daar geraken we nooit over, zei Tijl.

— Ik denk het wel... indien er spoken het kasteel bezoeken moet er een weg zijn tot daar.

— Spoken en schimmen kunnen door de muren dringen en zweven door de lucht, meende de knaap ernstig.

— Niet die hier komen, Tijl. Laten wij eens stillekens rondgaan.

Aan den Westelijken vleugel zagen ze iets liggen in 't water.

— Wat zou dat wezen, jongetje ?

— Een vischbak, denk ik.

— Of een vlot.

— Wil ik eens even gaan kijken.

En Tijl was reeds den grachtkant af en trad stoutmoedig op het houten gevaarte.

Hans liet zich ook tot het water naar beneden glijden.

— 't Is een overzetbak, zei Tijl, hier heb ik het touw.

Hij trok een koord op uit het water. Zij was vast aan den anderen oever.

— Dat is de weg. Dan steken we over, Tijl.

— Zouden we ?

— Natuurlijk.

Het sloeg op den kerktoren... Ze luisterden en telden... 10 uur.

— Nog twee uren, fluisterde Tijl... Als ze nooit vóór middernacht komen hebben we toch nog tijd.

— En ze komen nooit voor middernacht, sprak Hans bemoedigend. Zoolang 't geen middernacht is, kunnen spoken niemendal.

Hans trok aan de lijn en het vlot gleed traag en geruischloos over het water.

Aan den anderen kant gekomen kropen ze langs een trapje den wal op. Er was een laag poortje. Hans duwde er tegen : het was open.

— Dat dacht ik wel ! mompelde hij.

— Durft ge binnen gaan ? vroeg Tijl hijgend, met stokkende stem.

— Dadelijk, ventje, maar hoe krijgen we 't vlot terug.

— Het vlot terug !... Hemeltje lief, neen, Hans, dan snijden we onzen aftocht af.

— Het moet, Tijl, voor de spoken.

— Ik begrijp u niet.

— Geloof me, ventje, de spoken komen langs hier ; als ze nu het vlot van plaats veranderd vinden dan weten ze dat er onraad is en keeren terug.

— Zou dat erg wezen ?

— Heel erg ! Wij moeten weten wat er van is.

— Dat vlot werkt met een dubbel touw, Hans en ge hoeft slechts te trekken om het aan den overkant te krijgen.

— Kom, dan gaan wij het beproeven.

— Zouden we het toch doen ?

— Zonder aarzelen, sprak Hans beslist en zijn koelbloedigheid maakte Tijl stouter.

Toen ze ontvluchten moesten uit het Steen had het jongentje geen schrik noch weifeling gekend, doch hier... hier waren geesten in 't spel en wat kunt ge tegen geesten.

Zijn vader had hem indertijd nog van spoken verteld, van Sterken Jan onder andere en hij herinnerde zich nu hoe een geest u den nek kan omwringen zonder dat gij hem zelf raken kunt. Wat zou het groote zwaard van Hans baten indien hij kerfde als door den wind of door een manestraal ?

Toch hielp hij mee het vlot aan de andere zijde trekken. Het moest, Hans had het gezeid.

— Nu zijn we veilig, Tijl.

— 't Was toch beter « In de Schuit », Hans, bij Anneke.

— Daar was 't goed, Tijl, doch hier is 't veilig. Volg me maar.

Hans duwde het deurken open en zette behoedzaam den voet binnen, want 't was er pikdonker.

— Zie dat ge in geen kelder valt, murmelde Tijl.

— Wijze raad, jongen, voor kuilen en kelders zullen we misschien moeten oppassen.

Hij sloot het deurke achter zich. Nu zagen ze geen steek meer vóór hun oogen.

— Ik heb alles bij, Tijl ; wacht maar, jongen, dadelijk zien we klaar.

Hij haalde zijn tondeldoos te voorschijn, kaatste vuur en kreeg een plooibaar dievenlantaarntje aan, dat de Schipper hem gegeven had.

Bij den blauwen schijn van den lantaarn zagen ze nu voor zich een smalle gang die tot een steenen keep klimmend trappeke leidde.

Behoedzaam gingen ze naar boven. Hans voorop met zijn lantaarn, Tijl achterna.

Boven aan de trap gekomen vonden ze een tweede deurke, doch het was toe.

— Dat zou erger zijn ! mompelde Hans.

Hij belichtte de deur met zijn lantaarntje

— Maar ik dacht het wel ! zei hij blijde. Hier is de grendel. Er is dus nog niemand binnen als er iemand binnen moet komen.

Hans ontgrendelde de deur... Hij stak zijn lantaarn op... Ze waren in een ruime kamer.

— Dat is hier de benedenverdieping, sprak hij. Maar drommels hoe krijgen we nu den grendel toe ?

Hij zat er op te studeeren, doch dat ging niet.

— En toch moet het, Tijl. Er is slechts één middel.

Hij ging naar het venster, opende het raam en stiet de luiken open.

Dat mocht hij nog zoo stil doen, het scheen aan Tijl of het een geweldig gerucht gaf.

Het manelicht vloot binnen langs het open raam.

Buiten was alles stil, roerloos, bangmakend stil. Hans stak zijn hoofd buiten het venster.

— Tijl, dat is een werkje voor u.

— Wat moet ik doen, Hans ?

— Kijk eens ! teruggaan langs die deur... haar toegrendelen... de trap af naar buiten, het deurken achter u toetrekken en ik zal u langs hier met een touw ophalen. Durft ge ?

— Niet goed Hans, maar... ik durf toch.

— Ik zou het liever zelf doen, beste jongen, doch het beklimmen en het touw voor mij vastmaken zou te lang duren.

— Dat nog minder, Hans... want intusschen zou ik alleen in 't kasteel blijven.

— Goed ! ga dan maar. Geen bang, hoor. Ge ziet wel. 't Is alles zooals ik verwacht had.

— Ik ga, zei Tijl, en legde zijn weitasch af.

Zijn harte popelde wel geweldig, maar hij ging, met het dievenlantaarntje gewapend om hem op de trap wat voor te lichten.

— Doch 't licht toedraaien, ventje voor ge buiten gaat. Ze mogen in den omtrek niets kunnen zien.

Tijl deed alles stipt, hoewel meer dood dan levend. De grendel weer achter zich dicht, de trap af, de deur open en de lantaarn toe, naar buiten, het kasteel om langs den wal tot aan het venster.

— Zijt gij er al ? fluisterde Hans.

— Ja.

— Hier is het touw.

Tijl klauterde gezwind langs de koord naar omhoog en Hans ving hem zegevierend in zijn armen op.

— Gij zijt een held Tijl, een held.

— Ge moest mijn hart eens voelen, Hans, ge zoudt het dan niet meer zeggen.

— Ik zeg dat ge een held zijt !

De luiken werden weer dichtgehaald en 't venster gesloten.

— Ziezoo ! Nu zijn we gerust ! sprak hij ditmaal tamelijk luid en bijna gansch gewoon.

Hij draaide ook de lantaarn geheel open.

— Nu zijn we binnen, zonder dat de spoken die nog moeten komen er iets van bemerken kunnen.

Hij keek onderzoekend in het ronde.

— 't Ziet er hier verlaten uit. Ha... ginder is de trap naar boven. Wacht, uw weitasch !

— Die draag ik, Hans !

Ze gingen de trappen op naar de eerste verdieping.

— Ho ! ho ! hier is 't gezellig... Kijk eens, Tijl... Hier is de tafel nog half gedekt.

— Misschien van vroeger jaren.

— Neen, 't zijn spoken die eten... brood eten... Zie eens die korst is ten hoogste van gisteren... en de wijn die nog in de glazen overschoot heeft niet alle geur verloren...

— De spoken ! riep Tijl plots en werd zoo wit als een laken.

Zijn vinger wees in den hoek nabij de ramen. Daar stonden twee stalen ridders, gehelmd, met neergehaald vizier...

Hans had onwillekeurig het gevest van zijn degen gegrepen, bij den angstkreet van den knaap, doch nu lachte hij hartelijk om zijn eigen gebaar.

Hij ging op de twee spoken af ; het waren twee oude wapenrustingen uit middeleeuwsche tijden.

— Kom eens kennis maken met de spoken, Tijl ! en hij sloeg met de platte hand op het holle pantser, Ja, ventje, dat zijn nu de spoken, geloof me. Hier wordt mee gespookt.

Tijl was schuw en omzichtig genaderd. Heel nauwkeurig bezag hij nu het stalen tuig uit een hollen helm, een pantser en dijstukken op een soort van schraag opgesteld.

— Dat zijn ze allebei. Tijl. Ziet gij het nu ?

— Jawel... maar...

— Maar wat ?... Kijk eens, en hij nam er het hoofd af. Verstaat ge nu hoe zij hun hoofd laten vallen ? Zijt ge nog niet gerust ?

— Niet heelemaal, Hans, Wie weet komen de geesten te middernacht niet in die pantserspoken en zullen die dan bewegen en ons den nek omwringen.

— Kijk eens hier, jongen... Zie ze staan elk op een wagentje met wieltjes en hier is het touw... Ge ziet, ik kan er mee rond rijden...

— 't Is waar ! knikte Tijl al geruster. Nu begin ik het ook te gelooven.

— Wacht maar eens tot straks, dan zult ge wat zien.

— *'k Heê leute !* lachte Tijl.

— 't Zal nog beteren, mijn jongetje, 't beste moet nog komen.

— Ik ben blij dat ik mee gekomen ben, besloot Tijl.

De knaap was nu op zijn gemak en begon rond te snuffelen. Hij trok een ingemaakte kast open... toch verschoot hij weer....

Daar zag hij in de donkere diepte der kast twee vale schimmen.

Een kreet ontsnapte hem en werktuigelijk sloeg hij de deur dicht.

— Wat is er ? vroeg Hans.

— 'k Geloof dat 't niets is.

— Ik ben er zeker van, maar ge hebt verschoten.

— Er staan precies twee witte spoken, Hans.

Hans, zonder aan een wapen te denken, ging heel gemoedelijk en rustig naar de kast met zijn lantaarn, trok haar open en liet er een lichtstraal binnen vallen.

— Ja, lachte hij, twee witte spoken... en hier is er één van.

Hij haalde een lange wittigheid te voorschijn.

— Wat is 't ? vroeg Tijl.

— Een laken, beste jongen... en hier is 't andere ! Begrijpt ge?

— Daar spoken ze mee ?

— Ge zijt er. Vreest ge nu nog ?

— Al minder en minder.

— Ik wed dat ge hier al alleen zoudt durven blijven !

— Toch nog maar half, Hans.

— Zoek nog maar eens rond. Wie weet wat vindt ge nog.

Tijl volgde des te gretiger den raad, daar hij niet beter vroeg, want hij brandde van nieuwsgierigheid om meer te vernemen van de geheimzinnige wezens die daar rondwaarden.

't Was hem al zoo ver dat hij inwendig dacht : als ze nu maar komen !

Hij trok nog een andere ingemaakte kast open die hij ontdekt had.

— Kom eens lichten, Hans.

Hans kwam met zijn lantaarn.

— Ho ! ho ! Hier is 't beter... flesschen wijn... koud kieken... gebraad... brood en boter, eieren !

— Ge ziet, Tijl, dat het spoken zijn die van smullen houden.

— En van appelen !... Tijl haalde een gerimpeld appeltje te voorschijn en eer Hans het verhoeden kon, had hij er reeds de grage tanden ingezet.

— Halt, baasje !... neen, eet nu maar voort.

— Moet ik dat voor de spoken laten ?

— Ja, Tijl, want ze mogen aan niets bespeuren dat hier iemand geweest is.

— Er liggen er nog ? merkte Tijl op.

— Ja, ja, ze zullen hun appelen niet geteld hebben. Maar 't zou tijd kunnen worden, Tijl.

— Als ze nu maar komen.

— Zijt ge er zoo op uit, Tijl.

— Ik ben benieuwd, Hans.

— Goed, jongen, goed. Laten wij nu eens zien. Waar gaan wij ons verschuilen ?

Hans onderzocht de plaatsen. Er leidde in de naburige gang, een trap naar boven. Behoedzaam trokken ze met hun lantaarntje naar de tweede verdieping, de voorzorg nemende geen spoor van hun aanwezigheid achter te laten.

Hans liet den lantaarnschijn op den vloer vallen, en 't ronde straalschijntje lichtte hem heelemaal af.

— 't Valt niet mee, Tijl. Ik zoek naar een gleuf om dóór te kijken, doch de planken en balken zijn hecht en dicht.

— Ik heb een boor in mijn weitasch gevonden, Hans.

— Goede voorzorg van Anneke, doch de tijd ontbreekt ons om een gat door de zoldering te draaien.

— En wat is dat ? vroeg Tijl.

Hij wees op een vierkante lijn die zich afteekende op den vloer. Midden op het vierkant was er een kleine holte en in die holte een gebogen kram.

— Verduiveld ! dat ziet er een luik uit. Laten wij eens verder zoeken in uw weitasch. Hebt ge geen haak ?

— Jawel... Hier is er een.

Hans zette zich schrijlings boven het vierkant, vestigde den haak in het oog van de kram en trok... Heel de pand kwam mede. Onder hen was een duistere diepte.

— Prachtig ! Wij kunnen al zien wat er beneden gebeurt.

— Maar 't gat is zoo groot... ze zullen het bemerken.

— Neen, Tijl ; ze gaan ten eerste niet naar boven kijken en doen zij het, dan is het niet mogelijk dat ze iets bemerken. Het is te duister tegen de zoldering.

— Ik vrees van neen, Hans, vermits zij de ramen zoodanig verlichten, dat het in de verte te zien is.

— Gij zijt een schrandere baas, Tijl, en hebt gelijk. Wij moeten voorzorgen nemen.

— Hoe krijgen we de valluik dicht ? zei Hans. 't Zou best zijn hadden we zakken of iets van dien aard !

Ze zochten, doch vonden niets.

— Wacht, ik heb het ! zei Tijl.

Hij maakte zijn weitasch ledig en paste haar in de opening.

— Gij weet voor alles raad, Tijl. Ge zijt een kostbare vennoot.

Zij werd zoo geschikt, dat er toch nog reten bleven opzij, om door te kijken.

Nu werd de dievenlantaarn toegeslagen, opdat de schijn niet verraden zou en toch, 't was licht genoeg van de maan, als zij een tijdje aan de duisternis gewoon waren.

— Hebt ge geen honger, Tijl ?

— Neen, Hans.

— Ik wel. Kom, laten wij wat eten, 't zal den tijd korten.

De knapzak werd uitgeladen. Hans reikte de flesch aan den knaap, doch daar deze geen lust had, zette hij haar aan den mond en dronk een frisschen teug.

Hij peuzelde nog een koud varkensribbentje op met een homp brood, nam nog een langen haal uit de flesch en ging toen aan 't venster, waar Tijl reeds te loeren stond met kloppend hart.

Het landschap baadde nu in het manelicht, want de wind had de ijle wolken verstrooid en verdreven.

— Ziet ge nog niets, Tijl ?

— Neen, Hans. Ge kunt anders alles duidelijk onderscheiden. Daar loopt de weg langs 't water, ginder ligt het vlot. Denkt ge dat ze langs dien weg zullen komen ?

— Er is er maar één.

— Hoe laat zou het wezen, Hans ?

— 't Moet zeker al elf uur door zijn.

— Dan zullen ze niet komen... Nu heb ik spijt.

— Ziet ge wel, en ik wed als ge de spoken kondet oproepen met een « Hocus, pocus », dat gij het dadelijk doen zoudt.

— Hocus, pocus... Spoken verschijnt! riep Tijl gekscherend, doch op 't zelfde oogenblik dreunde er zoo'n bons door het kasteel, dat hij ervan verbleekte en angstig in de armen van Hans snelde.

Deze zelf had er zich niet aan verwacht en kon een gebaar van verrassing niet onderdrukken. Zonder dat hij het zelf wist, had hij naar het gevest van zijn degen gegrepen.

— Zij zijn er. fluisterde Tijl.

— Ik weet het niet... Ik kan niet begrijpen... Kom, we zullen aan het valluik eens gaan kijken, antwoordde hij met gedempte stem.

Zij gingen op hun teenen, om niet het minste gerucht te maken.

— Voorzichtig, mompelde Tijl bang, dat gij er niet doorvalt, Hans.

— Neen, neen... hier is 't.

— Ziet gij iets?

— Drommels ! de weitasch is verdwenen... Ho, nu begrijp ik alles, zij is er door eigen gewicht doorgezakt.

— Dan ligt ze beneden.

— Ik zal haar spoedig gaan halen.

— Ho, neen, Hans, en als het spook mij intusschen den nek breekt ?

— Kom, mijn jongen, gij gelooft er niet aan.

— 't Is waar... en toch ben ik bang... Ge moogt me niet verlaten.

— Ga dan mee. Waar is de lantaarn of ik breek nog de beenen. Ei ! wat was dat ?

— Ik heb hooren fluiten, sprak Tijl met bevende lippen.

— Ik ook. Was dat buiten ?

— Me dunkt.

Hans was met twee sprongen tot aan het raam gewipt en keek in den nacht.

— Kom gauw, Tijl... Kijk !

Op den weg langs de hofgracht zagen ze een gestalte voortstappen.

— Dat is het spook ! zei Hans.

De gestalte bleef staan en ditmaal klonk een klaagkreet door den nacht als het jammervol geroep van een uil : Howl ! howl ! howl !

— De uil roept zijn naam in 't Engelsch, zei Hans en dat bootst ons spook na. Kijk, daar komt de tweede aangeloopen !

Inderdaad, een man bewoog zich snel langs de hofgracht.

— 't Zal daarmee kompleet zijn, lachte Hans. Nu gaat de komedie beginnen.

— Maar de weitasch ?

— Hemeltje lief ! We moeten haar hebben. Ik ga ze halen.

— Ik zal nu wel hier blijven, Hans.

— Goed; houd ze beiden in 't oog.

— Ze gaan naar 't vlot.

Hans liet zijn dievenlantaarn een ronden schijn werpen op den vloer, snelde naar de trap en spoedde zich beneden.

Daar raapte hij de tasch op en kwam er weer even spoedig mee naar boven.

— Wij moeten haar toch weer bevestigen, fluisterde Hans.

— En met een riem vastleggen.

Ze deden het haastig, doch Hans was niet zenuwachtig en daarom ging het toestoppen rap en ditmaal toch veel veiliger en zekerder.

Beiden strekten zich nu uit op hun buik en lagen bespiedend door de opengelaten reten te kijken.

Hans was rustig, doch Tijl voelde zijn hart bonzen tegen den vloer.

Lang moesten zij niet wachten. Zij hoorden de deur losgrendelen en in het manelicht zagen zij twee schimmen binnensluipen.

Zij spraken... hun stem klonk zeer gewoon, doch in 't begin kon Hans niets verstaan en Tijl was er te ontroerd voor.

Maar nu spraken de spoken harder.

— 't Is beter weer geworden in den nacht.

— Ja, met het opkomen van de maan, Marus, doch morgen vroeg als zij af is zal 't weer regenen.

— Ik had vandaag maar liever eens uitgeslapen, Dries.

— Waarom ?

— Ik ben wat koortsig geweest. 't Is nu toch beter.

— Dat is met die weêren, Marus. Ge zult gij wat rheumatiek zijn van hier 's nachts te komen spoken.

— Moeten we dat nog lang volhouden, Dries ?

— Ja, jongen, zoolang totdat de peer rijp is en ons in de handen valt.

— 't Is zware trafiek spook spelen, zeg ik. Vooral als ge in den dag niet gaat slapen. Och, mijn manneke toch, we zijn sukkelaarkens op de wereld.

— Maar als we 't kasteel zullen hebben, Marus !... Denk daar maar aan.

— Moet ik morgen weer spoken, Drieske ?

— En waarom niet, Marus ?

— Ik word het beu. 't Brengt niets op.

— Hebben we hier dan geen goeien wijnkelder ?

— Dat wel !

— Vinden we geen hoenders op tijd in den omtrek ?

— Ja, ja !

— Zitten we hier 's nachts niet veilig te smullen en te drinken ?

— Dat wel.

— Wat wilt ge dan nog méér, Marus ?

— Eens lekker slapen, mijn braaf manneken. Ik zou hier willen blijven.

— Wel, dat moogt ge !

— En zult gij proviand meebrengen ?

— Natuurlijk.

— Maar zou het hier in den dag wel veilig zijn, Drieske ?

— En waarom niet ?

— In den dag hebben de menschen zulken schrik niet van spoken.

— Wie zou 't wagen, Marus ?

— 't Is maar, ziet ge, mijn liefste kameraadje, als ik alleen ben heb ik zelf schrik.

— Van bezoek ?

— Ja... en als 't donker wordt van spoken.

Drieske lachte hartelijk met de bekentenis van Marus.

— Die is goed... zelf komen spoken en er schrik van hebben !

— Ik kom hier nooit niet binnen dan met kloppend hart, Drieske... Als ik die twee stalen mannen daar zoo zie staan in 't maanlicht, dan denk ik altijd : Die moesten nu eens hun arm omhoog steken... of me vastgrijpen...

— Onnoozelaard.

— Ik weet het, Drieske, Maruske is geen held, gij wel. Zeg, Drieske, als dat nu eens gebeurde... want Egmont en Hoorn zijn toch onschuldig het hoofd afgeslagen, hee ? Die moesten nu eens terugkomen om recht te eischen en eerherstelling !

— Als ge met uw flauwen praat gedaan hebt, Marus, moet gij het maar zeggen, hoor. Wij zijn hier niet gekomen om gekken praat te vertellen, maar om te werken.

— Ja, ja, Drieske... vooruit ! Dat zeg ik ook maar. Arbeid adelt en eerlijk duurt het langst. Doen we de kettingen vandaag ?

— Ja, ja... we moeten ons niet laten gaan, Marus. Eerst veel ijver en daarna den boel laten slabakken ; 't is de manier om aan den arme te geraken. Kets vuur.

— Ik heb mijn tondeldoos vergeten !

— Marus, Marus, zei Drieske berispend, ge zijt het leelijk voor zijn botten aan 't slaan. 'k Geloof waarlijk dat ge wat ziek zijt.

— Ge weet, niet waar, Drieske, mijn maag...

— Och, is 't dat ? Wacht ik heb mijn zwam bij, gelukkig, 'k zal vuur en licht maken en dan kunt ge een teug nemen.

— Mijn bloed vloeit te traag, Drieske... Ik heb koud bloed gelijk een visch.

— En 't wordt warm met brandewijn ?

— Ja, Drieske.

Drieske kaatste vuur en maakte den drogen mutsaard aan en de takkebosschen die in den haard lagen. Dan haalde hij een groote flambeeuw, die op een staak met ijzeren pin stond, uit de kast en deed die branden.

Degene die Marus heette ging een koffer openen en haalde er een flesch uit en een bekertje. Hij schonk het vol, dronk er eens van en zei toen:

— Baâ ! ik houd er niet van !

— Ik weet het, lachte Drieske.

— Geen teug ?

— Met genoegen... En nu aan 't werk. Eerst de ketens !

— Is 't al twaalf uren, manneke ?

— 't Zal niet veel schelen.

— Dan zouden we toch goed doen ons er eerst nog maar eentje te gunnen. Vandaag hebben wij het en wat het morgen zal wezen moeten we afwachten. Onze-Lieve-Heer geeft en neemt en 't zijn dommeriken die er niet van profiteeren als ze 't hebben.

— Dan zijt ge geen dommerik, Marus ?

— Dank u voor de vriendelijkheid, Drieske. Baâ ! 't is vuur dat ik inzwelg. Ook eentje ?

— Geef maar !

Dries dronk zijn tweeden teug in eens uit. Dan ging hij gezwind naar een kast die hij opentrok, bukte zich en haalde er een zware ketting uit.

Marus kwam langzaam, zonder haast, achterna, greep een van de dikke ijzeren schakels en beiden voor de logge vracht gespannen trokken haar over den houten vloer met daverend en rammelend geluid.

— Welnu ? zei Hans tot Tijl.

Doch de knaap kon slechts antwoorden:

— *'t Heê leute.*

— Ik ook ! sprak Hans.

— Hoe gaat dat eindigen, Hans.

— Gelijk we willen.

— Lang laten duren, hee ? 't Is veel te vermakelijk !

— Wees gerust.

Gelijk twee paarden die een egge over den hobbeligen akker voorttrekken, zoo sleurden en tobden Marus en Dries met de logge ketting.

Als ze aldus tweemaal de ruime zaal waren door gegaan gingen ze terug naar de kast en het geweldig dreunend rommeltuig werd geborgen.

— 't Is hard labeur, Drieske.

— Ja, Marus.

— Een mensch alleen zou 't niet gedaan krijgen. 't Is goed dat ge mij hebt, zouden we nu niet eerst wat profiteeren?

— Laat ons dat op onze staê doen. Ik heb geen plezier van eten en drinken als 't werk niet af is.

Ze spanden zich elk voor een der stalen uitrustingen en lieten die voorbij de verlichte ramen rijden, doch zich zoo diep bukkend dat ze beneden den vensterriggel bleven en van buiten niet zichtbaar waren.

Wanneer ze weder achter het vlak van den muur waren zonder venster stonden ze overeind en ademden.

Marus was nu zichtbaar. Hij was een manneke van een veertig jaar, misschien ouder, want zijn kroezig zwart haar was reeds dicht met grauwe draden doorvlochten. Hij had een vriendelijk lachend gezicht, doch met iets sluws en geniepigs. Met zijn baardje, zijn kuif, zijn opkrullende wenkbrauwen, zijn vinnige levenslustige en schalksche oogjes, geleek hij op een Sater wanneer hij lachte.

Dries integendeel was een gezet, sterk ventje van een dertig, vijf-en-dertig jaar, blozend van kleur, gezond van uitzicht met een vrank doch weinig verstandig gelaat. Fijnheid en zelfs sluwheid waren hem vreemd ; hij was praktisch en beslist, aldurvend en onversaagd, hard en gewetenloos, gulzig genietend van de zinnelijkheid van het leven. Eten en drinken, hoofdzaak. Daarbij gebiedend, gaarne meester en ijdel. Die hem wisten te vleien, maakten zijn vrijgevigheid en mildheid wakker, vooral in de kroeg.

Met geld een ongelijk lenigen, deed hij zelden, doch de munt over de schenkbank laten rollen, en 't gelag betalen, deed hij gaarne, vooral als de waardin een malsch vroolijk wijf was, die met zijn grove kwinkslagen om kon.

Als hij dan nog bestoeft en gevierd werd, likte hij den honig als een beer.

Dries nam het touw op en trok, weer gebogen, zijn stalen ridder voorbij de ramen, door Marus gevolgd.

Als de twee posturen terug op hun plaats stonden nam Dries de flesch en reikte die aan Marus.

— Arréh ! drink eens. 't Zal uw zinnen verzetten en de muizenissen uit uw hoofd verdrijven want ge wordt suf.

Marus nam gretig de flesch, dronk een langen teug, proestte geweldig en zei toen :

— Dat is nog 't beste dat er bestaat.

Dries haalde de schouders op.

— Zattemanspraat, Marus.

— Als ik een teug binnen heb voel ik me een anderen mensch worden.

— Natuurlijk, dan wordt ge dronken.

— Dronkenschap is zon, Drieske, maar 't ergste is dat een mensch toch ook weer nuchter moet worden en dat dan de werkelijkheid zooveel te zwaarder drukt.

— Is 't nu beter ?

— Ja.

— Goed! Vooruit dan.

— Vooruit! lachte Drieske en maakte een bokkensprong.

Beiden snelden naar de kast en haalden er elk een wit laken uit. Zij wikkelden het om hun lijf en boven hun hoofd en deden toen een wilden heksendans voor de vensters, al zingend en roepend.

Het laken wapperde met breede witte vleugels, het vloog en kromp ineen, het scheen reusachtig te worden en zich uit te breiden om dan weer tot een tengere gestalte te verzwinden.

— Schoon, hee, zei Tijl, die een groot genot beleefde bij deze vertooning.

— Ja, 't is de moeite waard, sprak Hans. 't Zijn kunstenaars in hun vak. Zoo zou ik het niet kunnen.

— Ik zou gaarne meedoen, fluisterde Tijl.

— 't Zal wel komen.

— Gaan we dat nadoen?

— We zullen zien.

Als de dans gedaan was, lieten Dries en Marus zich neervallen op een stoel, hijgend, lachend, met uitroepingen: Ei mij! nu ben ik moe!

— Dat doet ons goed! zei Marus.

— Er zou muziek moeten bij zijn.

— Zeg Drieske... weet ge wat?

— Ik luister.

— Met kermis gaan we dat eens doen in een danszaal, elk met een wit laken.

— Zijt ge gek? sprak Dries boos.

— Waarom?

— Waarachtig, hij vraagt nog waarom? Ge zoudt gij dat gemakkelijk riskeeren... Denkt ge dat ze ons niet gauw zouden hebben? Marus, ik stel u onder mijn voogdij. Zet nu eerst de tafel.

Drieske nam een zetel en strekte er zich gemakkelijk in uit.

Marus toonde zich de gedienstige en huishoudelijke knecht, terwijl Dries bij de rolverdeeling in het kluchtspel den heer speelde.

Zoo is de wereld : daar zijn er die bevelen geven en anderen die gehoorzamen en dienen zonder daartoe recht of verplichting te hebben.

't Is of er menschen geboren worden om meester of knecht te zijn.

Marus was werkelijk de wijsgeer wien de ondergeschiktheid, vrijwillig aanvaard, niet schelen kon, Dries was gelukkig in de schijnbare meerderheid die hij zich toeëigende.

Onverwachts werd door Dries de groote vraag gesteld over de verdeeling van 't kasteel; Marus keek snugger op: was het ernst of spotternij ? Gemeend of plaagzucht ?

Marus nam het zoo luchtig niet op als hij oogenschijnlijk wel voorgaf.

Meermaals had hij erover gedubd en nagedacht.

In hoever kon hij Dries betrouwen ? Zou deze eerlijk deelen ?

Hij was er zelfs niet altijd rustig in hoe het voor nemzelf zou afloopen.

— Als ik in den weg sta, dacht Marus, dan word ik uit den weg geruimd, dat is zeker. Op welke wijze ? 's Avonds is een kwade stoot gauw gegeven. Haan noch hen zou er over kraaien ! Eén duw en hij lag in 't water Een valsche beweging van Dries en Marus buitelde van de trap en brak den nek.

Zoo Dries hem opsloot in een der kelders en hem eens van honger liet vergaan? Roepen en huilen zou niet baten. Integendeel het zou de menschen nog méér op de vlucht jagen uit schrik voor de spoken.

Marus hield Dries in 't oog of hij geen gift mengde in spijs of drank.

Dries bemerkte dat alles wel, doch gebaarde van niets en deed of hij stak alles op het wonder karakter van Marus.

Nog denzelfden avond was Marus achtergebleven.

Dries had moeten fluiten en 't geroep van den uil nabootsen *Howl ! howl ! howl !* roepend om Marus te wenken dat hij zoo ver niet ter zijde moest loopen.

En nu werd hem plots de vraag gesteld, lachend of gemeend

— Daarom laat gij mij het kasteel alleen ?

Marus glimlachte om zijn angst en verlegenheid te verbergen.

Hij had er vroeger al aan gedacht hoe hij dat punt eens zou aanraken, doch 't was er nooit van gekomen.

— Ge weet, Drieske, dat ik geen ambitie heb.

— Ge hebt altijd gaarne de helft van 't hoen, Marus.

— Dat is recht, Drieske.

— Dan moet gij het niet uithangen, Marus, alsof ge aan de wereldsche goederen verzaakt hadt.

— Dat doe ik niet, mijn manneke. Ik zeg recht is recht, doch ik vind dat twee heeren voor een kasteel, moeilijk gaan kan.

— Zoo ? En Egmont en Hoorn ?

— Egmont alleen was hier heer en meester, Dries, daarom zou ik willen dat gij Egmont waart.

— En wat verlangt Hoorn ?

— Uw pachter te worden.

— Mijn pachter ! Ik begrijp u niet.

— 't Ergste is dat ik mezelve niet begrijp.

— 't Is misschien verstandig wat ge zeggen gaat, Marus. Pachter van de hoeve van 't Kraaienhof ?

— Ja, en gij heer van 't Kraaienhof.

Marus schikte zich in zijn zetel en sloot half de oogen. Dit kon hij zich best indenken.

— 't Zou een heerlijke oplossing wezen. Gij zijt een knappe jongen, Marus, maar de pachter ?

— Ja, de pachter !

— Die zou dan moeten... verdwijnen.

— Ja, Drieske, die zou moeten... verhuizen.

Ze zwegen. Marus dacht : 't werd tijd dat ik er van sprak, 't ging anders slecht verloopen met mij. En Dries maakte stoute berekeningen op de toekomst, want hij meende zijn eigen meerderheid te voelen en zou het wel, door list of geweld, tot een goed einde brengen.

— Jefke de schaapherder is wel verhuisd ! zei Marus alsof hij hard-op dacht.

— De pachter is taai, Marus, Hij heeft wel schrik van de spoken, doch hij denkt : zoolang ze op het kasteel tempeesten en mijn hoeve met vree laten, blijf ik.

— Hij zou wel gaan, antwoordde Marus, indien zijn stal betooverd was.

— Ik geloof dat ge op den goeden weg zijt, Marus.

— Maar in den stal gaan spoken, mijn beste manneke, is een gevaarlijke onderneming.

— Waarom ?

— De pachter heeft een stinkroer... hij moest eens op het spook mikken.

— Dat roer is hem te ontfutselen.

— En zijn vork en zijn riek ?

— Hij zou nooit durven...

— Wie weet, Drieske, een boer is een raar beest. Hij durft alles wanneer zijn have op het spel staat.

Drieske stak zijn beentjes uit, schonk een groot glas wijn en ledigde het in één haal.

— Luister eens, Marus.

— Ik luister, Dries.

— Als de boer verhuist... zijt ge dan tevreden met de hoeve ?

— Ik geloof u ! 't Zou mijn droom wezen !

— En 't kasteel voor mij ?

— Zou ik meer wenschen ? Zijt gij niet in de wieg gelegd om heer te zijn, en ik om te dienen ?

— Dat is waar, Marus. Ge zijt een verstandige jongen. Gij weet u op uwe plaats te houden. Twee heeren, dat is onmogelijk ! doch gij, pachter en ik kasteelheer, dat zou de natuurlijkste oplossing van de wereld zijn.

— De eenige mogelijk, Drieske.

— Is dan die koop gesloten.

Hij stak zijn hand uit op kalverkruierswijze.

— Top ! antwoordde Marus, zijn hand in die van Dries leggend.

Bedwelmend stegen de gedachten, in den roes van den drank, naar het hoofd van Dries.

— Dat is een afgedane zaak, besloot hij.

— Maar de pachter ? vroeg Marus.

— Die moet op de vlucht.

— Hebt ge een middel ?

— Het spook.

— Maar ik niet, Drieske, ik durf in een leeg kasteel spoken, doch in eene hoeve waar een pachter woont met zijn zonen, neen, daarvoor ben ik niet moedig genoeg.

— Dat hebt ge mij ook geantwoord toen ik u voorstelde hier te komen spoken. Laten wij morgen zijn stal betooveren, Marus, gij weet dat ik van u houd. Gij zijt een schrandere jongen ; bestieren kunt ge niet, doch voor een heer zijt ge een kostbare dienaar en vermits ik nu uw meester ben is het uw plicht mij te helpen.

— Ik wil wel... op een voorwaarde, dat ik op afstand mag blijven van den pachter.

— Morgen nacht moet het spoken op de hoeve ! Ik zal spook zijn, zoo gij maar zegt hoe ik het doen moet.

Hans en Tijl hadden aandachtig toegeluisterd. In de groote stilte van den nacht hadden zij elk woord kunnen verstaan.

Eerst hadden zij het plezierig gevonden en Tijl had terecht gefluisterd :

— *'k Heê leute !*

Van tijd tot tijd gaf Hans een lichten duw in de lenden van den knaap, waardoor hij wilde beteekenen :

— Hoe vind-'et ?

Ze zagen elkander niet in de duisternis, maar ze raadden den glimlach bij den andere.

Wat twee vieze snaken, die Dries en die Marus !

Marus vooral was reeds een vriend van Tijl geworden, hoewel Hans het voorbarig vond zoo spoedig zijne genegenheid weg te schenken.

Maar nu stilaan was de glimlach van beider gelaat verdwenen, de innerlijke vroolijkheid verzwonden.

Zij voelden dat er zich tusschen die beiden iets tragisch ontspon.

Hans had Tijl op den weg willen brengen en gemurmeld :

— Die Dries is een schurk.

Uilenspiegel, met meer aangeboren doorzicht dan een verstandelijke ontwikkeling boven zijn jaren, had geantwoord :

— Maar Marus heeft hem in de gaten.

— Gelijk een baarsje den snoek, Tijl.

Marus wachtte in eerbiedige houding wat Dries beslissen zou.

Deze had een besluit genomen :

— Het eerste wat we te doen hebben is den boer op de vlucht drijven, Marus. Zoo zorgen wij al dadelijk voor u en de uitvoering ervan laat ik aan uw schranderheid over. Kom, nu gaan we.

Langs denzelfden weg van waar ze gekomen waren dropen de twee spitsbroeders nu af.

Hans en Tijl waren blij zich onbekommerd te kunnen oprichten.

— Moeten wij er niet achter, vroeg Tijl, om te zien waar ze verblijven.

— Neen, beste jongen, wij blijven voorloopig hier. We zullen hier wel een slaapsteê vinden en mondvoorraad hebben we genoeg.

— En de boer ?

— Op hem zullen we waken, doch wij weten niet wat Marus en Dries in hun schild voeren.

— Zouden we den pachter niet moeten verwittigen, Hans ?

— Niet raadzaam, Tijl. Aangeboden dienst is onwaard. Indien hij ons verklikt zijn wij er het eerste slachtoffer van. Wij weten niet in hoeverre wij op zijn bescheidenheid mogen rekenen. Hier zitten we veilig en lekker om toeschouwer te zijn.

— Ik ben benieuwd, zei Tijl. Hoe gaan ze 't nu aan boord leggen om op de hoeve te spoken.

— Dat zullen we zien van uit den toren, Tijl, laten wij nu aan rusten denken.

XXIX

DE BEHEKSTE HOEVE EN 'T DANSENDE LICHT

De zon stond reeds hoog in de lucht als Tijl wakker werd op zijn slaapsteê in de ruime ledige zaal, waar alles een voorkomen had van verlatenheid.

De knaap keek eerst naar Hans, doch deze was verzwonden.

Zijn gedachte was onwillekeurig ; nu moest die eens weg zijn!

Hij liep spoedig naar het valluik, gooide de weitasch weg en stak er zijn kop door.

Zijn gelaât verhelderde : daar zag hij Hans die bezig was met vuur aan te leggen en een stuk vleesch liet kiskassen in de pan.

— Piep ! riep hij guitig.

Hans keek onmiddellijk op naar het luik.

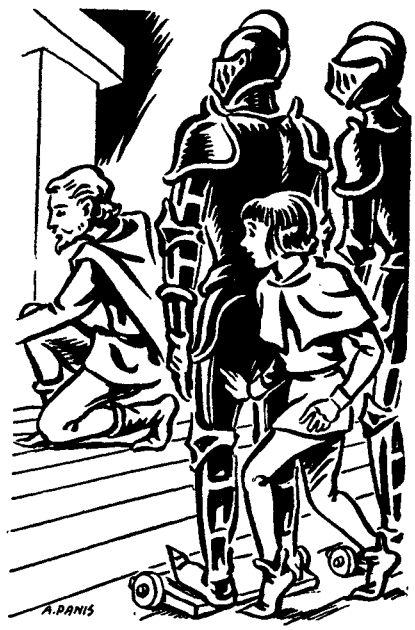

— Ha, lange slaper, zijt ge daar.

— Ja, Hans, en zijt gij er al lang uit ?

— Dat mijn vleesch gaar is, Tijl... Kom, spoed u.

— Hebt ge geen schrik dat ze den rook uit de schouw zullen zien vliegen ?

— Zoo erg stook ik niet... en toch stoken en spoken dat rijmt.

Daar de knaap zich niet had uitgekleed was zijn opschik gauw gemaakt.

Vlug repte hij de trap af, ging op zijn teenen tot aan de stalen ridders, verborg zich achter de wapenrusting en hief toen een der armen op.

Op het gerammel keek Hans even verwonderd op. Wat was dat ? Ging het kluchtspel voort ?

Hij raadde echter spoedig, vóór hij 't nog zag, wat er gaande was.

— Ge hebt mij niet weinig doen verschieten, Tijl.

Maar de knaap kwam meesmuilend achter den ijzeren man uit.

— Neen, Hans, gij hebt geen schrik van spoken en met u is 't geen aardigheid.

— Met u wel, Tijl?

De knaap keek Hans ernstig en 'n beetje schuchter in de oogen.

— Hans, met mij moogt ge 't nooit doen. Ik heb er wel geen schrik van, doch ik zou toch nog erg verschieten. Belooft ge 't mij van 't niet te doen ?

— Zeker, mijn jongen. Wij zullen wel een voorstelling krijgen zonder dat wij er ons zelf mee dienen te bemoeien. Heel den dag bleven ze op het kasteel. Er was genoeg te zien en te bewonderen. Hans had een schrijn ontdekt dat vol boeken, papieren en perkamenten zat en verdiepte zich in lektuur. Tijl had voor beiden een betere slaapstee voorbereid en was daarna op den zolder gaan rommelen, in oude kisten en oud verminkt speelgoed. Overal zijn er kinderen, en op alle zolders, van kasteel of hut, is er afgedankt speelgoed te ontdekken.

Toen het avond ging worden, betrokken zij den toren en hadden een uitzicht op de hoeve uitgekozen.

Het donkerde langzaam. Er kwam een groote stilte en verlatenheid over de velden en op de hoeve van den pachter scheen door venster en waaier het licht van het olielampje dat op de tafel te smoken stond.

— Hier kunnen wij alles goed zien, sprak Tijl.

— Hoor ! fluisterde de knaap plots... En kijk ginder !

Inderdaad aan hun rechterhand, in de duisternis hoorden en zagen zij iets wemelen tegen den grond.

— Ze zijn 't, vervolgde Tijl, want ze zijn met hun beiden.

— Gij hebt goede oogen, Tijl, ik hoorde wel iets, doch iets onderscheiden kon ik niet. Als nu de maan op kwam zouden we toch iets kunnen zien.

Een geruimen tijd verliep zonder dat ze iets verder vernamen.

Dan plots klonk er een zware bons op de deur van den boer en op 't zelfde oogenblik rinkelde zijn waaier boven de deur aan stukken.

— 't Jan Klaasenspel begint ! lachte Hans.

Tijl hield zijn adem in en zijn hartje klopte. Hij mocht de spoken nog zoo dichtbij aan 't werk hebben gezien, het geheimzinnige bleef hem beprangen.

De bandhond was razend aan 't blaffen gegaan en rukte geweldig aan zijn keten.

— Als de boer nu durfde buiten komen en zijn scheper loslaten. Ik geloof dat het spoken gauw zou gedaan zijn, zei Hans.

Op den eigensten stond ging de deur open en in den rozigen schijn der opening verscheen de gestalte van den pachter.

— Schurken ! schurken ! riep hij in den nacht en stond met gebalde vuisten te dreigen.

Hij hoorde het geweldig bassen van zijn bandhond. Stoutmoedig kwam hij buiten en maakte het woedende dier los. Wild vloog het vooruit naar een notelaar die op de werf stond en tegen den stam opspringend jankte, huilde en blafte het van woede.

Maar nu deed zich iets zonderling voor... Een licht naderde het dier, zweefde errond, daalde en klom, danstte en huppelde in het ronde.

— Ze spoken goed, zei Hans.

— Ik begrijp er niets van, sprak Tijl. Of zijn ze in den notelaar gekropen?

De hond had geen schrik van het spokend licht, doch sprong er grimmig naar toe, zonder het echter te kunnen bereiken, want als een vlugge schim ijlde het door de lucht.

De pachter had met ontsteltenis het zonderling schouwspel aangekeken.

Een oogenblik aarzelde hij, doch nam dan een kloek besluit en snelde naar binnen.

Daar greep hij een vuurroer en kwam terug buiten. Hij floot eerst op zijn hond, legde zeer koelbloedig aan en schoot... het licht danste voort.

Weer liep hij binnen en herlaadde zijn stinkroer. Zeer nauwkeurig legde hij ditmaal aan, mikte langzaam...

Het schot knalde...

Doch nogmaals danste het licht voort. Nu sloeg de schrik hem aan 't hart.

Hij sprong naar binnen, riep zijn hond met zich in de hoeve en bonsde de deur achter zich toe.

Een spokend en zegevierend gelach weerklonk door de lucht en in breeden zwaai zweefde het licht in de hoogte rond den boom.

Dan, alsof er een wonderbare visscher in den notelaar verscholen zat, die het dansend lichtspook uit de lucht ophengelde en den vurigen visch tot zich trekken zou en afhaken, werd het ingehaald en verdween.

Intusschen was de afnemende schijf der maan in het Oosten verschenen en overstroomde het landschap met haar bleeke helderheid.

Huizen en boomen kregen een gedaante in den nacht.

In de hoeve was alles stil, alle licht uitgedoofd.

Zeker zat de pachter vol schrik te wachten wat er nog verder gebeuren zou. De hond zweeg, wellicht op het gebiedend koesteischen van den met bangheid geslagen man.

Hans en Tijl keken scherp toe en luisterden.

Ze hoorden iets bewegen in de takken van den notelaar.

Eindelijk kwam een schim uit de duisternis die de looverkruin op de aarde wierp en een tweede schim volgde...

Gezwind slopen ze naar de hofgracht en naar het vlot.

— Ze komen naar hier ! fluisterde Tijl.

— Dat heb ik verwacht. Kom, nu is het onze beurt.

Haastig verlieten zij den toren en kwamen terug in de bovenzaal van waar zij den nacht te voren alles zoo nauwkeurig konden opnemen.

— Wat gaan we nu doen? vroeg Tijl.

— Spoken, ventje, spoken.

— Wijzelf?

— Ja.

De knaap kletste in zijn handen van geluk.

—En gij gaat het plezierigst van al hebben, Tijl.

— Mag ik meespoken?

— Dat is te zeggen... gij moogt toeschouwen.

Het gelaat van den knaap verdonkerde. Dat zag Hans niet, doch hij voelde het.

— Kom, kom, gij spookt mee, door het valluik, en nog al naar uw eigen goeddunken. Gij blijft boven.

— En gij, Hans?

— Ik snel naar beneden. Durft ge niet alleen blijven?

— Jawel, ik durf, maar ge gaat niet weg?

— Dat weet ge wel beter.

— En wat gaat ge doen?

— Dat zult ge wel zien. Ik heb den tijd niet het u uit te leggen. Kijk maar goed toe. Tot straks!

Hans snelde de trappen af, terwijl Tijl alleen achterbleef in de ruime zaal en in de duisternis.

Hij hoorde de trap kraken onder de zware voetstappen van Hans. Nu ging de kat op de koord komen.

De knaap legde zich weer plat op den grond met zijn kijkers wijd open in de duistere diepte van de onderzaal te staren.

Lang moest hij niet wachten.

De deur werd ontgrendeld en met hun lichtend dievenlantaarntje traden Dries en Marus binnen.

Ze kwamen al giegelend binnen en het eerste wat ze deden was de twee groote flambouwen opsteken.

Nu kon hij ze onderscheiden. Dries stond met een hengelroede in zijn hand, of liever met een langen stevigen boonstaak waaraan een lang touw nedebengelde.

Marus bekeek Dries en beiden proestten het uit van lachen.

— Was 't goed, Drieske?

— Meesterlijk, M a r u s, meesterlijk. Ge zijt een kostbare kerel.

— En de pachter?

— Die heeft beet... Ik wed dat hij morgen verhuist.

— En dan?

— Dan gaan we vooruit... We laten uitbellen dat de hoeve en het kasteel te betrekken zijn, natuurlijk komt er geen mensch, en gij, Marus, gaat naar de hoeve, en ik...

Dries hield een oogenblik zijn adem in en keek in het ronde. Dan vervolgde hij:

— En ik... ik word hier de kastelein.

Marus dacht zeker dat het oogenblik gekomen was om weder zijn ondergeschikte rol te spelen, want hij antwoordde:

— Ja, meester.

— Goed, Marus, zeer goed !

— Maar... dat uitbellen. Zal dat gaan ?

— En wie zal 't beletten ?

— Wel de gemeentelijke overheid.

— Arme dwaas ! Wij stoppen den veldwachter een gouden Carolus in zijn hand en de gemeente zal blij wezen dat die spokengeschiedenis haar beslag krijgt.

— Denkt ge ?

— Kan het wel anders ? Op den duur slaan al de inwoners van Burcht op de vlucht.

— Dat is waar. Doch ze zullen niet vermoeden dat zich iemand aanbieden zal.

— Reden te meer... Wij zullen den burgemeester wijs maken, aan 't verstand doen brengen door den veldwachter, dat er daarna van hoogerhand, vanwege de Landvoogd maatregelen moeten genomen worden. Dat anders het dorp heelemaal te niet gaat.

— Nog een kleine opmerking, meester.

— Spreek, Marus ! antwoordde Dries grootmoedig.

— Waar halen we den gouden Carolus ?

Dries keek zuinig. Het verminderde zijn gezag en zijn aanzien jegens zijn toekomenden knecht dat hij zijn beschrooidheid bekennen moest.

— Dat is inderdaad nog een kwestie... We konden hem het dubbel beloven.

— Ik ken onzen veldwachter en zijn spreekwoord is : « Liever één vogel in mijn hand dan tien in de lucht ! »

— 't Is waar, Marus, zóó bestaat die kerel. Wat daarmee aangevangen ?

— Er is wel wat op te vinden, zei de fijnaard dubbend.

— Gij zijt een spitsvondige gast, Marus ? Wat ging ik doen als ik u niet had ?

— Ja, meester, iedere mensch heeft zijn eigenschappen, doch ik word maar goed als ik een goeden leider heb.

— Het best zou toch zijn een gouden Carolus, Marus. Zou er geen fatsoenlijke wijze zijn om eraan te geraken ?

— Een eerlijke, zie ik niet.

Vermits we nu toch rijk gaan worden, Marus, zou dat later terug te geven zijn.

— Jawel, jawel. De pachter zal wel een spaarpotje hebben.

— Maar het vinden !

— Foei ! zei Marus. We zijn geen struikroovers, Drieske.

Het woord « Drieske » hinderde hem, doch hij moest het zich laten welgevallen.

— Ik zal den boer wel weten te overtuigen er mij een te geven.

— Dat zou het grootste mirakel zijn waarvan ik nog zou gehoord hebben.

— Of tooverij ! Kunnen wij niet tooveren ? Ik ga hem morgen vinden ; hij vertelt me natuurlijk van zijn behekst huis en

van het dansend spook... Is het dat maar, pachter ? zeg ik. Daarvoor bestaat er heiligdom die stal, hoeve en werf voor de kwade hand en de hekserij behoedt. Zoo, zoo, Marus, bestaat dat werkelijk ? Ja, pachter, zoo waar als ge mij vóór u ziet staan ! En is dat te krijgen ? Ik kan er u aanhelpen, maar daar moet ik de paterkens van den Oever voor hebben... die schaffen mij 't gebed aan en de gewijde waskaars. Dan is er nog een derde voorwaarde : een gouden Carolus, een zilveren Burgondisch kruis en een koperen stuiver.

— Waarom die koperen stuiver, Marus ?

— Om den boer dien gouden Carolus te doen slikken, Meesterke ! Dan denkt hij niet dat het om geld gaat doch om drie metalen die een geheime kracht moeten uitoefenen.

— Gij zijt een duizendkunstenaar, Marus.

— Ik bezorg ze u morgen.

— En 't uitwerksel ?

— Nul, natuurlijk!

— Wij moeten voortspoken, Marus, willen we ons doel bereiken.

— Wat de boer u zegt is voor latere zorg, Meesterke. Wordt er hier vandaag gespookt ?

— Neen, Marus, wij hebben genoeg ons best gedaan.

Maar plots zag Marus het gelaat van Dries veranderen en verbleeken. De oogen puilden en staarden strak, vol onnoemelijken angst en ontzetting.

— Wat is er ? Wat is er ? vroeg Marus.

Dries kon niet antwoorden... Zijn lippen bewogen doch gaven geen geluid...

Met moeite kon hij zijn arm bewegen en in de richting wijzen achter Marus.

Deze wendde zich om. Ook hij werd met verlamming geslagen en bleef roerloos van schrik...

Een der twee ridders had zijn stalen arm omhoog gestoken.

Marus en Drieske deinsden achteruit, klappertandend en bevend als een popelblad.

— Heilige Andreas, mijn patroon in den hemel, bescherm mij! bad en kermde Dries. Doch het spook stak zijn tweeden arm op.

— Hemel, sta mij bij! riep Marus op zijn beurt en de twee kerels zonken op hun knieën neder.

Tijl had het schouwspel, door zijn valluik, met hevige gemoedsaandoeningen gevolgd.

Hij die wist dat er iets moest voorvallen, en er zich aan

verwachtte dat Hans nu zelf spokend zou optreden, was toch geschokt door hetgeen hij zag en hij voelde een schier onoverwinbaren schrik zijn hart beklemmen.

Hij durfde niet te verroeren en had de onaangename gewaarwording dat een hand ging toegrijpen uit de duisternis achter hem en hem meesleuren.

Hij vergat toch zijn eigen angst nu hij Dries en Marus in waanzinnigen schrik de handen ten hemel zag steken en God en zijn heiligen ter hulp hoorde roepen. Hij had zich wel voorgenomen mede te spoken, doch nu dacht hij er niet meer aan. En toen hij toevallig de flesch aanraakte die hij onder zijn bereik had gezet om die door het luik naar beneden te ploffen, was zijn gevoel van deernis voor de twee sukkelaars zoo groot dat hij van zijn voornemen afzag.

Wat Tijl in het volgende oogenblik zag gebeuren, was nog ontzettender.

Plots was het of het stalen spook op de twee boeven ging toetreden.

Het hield niet alleen beide armen dreigend ten hemel in een gebaar van vervloeking, doch het hief ook zijn been op in voorwaartsche beweging.

Dat was te veel. Marus en Dries voelden de kracht niet om te vluchten; zij waren ditmaal volledig met lamheid geslagen en vielen met hun gezicht plat ten gronde.

— Vergiffenis ! riep Dries in een laatste gekreun.

— Ik zal 't nooit meer doen ! voegde Marus er kinderlijk bij.

Tijl zag hoe Hans, dit oogenblik, dat beiden plat tegen den vloer lagen, te baat nam om gezwind achter de rusting uit te komen, langs den muur te ontvluchten en naar de trap te snellen.

Een oogenblik later was hij boven naast den knaap, weer gebogen over het luik en bespiedend wat er nu zou gebeuren.

Dries en Marus bleven geruimen tijd in hun deemoedige houding liggen, in bange afwachting wat er thans gebeuren zou.

Marus durfde er toe besluiten even het hoofd op te beuren...

In zijn verbeelding stond het spook vlak bij hem of was het bezig Dries af te maken — zoo dit niet reeds gedaan was.

Hoe keek hij verwonderd...

Heel de zaal had haar gewonen aanblik en de twee stalen ridders stonden met hun rustige houding van altijd in den hoek van de zaal.

Droomde hij nu, of had hij daareven gedroomd?

Zachtjes knetterde het licht der flambouwen als de waskaars in een doodenhuis.

Niemand te zien, niets te bespeuren.

— Dries, leeft ge nog?

Dries verroerde geen vingerlid.

— Hee! Drieske... zijt ge dood?

Hij raakte hem even aan.

— Vergiffenis! Vergiffenis! huilde de man waanzinnig van schrik en zijn gelaat in beide handen verbergend.

— Wees kalm, Dries! Ik ben het ! Doe uw oogen open; het is weg.

— Is 't weg?

— Ja, kijk maar!

Dries opende zijn oogen... De wapenrusting stond er nog, doch zij spookte niet meer.

Marus, de stoutmoedigste, deed eenige stappen vooruit, schoorvoetend en angstvallig.

Hij naderde het pantser.

— Pas op! riep Dries.

— Zwijg! ge doet mij verschrikken.

— Seffens pakt hij u vast.

— Neen... 'k geloof dat we gedroomd hebben.

Hij bekeek nu de wapenrusting van nabij. Er was niets aan te bespeuren.

— Drieske, sprak Marus, die aan 't dubben was gegaan, ik geloof dat er een vingerwijzing ligt in het gebeurde. Het is omdat wij den ouden pachter willen verdrijven, waar Egmont zooveel van hield. Wij mogen niet te gulzig zijn, of het spook zal er ons doen voor boeten.

— Dan denkt ge dat het kasteel ons gegund is?

— Ja, maar we zullen toch een teeken vragen.

— Aan wien?

— Aan hem!

En Marus wees op den stalen man.

— Hoe kunt ge dat?

— Welnu, indien wij mogen blijven zal hij tweemaal kloppen voor « ja » en viermaal voor « neen », volgens het getal letters.

— Zouden wij het wagen?

— En waarom niet?

— En indien hij hoegenaamd niets antwoordt?

— Dan mogen we natuurlijk doen wat we willen.

— In Godsnaam dan, Marus, beproef het!

— Er was een plechtige stilte.

Marus stond op en zei met vaste stem:

— Zijt ge van God, spreekt, zijt ge van den duivel, vertrekt!

Niets antwoordde. Alles bleef stil.

— Zijt gij graaf van Egmont?

De stem klonk als in een grafkelder, hol en akelig.

Nogmaals kwam er geen antwoord.

— Wij willen niets doen tegen u, wie gij ook zijn moogt. Wij willen ons aan uw wensch onderwerpen en al doen wat gij vraagt. Indien uw ziel beladen is en gij een geheim moet openbaren zullen wij uw bevelen uitvoeren, zooveel het strookt met ons geweten en onze zielezaligheid. Indien gij verlangt dat wij hier heengaan, geef dan uw wil te kennen. Klop tweemaal als antwoord op onze eerste vraag en wij zullen blijven. Klop viermaal als antwoord op onze tweede vraag en wij zullen gaan en hier nooit terugkeeren, nooit meer uw verblijf storen, indien dit uw wensch is.

Nu was het plechtstatig en indrukwekkend oogenblik aangebroken.

Het hart van Dries was nog een boontje groot.

Marus zelf was geruster, want hij had de innige overtuiging dat het op zijn eisch niet antwoorden zou.

Zonder dat zijn stem beefde sprak hij luid:

— Wenscht gij dat wij hier blijven?

Alles bleef stil, en de kaarsvlammen knetterden geheimzinnig.

— Mogen wij hier niet blijven? Geef uw bevel met een verbiedend neen.

Ze hielden hun adem in... Maar vreeselijk doorklonk plots een slag de akelige stilte. Een tweede volgde... een derde... een vierde!

De nagalm doordreunde dof en dreigend de akelige leegte van het kasteel.

Dan viel een stilte in die nog vervaarlijker was.

Dries en Marus spraken geen woord meer. Beiden waren doodsbleek en hun ledematen trilden van de inwendige aandoening.

Ze bekeken elkander en hun blikken beduidden : « Laten wij gaan! »

Ze gingen; hun knieën knikten.

Drieske had moeite uit zijn zetel op te staan, en Marus ging voorop.

Marus stapte dan ook stoutmoedig vooruit.

Hij trok de deur open...

Nauwelijks zag Dries de opening of op waggelende beenen, het gelaat steeds naar het spook gekeerd, schoot hij naar buiten...

Hij haastte zich zoo dat hij een misstap deed en in de duisternis en met veel gebotter de trap ging afglijden.

— Hulp! hulp! schreeuwde hij.

En daar hij meende dat het spook hem vastgreep, kermde hij:

— Vergiffenis, vergiffenis... ik zal het nooit meer doen!

Marus ging kalmpjes te werk, draaide zijn dievenlantaarntje, dat hij zien kon, trok de deur zachtjes achter zich toe, grendelde haar met zorg en kwam dan de trappen af, voetje voor voetje, voorzichtig en bedaard.

— Drieske!

— Zijt gij het, Marus? Help mij toch, help mij toch !

— Hebt ge geen armen of beenen gebroken?

— Ik weet het niet.

— Dan is er veel kans van niet... anders zoudt gij het wel weten.

— Help mij eens recht... licht eens langs hier!

De ronde glansschijf viel op Drieske; deze zat op zijn knieën in biddende houding, wat Marus glimlachen deed, want zoo devotelijk was Drieske vroeger nooit geweest.

— 't Zal meer lawijd zijn dan leed, Dries.

— Het spook heeft mij willen verwurgen.

— Allo, kom!

— Het heeft me van de trappen gestooten.

— Niet liegen, Dries. Wees voorzichtig, want zoo'n spook heeft ook zijn eergevoel en 't zou zich kunnen wreken.

— Neen, gestooten heeft het niet; ik ben gevallen, verbeterde Dries niet uit berouw om de leugen, doch uit schrik.

— A la bonne heure! zei Marus.

't Was 't eenigste Fransch dat hij kende; ook pakte hij er slechts mee uit in gewichtige omstandigheden.

Dat er nu licht was en dat hij de stem hoorde van zijn makker, gaf Drieske nieuwen moed.

Hij scharrelde recht en ondervond dat hij zich slechts lichtelijk bezeerd had.

— Kom ! kom ! stamelde hij, laten wij maar maken dat we hier wegkomen.

Ze trokken de buitendeur open en met hun vlot staken ze van kant.

Ze verwijderden zich stilzwijgend in den nacht en moesten een omweg maken om over den dijk terug naar Burcht te keeren.

Dries zei :

— Ge moogt me vannacht niet verlaten, Marus. Ik zou iets krijgen van schrik als ik een oogenblik alleen moest zijn. Ga mee naar mijn huis.

— Ja, Drieske, daar kunnen we nog even praten.

Ze spraken nu verder geen woord. Dries ging voorop door Marus gevolgd.

Dries woonde alleen in een klein leemen huizeke. Het dak was zoo laag dat het niet alleen niet bovenreiksch was, doch dat iemand van hooge gestalte bukken moest om zijn voorhoofd aan de stukade niet te stooten.

Dit dak lag als een groote zware kap op de bouwvallige leemen muurkens en 't was een wonder dat deze er niet onder dóórzakten.

In den voormuur was het deurke aangebracht en twee kleine raampjes. Maar deur en vensters waren scheefgetrokken onder 't gewicht.

Nu was het nacht en duister, doch in den dag zou de ruigheid en bouwvalligheid van het schamel hutteken nog meer zijn opgevallen. Het doorweekte strooien dak, dat reeds aan 't verrotten was, vertoonde een groenig, fluweelen mos, zeer mooi in 't zonnelicht en prachtig van toon, doch dat van verval en ellende getuigde.

Dat was de woning van Dries, die er nu van gedroomd had kasteelheer te worden.

Hoewel het niet koud was stroomden de huiveringen door 't lijf van Dries als werden er emmers water over hem uitgegoten.

— Wat is er? vroeg Marus. Gij klappertandt.

— Ja, ik heb de koorts.

— Hebt ge hout?

— Jawel. Daar ligt er in den hoek.

— Dan zal ik wat vuur aanleggen.

De mutsaard was gelukkig goed droog en vroolijk knapperden en flakkerden de vlammen weldra op.

— Vuur en licht zijn gezellig des nachts, merkte Marus op. Nu zal uw koorts spoedig over zijn. Kom, Dries, laten wij thans beraadslagen over wat er gebeurd is en wat er ons te doen staat.

— Voor mij is alles duidelijk, sprak Dries.

— Voor mij is alles des te duisterder!

— Wij hebben misdaan tegen God en de menschen met den ouden pachter uit zijn woning te willen verdrijven. Daar ligt onze schuld, dat heeft het spook ons kwalijk genomen, en dat moeten we eerst en vooral goed maken. Den ouden pachter moeten wij in alle geval gaan vinden en nogal morgen met de vrome daad.

Na nog veel over en weer gekeuvel bleef dit hun eenigste besluit.

XXX

TIJL TOOVERT ZELF

's Anderendaags van dien spookachtigen nacht was het helder weer en de zon lachte op water en loover.

Een mensch herleefde er heelemaal van !

't Kan 's morgens zoo heerlijk wezen dat ge voelt dat uw natuurlijke staat is : gelukkig zijn. Als er u dan iets tegengaat, of ge hebt een zwaren kommer, die uwe borst beklemt, vindt ge dat een onrechtvaardigheid, een abnormaalheid.

Zoo ging het nu met pachter Dockx van 't Kraaienhof.

De menschen zeiden op Burcht : den Dockx.

Dockx Johannes-Baptista, was een man van bij de zeventig, te Burcht gewonnen en geboren. Wat zeggen wij, te Burcht, neen op 't Kraaienhof zelf. Zijn vader was de pachter van de heerlijkheid gelijk zijn grootvader het geweest was.

Den Dockx van 't Kraaienhof ! geen mensch van 't dorp of van den omtrek hadde het zich anders kunnen voorstellen.

En nu dien morgen stond de pachter op, met benepen hart.

Was dat alles wel werkelijkheid of was 't een nare droom geweest ?

Neen, neen, 't was geen droom ! Daar zag hij zijn stinkroer tegen den stijl van zijn bed staan en daar kwam zijn hond naar hem toegekwispeld.

Anders was het dier in den stal, en nu had het bij hem op zijn kamer geslapen. 't Kon niet anders en toch het was veiliger.

De pachter vond zijn twee zoons en zijn drie dochters op maar stil als in een sterfhuis zaten ze te zamen aan de ontbijttafel

Ze aten uit gewoonte doch 't was met lange tanden, zonder eetlust en zonder dat blij en vroolijk gesnap van den familie kring.

Daar kwam vader binnen.

Hij zag er wat bleeker uit dan naar gewoonte, en ernstig en bedrukt keek hij voor zich.

Niemand sprak.

Het was de oudste dochter die het eerst de stilte stoorde.

— Wat gaan we daar mee doen, vader ?

Hij antwoordde niet ; hij stond voor het raam naar buiten te kijken.

Betooverd ! Eerst het kasteel, nu de hoeve ! Dat zette zich dus voort gelijk een ziekte ?

De waaier boven de deur lag stuk en de oude pachter stootte zijn voet tegen de scherven, alsof er iets geheimzinnigs kon aankleven, dat hij er met een schop kon aan ontdekken.

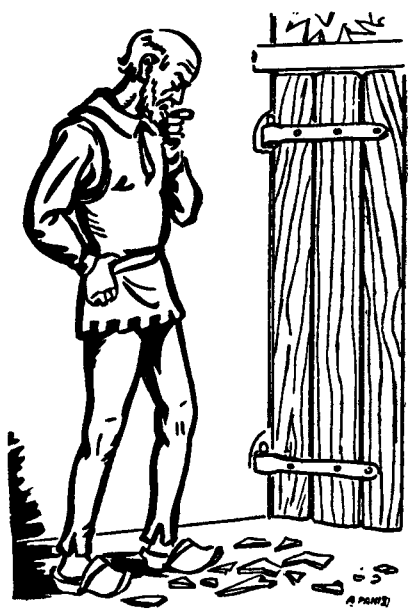

Hij wendde zich om.

— Ja, wat gaan we daar mee doen. Zoolang het op het kasteel te doen was en ze van onze huid bleven was 't nog niets. Maar nu ?

— Hier blijven mogen we niet, sprak de oudste zoon.

— Waarom niet ? vroeg de jongste.

— Wat er gebeurd is schijnt me klare aanzegging genoeg : we moeten hier weg !

— En wie wil dat ?

— Wie ?... Wie ?... zij, alle duivels, zij.

De vader maakte een verzoenend gebaar.

— Geen grove woorden... en vooral geen verwenschingen.

De oudste dochter sloeg een kruis.

— We zouden veel beter doen overal strooien kruisen te leggen, de kruisen te herkalken op de muren en met gewijden palm wijwater te sprenkelen.

Pachter Dockx knikte.

— Dat zullen wij.

— En dan nog een nacht hier blijven ? vroeg de oudste zoon.

Niemand antwoordde.

— Ik, in alle geval, doe het niet ! vervolgde hij. Ik zou het allerergste vreezen.

— En ik ben bereid hier nogmaals te vernachten, verklaarde de jongste, een stevig gebouwde boerenzoon met klaren oogopslag.

— 't Zou vermetel zijn, meende de vader.

— Ik kan me maar niet inbeelden dat geesten, dat goede geesten zich zoo gek zouden aanstellen.

— Gek ! vindt ge dat gek ? vroeg de oudste.

— Ja, effenaf.

— Ik vind het vreeselijk. Gij zelf beefdet van nacht als een riet.

— Als een riet !... Toe maar ! Natuurlijk was ik gelijk wij allen, verschrikt en bevangen door de vrees wat er nog zou gebeuren. Wij hadden den tijd niet om na te denken... Maar nu dat het licht is, dat de zon de spoken en de hersenschimmen verdreven heeft...

— Hersenschimmen ! en de vader rinkelde nogmaals met den voet door de glazen scherven; als wilde hij zeggen: dat zijn toch geen schimmen !

— Dus slaan de geesten ruiten uit ! vervolgde de jongste. Welnu, ik vind het gemeen.

— En dat spokend licht ? zei grimmig de broeder.

— Ja, dat licht, om en in den notenboom.

— Is dat ook gemeen ?

— Dat is belachelijk ! bevestigde de jonge kerel. Ik neem niet aan dat geesten, die met ernstige bedoelingen komen, zich zoo potsierlijk als kwajongens zouden gedragen.

— Daarover kunnen wij niet oordeelen, hernam de vader bezadigd. De geesten beschikken over beperkte middelen en zij uiten zich zooals ze kunnen. 't Is onverstandig mee te praten over een wereld die we niet kennen.

— En waarom zouden wij hier weg moeten ? Kan graaf van Egmont, God hebbe zijn schoone ziel, dat wenschen ? Hebben wij niet dagelijks gebeden voor zijne zielerust ? Deden wij geen kruiswegen en beewegen voor de lafenis zijner ziel ? Hebben wij niet eerlijk en trouw het gedoe bebouwd en bestuurd slechts voor ons houdende wat ons toekomt ? En wij zouden nu verjaagd worden ? Ik beweer dat we het slachtoffer zijn van een boozen geest, mensch of spook. 't is gelijk, maar die niets vermag tegen ons. Het zou onvergeeflijk zijn moesten wij heengaan.

De oudste zoon wilde antwoorden doch de vader kwam er tusschen:

— In hetgeen Karel zegt is er veel waarheid, stemde hij mede in. 't Is een hachelijke zaak van hier te blijven, maar dadelijk de hoeve ontvluchten, schijnt me ook te lichtvaardig handelen. Het is nu nog vroeg, we zullen kalm overleggen en om wijzen raad gaan. Ik zal dezen nacht hier blijven... wat er dan ook gebeure !

— Ik blijf bij u, vader ! sprak de jongste.

— Neen, Karel, ik zal alleen blijven met mijn roer en mijn hond.

— Is dat een straf, vader ?

— Waarom zou dat een straf wezen, Karel ?

— Omdat we u dezen nacht alleen met uw roer lieten buiten gaan. Dat ware onze taak geweest.

Maar de grijze pachter, die noch door de jaren, noch door den veldarbeid gekromd was, en daar flink en kaarsrecht stond, zeide hooghartig :

— De kapitein bestuurt zijn schip en niet de kajuitjongen ; de pachter de hoeve, en niet zijn zoons ; de vader het huisgezin, en niet zijn kinderen. Ik kleed mij niet uit vóór ik slapen ga. Ik tel mijn goed niet af en leg mijn gezag niet neer vóór de dood mij uitstrekt. Dan versterft de taak aan u. Het is mijn plicht hier te blijven.

— En de onze naast u te staan, vader. Gij hebt hier alleen het gezag en gij hebt ook onze liefde en onze onderdanigheid.

— Daarom moet gij gehoorzamen.

— Ja, vader, doch de plaats der kinderen is bij hun ouders, onder het vaderlijke dak.

— En als er eens iets gebeurt ?

— Er zal niets gebeuren, vader. En anders zijn we aan uw zijde.

— Karel is de moedigste, zei de jongste zuster bewonderend.

— Neen, de vermetelste en de meest onberedeneerde ! verbeterde de oudste zuster.

Karel glimlachte :

— Noch 't een, noch 't ander, ik ben misschien alleen de rustigste.

Terwijl ze zoo kibbelden weerklonk er plots buiten een stem.

— Zwijg eens !

En ze hoorden, frisch en helder, vroolijk en opwekkend in den rozigen morgen:

Ze waren buiten gekomen, benieuwd te vernemen welke vriendelijke, vroolijke gast daar zoo kwam aangewaaid.

Daar stond een knaap, een aardige knaap met een visschersnet los als een sjerp over de beide schouders. Hij kon elf jaar zijn, of iets meer, want hij was opgeschoten en slank.

Vriendelijk nam hij zijn hoedje af om te groeten en 't was een vermakelijke en levensblijde verschijning.

Het jongste meisje van pachter Dockx, die niet ouder was dan de knaap, trad vooruit, nam den kleinen Tijl bij de hand en leidde hem binnen.

Pachter Dockx voelde zich herleven en zijn kommer verzwinden bij het aanschouwen van dien lustigen knaap.

— Hebt gij geen honger, vriendje? vroeg hij.

— Ja, pachter, een boterham zou ik wel lusten.

— En hoe moeten wij u noemen?

— Mijn naam is Tijl, pachter.

— Tijl! dat vind ik een mooien naam, zei het jonge meisje. Ik heet Nele.

— Nele! Ik dacht dat het een jongensnaam was. Ik zou u Nelleke heeten.

— Neen, zei ze, ik heet Nele.

— En wat zijt ge vroeg op de baan, Tijl ? Waar moet ge naartoe met dit net ?

— Naar St-An. Ik kom van Temsche, pachter. Ik heb een zonderlinge boodschap.

— Wat doen ?

— Ik durf het haast niet zeggen.

— Dan moet gij het zwijgen, jongentje ! lachte de pachter.

— Neen, Tijl, dat moet gij me dan zeker zeggen, drong het kleine meisje aan. Wat voor boodschap hebt ge ?

— Ik moet dat net bij een boer bezorgen. Ge zult nooit

raden waarvoor het dienen moet, en als ik het zeg, zult ge mij uitlachen.

— Neen, Tijl, ik zal u niet uitlachen, bevestigde Nele ernstig.

— Wel, dat net is gewijd met het gebed van den Apostel Petrus die een visscher was. Dat weet ge toch ?

— Ja, dat Petrus een visscher is, heb ik allang geleerd.

— Dit net heeft een bijzondere kracht tegen de tooverij.

Het woord tooverij viel onverwachts en als een tooverslag in dat midden.

De pachter, die glimlachend had zitten te luisteren naar het aardig knaapje, verschrok en keek ernstig op.

Nele wilde iets zeggen, doch zij durfde de lange stilte niet storen.

De jongens zwegen ook en zagen ondervragend naar hun vader.

— Naar wie moet dat net, brave jongen ? vroeg de oude man.

— Neen, antwoordde het jongentje, dat mag ik u niet zeggen. Gij verstaat dat menschen wier huis of stalling betooverd is niet gaarne hebben dat zoo iets aan 't klokzeel wordt gehangen.

— Gij doet verstandig te zwijgen, Tijl. Gij zijt een brave borst.

— Maar ik bemerk wel dat ik iets misdaan heb en dat mijn woorden u bedroefden. Daareven waart gij allen vroolijk en nu kijkt ge mij norsch aan.

— O neen ! riep Nele, die zich niet bedwingen kon.

— Neen, neen, herhaalde de pachter. Gij hebt ons alleen tot een droevige werkelijkheid teruggeroepen.

— Ik deed het zonder te weten, pachter ; vergeef het mij.

— Ik ben er u dankbaar voor, integendeel, mijn jongentje. En heeft dit net werkelijk de kracht ?

— 't Is dikwijls bewezen en nooit verkeerd uitgevallen.

De pachter keek naar het net en nam het in zijn handen. Het was een gewoon oud, bijna versleten, en uitrafelend visschersnet.

— Kon dat ? dacht hij. En waarom niet ? Een gewijde kaars was niet te onderscheiden van een andere.

— Wie heeft dat net gewijd ? vroeg hij.

— Dat werd te Rome gewijd door den Paus, antwoordde

Tijl, en op de plaats zelf waar Petrus met zijn hoofd naar beneden gekruisigd werd.

— En wanneer moet ge voort, lieve jongen ?

— Ho, als ik er maar vóór den nacht ben, is het tijd genoeg.

— Moet dat net dan 's nachts gebruikt worden ?

— Natuurlijk, pachter, tooverij werkt slechts met den donkere.

— 't Is waar ! knikte hij. En wordt gij verwacht ?

— Ik denk het wel, pachter, doch ik kan het u niet verzekeren.

— Ja, 't is een netelige toestand. Ik mag u niet houden en toch... Gij zijt als van God gezonden, beste jongen. Ook wij zijn betooverd. Kunt ge misschien een deel van het net hier laten ?

— Ik weet niet of het dan zijn kracht niet verliezen zou. Maar ik kan wel hier blijven tot morgen vroeg indien dit u redden kan.

— O ja ! riep Nele, in de handen klappend. We gingen anders juist verhuizen om voor de spoken te gaan loopen.

— Welnu, sprak Tijl, dan is mijn besluit genomen. Ik blijf.

— En waar ze u verwachten ? vroeg de pachter uit een laatste aanvlieging van rechtschapenheid.

— Daar kan het dan nog maar één nacht langer spoken. Ik wil hier niet vandaan gaan zonder u de rust terug te schenken.

Met dankbaarheid en hartelijkheid werd hij bejegend. De kleine Nele was vooral in haar schik.

— Dan blijft gij heel den dag bij ons ? vroeg ze.

— Ja, zei de pachter, en we zullen kermis houden. Van middag moet er een goed stuk vleesch in den pot.

— Wacht, sprak Tijl, nu moet ik nog eerst aan ulie de aanbevelingen mededeelen die ik ginder te doen had. Niemand mag van het net of zelfs niet van de tooverij spreken aan vreemde personen die aan huis zouden komen.

— Er komt hier nooit iemand, brave jongen, antwoordde de pachter, en toch we verlangen niet beter dan onze ellende stil te houden voor de menschen. 't Is al erg genoeg dat de menschen ons vluchten omdat het « Kraaienhof » ook betooverd is.

— Wat is dat ? vroeg Tijl.

— 't Is waar, gij zijt niet op de hoogte. Ook op het oude kasteel, dat daar ligt, spookt het.

— Ik weet nog dit, vervolgde Tijl. Het toovermiddel mag slechts eenmaal aangewend worden in een omtrek van één mijl. Waarom weet ik niet.

— Op het kasteel kan het geen kwaad, haastte de pachter er aan toe te voegen. Het is onbewoond en de laatste eigenaar is niet meer.

Nu werd nog eens streng opgelegd dat iedereen zou zwijgen.

Tijl was nu spoedig de speelzieke knaap die heel de boerderij afliep.

Wat was dat een leven bij den boer? Koeien en kalfkens ; paarden en veulekens ; geiten en schapen en 't groote dikke zwijn, dat hem tegenknorde en dat hij voeden mocht.

— Hoe vindt gij het hier ? vroeg Nele.

— 'k Heê leute ! antwoordde Tijl.

— Zoudt gij hier niet willen wonen ?

— Ja, zei Tijl. Vooral als ik dan nog mijn hond, mijn ezel en mijn kneuter hier had.

— Heeft uw vader dan ook zooveel beesten als de mijne ? vroeg Nele.

— Neen, mijn vader heeft er geen, het zijn de mijn. Als ge Titus Bibulus Snuffius zult kennen, zult ge veel van hem houden.

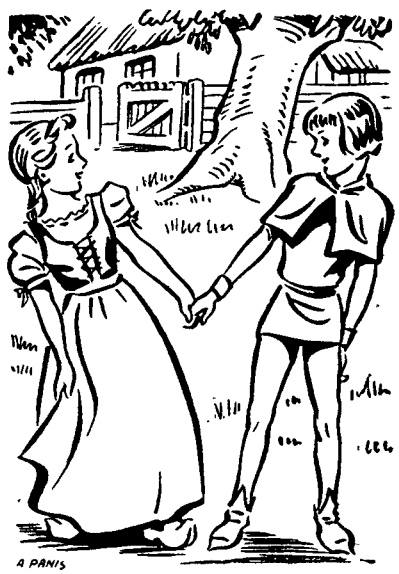

— Wie is dat ?

— Mijn hond.

— Het moet moeilijk zijn om hem bij zijn naam te roepen. Tijl, ik zou hem nooit onthouden. Ik begrijp zelfs niet hoe gij daartoe komt.

— Ik ken Latijn.

— Kent ge Latijn ? vroeg Nele bijna achterdochtig.

— Ja, zei hij, want ik ben misdiender geweest.

— O ! Dan laat het zich wel begrijpen.

En zoo kwam het dat Tijl en Nele elkander ontmoetten op de hoeve van Kraaienhof, te Burcht.

Voortaan zullen hun beider levens evenlijnig loopen. Als kinderen zullen zij broeder en zuster wezen; als jongelieden, verliefden; als volwassenen, echtelingen.

Tijl en Nele zullen de verpersoonlijking worden van het schoone Vlaanderen, het lijdende, hêt strijdende, het zegevierende Vlaanderen. Tijl is de geest en Nele het hart van het volk.

Zoo zijn ze gekomen uit de verbeelding van Charles De Coster, opdat zij ons, in droeve tijden, tot voorbeeld zouden strekken.

Korts na den noen kreeg de pachthoeve van het Kraaienhof, die sinds de betoovering van het kasteel, ontweken en geschuwd werd, een tweede bezoek.

Twee landloopers, twee schuimers, gelijk ze in het Antwerpsch zeggen, kwamen langs den Scheldedijk gekuierd en traden de werf van den Dockx op.

De bandhond blafte, blafte nog geweldiger dan anders, zoodat de bewoners van de hoeve aan 't venster keken wie er was.

Ze herkenden dadelijk de twee Burchtsche apostels, de eene dik, blozend en onbeschaamd, de andere bleek, mager en geslepen glimlachend.

— Wie is 't? vroeg de pachter, die in de zorg zat om een dutje te doen.

— 't Is Dries en Marus! antwoordde de dochter.

— Wat komen die hier doen.

— Ja, schooien zeker.

— Ze zijn toch welkom, sprak de pachter, liever nog zulk volk als geen. Zou de onttoovering reeds begonnen zijn alleen met de aanwezigheid van 't net? dacht hij bij zichzelven. 't Is toch zonderling, vroeger kwam er niemand meer.

— Binnen laten, vader?

— Wel zeker, kind. Hebben wij van ons leven iets vóór de deur gelaten ?

— Ja, maar in deze tijden...

— Tut, tut! en daarbij 't is wel niet van de voornaamste, maar 't zijn toch ook Burchtsche menschen.

Trees, de dochter, ging naar het kot van den hond toe, om hem met schoone woorden te sussen. Eindelijk zweeg het dier en ging wrevelig in zijn hok liggen.

Trees streelde Fluppeken nog eens op zijn ruigen snuit en ging toen naar binnen.

Dries en Marus zaten reeds aan tafel en 't eerste dat vader zei :

— Trees, haal eens een stoop bier op.

— En wat is er van uwen dienst? vroeg pachter Dockx vriendelijk toen ze eens gezondheid hadden geklonken en gedronken.

— Wij zijn eens tot hier gekomen, pachter, sprak Marus, omdat er zulke zonderlinge geruchten loopen in 't dorp.

— Wat is 't nu weer? vroeg Dockx, den klaren vorschenden blik op Marus gericht.

— Wel ze spreken van niets anders meer dan van tooverij! 't Is om te denken dat de menschen behekst zijn.

Pachter Dockx bleef gesloten. Nu was hij op zijn beurt in 't nauw gebracht, want hij had niet vergeten dat het hem streng verboden was over het gebeurde te reppen.

— En wat vertellen ze zoo al, Marus?

— Hee! hee! de menschen! sprak Marus, zonder uitleg te geven. Ze moeten praten en dat doen ze dan ook. Maar ik geloof er niets van.

De pachter zweeg. Het bekommerde hem dat het voorgevallene van den nacht uitgelekt scheen.

— Wij hadden gehoord, vervolgde Marus, dat de betooverıng van het Kraaienhof zich op de hoeve had uitgebreid.

— Zoo! zoo! en wie vertelt dat?

— Ja, wie zou 't vertellen! monkelde Marus. Dat wordt zoo hier en daar gefluisterd. Ik zei bij mezelven, als 't een waar is kan het ander ook wel waar wezen, en daarom ging ik Drieske opzoeken en kwamen wij eens tot bij u.

— Laat de menschen praten, sprak de pachter. 't Kost hun meer tijd dan geld en ons deert het niet.

— Wij dachten, vervolgde Marus, dat we u in 't ongeluk niet alleen mochten laten en wij kwamen u onze hulp aanbieden.

— 't Is zeer vriendelijk, antwoordde de pachter kalmpjes, doch gij ziet wel zelf dat het overbodig zal wezen.

Marus begreep er niets meer van. Ze wisten toch veel te goed wat er 's nachts gebeurd was! Gedroomd hadden zij toch niet!

Marus keek in 't ronde en zijn oog viel op de gebroken ruiten van den waaier boven de deur. Dat was nu een bewijs indien er nog een bewijs van noode was geweest.

— Zonderling, zei Marus. Hoe iets toch kan samentreffen, niet waar, Dries?

— Dat die ruiten in stukken zijn, niet waar? sprak Dries.

— Wat is er van de ruiten? vroeg Dockx meer en meer ontstemd door zooveel onbescheidenheid die hem nadeelig kon

worden. Die ruiten zijn aan stukken, voegde hij erbij, omdat mijn zoon er bij toeval den dorschvlegel heeft ingeslagen. Dat jong volk is zoo dwaas.

Waarom loog pachter Dockx? Wilde hij het gepraat over de tooverij tegengaan? Marus verstond er niets van.

Wij hadden anders gehoord, pachter, dat de spoken uw ruiten hadden ingeslagen.

— Vertelsels, menschen! Louter vertelsels.

— We kwamen u anders aanbieden vannacht met u te waken. We hebben een middel tegen de tooverij en wilden het u aan de hand doen. Doch vermits het allemaal praatjes zijn, zien wij wel dat ons aanbod onnoodig wordt.

— Hebt gij een middel tegen de tooverij?

— Als ge zoo gelijk wij heel het land hebt afgereisd en ge komt met toovenaars en waarzegsters in aanraking, dan leert en verneemt ge al de geheime praktijken van de zwarte kunst. Zelf tooveren kunnen wij niet, maar de tooverij onmachtig maken, daarvoor hebben wij een onfeilbaar middel.

Pachter Dockx keek nu zuinig in zijn besluiteloosheid voor zich. Moest hij spreken? Moest hij zwijgen? Over gewoon zaken zou hij zich liever maar niet uitgelaten hebben aan zulk zonderling koppel, doch wanneer er tooverij en spokerij op het spel staat, verliezen de verstandigste menschen hun hoofd, als zij eenigszins bijgeloovig zijn.

't Moeilijk geval werd gelukkig opgelost door het onverwacht binnentreden, of liever binnenbuitelen van Tijl.

Hij gooide vrijpostig de deur open, snelde als een wervelwind binnen, slingerde achter stoelen en tafels, door de kleine Nele als een andere wervelwind gevolgd.

Nele zag rood en blaakte, doch 't was niet alleen van 't loopen, 't was ook van razernij.

— Deugniet! deugniet! riep ze, bijna met tranen in haar oogen en de kleine handjes tot klauwtjes gekromd om te krabben.

— 't Is niet waar, baas! riep Tijl zich achter de tafel verschuilend.

— 't Is wel waar ! viel Nele uit. 't Is wel waar en Kato heeft het ook gezien.

Pachter Dockx glimlachte. Hij kende zijn speelziek en opvliegend jongste en nog zoo laat gekomen dochterke. Hij vermoedde wat een kleinigheid de oorzaak moest zijn van den kindertwist.

— Wat is er waar of niet waar? vroeg hij.

— Wij hadden een oven gemaakt van klei, vader!

— Ja, dat zie ik aan uw witte pollekens, Nele.

— En als hij af was en wij moesten er ons broeikens gaan inzetten.

— Ook van klei?

— Ja, vader; dan heeft Tijl hem heelemaal doen instorten en met mijn haar getrokken.

— Met uw haar getrokken! zei Dockx. Wel! wel! wel!

— En Nele heeft met een pondeke naar mijnen kop gegooid, baas.

— Neen, vader... hij heeft het uit mijn hand geslagen.

— Waarom hebt ge Nele haren oven kapot gedaan? vroeg Dockx vriendelijk en lachend berispend.

— Om Nele kwaad te maken, pachter.

— Zoo! Dat is wat schoons! En waarom hebt gij haar kwaad gemaakt?

— Omdat ik dat gaarne zie en omdat ik gaarne had dat ze achter mij liep. Ik was 't beu aan den oven en ik was 't beu mee pondekens te maken.

De pachter keek den snuggeren knaap aan. « Wat een zonderling wonder kereltje ! » dacht hij.

— Kijk eens! zei Tijl. Hoe mooi zij is nu ze kwaad werd, met haar vinnige kijkers, haar verwilderde haren en haar blozende kaken. Zoo is ze veel mooier dan wanneer ze gezapig pondekens kneedt uit slijkdeeg.

— Ik zal u krabben! zei Nele.

Doch haar stem klonk bijlange zoo boos niet meer en logenstrafte de bedreiging.

Maar nu eerst had Tijl de twee bezoekers in 't oog gekregen en had al de tegenwoordigheid van geest noodig, een hoedanig-

heid waarover hij nochtans ruimschoots beschikte, om niets van zijn groote verbazing te laten blijken.

— Marus en Drieske! dacht hij, maar de woorden bleven op zijne lippen.

Zijn onbesuisd binnentreden als een kwajongen was nu voordeelig voor hem.

— Dat is er toch geen van u, Dockx! sprak Dries.

— Neen, antwoordde de pachter. 't Is een knaap uit de familie die eens over is gekomen.

— 't Ziet er een vlug manneke uit, sprak Marus, die ook al blij was van wat anders te kunnen spreken. Hoe is uw naam, baasje?

— Titus Bibulus Snuffius! zei de knaap.

— Hij beuzelt, onderbrak Nele. Zoo heet zijn hond.

— Dat kunt gij niet weten, Nele, want ge zegt zelve dat ge 't niet onthouden kunt.

— Hij heet Tijl, riep Nele.

— Titus Bibulus Snuffius, herhaalde Tijl halsstarrig en plagend.

— Dat is geen kristennaam, lachte pachter Dockx, hoewel het wel klinkt als Latijn.

— Hij is misdiender geweest, bracht Nele uit.

— Dan heeft hij in de sakristij zijn streken geleerd, zei Marus. Zoudt ge gelooven dat ik ook nog misdiender geweest ben?

— Kunt gij dan tooveren? vroeg Tijl op den man af.

Het woord verwekte een algemeene ontsteltenis.

Tijl keek glimlachend naar Nele en zei onverstoord en onbezorgd :

— Zijt ge nog kwaad, Nele?

— Zult ge nog met mijn haren trekken? vroeg ze met vriendelijke hardnekkigheid.

— Neen; toch zeker vandaag niet!

Zij lachte en zei hem hartelijk:

— Ik zou toch nooit lang kwaad kunnen zijn op u.

— Zit dan neer, Nele. En als uw vader mij oorlof geeft, zal ik eens een geschiedenis vertellen.

Zonder de toelating te vragen, sprong Tijl zelf op een stoel, zette zich neer, sloeg het een been over 't ander zoodat zijn rechtervoet op zijn linkerknie lag, neep in zijn eigen enkel en begon toen:

— Ik zeg een geschiedenis, en niet een vertelseltje, want 't is waar gebeurd.

— Ik hoor liever een vertelseltje, zei Nele, gelijk van Rood-

kappeke, of van Duimke, of van Janneke en Mieke... dat is toch ook waar gebeurd.

— Natuurlijk, hernam Tijl. Doch dees is veel belangrijker, want het heeft op mijn dorp plaats gegrepen en 'k was er bijna zelf getuige van. In alle geval, ik heb de menschen gekend.

— Vertel dan, sprak Nele en ze'te zich stillekens op een stoel en plaatste haar beide handjes in haar schootje.

't Was zonderling, maar Dries en Marus voelden zich ongemakkelijk.

Ook pachter Dockx wist niet goed waar hij het had, noch waar die kleine guit naar toe wilde.

— In mijn dorp, begon Tijl, is iets wonders gebeurd. Daar was een oud huis dat betooverd was en waar niemand wilde gaan wonen.

— Dat is gelijk hier het Kraaienhof; onderbrak Nele.

Doch haar vader fronste de wenkbrauwen en beduidde met een blik dat zij zwijgen moest.

— Het was erg betooverd, ging Tijl voort, zoodanig dat het daar alle nachten spookte. De pastoor had het huis afgelezen maar 't hielp niet. Hoe dat komt? Ja, er zijn twee soorten van spoken: een soort die van den duivel komt en die gaat op de vlucht voor gebed en gewijd water en een die God toelaat en waartegen natuurlijk niemand iets kan.

Pachter Dockx knikte met het hoofd dat hij dit best begreep.

Ook Drieske betuigde zijn instemming met een stil uitgesproken :

— Zoo moet het zijn, denk ik.

— Op zekeren keer hield het spoken op en twee mannen van ons dorp waagden het dan in dit huis te gaan wonen.

— Dat was stout! zei Marus, om ook iets te zeggen, doch zijn stem klonk onvast.

— En weet ge wat ze deden? Om den eigenaar en de menschen van dit eigendom af te schrikken spookten zij zelven.

— Hoe deden ze dat? vroeg Nele, door de nieuwsgierigheid overwonnen.

— Ze hingen witte lakens om en staken licht aan in het verlaten huis!

Dries kreeg een hoestbui en moest zijn hand voor zijn mond houden.

— Weet ge het einde? vroeg Tijl. 't Is verschrikkelijk. Op een nacht kwam het echt spook terug en het sloeg de twee schelmen met lamheid. Toen zij later hun toeleg bekenden, konden ze weer opnieuw armen en beenen bewegen. Het vreeselijk-

ste van al, vervolgde Tijl, de pastoor vond drie Latijnsche woorden in een tooverformulier en als hij die uitsprak werden zij opnieuw met lamheid geslagen, tot hij ze weer met andere woorden verloste.

— 't Is bijna ongelooflijk ! sprak pachter Dockx.

— Toch is het de zuivere waarheid, bevestigde de knaap. Ik ken zelfs die woorden en als ge wilt zal ik ze uitspreken... ten minste als niemand hier zich met spokerij heeft ingelaten.

Drieske was allang uit zijn lood geslagen, doch nu hield hij het niet meer uit.

— Neen, neen, sprak hij, rechtstaande, spreek ze niet uit. Ik word er akelig van. Gaat ge mee, Marus ?

— Jawel, zei Marus, hoewel ik aan zulke kindervertelseltjes geen geloof hecht.

— Wil ik dan de woorden voor u alleen zeggen, Marus? vroeg Tijl, alsof hij den kwant reeds lang kende.

Marus keek bezorgd. Het was of hij een loomheid in zijn beenen voelde vloeien.

— Laat het maar, beste jongen, antwoordde hij. Een mensch moet niet met vuur spelen en weet nooit of hij liefde of haat waardig is.

En te zamen dropen ze af, na een korten groet en verwijderden zich snel over de werf.

Pachter Dockx was een verstandig man, die het doen en laten van zijn dorpsgenooten kon nagaan en uitleggen, doch ditmaal begreep hij er niets van.

Hij zag Dries en Marus na, die zoo geheimzinnig deden en nu met den kop in de schouders, als bange verjaagde wezens, zich voortspoedden, vreeselijk nageblaft door den bandhond Fluppeken. Kon die zonderlinge knaap werkelijk tooveren?

Hij keek naar hem, doch het jongetje was reeds in een kin-

dergesprek gewikkeld met Nele. Hij luisterde wat ze zeiden.

— Ik blijf hier van avond, sprak de knaap, en als uw vader schapenbeentjes heeft zal ik er u bikkels van leeren maken. Kunt ge bikkelen?

— Op een arduinen dorpel met een bommeket ?

— Ja. En ik zal straks een hinkelperk teekenen op de werf met een hel en een hemel er aan.

Nele klapte in de handen.

— Waarom blijft ge niet voor altijd hier? vroeg ze. Kunt ge ook ketsenballen maken?

— Of ik! En reepen die zoo hard loopen dat gij ze niet bij zult houden.

— Ik zal mijn pop eens halen, Tijl. Ze is een been en een arm kwijt; gij kunt er zeker nieuwe aantooveren. En ook mijn poppewiegje is stuk.

— Nele wipte weg om haar speelgoed te halen.

De pachter bleef nu alleen met den knaap.

— Hebt gij gezien, Tijl, vroeg de landman, hoe gij die twee mannen ontsteld hebt met uw toovergeschiedenis?

— Heb ik? zei de knaap. Ik heb den pastoor altijd hooren zeggen dat de menschen hun geweten niet zuiver is, als ze met dat vertelseltje op de vlucht worden gedreven. Wij zullen straks het net om den notenboom binden, pachter, en 't zal vannacht niet meer spoken.

De oude boer schudde het hoofd.

— 't Is of honden en kinderen méér weten dan groote menschen! zuchtte hij.

. . . . . .

Dien nacht spookte het niet op de hoeve van het Kraaienhof.

Maar vóór dag en dauw, zoodra de boer zelf op was, kwam Tijl reisvaardig te voorschijn. Hij moest voort, beweerde hij en zonder dralen.

— Wat zal Nele verdriet hebben! zei de pachter.

— Ik ook ga noode weg, doch ik zal wederkeeren, pachter.

Het was nog donker als hij het net van den notenboom losmaakte en zich verwijderde langs den dijk.

Daar verdween hij achter het kreupelhout.

Gelukkig was er niemand die hem naspeurde. Hij sloop achter struikgewas naar de hofgracht van het Kraaienhof, trok zich over met den bak en verdween door het deurtje in het kasteel.

Ondanks het vroege ochtenduur was Hans reeds op en stond voor het venster naar de stad te zien.

Blijmoedig liep de knaap naar hem toe en vertelde hoe hij de hoeve van tooverij en spoken had verlost.

— Best, brave jongen, gij hebt een goede daad verricht.

— En gij zijt droevig, lieve Hans.

— Er gebeuren vreeselijke dingen, mijn jongen. Kijk!

Hij wees naar de stad.

Boven Antwerpen stond een rosse gloring te laaien.

— Wat is dat? vroeg Tijl.

— Antwerpen in brand, mijn kind. Wat ik verwachtte is gebeurd; de Spaansche soldaten zetten de stad te vuur en te zwaard. Het is de muiterij om de soldij die begint!

— Vader en moeder zijn daar! Ik ga er naartoe! sprak de knaap.

—Uw vader en moeder zijn arme lieden en wonen in een nederige wijk. Zij hebben niets te vreezen, Tijl. Alleen waar geld en goud is bestaat er gevaar. Want de Spaansche bende gaat alleen uit op roof en plundering.

Maar de knaap was niet te houden en Hans wilde hem niet alleen laten gaan. Beiden verlieten onbemerkt het Kraaienhof in de ochtendschemering en gelukten er in met een sloep den anderen oever der Schelde te bereiken.

Zij trokken stoutmoedig in de richting van de stad en aan Kronenburg vonden zij de stadspoort open en verlaten. In de straten was een vreeselijk rumoer, doch Hans en Tijl kwamen ongedeerd op 't Schelleken terecht, tot groote vreugde van Klaas en Mie.

Ook Titus Bibulus Snuffius kwam blijmoedig afgeloopen en moest de eerste streelingen hebben van zijn meester. Dan kroop hij mee achterna naar den stal, waar de ezel van vreugde den knaap tegenbalkte.

— Dat is twee! zei Tijl.

Hij spoedde de trap op door den hond gevolgd en toen hij het deurken van zijn kamerken opende kwam de kneuter hem tegengevlogen, vroolijk met de vleugels klappend.

— Dat is drie! juichte de knaap en toen zette hij zich neer op den kant van zijn beddeke, streelde Snuffius met de linker- en sprak tot het vogeltje dat op den wijsvinger van zijn rechterhand was gaan zitten.

Hans, ondanks het vroege uur, liet intusschen een stoop dubbele kuyte komen en klonk aan met Klaas en Mie, en moest hun zijn wederwarigheden vertellen.

— Wat een deugniet! Wat een deugniet! riep Mie, maar inwendig was ze vol moederlijken trots en moederlijke vreugde.

— Zwijg, zei Hans, hij zal nog van zich doen spreken in de geschiedenis. Daar zijn er twee die Vlaanderen zullen redden
— Wie ? vroeg Klaas gretig.
— De prins van Oranje.
— Dat is een !
— En de andere? vroeg nu Mie met een geheime hoop.
— Uw zoon, Mie; uw zoon, Klaas! Uw zoon Tijl Uilenspiegel.

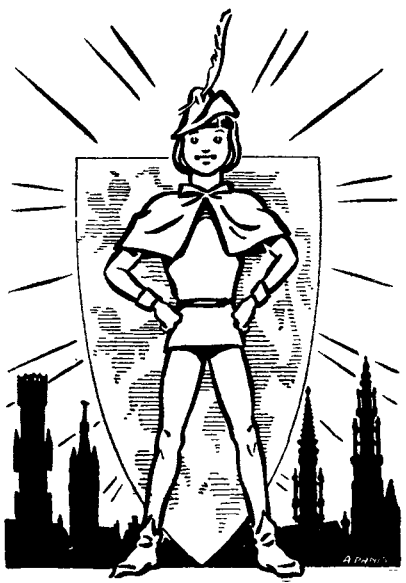

EINDE

DRUKKERIJ - BOEKBINDERIJ
DER NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
UITGEVERIJ "DE SCHELDE"
GEDELEGEERD ALGEM. DIREKTEUR
— KAREL PEETERS —
SOMERSTEKAAI 93,
ANTWERPEN
1943